

แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรพชาธรรณภัย
ของกองพลพัฒนาที่ ๒

โดย

พลตรี วิชัย แซจอหอ
ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒
กองทัพบก
กระทรวงกลาโหม

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ ๒๖
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย
ของกองพลพัฒนาที่ ๒

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลตรี วิชัย แซ่จอหอ **หลักสูตร** ปรอ. รุ่นที่ ๒๖

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ กองพลพัฒนาที่ ๒ ในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย และศึกษาแนวทางในการพัฒนา การบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยให้กำลังพลได้มีการ พัฒนาความพร้อมในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ร่วมกับส่วนราชการและองค์กรบริหาร ส่วนท้องถิ่นต่างๆ มีขอบเขตของการวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยมุ่งเน้นเฉพาะแนวทางในการพัฒนา บุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย โดยรวบรวมข้อมูลและ การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายรวมทั้งผู้ที่ปฏิบัติงาน ซึ่งจะเน้นบุคลากรในส่วนของ กองพลพัฒนาที่ ๒ และจังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการวิจัยในลักษณะการศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในประเด็นปัญหาและลักษณะของกำลังพล เพื่อการ บริหารจัดการ และปัจจัยอื่นๆ ประกอบกับการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านต่างๆ โดยมีผลการวิจัย พบว่ามีปัจจัยสาเหตุต่างๆ หลายอย่างที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก รวมทั้งความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ องค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล โดยการปรับปรุงและพัฒนา ขีดความสามารถของบุคคลด้วยการฝึกอบรมให้กำลังพลมีความรู้ความชำนาญ และสร้างสภาวะ แวดล้อมในการปฏิบัติงานด้วยการเสริมสร้างขวัญ กำลังใจหรือสวัสดิการ รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ ของกำลังพล เช่น การผลักดันให้เกิดการนำเครื่องมือการจัดการความรู้ (KM) ไปใช้พัฒนาบุคลากร, การจัดทำแผนการจัดการความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัยประจำปี, การดำเนินการจัดเก็บและใช้ ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น (Best Practice), มีการเสริมสร้างกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยให้มี ความสมบูรณ์โดยบรรจุกำลังพลที่มีขีดความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงาน และวางแผนงาน ที่สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์หรือตามนโยบายได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบสาธารณภัย เป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำนำ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ เพื่อประกอบการศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน รุ่นที่ ๒๖ ดังที่ได้เสนอแล้วนี้ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจจากประสบการณ์ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งกองทัพพบก โดยกองทัพภาคที่ ๒ ได้ให้กองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นส่วนช่วยในการดำเนินการ ช่วยเหลือประชาชนเมื่อประสบสาธารณภัยต่างๆ โดยที่ผู้วิจัย เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านบรรเทาสาธารณภัยขององค์กร จึงได้ศึกษาบทบาทของกองพลพัฒนาที่ ๒ กับการบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาหรือปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ผู้วิจัยได้นำประสบการณ์มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎี โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน รวมทั้งแนวทางในการปฏิบัติงาน ให้มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านบรรเทาสาธารณภัยให้เป็นผลสำเร็จ และเพื่อที่หน่วยราชการต่างๆ จะได้นำข้อมูลผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

แม้ว่าผู้วิจัยจะมีความรู้อันที่จะทำการวิจัยเรื่องนี้ให้ได้ดีที่สุดเพียงใดก็ตาม แต่ด้วยข้อจำกัดของเวลาในการวิจัยเรื่องนี้ จึงไม่อาจครอบคลุมปัญหาในทุกๆ ปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม การวิจัยสำเร็จลงได้ก็เพราะได้รับความช่วยเหลืออย่างดีจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนข้อแก้ไข ข้อบกพร่องทุกขั้นตอน อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

พลตรี

(วิชัย แซ่จอหอ)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ ๒๖

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค - ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ การดำเนินงาน และความพร้อมของกำลังพล กองพลพัฒนาที่ ๒	
ด้านการบรรเทาสาธารณภัย	๕
ภารกิจและผลงานที่สำคัญของกองพลพัฒนาที่ ๒	๕
วิสัยทัศน์ของกองพลพัฒนาที่ ๒	๗
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)	๘
ระบบราชการ องค์กร และบุคคลในองค์กร	๑๖
สภาพทั่วไปของกำลังพล กองพลพัฒนาที่ ๒	๓๒
การปฏิบัติงาน และความพร้อมของกำลังพลพัฒนาที่ ๒	๓๔
สรุป	๕๕
บทที่ ๓ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย	๕๗
ปัญหาการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย	๕๗
แนวโน้มภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกองพลพัฒนาที่ ๒	๗๓
บทสัมภาษณ์	๘๓
สรุป	๑๑๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔	
แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย	
ของกองพลพัฒนาที่ ๒	๑๑๒
การบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒	๑๑๒
วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อของกองพลพัฒนาที่ ๒	๑๑๖
ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านบรรเทาสาธารณภัย	๑๓๕
สรุป	๑๖๐
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๖๒
สรุป	๑๖๒
ข้อเสนอแนะ	๑๖๔
บรรณานุกรม	๑๖๖
ภาคผนวก	๑๖๕
แบบสัมภาษณ์	๑๗๐
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๗๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๒ - ๑	ข้อมูลกำลังพล มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ - กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗	๒๕
๒ - ๒	สถานภาพกำลังพล	๒๕
๒ - ๓	เกณฑ์อายุ (เฉลี่ย) ของกำลังพลหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒	๓๐
๒ - ๔	การศึกษาของกำลังพล	๓๐
๒ - ๕	การศึกษาของกำลังพล	๓๑
๒ - ๖	การประเมินค่าการปฏิบัติงาน	๓๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒ - ๑	๒๘
๒ - ๒	๕๖
๓ - ๑	๗๑
๓ - ๒	๗๒
๓ - ๓	๘๓
๓ - ๔	๘๖
๓ - ๕	๑๐๑
๓ - ๖	๑๐๓
๓ - ๗	๑๐๕

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สาธารณภัย (Disaster) คือ การเกิดขึ้นของ อัคคีภัย ภัยพิบัติ อุทกภัย ภัยแล้ง ภัยหนาว ไฟป่า ดินโคลนถล่ม ตลอดจนภัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อันเป็นภัยที่ก่อให้เกิดอันตราย และความเสียหายต่อชีวิต หรือทรัพย์สินแก่ประชาชนโดยรวม จัดเป็นสาธารณภัยที่รัฐจะต้องดำเนินการหาวิธีการป้องกัน และลดระดับความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้นให้ได้โดยเร็ว พร้อมกับให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบภัยอย่างเร่งด่วน ตลอดจนการเข้าคลี่คลายหรือลดระดับความรุนแรงของภัยให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด รวมถึงการฟื้นฟูบูรณะสิ่งที่เสียหาย เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงการเยียวยาสภาพร่างกาย และจิตใจของประชาชนผู้ประสบภัยให้คืนสู่สภาพเป็นปกติโดยเร็ว

กองพลพัฒนาที่ ๒ นั้นถือได้ว่าเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีบทบาทภารกิจในการให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งการเกิดสาธารณภัยดังกล่าว หน่วยงานที่สามารถปฏิบัติงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วที่สุด คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยงานราชการของทหารที่มีการประสานสอดคล้องกับส่วนราชการต่างๆ อย่างใกล้ชิด สามารถที่จะเข้าถึงช่วยเหลือประชาชนได้ในทุกๆ พื้นที่ และการดำเนินงานของกองพลพัฒนาที่ ๒ จะมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นก็มาจากการได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานจากหน่วยงานระดับจังหวัด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียง และองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งต้องให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้รับการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร และการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ให้กับประชาชนที่ประสบสาธารณภัย โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ปฏิบัติงานก่อสร้าง และงานการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล และกองทัพภมาโดยตลอด ซึ่งผลการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป แม้ว่ากองพลพัฒนาที่ ๒ จะมีกำลังพลและยุทโธปกรณ์ ในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ

สังคมจิตวิทยา แต่เมื่ออยู่ในห้วงเวลาที่เกิดภัยพิบัติขึ้น หน่วยก็ต้องเข้าปฏิบัติการกิจในการบรรเทาสาธารณภัย และช่วยเหลือประชาชนร่วมกับหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย กองพลพัฒนาที่ ๒ จึงจำเป็นที่จะต้องวางแผนการดำเนินงานอย่างรัดกุมรอบคอบ ให้มีความพร้อมสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ในด้านต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

ในการดำเนินงานด้านสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการไปตามสถานการณ์ เพื่อให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยภายในที่นำมาพิจารณาได้แก่ ด้านกำลังพล งบประมาณ เครื่องมือ และแผนงาน ส่วนปัจจัยภายนอกที่นำมาพิจารณา ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารและเทคโนโลยี โดยกำหนดแนวทางในปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรของหน่วย ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสาธารณภัย จนสามารถปรับใช้กับสถานการณ์ และปัจจัยดังกล่าวอย่างเหมาะสม จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้กองพลพัฒนาที่ ๒ มุ่งสู่วิสัยทัศน์ “การเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์” อีกทั้งสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยทหารอื่นนำไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

ผู้วิจัย ในฐานะที่ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านบรรเทาสาธารณภัยขององค์กร มีความสนใจที่จะศึกษา บทบาทของกองพลพัฒนาที่ ๒ กับการบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา โดยทำการศึกษายบทบาท หน้าที่ของกองพลพัฒนาที่ ๒ ต่อการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนพัฒนาหรือปรับปรุงการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป ผู้วิจัยจึงได้นำประสบการณ์มาผนวกกับแนวคิด ทฤษฎี โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติงานของกองพลพัฒนาที่ ๒ ให้มีความพร้อมในการดำเนินงานด้านบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์กองพลพัฒนาที่ ๒ และนโยบายของกองทัพก ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ ๒ ในการบรรเทาสาธารณภัย

๒. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะแนวทางในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒

๒. การรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและผู้ปฏิบัติงาน โดยเน้นบุคลากรในส่วนของกองพลพัฒนาที่ ๒ และจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในประเด็นลักษณะ และปัญหาของกำลังพลที่ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ ปัจจัยอื่นๆ รวมทั้งภารกิจของกองพลพัฒนาที่ ๒ นำมาประกอบกับการวิเคราะห์สถานการณ์ในด้านต่างๆ โดยสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบของการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ที่เหมาะสมกับภัยที่เกิดขึ้น โดยมีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนได้จริง

นอกจากนี้ยังได้ระดมแนวความคิดและทรัพยากรของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา ฝ่ายอำนวยการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา แนวทางของการปฏิบัติงานที่เป็นไปได้เป็นอย่างดี เป็นรูปธรรม รวมทั้งในระหว่างที่ศึกษาวิจัย ได้นำเสนอแนวคิดและผลการศึกษาต่อผู้บังคับบัญชา ระดับสูง เพื่อรับทราบความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบสภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ ๒ ในการบรรเทาสาธารณภัย

๒. ได้แนวทางในการพัฒนาในการบริหารและการจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒

คำจำกัดความ

- กองพลพัฒนาที่ ๒ หมายถึง กองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒, กองร้อยกองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒, กองร้อยเครื่องมือที่ ๑ กองสนับสนุนกองพลพัฒนาที่ ๒
- กรมพัฒนาที่ ๒ หมายถึง กองบังคับการกรมพัฒนาที่ ๒, กองร้อยกองบังคับการกรมพัฒนาที่ ๒, กองพันพัฒนาที่ ๒
- กรมทหารช่างที่ ๒ หมายถึง กองบังคับการกรมทหารช่างที่ ๒, กองร้อยกองบังคับการกรมทหารช่างที่ ๒, กองพันทหารช่างสนามที่ ๒๐๑, กองพันทหารช่างที่ ๒๐๒
- การบริหารจัดการ หมายถึง การควบคุม บังคับบัญชา สั่งการ อำนาจการ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหา สรรหา ใ้ใช้ และพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ในกองพลพัฒนาที่ ๒

หัวหน้าส่วนราชการที่ได้ดำเนินงานร่วมกัน

หมายถึง หัวหน้าส่วนราชการที่กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ประสานงานในการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย

หน่วยทหารอื่นที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่กองทัพภาคที่ ๒

หมายถึง หน่วยทหารที่มีใช้หน่วยในอัตราของกองทัพภาคที่ ๒ แต่กองทัพภาคที่ ๒/กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๒ ได้แบ่งมอบความรับผิดชอบให้ดำเนินโครงการฯ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาภาค ๒ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย, หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖ สำนักงานพัฒนาภาค ๕ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย, หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๔, ๕๕, ๕๖, กองพันทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ ๒ กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน กองบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก

บทที่ ๒

การดำเนินงานและความพร้อมของกำลังพลกองพลพัฒนาที่ ๒ ด้านการบรรเทาสาธารณภัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย มีความมุ่งหมายที่สำคัญ ได้แก่การเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาเอกสารต่างๆ, ภารกิจ, ผลงานที่สำคัญ, วิสัยทัศน์, การปฏิบัติงาน และความพร้อมของกองพลพัฒนาที่ ๒ มีรายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

๑. ภารกิจและผลงานที่สำคัญของกองพลพัฒนาที่ ๒
๒. วิสัยทัศน์ของกองพลพัฒนาที่ ๒
๓. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - พ.ศ.๒๕๕๙)
๔. ระบบราชการ องค์กร และบุคคลในองค์กร
๕. สภาพทั่วไปของกำลังพลกองพลพัฒนาที่ ๒
๖. การปฏิบัติงาน และความพร้อมของกำลังพลกองพลพัฒนาที่ ๒
๗. สรุป

ภารกิจและผลงานที่สำคัญของกองพลพัฒนาที่ ๒

ภารกิจ

กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกองทัพบก (เฉพาะ) ที่ ๕๒/๓๒ ลงวันที่ ๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๒ เรื่องการจัดตั้งกองพลพัฒนา โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๑๒ โดยกองพลพัฒนาที่ ๒ มีภารกิจในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของชาติ ภายในขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการดำเนินงานช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ ซึ่งกองพลพัฒนาที่ ๒ มีหน้าที่สำคัญ และภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพบกดังนี้

๑. งานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒. งานตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง

๓. งานพัฒนาชนบทที่ยากจน ในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
๔. งานพัฒนาเสริมสร้างหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแผนยุทธศาสตร์การต่อสู้เบ็ดเสร็จ
๕. การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัย
๖. การก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในส่วนที่รัฐบาลมอบหมายให้กองทัพบก
๗. การพัฒนาภายในหน่วยทหารทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และปรับปรุงสิ่งแวดลอม
๘. การส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพภายในหน่วยทหาร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และสามารถทำการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองและหน่วยได้
๙. สนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาประเทศของส่วนราชการอื่น ด้วยกำลังพลและเครื่องมือที่มีอยู่

ผลการปฏิบัติงานที่สำคัญ

กองพลพัฒนาที่ ๒ นับตั้งแต่ได้รับการจัดตั้งหน่วยจนถึงปัจจุบัน ได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาล, กองทัพบก และกองทัพภาคที่ ๒ ให้ปฏิบัติภารกิจในด้านต่างๆ มีผลงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งสรุปการปฏิบัติงานที่สำคัญ ได้ดังนี้

๑. การดำเนิน โครงการส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ การดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมศิลปาชีพในพื้นที่อีสานตอนกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๘ จำนวน ๖ โครงการใน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๓ โครงการ คือ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านโคกก่อง อำเภอนาเชือก, โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกำพี้ อำเภอบรบือ, โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านคอนหลี่ อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดสิม - คุ่มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพ อำเภอปทุมรัตน์ ที่บ้านดงรัก และจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ โครงการส่งเสริมศิลปาชีพทุ่งกะมัง ที่บ้านหนองหอย อำเภอหนองบัวแดง

๒. การปฏิบัติงานในโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงโครงการอีสานเขียว โดยหน่วยได้ออกปฏิบัติงานการพัฒนาแหล่งน้ำ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๓ ถึง ปี พ.ศ.๒๕๓๖

๓. การดำเนินโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะ พื้นที่ภูสระดอกบัว อำเภอคอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยสร้างความอยู่ดีกินดีของราษฎรในพื้นที่ ตลอดจนเสริมสร้าง ความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ชีวิตทรัพย์สินของราษฎรในพื้นที่ และรักษาทรัพยากรป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติ ภูสระดอกบัว ระหว่างปี พ.ศ.๒๕๔๐ ถึง ปี พ.ศ.๒๕๔๔

๔. การจัดตั้งศูนย์การเผยแพร่การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามนโยบาย

กองทัพบก เพื่อให้เป็นสถานที่ฝึกอบรมด้านวิชาการเกษตรและสิ่งแวดล้อมให้กับกำลังพลและครอบครัวทหารกองประจำการและผู้สนใจที่มาเยี่ยมชม

๕. จัดกำลังพลและยุทธโศปกรณ์สนับสนุนกองร้อยทหารช่างผสมปฏิบัติการรักษาสันติภาพร่วมกับสหประชาชาติในประเทศอิรัก

๖. การดำเนินงานโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการ โดยขุดลอกลำห้วยไล่ไก่ และขุดบ่อ ที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด

๗. จัดชุดวิทยากร, ชุดปฏิบัติการ เข้าพบปะให้ความรู้ และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้ง ๑๐ อำเภอ ซึ่งมีงานสำคัญได้ดำเนินการแล้วดังนี้ การให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดทำปุ๋ยจุลินทรีย์ การจัดชุดเสนารักษ์ร่วมกับโรงพยาบาลค่ายสุรนารีให้บริการทางการแพทย์ดำเนินการตรวจรักษาให้กับประชาชน บริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า การบริการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ซ่อมเครื่องยนต์เล็ก และเครื่องยนต์ทางการเกษตร

๘. การก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๘ อำเภอเมือง จังหวัดระนอง เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ธรณีพิบัติ ๖ จังหวัดภาคใต้

๙. การก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๕ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

๑๐. การก่อสร้างทางหลวงหมายเลข ๔๑๘ สาย บัดธานี - ยะลา

๑๑. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทั้ง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย และภัยแล้ง ในพื้นที่รับผิดชอบ

๑๒. โครงการพัฒนาแก้มลิงหนองเล็งเป็อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพื้นที่อำเภอร่องคำ และ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

วิสัยทัศน์ของกองพลพัฒนาที่ ๒

วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

เป้าประสงค์

ประเทศชาติมีความสุข ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ

๑. การสนับสนุนและการพัฒนาประเทศ
๒. การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ
๓. การเสริมสร้างความมั่นคงในประเทศ

วัฒนธรรมขององค์กร (DEVELOPMENTS)

วัฒนธรรมองค์กรของกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้กำหนดไว้อย่างมีรูปแบบซึ่งได้กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหารที่ทหารควรต้องปฏิบัติ รวมถึงพฤติกรรมที่สร้างขึ้นจากคนในองค์กรของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยมีการเรียนรู้ร่วมกัน และกำลังพลในหน่วยได้ยึดถือปฏิบัติกันมา จนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ แสดงออกให้เห็นในรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ และทำมาอย่างต่อเนื่องในกองพลพัฒนาที่ ๒ ดังนี้

๑. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
๒. ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๓. มีความสามัคคี
๔. มีระบบอาวุโส
๕. มีความเสียสละ

กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้กำหนดไว้เพื่อมุ่งปลูกฝังให้กำลังพลทุกคนนำไปพัฒนาไปสู่วัฒนธรรมของกองพลพัฒนาที่ ๒ และเป็นแม่บทในการสร้างทัศนคติของการทำงาน ในห้วงที่ผ่านมา กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ยึดถือปฏิบัติค่านิยมโดยมีการประกาศให้กำลังพลรับรู้และยึดถือปฏิบัติ อธิบายตามข้อความ “DEVELOPMENTS” ดังนี้

D iscipline	มีระเบียบวินัย
E nthusiasm	มีความกระตือรือร้น
V alue	สร้างคุณค่าให้องค์กรและสังคม
E thics	มีจริยธรรม
L oyalty	มีความจงรักภักดี
O bey	เชื่อฟังคำสั่ง
P atience	มีความอดทน
M odern	มีความทันสมัย
E fficiency & effectiveness	ทำงานมีประสิทธิภาพประสิทธิผล
N etwork	สร้างเครือข่าย
T ransparency	มีความโปร่งใส

S eniority	มีระบบอาวุโส
ค่านิยม (TEAM)	
T rust	สร้างความเชื่อมั่น
E xcellence	มุ่งความเป็นเลิศ
A ctiveness	ทำงานเชิงรุก
M anagement	มีการบริหารจัดการที่ดี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - พ.ศ.๒๕๕๘)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้สำรวจ วิเคราะห์ และนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับความท้าทายและ โอกาสของประเทศไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจรวมถึงการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทางเลือกของเศรษฐกิจไทย การเตรียมการสำหรับภาวะโลกร้อนและสร้างโอกาสการพัฒนา การออกแบบสถาปัตยกรรมทางสังคมให้เป็นทางเลือกใหม่ของคนไทย และสร้างสัญญาประชาคมใหม่ให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สมดุล โดยสามารถกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หลักการพัฒนาในช่วงแผนฯ ๑๑ ดังนี้

ความท้าทายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ : โอกาสของประเทศไทย

การจัดทำวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี พ.ศ.๒๕๖๐ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประเมินแนวโน้มหลักที่ประเทศไทยและโลกอาจต้องเผชิญใน ๒๐ ปีข้างหน้า ๗ ประการ ดังนี้

๑. การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งส่งผลให้มีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคเพิ่มมากขึ้นและทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคเอเซียมีแนวโน้มที่จะขยายตัวอย่างรวดเร็ว
๒. เศรษฐกิจโลกจะเปลี่ยนศูนย์กลางอำนาจมาอยู่ที่ประเทศแถบเอเซียมากขึ้น
๓. การเปลี่ยนแปลงด้านการเงินโลกซึ่งจะมีความผันผวนและความเสี่ยงมากขึ้น
๔. ประชากรสูงอายุของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่จะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการให้บริการผู้สูงอายุ
๕. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อม
๖. แนวโน้มปัญหาด้านพลังงานซึ่งจะมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของโลก

๗. ปัญหาภัยคุกคามจากภาวะโลกร้อนซึ่งส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต

ระหว่างการประเมินการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกเพื่อประกอบการจัดทำวิสัยทัศน์เศรษฐกิจโลกอยู่ท่ามกลางภาวะไม่สมดุล ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงที่เศรษฐกิจโลก จะได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. วิกฤตการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสภาพภูมิอากาศของโลก (Climate Change Crisis)

๒. วิกฤตการณ์น้ำมันและพลังงาน (Oil & Energy Crisis)

๓. วิกฤตการณ์ทางด้านอาหารและความหิวโหย (Food & Hunger Crisis)

๔. วิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจ (Financial and Economic Crisis)

ความท้าทายและโอกาสของเศรษฐกิจไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก

ประเด็นการวางแผนพัฒนาประเทศไทยที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงระยะสั้น และระยะยาว ได้แก่

๑. การรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและลดความเสี่ยงจากภาวะความผันผวนของเศรษฐกิจโลก

๒. การสร้างการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกในระยะยาว เพื่อเตรียมพร้อมในการฉกฉวยโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

๒.๑ โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและการเงินโลก ในการขยายตลาดและการสร้างร่วมมือในภูมิภาคเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน และลดความเสี่ยงจากภาวะความผันผวนทางเศรษฐกิจ

๒.๒ โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ทางด้านอาหาร พลังงานและสิ่งแวดล้อมโลก ในการส่งออกสินค้าอาหารโดยอาศัยความได้เปรียบของภาคการเกษตร การพัฒนามูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรและอาหาร การพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างสมดุลระหว่างความต้องการด้านอาหารและพลังงาน

๒.๓ โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศโลก และความตื่นตัวในความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ในการสร้างงาน สร้างรายได้ และการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน (Green Jobs, Green Growth, Green Economy)

๒.๔ โอกาสจากการปรับตัวของประชากรโลกเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในการขยายตัวของภาคธุรกิจบริการในประเทศไทย โดยเฉพาะการให้บริการดูแลผู้สูงอายุ การให้บริการการแพทย์

และสุขภาพ การให้บริการที่พักรักษาสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะอยู่ที่พักในระยะยาว

๒.๕ โอกาสในการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเร่งอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการผลิต การค้า การลงทุน การสร้างความร่วมมือเพื่อลดปัญหาความเสี่ยงทางการเงิน และปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจภายนอก รวมถึงความร่วมมือในการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาค

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ : ทางเลือกเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การตั้งสมมติฐานของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ที่ควรให้ความสำคัญทั้งในปัจจุบันและระยะต่อไป ประกอบด้วย

๑. พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้ เพื่อนำไปเพิ่มคุณค่าให้กับทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่ ดังนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบด้วย

๒. กำหนดนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศและบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงาน เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีกรอบการดำเนินงานที่ค่อนข้างกว้างและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจำนวนมาก

๓. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมภายในประเทศไทย เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารและคมนาคม การส่งเสริมการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา การจัดหาแหล่งเงินทุน การพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การพัฒนาการตลาดสมัยใหม่ให้ทันต่อคู่แข่งและการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยให้ความสำคัญในประเด็น ต่อไปนี้

๓.๑ พัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนผลิตสินค้าสร้างสรรค์ โดยเพิ่มมาตรการกระตุ้น เพื่อดึงดูดบริษัทข้ามชาติให้ร่วมลงทุนกับภาคเอกชนและชุมชนไทย ในการพัฒนาสินค้าสร้างสรรค์ด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้สมัยใหม่

๓.๒ พัฒนาระบบฐานข้อมูล สื่อสาร และคมนาคมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับภาคการผลิตสร้างสรรค์ ตลอดจนส่งเสริมแหล่งเรียนรู้สาธารณะและพัฒนาพื้นที่สาธารณะรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างเวทีนักคิดและสร้างสรรค์ต่างๆ ตลอดจนการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔. ให้คุณค่าต่อทรัพย์สินทางปัญญาจากความคิดสร้างสรรค์ โดยมีกฎหมายและ

กฎระเบียบที่ช่วยในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และกระบวนการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจสร้างสรรค์ ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและกระบวนการที่มีอยู่

๕. ขับเคลื่อนและสร้างโอกาสให้กับผู้ประกอบการ การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยให้มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs)

๖. ศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกในสาขาเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนวัฒนธรรม โดยทำการศึกษาใน ๕ ประเภท ได้แก่

๖.๑ มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และความหลากหลายทางชีวภาพ

๖.๒ เอกถัณฑ์ศิลปะและวัฒนธรรม

๖.๓ งานช่างฝีมือและหัตถกรรม

๖.๔ อุตสาหกรรมสื่อ บันเทิง และซอฟต์แวร์

๖.๕ การออกแบบและพัฒนาสินค้าสร้างสรรค์

๗. การติดตามประเมินผล การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย โดยให้มีกลไกในการดำเนินการติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการติดตาม ดัชนีชี้วัดศักยภาพเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในรายสาขา

๘. ปรับโครงสร้างการผลิตและบริการของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยผนวกความคิดสร้างสรรค์

๙. พัฒนาสถาบันและบูรณาการบทบาทของสถาบันที่เกี่ยวข้อง ให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย เพื่อให้สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ภาวะโลกร้อน : รัฐวิฤต สร้างโอกาสการพัฒนา

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนา จากการพิจารณาสถานการณ์ แนวโน้มในอนาคต ที่ประเทศไทยต้องเผชิญและ โอกาสในการพัฒนาแล้ว มีประเด็นที่ควรพิจารณาแนวทางการดำเนินการในอนาคต ให้เป็นรูปธรรม ดังนี้

๑. การปรับทิศทางการพัฒนาประเทศสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) โดยการปรับระบบการขนส่งและ โครงสร้างพื้นฐานการวางผังเมืองที่ผสมผสานระบบนิเวศน์เข้าด้วยกัน การปรับด้านโครงสร้างพลังงานสู่การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการปรับพฤติกรรมกรบริโภคของสังคม สู่รูปแบบการบริโภคอย่างยั่งยืน

๒. การพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรชีวภาพ ในการสร้างรายได้ควบคู่ กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าและบริการจากทรัพยากรชีวภาพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ฟื้นฟู

๓. ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความปลอดภัยและความมั่นคงด้านอาหาร (Food Safety and Food Security) เพื่อให้ประเทศไทย มีอาหารที่เพียงพอกับการบริโภคภายในประเทศ รวมถึงสามารถรองรับการบริโภคจากต่างประเทศได้ระดับหนึ่ง

๔. การสร้างองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา จัดระบบข้อมูล เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาและสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชน

๕. สร้างศักยภาพในการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ เพื่อสร้างโอกาสและความได้เปรียบในการกำหนดท่าทีในการเจรจา

สถาปัตยกรรมทางสังคม : ทางเลือกใหม่ของคนไทย

สถาปัตยกรรมทางสังคมในระยะต่อไป จากการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศที่ต้องเผชิญทั้งการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ความกดดันจากระบบทุนนิยม แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทย และทั้งวิกฤตเศรษฐกิจและการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่สะท้อนความอ่อนแอของรากฐานสังคมไทย การปรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการพัฒนาสังคมจึงเป็นความจำเป็นและนำไปสู่แนวคิดในการออกแบบโครงสร้างทางโลกอย่างมีภูมิคุ้มกันที่ดี จึงควรมีการวางโครงสร้างสถาปัตยกรรมทางสังคม หรือหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทไทยและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑. การปรับโครงสร้างทางสังคมให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งและรองรับการเปลี่ยนแปลงโดย

๑.๑ นำหลักคิดและแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ต่อยอดกับทุนทางสังคม ที่ยังมีอยู่หลายด้านอย่างจริงจัง การพัฒนามนุษย์ให้มีค่านิยมจิตสาธารณะซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของการสร้างทุนมนุษย์ในระดับจุลภาค

๑.๒ วางรากฐานการพัฒนาสังคมที่ฐานราก ตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น ให้สามารถพัฒนาความเข้มแข็งทุกด้านด้วยตัวเอง

๑.๓ การออกแบบสังคมที่มีคุณภาพ คุณภาพสังคมเป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อนตามสภาพสังคมเป็นแนวคิดเชิงบูรณาการของเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพมนุษย์ ทั้งความตระหนักตนและการมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นคุณภาพสังคมเป็นเป้าหมายเชิงบูรณาการระหว่างนโยบายพัฒนาสังคม นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายพัฒนาสิ่งแวดล้อม และนโยบายพัฒนาด้านอื่นๆ โดยสะท้อนจากสังคมใน ๔ มิติ คือ สังคมแห่งความ

เอื้ออาทรและสมานฉันท์ (Social Cohesion), ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio Economic Security), การรวมกลุ่มเพื่อสร้างโอกาสให้กับทุกคนอย่างเป็นธรรม (Social Inclusion) และการเสริมสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment)

๒. พัฒนาคุณภาพของทุนมนุษย์

๒.๑ แนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์ในศตวรรษที่ ๒๑ การพัฒนามนุษย์นอกจากการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ศาสตร์วิทยาการแล้ว การดำเนินชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ ได้โดยต้องมีจิตสาธารณะใน ๕ ประการ คือ จิตแห่งวิทยาการ จิตแห่งการสังเคราะห์ จิตแห่งการสร้างสรรค์ จิตแห่งความเคารพ จิตแห่งคุณธรรม

๒.๒ การพัฒนาคนทุกช่วงอายุให้เป็นทุนมนุษย์ที่เข้มแข็ง มีความรู้พื้นฐานที่มีคุณภาพ เรียนรู้ทักษะชีวิตที่เหมาะสม และมีความรู้ชำนาญในศาสตร์วิทยาการ ได้รับการพัฒนาต่อยอดตามศักยภาพและความถนัดอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒.๓ เน้นกระบวนการพัฒนาที่คนเป็นศูนย์กลางทุกภาคส่วนสนับสนุน โดยภาคประชาชน/ชุมชน ต้องมีบทบาทเป็นเจ้าของเรื่อง มีบทบาทสำคัญตลอดกระบวนการ ภาครัฐ

สัญญาประชาคมใหม่ : พลังขับเคลื่อนสังคมสู่สมดุล

๑. ปรับกระบวนการทัศน์ (Paradigm) การพัฒนาประเทศใหม่โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการแก้ไขปัญหา

๒. สร้างค่านิยมร่วม (Shared Value) ของคนในสังคมที่ยึดมั่นในความดี ความสุจริต ความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนการมีจิตสำนึกด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตระหนักในคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพื่อลดความขัดแย้งในสังคม

๓. พัฒนากระบวนการ “สัญญาประชาคม” บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ

๓.๑ พัฒนากลไกในระดับภาพรวม ได้แก่ การปรับปรุงกระบวนการยุติธรรม กลไกตรวจสอบระบบให้คุณให้โทษ ระบบกฎหมาย

๓.๒ พัฒนากลไกในระดับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสุขสงบสุขในชุมชน รวมทั้งทำงานร่วมกับชุมชนอื่นในลักษณะเครือข่าย (Networking)

๔. สร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารจัดการของทุกภาคส่วนของสังคม บนพื้นฐานหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมการเมืองไทย ที่ยึดโยงกับแนวปฏิบัติภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลัก

คำสอนที่ทรงคุณค่าบนพื้นฐานของศาสนา ทำให้ภาคประชาชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้โดยวางรากฐานด้านคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล

๕. ขับเคลื่อนและวางระบบการติดตามประเมินผลในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประเทศ จนถึงระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการสร้างสัญญาประชาคมใหม่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - พ.ศ.๒๕๕๙) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ สังคมไทยได้อัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาคเป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบราชการ องค์กร และบุคคลในองค์กร

ระบบราชการ

ระบบราชการเป็นระบบที่เน้นการควบคุมบังคับบัญชา มีระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่ชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรฐานการทำงานของบุคลากรในองค์กร การดำเนินการขององค์กรจะเป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การปฏิบัตินอกเหนือจากระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ถือเป็นเรื่องผิดปกติ ดังนั้นระบบราชการมาได้ส่งเสริมบุคลากรในองค์กรให้ทำงานในลักษณะความคิดสร้างสรรค์หรือนอกระเบียบบัญชีที่ที่ตั้งไว้ ผลสำเร็จ ผลกระทบ และความล้มเหลวขององค์กรมักจะเกิดจากผลพลอยได้ที่ไม่ได้คาดการณ์ไว้ โดยที่ระบบราชการได้มีการวางโครงสร้างแบบสูงเกิดจากแนวคิดการออกแบบขององค์กรที่เน้นประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความเชื่อเดิม แต่ในปัจจุบันเชื่อว่าเป็นระบบที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่ชักช้า ไม่สามารถตอบสนองที่สภาวะแวดล้อมของโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ ซึ่งถือได้ว่าระบบราชการเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีระบบการบริหารจัดการที่ซับซ้อน มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ละเอียดและชัดเจน มีการจัดสายการควบคุมบังคับบัญชาชัดเจน มีระดับการควบคุมบังคับบัญชาที่ลดหลั่นเป็นขั้น สายการบังคับบัญชาที่ยาว ทำให้เครื่องครัดในระเบียบ กฎเกณฑ์ บุคลากรในองค์กรมักจะเป็นข้าราชการประจำ ซึ่งมีความมั่นคงในอาชีพ มักไม่ถูกปลดก่อนการเกษียณอายุราชการ

นอกจากนี้ ระบบราชการไม่ได้จำกัดเฉพาะกับหน่วยงานราชการเท่านั้น หน่วยงานเอกชนบางหน่วย อาจจะมีลักษณะคล้ายกับระบบราชการ เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารออมสิน ธนาคารเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารกรุงไทย และบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นต้น อีกทั้งลักษณะพิเศษของระบบราชการ บางประการคือการเน้นที่ความมั่นคงของบุคลากรในองค์กร เพราะถือว่าบุคลากรที่อยู่ในองค์กรเป็นเวลานาน จะมีความชำนาญสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ระบบราชการมุ่งเน้นอาวุโสของบุคลากรในองค์กรเป็นสำคัญ บุคลากรที่มีอายุน้อยมักไม่ได้รับความเชื่อถือและถูกจำกัดความคิดในการทำงาน ลักษณะของระบบราชการมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. เป็นงานที่ต้องการความชำนาญเฉพาะ ในแต่ละตำแหน่งได้ระบุลักษณะงานและความสามารถไว้อย่างชัดเจน

๒. มีระเบียบกฎเกณฑ์ชัดเจน บุคลากรในองค์กรสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

๓. ไม่นิยมความเป็นส่วนตัว เน้นรูปแบบและลักษณะที่เป็นทางการ ไม่เน้นความเป็นกันเอง ทุกคนต้องเท่าเทียมกัน

๔. มีสายการบังคับบัญชาชัดเจน และเป็นระดับ บุคลากรที่อยู่ในระดับบังคับบัญชา

ที่ต่ำกว่า ต้องให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้ที่อาวุโสสูงกว่า

๕. ในระบบสากลการแต่งตั้งบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งจะพิจารณาจากคุณสมบัติและความชำนาญ ซึ่งตรงข้ามกับระบบราชการไทยที่ยังมีระบบอุปถัมภ์ พิจารณาจากความชอบไม่ชอบเป็นหลัก ต้องมีพรรคมีพวก

๖. การทำงานต้องทำเต็มเวลา เวลาที่มอบหมายงานสัมพันธ์กับปริมาณงาน

๗. การบริหารงานแยกตามกิจกรรม มีการกำหนดเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างชัดเจน ระบุอัตราจ้างหรือเงินเดือนชัดเจน

๘. แยกเรื่องส่วนตัวออกจากงานราชการ

๙. ความก้าวหน้าของบุคลากรในระบบราชการขึ้นอยู่กับอาวุโสและความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย

๑๐. ให้ความสำคัญกับความมั่นคงถาวร เช่น การกำหนดอายุเอกสาร อาคาร และเครื่องมือต่างๆ

๑๑. ให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ ระเบียบ มากกว่าผลสำเร็จของงาน

ข้อเสียของระบบราชการ คือ การประสานงานต้องใช้เวลามาก เพราะมีขั้นตอนการปฏิบัติชัดเจน ไม่สามารถข้ามขั้นตอนการปฏิบัติได้ ทำให้การตัดสินใจเป็นไปด้วยความชักช้า ไม่ทันกับความต้องการ หรือสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ไม่สามารถแข่งขันกับระบบการทำงานที่อ่อนตัวได้ ซึ่งอาจจะทำให้ระบบราชการไม่สามารถอยู่รอดได้

ปัญหาของระบบราชการ

ปัญหาของระบบราชการเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานต่างๆ และระหว่างสำนักงานกับบุคลากรในสำนักงาน ทำให้ต้องมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ซึ่งต้องมีงานเอกสารเกิดขึ้นจำนวนมากเพื่อติดต่อสื่อสารกัน งานเอกสารที่เกิดขึ้นมากทำให้บุคลากรส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการทำเอกสาร บุคลากรไม่มีเวลาในการคิดสร้างสรรค์มากนัก มีเอกสารจำนวนมากที่ต้องเก็บรักษา ทำให้มีพื้นที่ในการทำงานน้อย ไม่สร้างบรรยากาศการทำงานเท่าที่ควร มีการสร้างกฎเกณฑ์ระเบียบมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อกำหนดกระบวนการทำงาน ทำให้เกิดช่องว่างที่ผู้มีอำนาจสามารถใช้กฎเกณฑ์ ระเบียบ บังคับบุคลากร ในสายการบังคับบัญชาที่ต่ำกว่าทำตามความต้องการของตนเอง หากไม่ทำตามก็จะถูกกีดกันไม่ให้ได้รับความก้าวหน้าในองค์กร ทำให้บุคลากรในองค์กรต้องเน้นกฎเกณฑ์ ระเบียบและงานเอกสารมาก ทำให้เป็นตัวถ่วงการทำงาน นอกจากนี้สายการบังคับบัญชาในระบบราชการที่ยาวมาก ทำให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปด้วยความล่าช้า การสั่งการจากหน่วยเหนือต้องผ่านระดับควบคุมบังคับบัญชาระดับต่างๆ เสียเวลาในการพิจารณาแต่ละระดับค่อนข้างนาน ทำให้มีผลกระทบต่อบริการประชาชน

ข้อสรุปของปัญหาาระบบราชการ คือ ภาวะระเบียบ มากการควบคุม ทำให้การทำงานล่าช้า บุคลากรในองค์กรขาดความคิดในการคิดนอกกรอบระเบียบ แต่อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์ และระเบียบที่ตั้งขึ้นนั้น เพื่อกำหนดลักษณะหรือแนวทางในการบริหาร การปฏิบัติ พฤติกรรม และขอบเขตการทำงานหรือตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งกำหนดประเภทและชนิดของสวัสดิการ วัตถุประสงค์ของระเบียบควรใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารมากกว่าเป็นข้อจำกัด บุคลากรในองค์กรต้องใช้อย่างมีสำนึก

การจัดองค์กรป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หัวใจของการจัดองค์กรรับมือสาธารณภัยหรือภัยพิบัติคืออยู่ตรงความจริงที่ว่า ภารกิจการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัตินั้น มีความซับซ้อนกว้างขวางและต้องการความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก และตามเหตุผลของเรื่องนั้น เป็นสิ่งที่ไม่อาจจัดการให้ลุล่วงไปโดยอาศัยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยเดียวได้ แต่ต้องการการรวมกำลังของหน่วยงานของรัฐอย่างกว้างขวางแทบจะทุกสาขา และต้องการความร่วมมือของภาคสังคม จำเป็นต้องมีการวางโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่เป็นเอกภาพ จำเป็นต้องมีแบบแผนในการประสานงานร่วมมือกัน มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างองค์กรตั้งแต่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ไปจนถึงส่วนท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีการจัดองค์กรประสานงานกับองค์กรภาคสังคม ทั้งนี้ต้องมีความชัดเจนว่าใครมีภารกิจหลัก ใครมีภารกิจรองอย่างไร ใครเป็นผู้นำ ใครเป็นผู้ตาม ใครมีอำนาจออกคำสั่ง และใครบ้างต้องปฏิบัติตาม และโครงสร้างเครือข่ายการสื่อสารและการประสานงานควรเป็นอย่างไร จุดอ่อนของการจัดองค์กรป้องกันและบรรเทาภัยนั้น อยู่ที่ลักษณะเฉพาะและความซับซ้อนในตัวของสาธารณภัยหรือภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในแต่ละคราวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ละครั้ง โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนเดิม หรือเป็นไปตามแบบแผนอย่างใดอย่างหนึ่งซ้ำกัน การเผชิญเหตุจึงไม่อาจจัดการโดยอาศัยรูปแบบงานประจำหรือลักษณะตายตัวได้ อย่างไรก็ตามอาจกล่าวเป็นการทั่วไปได้ว่าการจัดองค์กรป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้นมีด้วยกัน ๕ แขนงที่สำคัญได้แก่ องค์กรระดับประเทศ องค์กรระดับภูมิภาค องค์กรระดับท้องถิ่น และยังมีองค์กรอาสาสมัครและภาคประชาสังคม ไปจนกระทั่งถึงองค์กรเครือข่ายระดับนานาชาติอีกด้วย

องค์กรระดับประเทศ

องค์กรระดับประเทศของไทย ได้แก่คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานคณะกรรมการ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธาน และมีฐานะเป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับชาติไปพร้อมกัน นอกนั้นเป็นปลัดกระทรวงสำคัญ ผู้บัญชาการตำรวจ และทหาร

สภาความมั่นคง โดยมีอธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นเลขานุการ โดยคณะกรรมการนี้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดทำแผน และให้ความเห็นชอบแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรระดับชาตินี้ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติภารกิจหลักในการวางแผนบูรณาการประสานงานระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงาน ของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเพื่อรับมือกับสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเป็นบริเวณกว้าง หรือมีความรุนแรงในระดับชาติ ทั้งนี้โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะต้องร่วมกับหน่วยงานส่วนกลางอื่น รวมทั้งหน่วยงานท้องถิ่น จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับชาติขึ้น เพื่อจัดระเบียบการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้เป็นระบบ และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ และโดยที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานของรัฐส่วนกลางที่ปฏิบัติภารกิจด้านแผนงาน และประสานงาน ไม่มีกลไกในการดำเนินการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง กฎหมายจึงกำหนดให้ปลัดกระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้บัญชาการทหาร ตำรวจ ซึ่งมีกำลังบุคลากรและเครื่องมืออุปกรณ์จำนวนมาก และมีเลขาธิการสภาความมั่นคงซึ่งมีอำนาจหน้าที่วิเคราะห์และประสานงานด้านความมั่นคงระดับสูง เป็นกรรมการอยู่ด้วย เพื่อลดทอนปัญหาและอุปสรรคในการประสานงาน และสั่งดำเนินการในระดับชาติภารกิจสำคัญในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและการบริหารงานในภาวะเกิดวิกฤติการณ์ระดับประเทศ ก็คือภารกิจในกิจการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการประสานงาน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย นอกจากนี้ยังมีการทบทวนการเป็นจุดประสานงานกลางในการแจ้งเตือนและการสื่อสารกับประชาชน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งการช่วยเหลือตนเองและการกู้ภัยขององค์กรภาคพลเมือง

ในแง่นี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมิได้มุ่งตรงต่อเฉพาะภารกิจด้านการสื่อสารและการประสานงานที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังต้องรับผิดชอบต่อระบบการแจ้งเตือนในภาคประชาชนด้วย การมีระบบการแจ้งเตือนภัยที่ชัดเจนแน่นอนและทั่วถึงนี้จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในปัจจุบันแม้จะยังไม่ชัดเจนว่ารูปแบบการบรรเทาภารกิจแจ้งเตือนภัยนี้ ควรจะมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร แต่ก็เห็นได้ว่าท่ามกลางพัฒนาการด้านการสื่อสารโทรคมนาคมที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การพัฒนาระบบเตือนภัยทางวิทยุสื่อสารทางวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์หรือผ่านข้อความสั้นที่ส่งทางโทรศัพท์เคลื่อนที่นับได้ว่าเป็นทางเลือกที่น่าสนใจกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะเป็นองค์กรส่วนกลาง และในฐานะเลขานุการของคณะกรรมการระดับชาตินี้ อาศัยฐานในการปฏิบัติงานที่สำคัญ ๓ ฐาน โดยเฉพาะได้แก่

๑. การจัดให้มีระบบศูนย์พยากรณ์และแจ้งเตือน และศูนย์ช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย

ขึ้นทั่วประเทศ การรวบรวมบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญและประสานงานการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือยามฉุกเฉิน และศูนย์ข้อมูลข่าวสารภัยพิบัติขึ้นทั่วประเทศ

๒. ยังต้องมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ ทำหน้าที่บริหารจัดการการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย วางระบบ โครงสร้างพื้นฐาน (น้ำ - ไฟ) ให้มีใช้ได้ ในยามวิกฤติระบบสาธารณสุขในยามฉุกเฉินภัยพิบัติและศูนย์ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

๓. จัดให้มีศูนย์จัดการศึกษาอบรมด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยฝ่ายพลเรือน ตัวอย่างเช่น ในด้านการแพทย์ หรือการป้องกันและบรรเทาโรคระบาด เราจะเห็นได้ว่า จะต้องมีความเป็นไปได้ของการแพร่เชื้อและติดเชื้อและพยากรณ์ผลล่วงหน้า เพื่อจะได้เตรียมการป้องกันในแง่ของโรคติดเชื้อ นอกจากนี้หน่วยงานดังกล่าวยังต้องเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและจัดให้มีฐานข้อมูลด้านสาธารณสุข และมาตรฐานการดำเนินกระบวนการค้นคว้าและทดลองเกี่ยวกับพันธุกรรมศาสตร์ และด้านเวชภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น เวชศาสตร์และเวชภัณฑ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศูนย์ค้นคว้าด้านระบาดวิทยา ทั้งในแง่การควบคุม และการตรวจสอบเมื่อมีเหตุควรสงสัย รวมทั้งดูแลฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ ไปจนกระทั่งเผยแพร่ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ การรักษา และการป้องกันแก่ผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณสุขชนด้วยในทำนองเดียวกัน การป้องกันและบรรเทาอุทกภัย โคลนดินถล่ม หรือภัยอย่างอื่นก็ต้องมีศูนย์วิจัยที่ทำการศึกษาค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูล จัดทำรายงาน ประเมินความเสี่ยง ระบุลักษณะของภัยอันตราย ทำนายผล แจ้งเตือนภัย และหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า รวมทั้งจัดการศึกษาอบรม และพัฒนาทักษะในการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยอย่างต่อเนื่อง

องค์กรระดับภูมิภาค

ในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะระดับจังหวัดต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น โดยมีหน่วยงานในระดับภูมิภาค หน่วยงานด้านความมั่นคง และสถาบันวิชาการ หรือสถาบันเชี่ยวชาญพิเศษด้านต่างๆ เข้าร่วมด้วย หน่วยงานสำคัญคือหน่วยงานตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้าเวรพิเศษด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่อาจเรียกตัวเข้ามาช่วยบรรเทาสาธารณภัยเมื่อมีเหตุจำเป็น นอกจากหน่วยงานตำรวจแล้วยังมีหน่วยงานปกครองอื่นๆ ซึ่งจะทำหน้าที่ตามหลักความเหมาะสม คือหน่วยงานใดทำเรื่องใดได้ผลดีที่สุดก็ต้องมอบภารกิจให้แก่หน่วยงานนั้น กล่าวคือหน่วยงานสนับสนุนหรือหน่วยงานสำรองต่างๆ จะเข้าช่วยเหลือหน่วยงานหลักเมื่อหน่วยงานหลักไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดการได้โดยลำพังเท่านั้น เช่น ในการดับเพลิง ก็เป็นเรื่องของหน่วยงานดับเพลิง แต่หากจำเป็นต้องใช้หน่วยงานอื่นสนับสนุน เช่น หน่วยงานตำรวจ หรือหน่วยงานปกครองอื่นเข้าช่วยหรือการใช้กำลังทหาร ก็ต้องมีระบบแผนงาน และกลไกเรียกกระดมเข้ามาได้อย่างทันที่ด้วย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

มาตรา ๑๕ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มีนายกองกิจการบริหารส่วนจังหวัดเป็นรองผู้บัญชาการ และมีนายอำเภอเป็นผู้บัญชาการอำเภอ ผู้บัญชาการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนและกำกับดูแล และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรในระดับท้องถิ่นและรักษาความสงบเรียบร้อย อันได้แก่การจัดทำแผนจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนชาติ และกำกับดูแลการฝึกอบรมอาสาสมัครขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำกับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามแผนจังหวัด และการให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยนอกจากนี้ในกรณีที่มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งจะมีผลทำให้เกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตพื้นที่อื่น หรือก่อความเสียหายเพิ่มขึ้นแก่พื้นที่อื่น ผู้บัญชาการท้องถิ่นจะดำเนินการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากผู้บัญชาการจังหวัดเสียก่อน (มาตรา ๒๕ วรรคสาม) ซึ่งหลักการข้อนี้ แม้กฎหมายจะมุ่งใช้แก่กรณีเกิดผลกระทบข้ามท้องที่ในจังหวัดเดียวกัน ก็น่าจะนำมาอนุโลมใช้ได้แก่กรณีที่มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตจังหวัดใดจะส่งผลกระทบเสียหายข้ามจังหวัดได้ด้วย กล่าวคือการดำเนินการของจังหวัดใดจะมีผลให้เกิดเสียหายขึ้นในจังหวัดใกล้เคียง ผู้บัญชาการจังหวัดใกล้เคียงที่จะได้รับผลกระทบ ต้องให้ความเห็นชอบ และในกรณีเกิดขัดแย้งกันขึ้นก็ต้องอยู่ในความรับผิดชอบของผู้บัญชาการระดับชาติ โดยอนุโลมตามหลักกฎหมายในมาตรานี้

องค์กรระดับท้องถิ่น

ภารกิจหลักในงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น ในแง่ปฏิบัติการไม่ได้อยู่ที่ระดับชาติ แต่อันที่จริงแล้วเป็นงานของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นทั้งผู้อยู่ต่อหน้าปัญหา เป็นผู้อยู่ต่อหน้าผู้ประสบภัย จึงรู้จักคน รู้จักงาน รู้จักเวลาและสถานที่อันเป็นแหล่งของปัญหาดีที่สุด หรือกล่าวได้ว่าสอดคล้องกับหลักบริหารงานแบบ Subsidiarity หรือหลักงานควรอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ที่จัดการได้ดีที่สุดเป็นสำคัญ และยังคงสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจอีกด้วย

นอกจากนี้ประวัติศาสตร์ยังสอนให้เรารู้ว่า นอกเหนือจากปัญหาการประสานงานการจัดสรรทรัพยากร และปัญหาการสื่อสารข้อมูลให้เกิดภาพรวมตรงกัน ซึ่งควรเป็นงานในความรับผิดชอบของส่วนกลางโดยประสานงานกับภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดแล้ว หน่วยงานท้องถิ่นจัดเป็นผู้ปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยตรงได้ดีที่สุดเป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอัคคีภัย หรืออุบัติเหตุ หรือภัยอื่นๆ การปฏิบัติงานเผชิญเหตุ และบรรเทาทุกข์ที่มีประสิทธิภาพดีที่สุดคือการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งภัยที่เกิดจากธรรมชาติ หรือเกิดจากน้ำมือมนุษย์ หรือเหตุอื่นๆ คล้ายกัน ด้วยเหตุนี้กลไกสำคัญ หรือกุญแจสำคัญในการบรรเทาภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงอยู่ที่ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณ

ภัยระดับท้องถิ่น ต่อเมื่อภาระงานเกินกำลังของท้องถิ่นจึงต้องขอความช่วยเหลือจาก
ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือองค์กรระดับชาติที่อยู่เหนือขึ้นไปด้วยเหตุนี้ กลไกการป้องกันและบรรเทาสา
ธารณภัยตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงรวมศูนย์อยู่ที่ผู้ว่าราชการ
ท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้น (มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑ วรรคแรก) โดยมี
ผู้ว่าราชการอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ทำนองเดียวกันในเขตพื้นที่
ที่รับผิดชอบเป็นชั้นๆ ขึ้นไป (มาตรา ๒๒) เมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น ผู้ว่าราชการท้องถิ่นมีอำนาจ
สั่งการและปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย มีอำนาจเรียกใช้
อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ของหน่วยงานของรัฐและเอกชนในพื้นที่เพื่อการ
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ใช้เครื่องมือสื่อสารของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนในพื้นที่ ขอ
ความช่วยเหลือจากองค์กรส่วนท้องถิ่นอื่น สั่งห้ามเข้า หรือให้ออกจากพื้นที่ อาคารหรือสถานที่ที่
กำหนด รวมทั้งจัดการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย (มาตรา ๒๑ วรรคสอง) และมีอำนาจในการสั่ง
ให้เจ้าพนักงานคัดแปลง ทำลาย เคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้าง วัสดุ หรือทรัพย์สินของบุคคลใดที่เป็น
อุปสรรคในการบำบัดปิดป้องภัยอันตรายได้ (มาตรา ๒๕) อำนาจของผู้ว่าราชการท้องถิ่นนี้ แม้จะมี
อำนาจบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาเหนือเจ้าพนักงานด้วยกัน ซึ่งหากฝ่าฝืนจะมีโทษจำคุก
ตามประมวลกฎหมายอาญาไม่เกิน ๑ ปี แต่ในแง่ความสัมพันธ์กับเอกชนแล้ว จัดว่ามีอำนาจบังคับ
ต่อประชาชนสูงกว่าอำนาจของเจ้าพนักงานในกรณีทั่วไป เพราะตามกฎหมายอาญานั้น การฝ่าฝืน
คำสั่งเจ้าพนักงานเป็นเพียงลหุโทษ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน แต่ถ้าฝ่าฝืนคำสั่งของผู้ว่าราชการ
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยท้องถิ่นจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน (ฝ่าฝืนคำสั่งตาม
มาตรา ๒๑ มีโทษตามมาตรา ๔๕) หรือไม่เกิน ๑ปี (ฝ่าฝืนคำสั่งตามมาตรา ๒๕ มีโทษตามมาตรา ๕๐)
แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางภาวะน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.๒๕๕๔ นี้ น่าสังเกตว่า
ปัญหาความสับสนเรื่องอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นปัญหาใหญ่ที่ควร
ได้รับการชำระสะสางโดยด่วน ดังที่เกิดเป็นข่าวว่า เมื่อผู้ว่าราชการท้องถิ่นเรียกให้เจ้าหน้าที่ประจำ
ประตูระบายน้ำเปิดหรือปิดประตูน้ำ เจ้าหน้าที่ประจำประตูน้ำก็จะอ้างว่าเป็นอำนาจของ
กรมชลประทานอันเป็นหน่วยงานส่วนกลาง หรือเมื่อผู้ว่าราชการท้องถิ่นจะเรียกให้หน่วยงานหนึ่ง
ปฏิบัติหน้าที่ก็จะเกิดข้อโต้แย้งขึ้นว่า หน่วยงานนั้นๆ ไม่มีหน้าที่ เพราะเป็นอำนาจหน้าที่ของ
อีกหน่วยงานหนึ่งเป็นต้น

นอกจากการปฏิบัติการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองแล้ว ยังต้องมีการประสานงาน
ความเข้าใจและความร่วมมือกับส่วนภูมิภาคหรือส่วนกลางด้วย เช่นในกรณีโรคระบาด สาธารณสุข
ตำบลและเจ้าหน้าที่ระดับสูงขึ้นไปในระดับภูมิภาค และส่วนกลางก็มีบทบาทสำคัญในการป้องกัน
และบำบัดโรคระบาดร่วมกันกับแพทย์หรือสาธารณสุขท้องถิ่น หรือในกรณีที่จำเป็นก็ต้องร่วมกับ

กองกำลังทหารในท้องถิ่นๆ ซึ่งจะต้องติดต่อกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาว่าเกิดเหตุอะไรขึ้น และมีเหตุการณ์สงสัยที่ต้องระวังป้องกันต่อไปอย่างไร ทั้งในแง่โรคภัยไข้เจ็บที่จะต้องมีการสอบสวนหาต้นเหตุ และวางแผนทางป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ และในแง่การตั้งแนวเขตหวงห้าม และการปฏิบัติการจิตวิทยา

องค์กรอาสาสมัครและองค์กรภาคประชาสังคม

นอกจากนี้ยังต้องมีองค์กรวิชาชีพเช่น แพทยสภา โรงพยาบาล หน่วยกาชาด เครือข่ายอาสาสมัครดับเพลิง อาสาสมัครกู้ภัย หรือองค์กรภาคประชาสังคมอื่นๆ เข้าร่วมด้วย ทั้งนี้โดยจะต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติเป็นผู้ช่วยประสานงานบุคลากร หน่วยงานของรัฐ และองค์กรภาคสังคมเหล่านี้เข้าด้วยกัน หลักคิดที่สำคัญในเรื่องนี้ก็คือ ภารกิจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้นเป็นภารกิจร่วมกันของสังคมทั้งสังคม ไม่ใช่งานหน้าที่เฉพาะของหน่วยงานของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว เพียงแต่หน่วยงานของรัฐมีบทบาทหน้าที่เป็นแกนกลาง โดยมีองค์กรและเครือข่ายภาคสังคมทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงาน หรืออาสาสมัคร ดังจะเห็นได้ว่าแม้ในรัฐธรรมนูญก็กำหนดให้เป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยในการช่วยเหลือป้องกันบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ (มาตรา ๗๓ ของรัฐธรรมนูญ) ด้วยแต่มีข้อควรสังเกตด้วยว่า ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความกระตือรือร้นในการให้ความช่วยเหลือของประชาชนนี้ หากไม่ได้รับการจัดระเบียบและประสานงานอย่างดีพอ ก็จะกลายเป็นความสับสน และความช่วยเหลือที่ก่อให้เกิดปัญหาข้างเคียงมากมาย ดังนั้นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ประสานงานความช่วยเหลือ จะต้องสามารถจัดการด้านข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือให้ทันทั่วถึง และสื่อสารกับประชาชนจำนวนมากที่เข้าให้ความช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ความช่วยเหลือนั้นประสบผลอย่างจริงจังข้อสังเกตสำคัญอีกข้อหนึ่งคือบทบาทของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของเอกชนซึ่งได้รับการฝึกฝนในควมมีระเบียบวินัย เข้าใจการรับคำสั่งและปฏิบัติตามคำสั่ง การสื่อสารและการจัดระเบียบเบื้องต้นมาแล้ว อาจเข้าเสริมภารกิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเป็นกำลังเสริมให้แก่กำลังตำรวจได้เป็นอย่างดี และเป็นองค์กรที่อาจจะช่วยสนับสนุนการติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน หรือระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐได้

บทบาทของกองทัพกับการบรรเทาสาธารณภัย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา ๗๗ “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็นและเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์

ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ” ทั้งนี้ กระทรวงกลาโหมได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยขึ้น เพื่อจัดการและบรรเทาสาธารณภัยพิบัติภายในประเทศ จากความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม หรือ สบภ.กท. จัดตั้งตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม (เฉพาะ) ที่ ๒๓๔/๕๒ ลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๒ เพื่อให้การดำเนินงานของกระทรวงกลาโหม ในการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติและช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.๒๕๒๒ แผนป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๘ และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๖

ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหม (สบภ.กท.) มีคณะกรรมการประกอบด้วย

๑. รมว.กท. ผอ.สบภ.กท.
 ๒. ปล.กท. รอง ผอ.สบภ.กท. (๑)
 ๓. ผบ.ทสส. รอง ผอ.สบภ.กท. (๒)
 ๔. ผบ.ทบ. ผช.ผอ.สบภ.กท. (๑)
 ๕. ผบ.ทร. ผช.ผอ.สบภ.กท. (๒)
 ๖. ผบ.ทอ. ผช.ผอ.สบภ.กท. (๑)
 ๗. อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรรมการ
 ๘. จก.สม. กรรมการ
 ๙. ผอ.สงป.กท. กรรมการ
 ๑๐. จก.ชน. กรรมการ
 ๑๑. จก.กง.กท. กรรมการ
 ๑๒. ผอ.สนผ.กท. กรรมการและเลขานุการ
 ๑๓. จก.กร.ทหาร กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
 ๑๔. หน.ศปพม.สนผ.กท. กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- อำนาจหน้าที่ของ สบภ.กท.

๑. กำหนดนโยบายและแนวทางของ กท. เกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัยและอุบัติเหตุ รวมทั้งแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๒. เป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับรัฐบาล และหน่วยงานฝ่ายพลเรือน รวมทั้งภาคเอกชนในการอำนวยความสะดวกป้องกัน แก้ไข บรรเทาภัยพิบัติที่เกิดจากสาธารณภัย และอุบัติเหตุในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ กท.

๓. ติดตามสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่ออำนวยความสะดวกและประสานงานให้ส่วนราชการใน กท. ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ทันต่อสถานการณ์ รวมถึงการอำนวยความสะดวกและประสานการประชาสัมพันธ์ โดยใช้เครื่องมือของส่วนราชการใน กท.

๔. ให้นำหน่วยขึ้นตรง กท. ให้การสนับสนุนกำลังพลและข้อมูล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการ ศบค.กท. เมื่อได้รับการร้องขอและให้เชิญผู้แทนส่วนราชการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือร่วมปฏิบัติงาน และขอรับข้อมูลต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น

๕. พิจารณาให้ความเห็นชอบในการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ตามที่ส่วนราชการใน กท. ร้องขอเพิ่มเติมจากวงเงินงบประมาณ ที่ได้รับการจัดสรร เพื่อดำเนินการเบิกจ่ายตามระเบียบ และคำสั่งที่กำหนดต่อไป

ในส่วนของกองบัญชาการกองทัพไทย นโยบายผู้บัญชาการทหารสูงสุด ให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทยและศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเหล่าทัพ เข้าให้การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ เมื่อเกิดภัยพิบัติ โดยไม่ต้องรอรับคำสั่ง รวมทั้งมีแผนบรรเทาสาธารณภัย ศบค.บก.ทหารสูงสุด พ.ศ.๒๕๕๐ โดยมี พันธกิจ ดังนี้

๑. ปกป้อง เติบโต พิชัยรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. อำนวยความสะดวกการปฏิบัติกร่วมของทุกเหล่าทัพ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ จากภัยคุกคามทุกรูปแบบ

๓. สนับสนุนรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติ การพัฒนาประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน

๔. คุ้มครอง และพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

๕. เสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประเทศอาเซียน มิตรประเทศ และองค์กรระหว่างประเทศ

๖. สนับสนุนการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศโดยยึดหลักมนุษยธรรม และสันติวิธี

๗. ปฏิบัติการเพื่อสันติภาพภายใต้กรอบของสหประชาชาติ เพื่อธำรงเกียรติและศักดิ์ศรีในประชาคมโลก

ซึ่งต่อมาศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการกองทัพไทย ได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกองทัพไทย (เฉพาะ) ที่ ๔๐๕/๕๒ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๒ เพื่อให้การดำเนินงานในการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของกองทัพไทย

เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๖ และคำสั่ง กห. (เฉพาะ) ที่ ๒๓๔/๕๒ เรื่อง การจัดตั้ง สบภ.กท. จึงให้ดำเนินการจัดตั้ง สบภ.ทท. โดยมอบให้ สบท.บก.ทท. ทำหน้าที่เป็น สบภ.ทท. โดยมี ผู้บัญชาการทหารสูงสุด (ผบ.ทสส.) เป็นผู้อำนวยการศูนย์ และมีเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร (จก.กร.ทหาร) เป็นเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของ สบภ.ทท.

๑. เสนอนโยบายและแผนการดำเนินงาน รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการแก้ไขสาธารณภัย รวมทั้งจัดทำแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของ บก.ทท.

๒. อำนวยการ ประสานงาน สั่งการ และกำกับดูแลการปฏิบัติการดำเนินการของ สบภ.เหล่าทัพ และ สบภ.นขต.บก.ทท. ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๓. เป็นศูนย์กลางการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ใน บก.ทท. และเหล่าทัพ หน่วยงานฝ่ายพลเรือน และภาคเอกชน ในการอำนวยความสะดวกช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย

๔. ติดตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งรายงานผลการปฏิบัติให้ สบภ.กท. ทราบ

๕. ให้ นขต.ทท. สนับสนุนข้อมูลและกำลังพล เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายเลขานุการ สบภ.ทท. เมื่อได้รับการร้องขอ ตลอดจนให้เชิญผู้แทนส่วนราชการต่างๆ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้คำแนะนำ คำปรึกษา หรือร่วมปฏิบัติงาน และขอรับข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น

๖. ให้คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ บก.ทหารสูงสุด ซึ่งได้รับการแต่งตั้ง โดยมี เสธ.ทหาร เป็นประธานกรรมการ และ จก.กร.ทหาร เป็นเลขานุการ พิจารณาให้ความเห็นชอบในการสนับสนุนเงินอุดหนุนราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินตามที่ส่วนราชการใน บก.ทท. และ/หรือ เหล่าทัพร้องขอเพื่อดำเนินการเบิกจ่ายตามระเบียบ และคำสั่งที่กำหนดต่อไป

๗. ดำเนินการประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับสาธารณภัย และการช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนให้คำแนะนำในการปฏิบัติต่างๆ สำหรับการป้องกันภัยพิบัติให้ประชาชนได้รับทราบ

โดย สบภ.นขต.บก.ทท. และ สบภ.เหล่าทัพ จัดทำแผนการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับการป้องกัน แก้ไข และบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งแผนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของหน่วย และให้พิจารณาทบทวน หรือปรับปรุงแผนดังกล่าวให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย และ

แนวทางของ ทท. รวมทั้งให้ติดตามสถานการณ์ รายงานเหตุการณ์ และผลการปฏิบัติงานของหน่วยให้กับ ศบค.ทท. ทราบอย่างต่อเนื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ และเงินอุดหนุนราชการ ให้ปฏิบัติตามระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการบรรเทาสาธารณภัย

จากการที่สภาพแวดล้อมของโลกได้ถูกกระทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จนทำให้เกิดปรากฏการณ์สภาวะเรือนกระจก (Green House Effect) และปรากฏการณ์ เอลนีโญ (ElNino) อันเป็นสาเหตุให้สภาพอากาศมีความแปรปรวนมากขึ้น จนก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ที่ทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามลำดับ การที่จะบรรเทาสาธารณภัยเพื่อช่วยเหลือประชาชนจึงมีความจำเป็นยิ่งที่จะต้องดำเนินการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการภัยพิบัติที่ดีเพื่อมุ่งไป สู่การปฏิบัติในเชิงรุก (Proactive Approach) โดยจะต้องมีกิจกรรมที่มีศักยภาพในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นขั้นตอนและมีความต่อเนื่องกันทั้ง ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตอนการเกิดภัย เป็นการปฏิบัติที่เน้นในเรื่องการป้องกันเพื่อลดผลกระทบ และการเตรียมความพร้อม

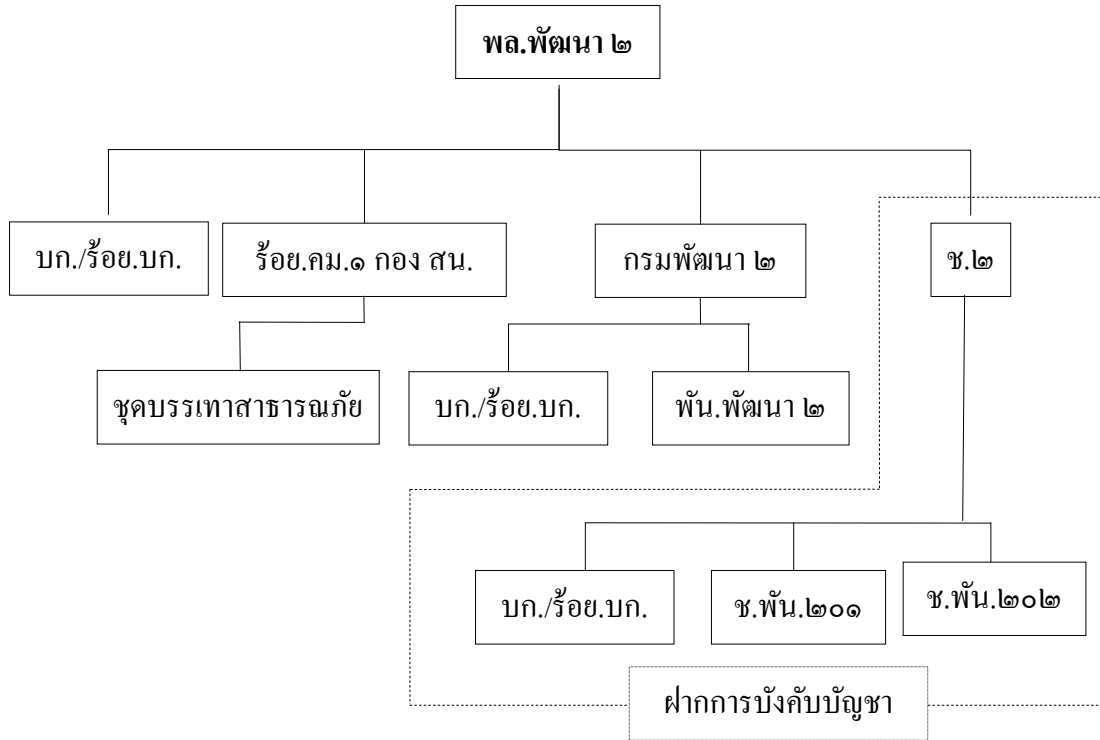
๒. ขั้นระหว่างเกิดภัย เป็นการปฏิบัติที่ต่อเนื่องจากขั้นก่อนการเกิดภัย โดยดำเนินการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

๓. ขั้นภายหลังเกิดภัย เป็นการปฏิบัติการฟื้นฟูบูรณะการสูญเสียทรัพยากรของประเทศที่เป็นผลมาจากการเกิดสาธารณภัยนั้น เป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่งของความล่าช้าต่อการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ และจากการบริหารจัดการภัยพิบัติในช่วงเวลาที่ผ่านมามีปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนอีกหลายประการ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องยกระดับ และพัฒนาให้เข้าสู่ระบบดังนี้ (สำนักเลขาธิการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน, ๒๕๔๗. หน้า ๕)

องค์กรและบุคคลในองค์กร

กองพลพัฒนาที่ ๒ มีการจัดบุคคลในองค์กรตามการดำเนินงานภายในกรอบของอัตรากิจการ จัดและยุทธโศปกรณ์กองทัพก หมายเลข ๔๑ - ๒ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๒ และคำสั่งกองทัพก (เฉพาะ) ที่ ๕/๔๑ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.๒๕๔๑ เรื่องการฝากการบังคับบัญชากรมทหารช่างที่ ๒ ไว้กับกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งปัจจุบันกองพลพัฒนาที่ ๒ มีหน่วยขึ้นตรง และหน่วยฝากการบังคับบัญชา ตามแผนภาพที่ ๒ - ๑ ผังการจัดกองพลพัฒนาที่ ๒

แผนภาพที่ ๒ - ๑ ผังการจัดกองพลพัฒนาที่ ๒

อัตรการจัดกองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ มีหน่วยขึ้นตรงและหน่วยฝាកการบังคับบัญชา

ดังนี้

๑. กองบัญชาการและกองร้อยกองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒
๒. กองร้อยเครื่องมือที่ ๑ กองสนับสนุนกองพลพัฒนาที่ ๒
๓. กรมพัฒนาที่ ๒
 - ๓.๑ กองบังคับการและกองร้อยกองบังคับการกรมพัฒนาที่ ๒
 - ๓.๒ กองพันพัฒนาที่ ๒
๔. กรมทหารช่างที่ ๒
 - ๔.๑ กองบังคับการและกองร้อยกองบังคับการกรมทหารช่างที่ ๒
 - ๔.๒ กองพันทหารช่างสนามที่ ๒๐๑
 - ๔.๓ กองพันทหารช่างที่ ๒๐๒

จำนวนบุคลากรในองค์กร

ตารางที่ ๒ - ๑ ข้อมูลกำลังพล มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๗ - กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗

หน่วย	ระดับตำแหน่งข้าราชการ/จำนวน							
	พล.๑	ส.ต. ถึง จ.ส.อ.	ร.ต. ถึง ร.อ.	พ.ต. ถึง พ.ท.	พ.อ. ถึง พ.อ.(พ.)	พล.ต.	รวม	%
๑. บก.และ ร้อย.บก.๑	๓๓	๕๐	๘	๒๒	๓	๑	๒๐๗	๕.๐๘
๒. ร้อย.ค.๑ กอง สน.๑	๒๕	๘๔	๓	-	-	-	๑๑๒	๕.๐๖
๓. กรมพัฒนา ๒	๔๓	๕๘	๓	๑๑	๔	-	๑๒๓	๕.๕๖
๔. พัน.พัฒนา ๒	๑๓๐	๓๖๘	๓๕	๔	-	-	๕๓๗	๒๖.๒๖
๕. ช.๒	๔๔	๖๑	๕	๑๐	๔	-	๑๒๔	๕.๖๐
๖. ช.พัน.๒๐๑	๒๑๓	๒๓๕	๑๕	๒	-	-	๔๖๓	๒๑.๓๘
๗. ช.พัน.๒๐๒	๒๑๘	๓๕๕	๒๒	๓	๑	-	๖๐๐	๒๗.๔๔
รวม	๓๘๕	๑,๒๕๕	๕๕	๕๖	๑๒	๑	๒,๒๒๑	๑๐๐

สถานภาพกำลังพล

ตารางที่ ๒ - ๒ สถานภาพกำลังพล

ประเภทกำลังพล	อัตราเต็ม	อัตราอนุมัติ	บรรจุจริง	ขาดอัตรา	ร้อยละของ อัตราอนุมัติ
นายทหารชั้นสัญญาบัตร	๒๘๘	๒๓๖	๑๖๔	๑๑๒	๕๕.๔๒
นายทหารประทวน	๒,๒๖๕	๑,๓๖๔	๑,๒๕๕	๕๐๕	๓๑.๓๓
พลทหาร	๑,๒๐๓	๘๕๕	๓๕๘	๕๓	๕๓.๓๓
รวม	๓,๓๕๖	๒,๔๕๕	๒,๒๒๑	๖๖๙	๓๖.๓๒

จำนวนของกำลังพลหน่วย กองพลพัฒนาที่ ๒ แบ่งตาม ระดับชั้นยศ มีดังนี้

๑. นายทหารสัญญาบัตร จำนวน ๑๖๔ นาย

- พล.ต. จำนวน ๑ นาย

- พ.อ.(พ.) จำนวน ๕ นาย

- พ.ต. ถึง พ.อ. จำนวน ๖๓ นาย

- ร.ต. ถึง ร.อ. จำนวน ๕๕ นาย

๒. นายทหารประทวน จำนวน ๑,๒๕๕ นาย

- จ.ส.อ.(พ.) จำนวน ๑๖๖ นาย

- จ.ส.ต. ถึง จ.ส.อ. จำนวน ๖๕๓ นาย

- ส.ต. ถึง ส.อ. จำนวน ๔๔๐ นาย

๓. พลทหารกองประจำการ จำนวน ๙๕๘ นาย

เกณฑ์อายุกำลังพลหน่วยของ กองพลพัฒนาที่ ๒

ตารางที่ ๒ - ๓ เกณฑ์อายุ (เฉลี่ย) ของกำลังพลหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒

รายการ	ระดับตำแหน่ง/จำนวน						อายุเฉลี่ย โดยรวม
	พลฯ	ส.ต. ถึง จ.ส.อ.	ร.ต. ถึง ร.อ.	พ.ต. ถึง พ.ท.	พ.อ. ถึง พ.อ.(พ.)	พล.ต.	
จำนวนยอด (คน)	๙๕๘	๑,๒๕๕	๕๕	๕๖	๑๒	๑	
อายุเฉลี่ย	๒๑	๔๓	๔๒	๔๓	๔๘	๔๓	๔๖
อายุราชการเฉลี่ย	-	๒๓	๒๒	๒๓	๒๔	๓๓	๒๖

ระดับการศึกษาของบุคคลในองค์กร

ตารางที่ ๒ - ๔ การศึกษาของกำลังพล

วุฒิการศึกษา	พลทหาร	นายทหารประทวน	นายทหารสัญญาบัตร	รวม	ร้อยละ
๑. ต่ำกว่าปริญญาตรี	๙๘๔	๑,๑๐๐	๘๑	๑,๑๖๕	๘๘.๔๓
๒. ปริญญาตรี	๑๔	๑๕๕	๓๐	๒๐๙	๑๖.๕๖
๓. ปริญญาโท	-	-	๑๓	๑๓	๑.๐๕
๔. ปริญญาเอก	-	-	-	-	-
รวม	๙๙๘	๑,๒๕๕	๑๒๔	๒,๓๗๗	๑๐๐

ระดับวุฒิการศึกษา

ตารางที่ ๒ - ๕ การศึกษาของกำลังพล สำเร็จการศึกษา

ประเภทกำลังพล	วุฒิการศึกษาปัจจุบัน (จำนวนคน)			
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
นายทหารสัญญาบัตร	๘๑	๓๐	๑๓	-
นายทหารประทวน	๑,๑๐๐	๑๕๕	-	-
พลทหาร	๓๘๔	๑๔	-	-
รวม	๑,๕๖๕	๒๕๓	๑๓	-

กำลังศึกษา

ประเภทกำลังพล	กำลังศึกษา (จำนวนคน)						
	ป.๖	ม.๓	ม.๖	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก
นายทหารชั้นสัญญาบัตร	-	-	-	-	๑๑	๖	๑
นายทหารประทวน	-	๑	๕	๓๖	๔๔	๒	-
พลทหาร	-	๓๕	๑๔๕	๖	-	-	-
รวม	-	๓๖	๑๕๐	๔๒	๕๕	๘	๑

กองพลพัฒนาที่ ๒ มีบุคลากรทั้งสิ้น ๑,๔๒๓ นาย แบ่งเป็น นายทหารสัญญาบัตร จำนวน ๑๖๔ นาย นายทหารประทวน ๑,๒๕๕ นาย พลทหาร ๓๘๔ นาย บุคลากรมีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน ๒๔๓ นาย คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๔ ปริญญาโท จำนวน ๑๓ นาย คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๕ และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑,๕๖๕ นาย คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๙๑ โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ ๔๖ ปี

การประเมินค่าการปฏิบัติงานของข้าราชการ

ผลการประเมินค่าการปฏิบัติงานของข้าราชการ ตามระเบียบกองทัพบก ว่าด้วยการประเมินค่าการปฏิบัติงานข้าราชการและลูกจ้างประจำ พ.ศ.๒๕๔๔ ของข้าราชการ ของส่วนบังคับบัญชาของหน่วยขึ้นตรง เพื่อใช้ในการบริหารงานกำลังพลสรุปได้ ตามตารางที่ ๒ - ๖ การประเมินค่าการปฏิบัติงาน

ตารางที่ ๒ - ๖ การประเมินค่าการปฏิบัติงาน

ลำดับ	ผลการประเมินค่า	นายทหารสัญญาบัตร	นายทหารประทวน
๑.	ดีเด่น (๕๐% ขึ้นไป)	๑๔๘	๕๓๔
๒.	ดี (๘๐% - ๘๕%)	๑๖	๓๒๕
๓.	ปานกลาง (๖๐% - ๗๕%)	-	-
๔.	ควรปรับปรุง (๕๐% - ๕๕%)	-	-
๕.	ต้องปรับปรุง (ต่ำกว่า ๕๐%)	-	-
รวม		๑๖๔	๑,๒๕๕

สภาพทั่วไปของกำลังพล กองพลพัฒนาที่ ๒

กำลังพลของกองพลพัฒนาที่ ๒ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือนายทหารสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน และพลทหารกองประจำการ ซึ่งที่มาของนายทหารสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวน ได้มาจาก ๒ แหล่ง คือนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนทหาร และผู้ที่ได้รับการบรรจุจากบุคคลพลเรือนหรือทหารกองหนุน ส่วนพลทหารกองประจำการเป็นกำลังพล ที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามาตามพระราชบัญญัติการรับราชการทหารปี พ.ศ.๒๔๗๕ เมื่อกำลังพลดังกล่าวได้รับการบรรจุ หน่วยรับฝึกชอบ จะดำเนินการฝึกอบรมวิชาทหารเบื้องต้น และแบบธรรมเนียมทหารที่จำเป็นในการปฏิบัติงานและสิ่งสำคัญที่ได้รับการอบรมปลูกฝังคือระบบสายการบังคับบัญชา ระบบอาวุโส จากนั้นกำลังพลต่างๆ จะถูกกระบวนการจัดเกลทาทางสังคมตามค่านิยมและวัฒนธรรมของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งมีลักษณะเชื่อฟังคำสั่งตามสายการบังคับบัญชาเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งที่ดีแต่มีความริเริ่มจำกัด แม้มีความคิดริเริ่มแต่ขาดความกล้าในการแสดงออกความคิดเห็นด้วยความเกรงใจในระบบอาวุโส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานรูปแบบใหม่ๆ ด้วยเคยชินกับการปฏิบัติงานตามคำสั่งมาตั้งแต่เริ่มชีวิตรับราชการ ระบบสวัสดิการทั้งเงินเดือน ค่ารักษาพยาบาล ที่พักอาศัยซึ่งทางราชการจัดให้ ทำให้กำลังพลมีความรู้สึกเสถียรสบาย มีความมั่นคงในอาชีพ ไม่รู้สึกทุกข์ร้อนกับวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม ในทางกลับกันกับขาดความระมัดระวังในการใช้จ่าย ยังไม่ตระหนักถึงสถานะปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อกับการดำเนินชีวิตของตนเอง ขาดความกระตือรือร้น ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และการยกระดับความรู้แม้ว่าหน่วยงานทางทหารจะมีการณรงค์ส่งเสริมอย่างต่อเนื่องและกองพลพัฒนาที่ ๒ จะได้กำหนดให้อยู่ในค่านิยมของหน่วยแล้วก็ตาม ดังนั้นการมอบภารกิจใหม่ๆ จึงขาดกำลังพลที่มีความรู้ความเข้าใจในการผลักดันให้เกิดขึ้นภายใต้เวลาที่จำกัด มีความสนใจในการอ่านน้อย ขาดทักษะในการเขียนและการตีความชอบทำงานในลักษณะแบบงานประจำวัน (Routine) มากกว่าที่จะคิดพัฒนาปรับปรุงผลงานให้ดีกว่าเดิม

สภาพในด้านการทหาร

กองพลพัฒนาที่ ๒ ยังคงเป็นหน่วยทหารที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติทางทหารด้วยการก่อสร้างที่มั่นคงแข็งแรงเพื่อระบบการป้องกันตามแนวชายแดนได้รับการกิจให้จัดกำลังเป็นชุดพัฒนาสัมพันธ์มวลชนสนับสนุนการปฏิบัติงานให้กับกองกำลังสุรนารี ซึ่งเป็นกองกำลังป้องกันชายแดนด้านอีสานใต้เป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นแล้ว ยังได้รับหน้าที่ในการก่อสร้างเพื่อเสริมสร้างกำลังกองทัพให้กับหน่วยต่างๆ ในพื้นที่กองทัพภาคที่ ๒ รวมทั้งการปรับปรุงซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างอาคารบ้านพักของกำลังพล ให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สภาพในด้านการพัฒนาประเทศ

เป็นบทบาทโดยตรงของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งพอสรุปการดำเนินงานออกเป็น ๒ ลักษณะ ตามที่มาของงบประมาณในการดำเนินการดังนี้

๑. การพัฒนาประเทศตามนโยบายของหน่วยเหนือมีงบประมาณรองรับการดำเนินงาน กองพลพัฒนาที่ ๒ จะจัดกำลังเข้าดำเนินการตามแผนงาน โดยยึดหลักการดำเนินงานที่มีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ ประหยัด และรวดเร็ว

๒. การพัฒนาประเทศตามความริเริ่มของหน่วยหรือได้รับการร้องขอจากส่วนราชการและภาคพลเรือนซึ่งยังไม่ได้กำหนดงบประมาณไว้รองรับการดำเนินงานกองพลพัฒนาที่ ๒ จะจัดชุดติดต่อประสานงานการปฏิบัติขั้นต้นสำรวจออกแบบประมาณการ เสนอความต้องการงบประมาณ ประชุมหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งงบประมาณในการพัฒนา โดยส่วนใหญ่จะเป็นงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวต้องใช้ความสัมพันธ์และความเข้าใจของผู้ประสานงานอย่างมาก ด้วยหลายหน่วยงานยังมีความเข้าใจว่ากองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยงานที่สามารถให้การสนับสนุนทั้งเครื่องมือทางการช่างและงบประมาณ เช่นเดียวกับหน่วยทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย ส่วนการปฏิบัติงานเมื่อได้รับการสนับสนุนงบประมาณแล้วการดำเนินงานจะเป็นในลักษณะการร่วมมือกันระหว่างประชาชนในท้องถิ่นและฝ่ายทหาร เพื่อสร้างความรักสามัคคีและการมีส่วนร่วม

สภาพในด้านการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ

จากสภาวะการณ์การทำลายสิ่งแวดล้อมของโลกเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันได้เกิดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศของโลกจนน่าวิตก และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเพิ่มผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ได้ก่อให้เกิดภัยพิบัติ ซึ่งนับจะมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น กองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่มีบทบาทในการช่วยเหลือและบรรเทาภัยพิบัติได้จัดทำระเบียบปฏิบัติประจำว่าด้วยการบรรเทาสาธารณภัยและแผนเผชิญภัยพิบัติในลักษณะต่างๆ ซึ่ง กองพลพัฒนาที่ ๒ ตระหนักดีว่าภารกิจการบรรเทาสาธารณภัยไม่อาจบรรลุผลได้ด้วยฝ่ายหนึ่ง

ฝ่ายใด หากแต่เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ที่ผ่านมามีการจัดทำแผนและการฝึกซ้อมแผนร่วมกันเป็นประจำทุกปี ซึ่งเรียกว่าแผนเผชิญเหตุการณั้บรรเทาสาธารณภัย โดยแบ่งการปฏิบัติออกเป็น ๓ ชั้นคือ

ชั้นที่ ๑ ชั้นปกติ/ชั้นเตรียมการ จะดำเนินการฝึกทบทวนกำลังพล อบรมให้ความรู้แก่กำลังพล และประชาชน, ฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุเพื่อให้กำลังพล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วน ได้รับทราบบทบาทหน้าที่และสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน ด้านการบรรเทาสาธารณภัยตั้งแต่ยามปกติ การปฏิบัติในชั้นนี้กองพลพัฒนาที่ ๒ จะใช้โอกาสที่ได้จัดกำลังชุดวิทยากรตามการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย เข้าพื้นที่ดำเนินงานหรือการฝึกตามวงรอบประจำปีได้ แนะนำประชาชน และกำลังพลของหน่วยด้วย

ชั้นที่ ๒ ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย เป็นการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อเข้าช่วยเหลือประชาชน ในพื้นที่เกิดได้อย่างรวดเร็วถูกต้องตามขั้นตอน เพื่อความปลอดภัยทั้งผู้ประสบภัย และทีมงานผู้ช่วยเหลือ

ชั้นที่ ๓ ชั้นการบูรณฟื้นฟู เป็นการสนับสนุนกำลังทหาร และเครื่องมือช่าง เพื่อสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการฟื้นฟูสาธารณูปโภค และสภาพจิตใจของผู้ประสบภัยพิบัติ

การปฏิบัติงาน และความพร้อมของกำลังพลพัฒนาที่ ๒

การปฏิบัติงานและความพร้อมของกำลังพล

ภารกิจของกองทัพบกที่สำคัญ ๕ ประการประกอบด้วย การป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การช่วยพัฒนาประเทศ และการปฏิบัติการอื่นที่ไม่ใช่สงคราม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้วยสถานการณ์ของประเทศที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อันเกิดจากผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย การแตกแยกทางความคิดด้านการเมืองในประเทศอย่างรุนแรง ซึ่งล่อแหลมต่อการเกิดความแตกความสามัคคีของคนในชาติ ปัจจัยความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาวะอากาศของโลก และเกิดภัยพิบัติ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมจิตวิทยาอย่างกว้างขวางเช่น ปัญหายาเสพติด การลักขโมย เป็นต้น ส่วนภัยคุกคามทางทหารด้วยกองกำลังขนาดใหญ่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ไม่มาก กองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยทหารที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาประเทศและการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ จำเป็นต้องเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบอื่นๆ ที่มีใช้การสงคราม โดยแนวโน้มบทบาทหน้าที่ที่อาจได้รับ

มอบภารกิจ ในห้วงทศวรรษที่มีความเป็นไปได้ตามขีดความสามารถ เช่นการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน การต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด การสร้างความสมานฉันท์ การสร้างความรู้รักสามัคคี การสร้างอุดมการณ์รักชาติ ความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทั้งเกิดจากภัยธรรมชาติและจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สนับสนุนการก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อความมั่นคงและความกินดีอยู่ดีของประชาชนในชาติ

กองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยพัฒนาประเทศของกองทัพบก โดยกำหนดให้เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพภาคที่ ๒ การบรรจุกำลังพลเข้าปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และมติคณะรัฐมนตรี โดยทุกอัตราที่บรรจุถูกกำหนดด้วยหมายเลขชานาญการทางทหาร ในแต่ละหมายเลขชานาญการทางทหารจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไปตามตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีการปกครองบังคับบัญชายึดถือตามแบบธรรมเนียมทางทหาร และวินัยทหาร ประกอบกับกฎหมายบ้านเมือง เป็นแนวทางในการบริหารราชการ การสั่งการและการควบคุมยึดถือระบบสายการบังคับบัญชาโดยเคร่งครัด โดยมีฝ่ายอำนวยการในแต่ละระดับชั้นช่วยเหลือผู้บังคับบัญชาในการจัดทำข้อพิจารณา และเสนอหนทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาตกลงใจ

แนวการปฏิบัติงานของกำลังพลกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้กำหนดไว้อย่างมีรูปแบบ ซึ่งได้กำหนดไว้ในแบบธรรมเนียมทหารที่ทหารควรต้องปฏิบัติ รวมถึงความพร้อมและพฤติกรรมที่สร้างขึ้นจากคนในองค์กรของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยมีการเรียนรู้ร่วมกัน และกำลังพลในหน่วยได้ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติและแสดงออกให้เห็นในรูปแบบและพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งได้กระทำอย่างต่อเนื่องในกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยที่มีการดำเนินตามแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานประจำปีของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ถือเป็นภารกิจที่สำคัญและต้องขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ชั้นดังนี้

ขั้นแรก ชั้นเตรียมการ เป็นการฝึกอบรมชุดวิทยากร และชุดปฏิบัติงานตามโครงการ ให้มีความรู้ความเข้าใจแนวทางในการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ พร้อมทั้งจัดทำฐานข้อมูลหมู่บ้านเป้าหมายที่ต้องเข้าดำเนินการทั้ง ๕๖๑ หมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการติดต่อประสานงาน และการวางแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งจากผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ชุดปฏิบัติงานตามโครงการ แต่การอบรมชุดวิทยากรยังมีข้อจำกัดในเรื่องความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ปฏิภาณไหวพริบในการตอบคำถามและการนำเสนอของกำลังพลชุดวิทยากร

เนื่องจากชุดวิทยากรที่เข้ารับการอบรมส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ลักษณะเช่นนี้ แม้กำลังพลจะมีความตั้งใจในการฝึกอบรมอย่างยิ่ง ส่วนการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน โดยรวมทุกชุดปฏิบัติงานสามารถเก็บรวบรวมได้ครบถ้วนตามหัวข้อข่าวสารที่หน่วยเหนือกำหนด แต่ยังคงขาดความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่สอง ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นการขับเคลื่อนโครงให้บรรลุผลเป็นรูปธรรม ซึ่งในระดับกองบัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นส่วนกำหนดนโยบายและแผนงาน มอบให้หน่วยขึ้นตรงกองพลพัฒนาที่ ๒ ที่รับผิดชอบพื้นที่ทั้ง ๑๐ อำเภอ รับผิดชอบปฏิบัติ โดยนโยบายที่สำคัญ คือ การกำหนดบทบาทความเป็นกลางทางการเมือง สร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการเป็นทหารในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แสวงความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการดำเนินการ นำศักยภาพของหน่วยที่แตกต่างจากหน่วยอื่นในเรื่องงานช่างและการพัฒนา เข้าดำเนินการสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนร่วมกับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรง โดยแผนงานที่สำคัญที่นำไปเป็นเครื่องช่วยในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ แผนงานพลิกฟื้นผืนป่าด้วยพระบารมี เป็นโอกาสในการรวมพลประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างกระแสความจงรักภักดีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนงานพัฒนาสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนราชการและผู้นำท้องถิ่นซึ่งดำเนินการในลักษณะผู้บังคับบัญชาระดับสูงและฝ่ายเสนาธิการของกองพลพัฒนาที่ ๒ ที่รับผิดชอบในระดับนโยบายและแผนงานลงพื้นที่ประชุมสัญจรไปอำเภอทุกอำเภอที่รับผิดชอบเดือนละ ๑ อำเภอ เพื่อสร้างความเข้าใจและเสริมการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติงาน ซึ่งประจำพื้นที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น แผนงานช่วยเหลือประชาชนด้วยการสนับสนุนเครื่องมือทางการช่างพัฒนาเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ โรงเรียน ที่สาธารณะโยชน์ร่วมกับประชาชนและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แผนงานการรณรงค์ส่งเสริมความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และความรู้รักสามัคคี แผนงานสำรวจความต้องการพื้นฐานเพื่อเสนอความต้องการงบประมาณ ต่อ กอ.รมน.

ผลการการศึกษาพฤติกรรมของบุคลากรกองพลพัฒนาที่ ๒ ในระดับชุดวิทยากรและชุดปฏิบัติการ โครงการประจำพื้นที่ต่อการปฏิบัติแต่ละแผนงานสรุปได้ดังนี้

๑. แผนงานพลิกฟื้นผืนป่าด้วยพระบารมี ชุดปฏิบัติการสามารถเชิญชวนส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่นมาร่วมกิจกรรมได้บรรลุตามเป้าหมาย แต่ชุดวิทยากรใช้โอกาสที่ประชาชนมาร่วมกิจกรรมเพื่อประชาสัมพันธ์หรือดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัยได้ไม่ดีเท่าที่ควร

๒. แผนงานพัฒนาสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนราชการและผู้นำท้องถิ่น การดำเนินกิจกรรมตามแผนงานดังกล่าวของผู้บังคับบัญชาระดับสูงของกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายทหารแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ดี แต่วงรอบการจัดการประชุมลักษณะประชุมสัญจรเดือนละ ๑ ครั้ง กว่าที่จะครบทั้ง ๑๐ อำเภอ ไม่ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ประกอบกับในการประชุมทุกครั้งได้เชิญนายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการในอำเภออื่นๆ นอกจากอำเภอที่รับผิดชอบเข้าร่วมประชุมด้วยทุกครั้งทำให้การประชุมครั้งหลังๆ นายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการไม่ได้ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ประกอบกับมติการการประชุมขาดเจ้าภาพนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการ แต่โดยรวมผลการปฏิบัติตามแผนงานทำให้หัวหน้าส่วนราชการและผู้นำท้องถิ่นได้มีโอกาสพบปะกันซึ่งเป็นผลดีในการประสานงานในระดับชุดปฏิบัติการในเวลาต่อมา

๓. แผนงานการช่วยเหลือประชาชน ชุดปฏิบัติการ และชุดช่างที่สนับสนุนเพิ่มเติม เพื่อปฏิบัติการกิจตามแผนงาน สามารถปฏิบัติการกิจได้เป็นอย่างดี มีกระแสการตอบรับที่ดี ในประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และการประหยัดงบประมาณ กำลังพลที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานมีความสุขและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือประชาชน

๔. แผนงานการรณรงค์ส่งเสริมการสร้างความรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และความรู้รักสามัคคี ทั้งชุดปฏิบัติการ และชุดวิทยากร ถึงประชาชนในพื้นที่ที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นพื้นฐานดังนั้นกิจกรรมตามแผนงานนี้จึงได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างยิ่ง

๕. แผนงานการสำรวจความต้องการพื้นฐานเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ จาก กอ.รมน. เป็นแผนงานที่ประชาชนยินดีมากที่สุดที่ฝ่ายทหารได้เข้ามาเป็นสื่อกลางในการนำความยากลำบากและความเดือดร้อนและความช่วยเหลือเพื่อเสนอขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลังจากไม่ได้รับความสนใจมาเป็นเวลานานและชาวบ้านก็มีความคาดหวังว่าฝ่ายทหารจะช่วยเหลือได้ แม้ฝ่ายทหารจะชี้แจงให้ทราบเสมอว่าโครงการที่เสนออาจไม่ได้รับการพิจารณา แต่ชาวบ้านก็ไม่ทิ้งความหวัง แต่ผลจากการพิจารณาสนับสนุนงบประมาณในการช่วยเหลือจากส่วนกลางแล้ว จากโครงการที่เสนอไปจำนวนมากทั้ง ๑๐ อำเภอ ได้รับการพิจารณาเพียงโครงการเดียว คือการพัฒนาแหล่งน้ำที่ อำเภอลำทะเมนชัย เกิดมุกกลับเชิงลบว่าฝ่ายทหารก็เหมือนส่วนราชการอื่นที่ไม่ได้มีความสามารถเหนือไปกว่าหน่วยงานอื่น จึงทำให้ชุดปฏิบัติการบางพื้นที่ไม่เต็มใจที่จะเข้าปฏิบัติงานอีกต่อไป

จากเนื้อหาที่บรรยายได้กล่าวไว้แล้วตามข้างต้นนั้น ผู้วิจัยขอสรุปในการดำเนินงาน และการเตรียมความพร้อมของกำลังพลกองพลพัฒนาที่ ๒ เพื่อที่จะปฏิบัติงานตามแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ให้ประสบผลสำเร็จสูงสุดได้นั้น ต้องมีความรู้ในเรื่องวิสัยทัศน์ และภารกิจของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ ศาสนา และเทิดทูน

สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยได้รับมอบหมายภารกิจจากกองทัพกในด้านงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และความมั่นคง รวมทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชน โดยกองพลพัฒนาที่ ๒ พร้อมทั้งจะสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จสูงสุดต่อไป

ผลจากการเกิดสาธารณภัยย่อมนำความสูญเสียอันใหญ่หลวงมาสู่มนุษย์ในรูปลักษณะต่างๆ ทั้งต่อชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์โดยรวม ทั้งนี้สาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประเทศไทยที่ผ่านมาก็คือ อุทกภัย ในสภาวะการณ์ปัจจุบันแม้ว่าจะยังไม่มีวิธีการป้องกันการเกิดสาธารณภัยให้ได้เป็นผลสำเร็จ แต่ถ้านุเคราะห์ในภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และมูลนิธิต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการประสานและเตรียมการป้องกันร่วมกันอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความพร้อมตั้งแต่ในภาวะปกติโดยดำเนินการเตรียมการข้อมูลพื้นฐาน มีการบูรณาการแผนงาน และแผนการปฏิบัติด้านการบรรเทาสาธารณภัยมีการวางแผนซักซ้อมแผนร่วมกันอย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผนที่สมบูรณ์ชัดเจนง่ายต่อการนำไปปฏิบัติในทุกขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการ ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมการการป้องกันและบรรเทาภัย รวมทั้งการฟื้นฟูภายหลังจากการเกิดสาธารณภัยที่ดีก็อาจจะสามารถลดความเสียหายที่เกิดจากภัยนั้นๆ ได้ในระดับหนึ่ง

กองทัพบกได้จัดตั้งกองพลพัฒนาที่ ๒ ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๒ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการพัฒนาประเทศให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากองพลพัฒนาที่ ๒ ได้พัฒนาหน่วยและกำลังพลเพื่อให้มีขีดความสามารถรองรับภารกิจที่ได้รับมอบจากรัฐบาล และกองทัพบกให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งเป็นภารกิจในรูปแบบใหม่ที่กองทัพได้รับ เพื่อเป็นตัวแบบในการดำเนินการในปีต่อไป โดยผู้วิจัยขอเสนอถึงบริบทของกองพลพัฒนาที่ ๒ ในฐานะเป็นหน่วยทหารของกองทัพบก ซึ่งต้องรับผิดชอบในการดำเนินโครงการฯ ให้บรรลุผลสำเร็จ ภายใต้การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งต้องรับนโยบายการปรับเปลี่ยนระบบบริหารราชการแผ่นดินในรูปแบบต่างๆ มาใช้กับองค์กร โดยข้อมูลที่ผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอ จะทำให้เห็นสภาวะแวดล้อมด้านต่างๆ ที่กองพลพัฒนาที่ ๒ ต้องเผชิญในการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งนโยบายและแนวทางต่างๆ ที่นำมาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

การบรรเทาสาธารณภัย

กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ปฏิบัติตามนโยบายแม่ทัพภาคที่ ๒ ที่มอบภารกิจให้เป็นหน่วยสนับสนุนส่วนรวมในการบรรเทาสาธารณภัย โดยกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น ดังนี้

๑. ชั้นปกติ/ชั้นเตรียมการ

๑.๑ จัดตั้งผู้ประสานงานติดตามสถานการณ์ภัยพิบัติ ทั้งส่วนราชการและภาคเอกชน ให้ครบทั้ง ๑๕ จังหวัด

๑.๒ สปย.พล.พัฒนา ๒ ปฏิบัติหน้าที่ เป็นศูนย์ติดตาม และเฝ้าฟังการเกิดภัยพิบัติ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๑.๓ จัดชุดติดต่อ (ชตต.) พล.พัฒนา ๒ จำนวน ๒ -๖ ชุด (น.๑, ส.๒) พร้อมเข้าพื้นที่ตรวจสอบสถานการณ์ภัยพิบัติ

๑.๔ จัดชุดเผชิญภัยพิบัติไว้จำนวน ๖ ชุด (๑๒๐ นาย ตามความน่าจะเป็นในการเกิดภัยพิบัติ ตามฤดูกาล)

๑.๕ ดำเนินการฝึกการบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยทหาร และพลเรือน

๒. ชั้นการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยพิบัติ : ปฏิบัติตามคำสั่ง ทก. ๒ ที่ ๑๑๔/๔๘ เรื่อง แนวทางการใช้กำลังของ ทก.๒ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยดังนี้

๒.๑ ภัยพิบัติระดับต่ำ : ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบ ของ ศบก.มทบ., ศบก.จทบ.,ศบก. ร.๑๖ และกำลังของ มทบ.,จทบ.และ ร.๑๖ ที่เตรียมไว้สามารถรองรับสถานการณ์ได้โดย พล.พัฒนา ๒ ดำเนินการดังนี้

๒.๑.๑ หัวหน้า สปย.พล.พัฒนา ๒ ติดต่อผู้ประสานงานประจำพื้นที่ที่ได้จัดตั้งไว้ ติดตาม และเฝ้าฟังสถานการณ์ภัยพิบัติตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๒.๑.๒ จัดตั้ง ศบก.พล.พัฒนา ๒

๒.๑.๓ แจกเตือนชุดเผชิญภัยพิบัติของหน่วยให้พร้อมปฏิบัติภายในระยะเวลา ๑ ชั่วโมง, ๓ ชั่วโมง, ๖ ชั่วโมง ตามลักษณะความรุนแรงของ ภัยพิบัติ

๒.๒ ภัยพิบัติระดับกลาง : ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบ ของ ศบก.มทบ., ศบก.จทบ.,ศบก. ร.๑๖ แต่จำเป็นต้องใช้กำลังจาก ศบก.หน่วยอื่นและ/หรือ จาก ศบก.ทก.๒ เพิ่มเติม พล.พัฒนา ๒ ดำเนินการดังนี้.-

๒.๒.๑ จัดชุดติดต่อ (ชตต.) เข้าพื้นที่ตรวจสอบ ประสานงาน และให้ข้อเสนอแนะ การใช้กำลังในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่อผู้บัญชาการเหตุการณ์ และรายงานให้ ศบก.พล.พัฒนา ๒ ทราบ

๒.๒.๒ ศบก.พล.พัฒนา ๒ สั่งให้หน่วย จัดกำลังชุดเผชิญภัยพิบัติ เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัย ตาม รปจ.บรรเทาสาธารณภัย พล.พัฒนา ๒ โดยการจัดกำลังเข้าดำเนินการช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอจาก ผู้บัญชาการเหตุการณ์, ชุดติดต่อ, ผบ.ศบก.ประจำ

พื้นที่ หรือเข้าช่วยเหลือทันทีเมื่อเห็นว่า หากล่าช้าจะเกิดผลร้ายต่อผู้ประสบภัย และชื่อเสียงของกองทัพ

๒.๓ ภัยพิบัติระดับสูง : ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในเขตรับผิดชอบ ของ ศบภ.ทภ.๒ แต่จำเป็นต้องใช้กำลังจาก ศบภ.ทภ. เพิ่มเติม พล.พัฒนา ๒ ดำเนินการดังนี้.-

๒.๓.๑ จัดตั้งศูนย์ประสานงานช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๒.๓.๑ บรรยายสรุปสถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่รับผิดชอบให้ผู้บัญชาการเหตุการณ์ และหน่วยที่มาสนับสนุน ทราบ

๒.๓.๓ ให้ข้อเสนอแนะ วางแผน ประสานงาน แนวทางบูรณาการจัดกำลัง เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามลำดับสถานการณ์และพื้นที่วิกฤต

๒.๓.๔ ดำรงการช่วยเหลือผู้ประสบภัย อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

๓. ขึ้นการฟื้นฟูบูรณะ : ปฏิบัติงานฟื้นฟูภายหลังการเกิดภัยพิบัติตามนโยบายการสั่งการจากหน่วยเหนือ, รัฐบาล โดย พล.พัฒนา ๒ ดำเนินการดังนี้.-

๓.๑ จัดชุดมวลชนสัมพันธ์ ฟื้นฟูสภาพจิตใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการให้ความช่วยเหลือของทางราชการ และแนะนำการประกอบอาชีพเบื้องต้น

๓.๒ จัดชุดซ่อม ดำเนินการช่วยเหลือที่พิจารณาเห็นว่าดำเนินการซ่อมได้ ส่วนที่ไม่สามารถซ่อมได้ ให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนในการรื้อถอน เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

๓.๓ ประเมินการงบประมาณในการฟื้นฟูบูรณะ ตามขีดความสามารถและอำนาจหน้าที่

ระเบียบปฏิบัติการตรวจสภาพความพร้อม พ.ศ.๒๕๕๕

๑. ความมุ่งหมาย

๑.๑ เพื่อให้ทราบถึงระดับความสามารถของกำลังพลในการสนองตอบต่อภารกิจที่ได้รับมอบ

๑.๒ เพื่อให้คำแนะนำแก่หน่วยในการปรับปรุงความพร้อมของ ร้อย.ชป. ของหน่วย

๑.๓ เพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนความเชื่อมั่นในตนเอง และต่อกำลังพลภายใน ร้อย.ชป. ซึ่งจะส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

๒. วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น เกิดความมั่นใจว่า ร้อย.ชป. ของหน่วย มีความพร้อมทั้งด้านกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และสิ่งอุปกรณ์อย่างพอเพียงตามความจำเป็นต่อการปฏิบัติภารกิจ

๓. รูปแบบการตรวจ : ประกอบด้วย ๒ รูปแบบ คือ

๓.๑ การตรวจแบบประณีต เป็นการตรวจอย่างละเอียดต่อกำลังพลทุกนาย และทุกตำแหน่งหน้าที่ รวมทั้งยุทโธปกรณ์และสิ่งอุปกรณ์ทุกรายการที่จำเป็นต่อการปฏิบัติภารกิจ ทั้งในส่วนที่จัดไว้ประจำกาย และประจำกองร้อย ตลอดจนการทดสอบความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ เป็นรายบุคคล และเป็น มว. หรือเป็นหมู่

๓.๒ การตรวจแบบเร่งด่วน เป็นการตรวจที่สำคัญ เมื่อสงสัยว่าจะมีข้อบกพร่อง ทั้งเป็นรายบุคคล, ตำแหน่งหน้าที่ หรือเป็น มว./หมู่ ในลักษณะการสุ่มตัวอย่าง โดยอาจตรวจเป็นส่วนรวมเฉพาะรายการที่สำคัญ หรือตรวจบางบุคคล/บางตำแหน่ง หรือผสมผสานกันทั้งสอง ลักษณะตามที่กล่าวมาแล้ว

๔. การปฏิบัติ

๔.๑ การตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป. เป็นการตรวจทางด้านการปฏิบัติ เพื่อรับทราบถึงระดับความสามารถของกำลังพลในการตอบสนองต่อภารกิจที่ได้รับมอบ โดยจะเน้นไปที่การปฏิบัติของกำลังพลทั้งเป็นบุคคลและเป็น มว./หมู่ ให้ครอบคลุมในด้านต่าง ๆ คือ ด้านกำลังพล ด้านการข่าว ด้านยุทธการ ด้านการส่งกำลังบำรุง และด้านกิจการพลเรือน ตามหัวข้อที่กำหนด

๔.๒ ลำดับการตรวจเยี่ยมของคณะกรรมการ มีลำดับการปฏิบัติดังนี้

๔.๒.๑ คณะตรวจเยี่ยมเดินทางถึง บก.หน่วยรับตรวจสภาพความพร้อม

๔.๒.๒ นายทหารเวร และ ผบ.หน่วย รายงาน

๔.๒.๓ การบรรยายสรุปกิจกรรมความพร้อมของ ร้อย.ชป.

๔.๒.๔ การตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป.

- หน.ชุดตรวจ ขึ้นแทนรับความเคารพ

- แสดงการตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป. ตาม รปจ. ของหน่วย

- การตรวจของคณะกรรมการ

- หน.ชุดตรวจ ให้โอวาท

๔.๓ การตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป. ของคณะกรรมการ : ตรวจขีดความสามารถทั้งเป็น มว./หมู่ และบุคคล และการตรวจอื่น ๆ ของฝ่ายอำนวยการ

๔.๔ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

๔.๔.๑ ด้านกำลังพล

- บัญชีบรรจุกำลัง
- เอกสารสิทธิของกำลังพล
- ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านกำลังพล

๔.๔.๒ ด้านการข่าว

- การรักษาความปลอดภัย (รปภ.)
- แผนที่
- ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านการข่าว

๔.๔.๓ ด้านยุทธการ

- จิตความสามารถในการปฏิบัติการกิจของ ร้อย.ชป.
- ความพร้อมด้านการฝึกศึกษา
- ความพร้อมด้านแผนการปฏิบัติ
- ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านยุทธการ

๔.๔.๔ ด้านส่งกำลังบำรุง

- สถานภาพ สป.๒ - ๔
- สถานภาพ สป.๓ ตามอัตราพิกัด
- สถานภาพยานพาหนะ
- แผนการส่งกำลังบำรุง
- ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านการส่งกำลังบำรุง

๔.๔.๕ ด้านกิจการพลเรือน

- การปฏิบัติด้านกิจการพลเรือนของ ร้อย.ชป.
- การปฏิบัติด้าน ปจว./ปชส. ของ ร้อย.ชป.
- ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านกิจการพลเรือน

รายการตรวจสภาพความพร้อม

๑. กล่าวทั่วไป

๑.๑ หัวข้อการตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป. กำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยเตรียมการปฏิบัติ ที่จะแสดงถึงความพร้อมของ ร้อย.ชป. ของหน่วย และพร้อมรับตรวจจากคณะกรรมการ หัวข้อการตรวจนี้ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการทดสอบและประเมินค่าความพร้อมของ ร้อย.ชป. ใน ๕ รายการ คือ ความพร้อมด้านกำลังพล ด้านการข่าว ด้านยุทธการ ด้านการส่งกำลังบำรุง และด้านกิจการพลเรือน

๑.๒ ขอบเขตการตรวจสภาพความพร้อมของ ร้อย.ชป. ตามประเด็นดังกล่าว มุ่งเน้นไปที่ หน่วยสามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง ในตำบลและเวลาที่ต้องการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนระดับต่าง ๆ

๒. ด้านกำลังพล

๒.๑ บัญชีบรรจุกำลัง

๒.๑.๑ ยอดอัตราเต็ม, อัตราอนุมัติ และบรรจุจริง (ปัจจุบันกำลังพลอยู่ที่ หน่วยจำนวนเท่าใด ไปราชการนอกหน่วยเท่าใด)

๒.๑.๒ แยกประเภท น., ส., พล.ฯ

๒.๑.๓ แยกตามชั้นยศ และเหล่า

๒.๒ เอกสารสิทธิของกำลังพล

๒.๒.๑ เอกสารประวัติรับราชการ

๒.๒.๒ เอกสารที่ต้องจัดทำในการออกปฏิบัติงาน

- หนังสือรับรองการเป็นทายาท
- หนังสือแสดงเจตนาผู้รับเงินทดแทน
- หนังสือแสดงเจตนาผู้รับเงินช่วยเหลือ
- หนังสือแสดงเจตนาระบุตัวผู้รับเงิน อทบ.
- พินัยกรรมทหาร
- ใบมอบฉันทะรับเงินเดือน

๒.๓ ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านกำลังพล

๒.๓.๑ ความรู้ตามตำแหน่ง ชกท.

๒.๓.๒ ความรู้ในเรื่องสิทธิกำลังพล

- สิทธิของข้าราชการในขณะประจำการ
- สิทธิของข้าราชการในการปฏิบัติราชการสนาม
- สิทธิของข้าราชการเมื่อถึงแก่ความตายในขณะประจำการ
- สิทธิของข้าราชการเมื่อออกจากประจำการ

๓. ด้านการข่าว

๓.๑ การรักษาความปลอดภัย (รปภ.)

๓.๑.๑ การ รปภ.บุคคล

- หน่วยได้จัดให้มีสัญญาณบอกฝ่ายหรือไม่
- หน่วยได้จัดบุคคลเข้าถึงชั้นความลับในระดับต่าง ๆ หรือไม่

๓.๑.๒ การ รปภ.เอกสาร

- มีการดำเนินการต่อเอกสารที่มีชั้นความลับถูกต้องหรือไม่ (การ
เก็บรักษา, การเสนอ)

- มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการทำลายเอกสารลับหรือไม่

๓.๑.๓ การ รปภ.สถานที่

- หน่วยได้มีการกำหนดเขตหวงห้ามต่าง ๆ ไว้หรือไม่

- การกำหนดเขตหวงห้ามต่าง ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่

- มีการกำหนดสถานที่ให้กับบุคคลภายนอกเข้าถึงได้หรือไม่

- การจัดเจ้าหน้าที่ รปภ.สถานที่ของหน่วย เหมาะสมหรือไม่

๓.๑.๔ การ รปภ.ในการติดต่อสื่อสาร

- หน่วยกำหนดให้มี นปส. ของหน่วยหรือไม่

- ระยะเวลาการใช้หรือการเปลี่ยน นปส. เหมาะสมหรือไม่

- การส่งข่าวที่มีชั้นความลับเหมาะสมหรือไม่

- ศูนย์ข่าวได้กำหนดให้เป็นพื้นที่หวงห้ามหรือไม่

๓.๒ แผนที่

๓.๒.๑ หน่วยมีแผนที่ครบบตามกำหนดใน อจย. หรือไม่

๓.๒.๒ การจัดเก็บแผนที่ถูกต้องหรือไม่

๓.๒.๓ มีการจำหน่ายแผนที่ที่ชำรุด/ล้าสมัย ถูกต้องหรือไม่

๓.๒.๔ การเบิกแผนที่ทดแทนถูกต้องหรือไม่

๓.๒.๕ เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ในเรื่องการใช้แผนที่หรือไม่

๓.๒.๖ การแจกจ่ายแผนที่ให้กับหน่วยที่ปฏิบัติงานเหมาะสมหรือไม่

๓.๒.๗ การเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้กับแผนที่มีความเหมาะสมหรือไม่

(ซองแผนที่, ปากกาเขียนแผนที่, เข็มทิศ และอื่น ๆ)

๓.๓ ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านการข่าว

๓.๓.๑ ฝอ.๒ มีความรู้ฐานในหน้าที่รับผิดชอบ ๕ ประการ หรือไม่

๓.๓.๒ ฝอ.๒ ทราบถึงขั้นตอนของรายงานข่าวกรอง ๔ ประเภท หรือไม่

๓.๓.๓ ใครเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตและการใช้ข่าวกรอง ของหน่วย

ระดับกองพัน

๓.๓.๔ ฝอ.๒ ทราบถึงข้อแตกต่างของ หขส. กับ ตขอ. หรือไม่

๓.๓.๕ ฝอ.๒ ได้จัดเตรียมทำแผนรายงานข่าวสารให้กับหน่วยต่างๆ ในการ

เข้าปฏิบัติการหรือไม่

๓.๓.๖ ผอ.๒ มีความรู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างข่าวสารกับข่าวกรองอย่างไร

๔. ด้านยุทธการ

๔.๑ ความพร้อมด้านการฝึกศึกษา

๔.๑.๑ ทำการฝึกแบบรวมการและแยกการปฏิบัติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิชา และอุปกรณ์เครื่องช่วยฝึกหรือไม่

๔.๑.๒ ทำการฝึกโดยให้ทหารปฏิบัติมากกว่าการสอนเชิงประชุมหรือไม่

๔.๑.๓ การฝึกเป็นการปฏิบัติงานเป็นชุดหรือไม่

๔.๑.๔ จำนวนกำลังพลที่ผ่านการฝึกเป็นหน่วยระดับหมู่ ตอน หมวด

๔.๑.๕ จำนวนกำลังพลที่ผ่านการฝึกเป็นหน่วยระดับกองร้อย

๔.๒.๖ จำนวนกำลังพลที่ผ่านการอบรมการปรนนิบัติบำรุงยุทโธปกรณ์

ที่รับผิดชอบ

๔.๒ ความพร้อมด้านแผนการปฏิบัติ

๔.๒.๑ จัดทำแผนของหน่วยเพื่อรองรับแผนของหน่วยเหนือหรือไม่

๔.๒.๒ แผนการปฏิบัติของหน่วย (รปจ.)

๔.๒.๓ แผนการบรรทุกของหน่วย (ทางรถยนต์, รถไฟ, อากาศ)

๔.๒.๔ แผนการเคลื่อนย้าย

๕. ด้านการส่งกำลังบำรุง

๕.๑ สถานภาพ สป.๒ - ๔

๕.๑.๑ อาวุธประจำหน่วย

- หน่วยได้รับอาวุธครบตามอัตราหรือไม่

- อาวุธของหน่วยใช้การได้ทุกรายการหรือไม่

- อาวุธที่ส่งซ่อมมีการติดตามงานซ่อมหรือไม่

- อาวุธที่ได้รับอนุมัติให้จำหน่าย หน่วยได้เบิกทดแทนให้ครบ

ตามอัตราหรือไม่

- การปรนนิบัติบำรุงเรียบร้อยหรือไม่

๕.๑.๒ ยานพาหนะ

- หน่วยได้รับยานพาหนะครบตามอัตราหรือไม่

- ยานพาหนะของหน่วยใช้การได้ทุกรายการหรือไม่

- ยานพาหนะที่ส่งซ่อมมีการติดตามงานซ่อมหรือไม่

- ยานพาหนะที่ได้รับอนุมัติให้จำหน่าย หน่วยได้เบิกทดแทนให้
ครบตามอัตราหรือไม่

- การปรนนิบัติบำรุงเรียบร้อยหรือไม่

๕.๑.๓ เครื่องมือสื่อสาร

- หน่วยได้รับเครื่องมือสื่อสารครบตามอัตราหรือไม่
- เครื่องมือสื่อสารของหน่วยใช้การได้ทุกรายการหรือไม่
- เครื่องมือสื่อสารที่ส่งซ่อมมีการติดตามงานซ่อมหรือไม่
- เครื่องมือสื่อสารที่ได้รับอนุมัติให้จำหน่าย หน่วยได้เบิกทดแทน
ให้ครบตามอัตราหรือไม่

- การปรนนิบัติบำรุงเรียบร้อยหรือไม่

๕.๑.๔ เครื่องสนามประจำกาย

- หน่วยได้รับเครื่องสนามประจำกายครบตามอัตราหรือไม่
- เครื่องสนามประจำกายใช้การได้ทุกรายการหรือไม่
- เครื่องสนามประจำกายที่ส่งซ่อมมีการติดตามงานซ่อมหรือไม่
- เครื่องสนามประจำกายที่ได้รับอนุมัติให้จำหน่าย หน่วยได้เบิก
ทดแทนให้ครบตามอัตราหรือไม่

- การปรนนิบัติบำรุงเรียบร้อยหรือไม่

๕.๒ สถานภาพ สป.๓ ตามอัตราพิกัด

๕.๒.๑ หน่วยได้รับ สป.๓ อัตราพิกัดครบถ้วนหรือไม่

๕.๒.๒ สป.๓ อัตราพิกัดได้เต็มไว้ประจำยานพาหนะ ครบถ้วนเรียบร้อย
แล้วหรือไม่

๕.๓ แผนการช่วยรบ/แผนการส่งกำลังบำรุง

๕.๓.๑ หน่วยได้จัดทำแผนการช่วยรบ/แผนการส่งกำลังบำรุงประกอบแผน
ยุทธการของหน่วยหรือไม่

๕.๓.๒ แผนการช่วยรบ/แผนการส่งกำลังบำรุงมีรายละเอียดชัดเจนถูกต้อง
ตามหลักการและสามารถปฏิบัติได้หรือไม่

๕.๓.๓ หน่วยมี รปจ. เกี่ยวกับการส่งกำลังบำรุงของหน่วยหรือไม่

๕.๓.๔ รปจ. เกี่ยวกับการส่งกำลังบำรุงของหน่วยมีรายละเอียดชัดเจน
ถูกต้องตามหลักการและสามารถปฏิบัติได้หรือไม่

๕.๔ ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านส่งกำลังบำรุง

- ๕.๔.๑ เจ้าหน้าที่สามารถรายงานหน้าที่ตาม ชกท. ของคน ได้ถูกต้องหรือไม่
- ๕.๔.๒ เจ้าหน้าที่สามารถอธิบายสรุปสายการส่งกำลังบำรุง ตั้งแต่หน่วยใช้จนถึงหน่วยสนับสนุนทั่วไป (ชั้น บชร.๒) ได้ถูกต้องหรือไม่
- ๕.๔.๓ เจ้าหน้าที่สามารถอธิบายสรุปสายการส่งซ่อมบำรุง ตั้งแต่หน่วยใช้จนถึงหน่วยสนับสนุนทั่วไป (ชั้น บชร.๒) ได้ถูกต้องหรือไม่
- ๕.๔.๔ เจ้าหน้าที่สามารถอธิบายขั้นตอนทางเดินเอกสารใบเบิกตั้งแต่เริ่มวางใบเบิกจนถึงได้รับ สป. ได้ถูกต้องหรือไม่
- ๕.๔.๕ เจ้าหน้าที่สามารถอธิบายขั้นตอนทางเดินเอกสารการจำหน่ายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตัดยอดจากบัญชีคุมได้ถูกต้องหรือไม่

๖. ด้านกิจการพลเรือน

- ๖.๑ การปฏิบัติด้านกิจการพลเรือนของหน่วย
- ๖.๑.๑ หน่วยมีการอบรมเสริมสร้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้กับกำลังพลหรือไม่
- ๖.๑.๒ หน่วยมีแผนการส่งกำลังพล เข้ารับการอบรมหลักสูตรด้านกิจการพลเรือน หรือไม่
- ๖.๑.๓ หน่วยมีแผนการประสานกับส่วนราชการพลเรือนเกี่ยวกับข้อมูลด้านการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา ในพื้นที่ที่รับผิดชอบหรือไม่ เช่น ข้อมูลหมู่บ้าน ประชากร ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีประจำถิ่น ผู้นำชุมชน ตลอดจนหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เป็นต้น
- ๖.๑.๔ หากมีผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบเข้ามาในพื้นที่ที่รับผิดชอบ หน่วยได้เตรียมพื้นที่ที่รับผิดชอบ และเตรียมพื้นที่รองรับผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบบริเวณแนวชายแดนในพื้นที่ที่รับผิดชอบไว้หรือไม่ และได้ประสานกับหน่วยเหนือหรือไม่อย่างไร
- ๖.๑.๕ หน่วยมีการประสานแผนกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการอพยพประชาชน, เส้นทางเคลื่อนย้ายและตำบลรวบรวมประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบหรือไม่
- ๖.๑.๖ หน่วยมีการประสานแผนกับส่วนราชการพลเรือนในพื้นที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เพื่อการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังในพื้นที่ที่รับผิดชอบหรือไม่
- ๖.๑.๗ หน่วยมีนโยบาย คำสั่ง คำชี้แจงเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านกิจการพลเรือนของหน่วยเหนือหรือไม่
- ๖.๒ การปฏิบัติด้าน ปจว./ปชส. ของหน่วย

๖.๒.๑ หน่วยได้มีการอบรมชี้แจงกำลังพลเกี่ยวกับงานด้านการ ปจว./ปชส. หรือไม่

๖.๒.๒ หน่วยมีแผนที่จะประสานการปฏิบัติกับหน่วยเหนือ, หน่วยข้างเคียง และหน่วยรอง เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวลือต่าง ๆ เพื่อใช้ในการ ปจว./ปชส. ในพื้นที่รับผิดชอบหรือไม่ เช่น ปัญหาสำคัญในท้องถิ่น เช่น ยาเสพติด แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายหลบหนีเข้าเมือง การลักลอบค้าของผิดกฎหมาย และความขัดแย้งในท้องถิ่น เป็นต้น

๖.๒.๓ หน่วยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นไว้หรือไม่ เช่น สถานีวิทยุประจำถิ่น ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ ปจว./ปชส.

๖.๒.๔ หน่วยมีนโยบาย คำสั่ง คำชี้แจงเกี่ยวกับการ ปจว./ปชส. ของหน่วยเหนือหรือไม่

๖.๒.๕ หน่วยมีแผนการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยเหนือ เพื่อดำเนินการ ปจว./ปชส. และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบหรือไม่ เช่น พกยาสามัญที่จะใช้ในการ ปจว./ปชส. และช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

๖.๓ ความรู้ตามตำแหน่งหน้าที่ด้านกิจการพลเรือน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พล.ต. สุรพล อุดมชัยรัตน์ (๒๕๔๘) ได้ทำการศึกษาบทบาทศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กระทรวงกลาโหมในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๔๘ - พ.ศ. ๒๕๕๗) พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบรรเทาสาธารณภัยระดับนโยบาย ทั้งจากส่วนราชการทหาร และส่วนราชการพลเรือน มีความเห็นสอดคล้องกัน โดยให้ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกระทรวงกลาโหม มีบทบาทในการบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะบทบาทในด้านการสนับสนุนงบประมาณของกระทรวงกลาโหมสมควรให้ความสำคัญต่อบทบาทในการจัดการสาธารณภัย ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญอีกประการหนึ่งของทหารด้วยการจัดสรรงบประมาณ เพื่อเตรียมการและป้องกันบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในด้านกำลังพลและเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ

พล.ต. ยงยุทธ เมฆรัตน์ (๒๕๔๕) ได้ทำการศึกษา บทบาทหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กับการบรรเทาสาธารณภัย พบว่ากำลังพลต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และพอเพียงในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ต้องมีการวางแผนในการป้องกัน และกำหนดบทบาทให้ชัดเจน การประชาสัมพันธ์ในการแจ้งเตือนภัย จะต้องได้รับการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอและชัดเจน ควรมีการจัดหาเครื่องมือ เครื่องจักร และยานพาหนะให้พอเพียง ตลอดจนมีการประเมินผลการปฏิบัติ

ธีระ สันติเมธี (๒๕๔๗) ได้ทำการศึกษา แนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด พบว่าผลการศึกษารวมของปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ และด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากรมากที่สุด โดยเฉพาะบุคลากรขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการศึกษาภาพรวมของแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการพัฒนาระบบการทำงานมากที่สุดในประเด็นว่า ควรกำหนดสถานภาพของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับจังหวัด ตั้งแต่ระดับนโยบายแผนงานโครงการ ในลักษณะยุทธศาสตร์ การทำงานแบบบูรณาการของผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ควรพัฒนาระบบการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะการพิจารณาจ่ายเงินทดรองราชการช่วยผู้ประสบภัยให้รวดเร็วทันทีที่ประสบภัยพิบัติ

ชัยศรี มีพัฒน์ (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษา การกำหนดงบประมาณเพื่อให้ความช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลตำบลไม้เรียง พบว่าหากศูนย์ อปพร. ที่ให้ความช่วยเหลือประสงค์จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายก็ให้เทศบาลตำบลไม้เรียง โดยสำนักงานปลัดเทศบาลพิจารณาให้การสนับสนุน คือ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและล้อลื่นสำหรับเครื่องจักรกลและยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ค่าเบี้ยเลี้ยงค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกปฏิบัติงาน และในด้านความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนให้ครบถ้วนทุกหน้าที่ ชักซ้อมฝึกซ้อมอบรมและกำหนดวิธีการปฏิบัติตามหน้าที่และขั้นตอนต่างๆ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จัดตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยในการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน หรือความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพพิเศษต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามแผน การจัดทำแผนการปฏิบัติและมีการซักซ้อมตั้งแต่ยามปกติ เพื่อให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติได้ทันทีเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น กำหนดแนวทางและดำเนินการใช้การส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ รวมถึงระบบการกระจายข่าวท้องถิ่น จัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และประชาชน มีเงินทุนและวิธีการในการอบรมประชาชนให้รู้จักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้รู้จักระบบการเตือนภัยต่างๆ การปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ จากการฝึกอบรมประชาชนดังกล่าว ทำให้ได้แนวทางเกี่ยวกับจัดหาอุปกรณ์และการเตรียมจัดหาอุปกรณ์เพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้สมบูรณ์ขึ้น

พ.ท. ชันตรีรักษ์ ดันติเฉลิม (๒๕๔๘) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของข้าราชการสำนักโยธาธิการกลาโหม พบว่า ปัจจัยทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านขั้นตอนและการปฏิบัติ ด้านบทบาทในการปฏิบัติงานของหน่วย ด้านระเบียบปฏิบัติ ด้านการจัดองค์กร และด้านยุทธโศปกรณ์ และงบประมาณมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยของข้าราชการสำนักโยธาธิการกลาโหมในระดับต่ำ บุคลากรที่มีเพศ ระดับชั้นยศ อายุราชการ และประสบการณ์ในการบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัยไม่แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบรรเทาสาธารณภัย แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

พงษ์พิตร ตรงดี (๒๕๔๓) ได้ศึกษาเรื่อง โครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจประกันวินาศภัยในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจำนวนและบทบาท ผลประกอบการภาวะการแข่งขัน และการปรับตัวหาข้อสรุปและแนวทางในการพัฒนาธุรกิจประกันภัยของบริษัทประกันวินาศภัยในจังหวัดเชียงใหม่ วิธีการศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสาขาของบริษัทประกันภัยในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๓๓ สาขา ผลการศึกษาพบว่า ในปี พ.ศ.๒๕๔๑ มีบริษัทประกันวินาศภัย ๕ บริษัทใหญ่ ที่มีส่วนแบ่งตลาดรวมกันมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของตลาด ธุรกิจนี้มีเบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนเงินรวม ๑,๕๖๖.๒๕ ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นกรมธรรม์ประกันภัยรถ และอัคคีภัย ๘๔๘.๑๒ ล้านบาท และ ๕๖๕.๘๕ ล้านบาท (หรือร้อยละ ๕๓.๖๖ และ ๓๖.๖๖) ตามลำดับมีการจ่ายสินไหมทดแทนในกรมธรรม์ประกันภัยรถมากที่สุดเป็นเงินจำนวน ๔๑๑.๘๔ ล้านบาท (หรือร้อยละ ๕๑.๖๒)

อุทัย ลือชัย (๒๕๔๓) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ต่องานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อทราบถึงทัศนคติในภาพรวมของประชาชนที่มีต่อการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยจะทำการศึกษาว่า อาชีพ ระดับการศึกษา แตกต่างออกไป จะมีผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร วิธีการศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Filed Research) ซึ่งจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในระดับที่แตกต่างกัน และระดับการศึกษาของประชาชนที่แตกต่างกันออกไปมีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติที่มีต่อการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น ๕% โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า จะมีทัศนคติในเชิงลบต่อการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมากกว่ากลุ่มผู้มีการศึกษาในระดับต่ำลงมา

นาถญา ศิริสาขันธ์ (๒๕๔๔) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบและวิธีการบัญชีกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระบบและวิธีการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย การแสดงรายการในงบการเงิน รูปแบบของรายงาน การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน ปัญหาและแนวทางแก้ไขในการจัดทำบัญชีกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย ใช้วิธีการศึกษาจากหนังสือเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงาน รวมทั้งขอคำแนะนำปรึกษาจากนักวิชาการที่รับผิดชอบในเรื่องของการบัญชีเงินกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของกรมการประกันภัยมีการแบ่งส่วนงานและความรับผิดชอบของพนักงาน แต่ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนของงานกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจังหวัดทุกจังหวัด ไม่สามารถแบ่งส่วนงานได้ตามผังการดำเนินงาน เนื่องจากมีบุคลากรน้อยทำให้ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ได้ตามความรับผิดชอบ และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ไม่ตรงกับสายงานที่ได้รับมอบหมาย

พิชิต ดันดีศักดิ์ (๒๕๔๔) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ ต้องการศึกษามูลเหตุจูงใจในการเข้าไปเป็น อปพร. ของประชาชน ต้องการศึกษถึงบทบาทของ อปพร. ที่มีต่อสังคม ต้องการศึกษถึงบทบาทของ อปพร. ที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น วิธีการศึกษาใช้การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามอย่างมีโครงสร้าง จากสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน ๒๐๐ ราย ผลการศึกษปรากฏว่ามูลเหตุจูงใจในการเข้ามาเป็น อปพร. ของประชาชน ได้แก่ ความต้องการเสียสละต่อสังคมมากกว่าผลประโยชน์ การมีสิทธิ์แต่งเครื่องแบบและประดับเครื่องหมาย อปพร. การมีสิทธิ์ใช้อาวุธปืนของทางราชการในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร และการมีสิทธิ์พกพาและใช้วิทยุสื่อสารในข่ายของ อปพร.

สุโข เสมมหาศักดิ์ (๒๕๔๖) ได้ศึกษาเรื่อง การกระจายตัวทางพื้นที่ของอัคริภัยและพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคริภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์เชิงพื้นที่ และรูปแบบการกระจายตัวทางพื้นที่ของการเกิดอัคริภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เพื่อศึกษาปัจจัยความอ่อนแอทางพื้นที่ของเมืองที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอัคริภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และเพื่อประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอัคริภัย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการจัดการพื้นที่เสี่ยงอย่างเหมาะสม วิธีการศึกษาใช้การวิจัยเอกสารที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลสถิติการเกิดอัคริภัยระหว่างปี พ.ศ.๒๕๓๗ - พ.ศ.๒๕๔๔ โดยทำการศึกษาเฉพาะอัคริภัยที่เกิดกับอาคารสถานประกอบการและที่อยู่อาศัย รวมไปถึงทรัพย์สินภายในอาคารของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นหลัก ส่วนการวิจัยภาคสนามเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อลงตำแหน่งอาคารต่างๆ ที่เคยเกิดอัคริภัย และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนคร

เชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๗ จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ มีจำนวนอัครศึกษาเกิดขึ้นกับอาคารสถานประกอบการ และทรัพย์สินภายในอาคารรวมทั้งสิ้น ๓๘๒ ครั้ง สาเหตุของการเกิดอัครศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากความประมาทในการใช้ไฟฟ้ามากที่สุด นอกจากนั้นอัครศึกษายังมักเกิดขึ้นในช่วงเวลาค่ำเป็นส่วนใหญ่

ประสิทธิ์ ไชยเวช (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามมาตรการด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอัครศึกษาของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

๑. การช่วยเหลือผู้ประสบอัครศึกษาของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ มีปัญหาด้านความรวดเร็วทันเวลา ความเพียงพอ และความต่อเนื่องในระดับมาก

๒. ผู้ประสบภัยมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานด้านการช่วยเหลือผู้ประสบอัครศึกษาของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ต่ำกว่าระดับปานกลาง หรือมีความพึงพอใจในระดับน้อย

๓. ขั้นตอน ระเบียบ และกฎหมายเป็นปัญหาระดับมาก แต่ระเบียบกระทรวงการคลังเป็นปัญหาระดับปานกลาง

ธีระ สันติเมธี (๒๕๔๗) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบูรณาการการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษารวมของปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับจังหวัด ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารจัดการ และด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมีปัญหาและอุปสรรคด้านบุคลากรมากที่สุด โดยเฉพาะบุคลากรขาดความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ผลการศึกษารวมของแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการพัฒนาระบบการทำงานมากที่สุดในประเด็นว่าควรกำหนดสถานภาพของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาคเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับจังหวัด ตั้งแต่ระดับนโยบาย แผนงาน โครงการ ในลักษณะยุทธศาสตร์ การทำงานแบบบูรณาการของผู้ว่าราชการจังหวัด CEO ควรพัฒนาระบบการสงเคราะห์ผู้ประสบภัย โดยเฉพาะการพิจารณาจ่ายเงินทดรองราชการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้รวดเร็วทันที่ที่ประสบภัยพิบัติ

พงษ์เผ่า เกษทอง (๒๕๕๐) ได้ทำการศึกษา การกำหนดจุดที่ปลอดภัยในการหนีภัยและเส้นทางหนีภัยเพื่อนำเสนอในการทำ Workshop ซึ่งการจัดทำแผนซ้อมหนีภัยที่บริเวณหาดป่าตอง พบว่าประสบความสำเร็จในระดับมาก คือ การจัดทำแผนซ้อมหนีภัยขึ้นมาจะต้องให้

สัมพันธ์กับการติดตั้งหอเตือนภัยที่หาดป่าตอง ซึ่งได้ดำเนินการแล้วเสร็จตามแผนที่วางไว้ ในส่วนของการซ่อมแซมอพยพคนหนีไปในที่ที่ปลอดภัยนั้น นายสมิทธ ธรรมสโรช ได้ให้คำปรึกษาว่า จะต้องดำเนินการให้เสร็จภายในครึ่งชั่วโมง ซึ่งในส่วนของป่าตองนั้นได้มีการแบ่งโซนการอพยพหนีภัยไว้ทั้งหมด ๗ โซนเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

นางนุช โอบะ (๒๕๕๔) ได้ทำการศึกษา การจัดการสาธารณภัยอย่างมีส่วนร่วมเพื่อลดผลกระทบของน้ำท่วมและแผ่นดินถล่มในชุมชนแห่งหนึ่ง พบว่า ขั้นตอนที่ ๑ ผลการสนทนากลุ่มพบว่า สาธารณภัยที่เกิดขึ้นภายใน ๕ ปีที่ผ่านมา เรียงลำดับความรุนแรงมากไปน้อยได้แก่ น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม วัตภัย ภัยแล้ง และอุบัติเหตุการจราจร และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ร่วมกันจัดทำแผนที่สาธารณภัยบนแผนที่เดินดินในทุกหมู่บ้านของอำเภอถลาง และเลือกภาวะน้ำท่วมแผ่นดินถล่มไปจัดทำเป็นแผนป้องกันผลกระทบโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ขั้นตอนที่ ๒ ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แผนปฏิบัติการจัดการภาวะน้ำท่วมแผ่นดินถล่มตามระยะการเกิด สาธารณภัย ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการเตรียมความพร้อมรับน้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม และโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังเกิดน้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม ขั้นตอนที่ ๓ นำโครงการแรกไปดำเนินการในตำบลหนึ่งของอำเภอถลาง ผลการประเมิน พบว่า

๑. ด้านบริบท : วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นความต้องการของชุมชน

๒. ด้านปัจจัยนำเข้า : มีความพร้อมของทรัพยากรในการดำเนินงานได้แก่ ด้านบุคลากร บุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วม, ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีรถจักรยานที่สามารถบริการช่วยชีวิตในพื้นที่ และด้านงบประมาณ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเพียงพอ

๓. ด้านกระบวนการ : การดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด พบสิ่งที่เป็นการปฏิบัติที่ดีคือ การประชาสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บอย่างรวดเร็ว แต่พบปัญหาคือ วิทยุสื่อสารไม่พอเพียง การจำแนกผู้บาดเจ็บไม่ชัดเจนการส่งต่อเป็นไปล่าช้า และไม่มีภารกิจสถานี่สำหรับการปฐมพยาบาล

๔. ด้านผลลัพธ์ : มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมซ่อมแซมจำนวน ๑๕๒ คน ได้แก่ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและสถานีอนามัย ตลอดจนประชาชน ซึ่งทำให้เข้าใจถึงขั้นตอนการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในที่เกิดเหตุ และการอพยพ ตลอดจนอุปกรณ์ที่ควรจัดหาเพิ่มเติมสำหรับการซ่อมแซม

ทัศนัย พวงบุบผา (๒๕๕๓) ได้ทำการศึกษา ปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า

๑. ปัญหาที่สำคัญ คือ ผู้บริหารบางส่วนของสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขาดภาวะผู้นำที่กล้าคิด กล้าริเริ่ม กล้าทำ และกล้าปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์

๒. แนวทางการเสริมสร้างที่สำคัญ คือ ผู้อำนวยการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรเห็นความสำคัญและกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนผู้บริหารทุกระดับให้มีภาวะผู้นำของการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรมนุษย์

๓. ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ การที่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงของกองปฏิบัติการดับเพลิง ๑ - ๔ ดังกล่าวทุกระดับมีความรู้ ความสามารถ และการศึกษาด้านทรัพยากรมนุษย์สูง รวมทั้งการที่กรุงเทพมหานครสนับสนุนงบประมาณด้านทรัพยากรมนุษย์แก่สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพิ่มมากขึ้น

ภาคย์ เทพวัลย์ (๒๕๔๘) ได้ทำการศึกษา สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการป้องกันอัคคีภัยของสถานประกอบการอุตสาหกรรม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยของสถานประกอบการ จำนวน ๓๘๗ คน โดยศึกษาด้านการขัดขวางป้องกัน (Prevention) ด้านการติดต่อสื่อสาร (Communications) ด้านการหลบหนี (Escape) ด้านการจำกัดวงพื้นที่ (Containment) ด้านการดับไฟ (Extinguishment) ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่มีสภาพในการป้องกันอัคคีภัยที่ดี แต่มีบางส่วนที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง เช่น ระบบสัญญาณในการแจ้งเหตุเพลิงไหม้ การติดตั้งเก็บสายฉีดน้ำดับเพลิง และระบบน้ำสำรองไม่พร้อมใช้งาน ขาดการประสานงานในการฝึกซ้อมอพยพหนีไฟ สำหรับปัญหาและอุปสรรคของผู้ปฏิบัติพบว่า ผู้ปฏิบัติงานไม่รู้วิธีปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ ไม่รู้จักเส้นทางหนีไฟ ไม่มีความระมัดระวังในการใช้เชื้อเพลิง ขาดความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันอัคคีภัย

ศิรินันต์ สุวรรณโมลี (๒๕๕๓) ได้ทำการศึกษา การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐานจากภาคประชาสังคม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านน้ำเค็ม ต.บางม่วง อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา พบว่า

๑. ในการดำเนินงาน พบปัญหาด้านการมีส่วนร่วม ด้านงบประมาณ ด้านความรู้ ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงานและด้านการประสานงานระหว่างองค์กร

๒. แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานคือ ภาคชุมชนควรมีการรวมกลุ่มและการจัดการองค์กรชุมชน (Organization Building) ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยมีชุมชนเป็นฐาน ตั้งแต่ช่วงต้นของการฟื้นฟูชุมชน ส่วนภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ควรประสานการดำเนินงานร่วมกัน โดยด้านการมีส่วนร่วม นั้น องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถช่วยทำงานเชิงลึกวางรากฐานการจัดการตนเองให้กับชุมชนได้ ด้านงบประมาณและ

อุปกรณ์ ในช่วงต้นนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนสามารถจัดหามาให้กับชุมชนได้ค่อนข้างดีกว่าภาครัฐ ส่วนภาครัฐสนับสนุนการสานต่อการดำเนินงานไว้ในระยะยาวควบคู่ไปกับการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ในการดำเนินงานที่ถูกต้องแก่ชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (๒๕๕๔) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อโครงการให้ความช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ตำบลผาเลือด องค์การบริหารส่วนตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ ๘๑.๑๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพึงพอใจมากที่สุด ๓ ด้าน ด้านสาธารณูปโภคและอื่น ๆ เป็นอันดับ ๑ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดในด้านความเพียงพอของสถานที่จอดรถ ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างรอรับบริการ เช่น ที่นั่ง หนังสือพิมพ์ เป็นต้น, มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการฯ ให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจนและทั่วถึง, การดำเนินโครงการฯ สามารถตอบสนองความต้องการอำนวยความสะดวกประชาชนด้านการให้บริการน้ำการป้องกันอัคคีภัย, ความสะอาดของอาคารสำนักงาน ห้องน้ำ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านเจ้าหน้าที่ เป็นอันดับที่ ๒ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับความพึงพอใจมากที่สุดได้แก่ แต่งกายสุภาพเหมาะสมกับหน้าที่, ส่วนการปฏิบัติงานได้ถูกต้อง, ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว, มีความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติงานเป็นธรรม, พุดจาอ่อนหวานมีมารยาดี มีระดับความพอใจมาก สำหรับด้านขั้นตอนการปฏิบัติงาน เป็นอันดับที่ ๓ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุดได้แก่ มีขั้นตอนการให้บริการที่สะดวก ส่วนความสามารถปรับลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่, มีขั้นตอนการให้บริการเสมอภาคและเท่าเทียมกัน, มีการให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึงและมีขั้นตอนการให้บริการที่รวดเร็ว มีระดับความพอใจมาก ผู้วิจัยจะนำวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้ มาใช้ในการศึกษา บทบาทของกองพลพัฒนาที่ ๒ กับการบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

สรุป

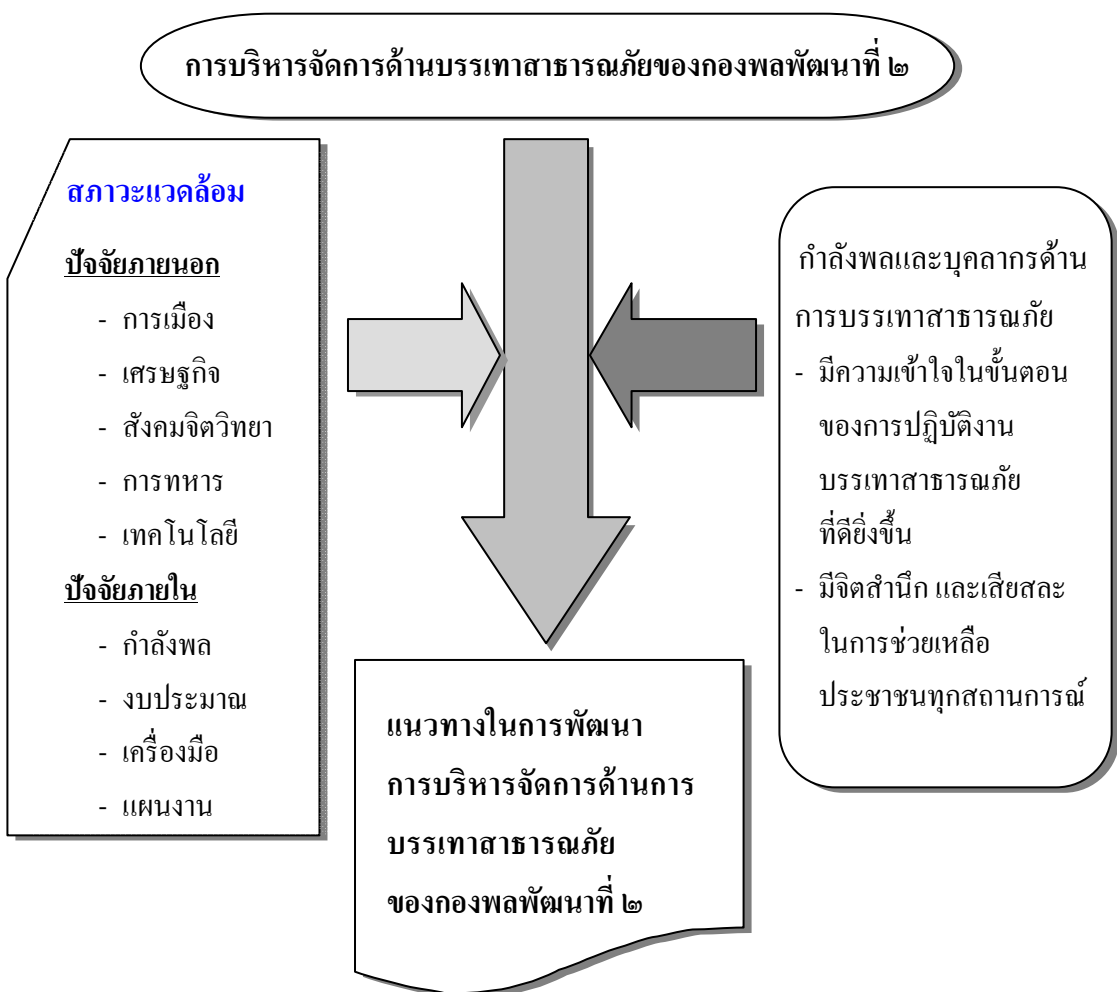
จากการศึกษา แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจ, ผลงานที่สำคัญ, วิสัยทัศน์, การปฏิบัติงาน และความพร้อมของกองพลพัฒนาที่ ๒ รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจ/สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ และระบบราชการ องค์กร บุคคลในองค์กร พบว่าหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ ถือเป็นหน่วยที่มีกำลังพล เครื่องมือและยุทธโปกรณ์ พร้อมเกือบจะครบสมบูรณ์ ในการช่วยเหลือประชาชน เมื่อเกิดเหตุสาธารณภัยต่างๆ ขึ้น โดยปัจจัยหลักที่ยังขาดก็คือ งบประมาณในการใช้

สนับสนุนการปฏิบัติตามพันธกิจของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งก็คือการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ, การเสริมสร้างความมั่นคงในประเทศ และการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ

กรอบความคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย ของ กองพลพัฒนาที่ ๒ ในครั้งนี้จะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร ๒ กลุ่ม และ ๒ เชื้อไข ตัวแปร กลุ่มแรกเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ กำลังพล งบประมาณ เครื่องมือ และแผนงาน ตัวแปรกลุ่มที่ ๒ เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาวะแวดล้อมทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร และเทคโนโลยี โดยมีเงื่อนไขเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง ๒ ประการ ประการแรก คือเพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ ๒ ในงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย และประการที่ ๒ คือเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ของกองพลพัฒนาที่ ๒

แผนภาพที่ ๒ - ๒ กรอบความคิดของการวิจัย

บทที่ ๓

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย ในการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ ที่ผ่านมา โดยมีแนวโน้มของภารกิจที่เกี่ยวข้องตามลักษณะในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งมีปัจจัยและสาเหตุต่างๆ หลายอย่าง ที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ ๒ แยกรายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

๑. ปัญหาการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย
๒. แนวโน้มภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกองพลพัฒนาที่ ๒
๓. บทสัมภาษณ์
๔. สรุป

ปัญหาการดำเนินงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย

ประเภทของสาธารณภัย

สาธารณภัย (ความหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.๒๕๒๒) หมายถึง “อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีมาเป็นสาธารณะไม่ว่า เกิดจากธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ”

ภัยที่เกิดจากธรรมชาติ

๑. อุทกภัย (Flood) เกิดจากการมีน้ำท่วมบนผิวดินมากเกินไป และเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่ไม่ต้องการ มีสาเหตุมาจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น พายุ ฝนตกหนัก น้ำล้นตลิ่ง น้ำป่าไหลหลาก อุทกภัยเป็นสาธารณภัยที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและรวดเร็วกว่าภัยอื่นๆ

๒. วาตภัย (Tropical Wind) เกิดจากพายุหมุนเขตร้อน (Tropical Cyclone) ก่อให้เกิดพายุฝน ลมแรง กินพื้นที่บริเวณกว้าง ทำให้เกิดน้ำท่วม คลื่นยักษ์ แผ่นดินถล่ม กระแสโคลน โดยมีชื่อเรียกว่า “พายุไต้ฝุ่นหรือพายุเฮอริเคน” มักจะเกิดขึ้นประมาณ ๘๐ - ๑๐๐ ครั้งต่อปี ในบริเวณเส้นศูนย์สูตร

๓. แผ่นดินถล่ม (Landslide) เป็นการที่ดินหรือหินพังลงมาจากภูเขาหรือพื้นที่ลาดชันอย่างรวดเร็ว โดยเป็นไปได้ทั้งกระแสโคลน ดินหรือหิน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีพายุฝนหรือแผ่นดินไหว

๔. ภัยแล้ง (Drought) หรือความแห้งแล้ง เกิดขึ้นเนื่องจากน้ำ น้ำฝน น้ำใต้ดิน หรือน้ำในแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติน้อยกว่าปกติในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปริมาณน้ำมีน้อยกว่าที่พืชมนุษย์หรือสัตว์ต้องการ

๕. ไฟป่า (Wildfire) เกิดจากความร้อนสะสมจากภาวะความแห้งแล้งติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้เกิดเปลวไฟลุกไหม้ในพื้นที่ป่าไม้เป็นบริเวณกว้างและควบคุมได้ยาก ในบางครั้งอาจลุกลามเข้าสู่เขตเมืองและชุมชน

๖. แผ่นดินไหว (Earthquake) เป็นการสั่นสะเทือนอย่างรุนแรงของพื้นดิน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเกิดจากแรงเสียดทานระหว่างชั้นหินและชั้นดินภายใต้ผิวโลก ตามแนวรอยเลื่อนของเปลือกโลกที่ยังเคลื่อนตัวอยู่ บางครั้งอาจเกิดขึ้นตามแนวแคบที่เป็นภูเขาและภูเขาไฟที่ยังไม่ดับ

๗. คลื่นยักษ์ (Tsunami) เป็นคลื่นขนาดใหญ่ที่เกิดจากแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด หรือแผ่นดินไหวใต้มหาสมุทรถล่ม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในมหาสมุทรแปซิฟิก รัศมีของคลื่นยักษ์ส่งผลกระทบเข้าไปในบริเวณชายฝั่งได้ไกลถึง ๔๐๐ เมตร

๘. ภัยหนาว เกิดขึ้นในบริเวณประเทศไทยตอนบน ช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่บริเวณความกดอากาศสูงจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแผ่เข้าครอบคลุมในบริเวณดังกล่าว ทำให้มีสภาพอากาศหนาวจัด อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ ๑๕ องศาเซลเซียส ติดต่อกันเกินกว่า ๗ วัน

ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

๑. อัคคีภัย

๒. ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย

๓. ภัยจากการคมนาคมขนส่ง

๔. อาการถล่ม

๕. ภัยพิบัติจากเทคโนโลยี (Technological Disaster)

จุดมุ่งหมายของกองทัพบกในอนาคต

พ.ศ.๒๕๕๗ ปีแห่งการเตรียมความพร้อมกองทัพบกไปสู่อนาคต (The Royal Thai Army's Preparatory Year Towards the Future) (ฤทธิ อินทรารุช : ๒๕๕๗)

นับถอยหลังอีกเพียงหนึ่งปีเท่านั้น ประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations : ASEAN) หรือ ประชาคมอาเซียน อย่างเต็มรูปแบบ ตามที่ได้มีการร่วมลงนามในปฏิญญาให้เป็นประชาคมเดียวกัน ให้สำเร็จ

ภายใน พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๑๕) เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และขีดความสามารถแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ รวมถึงให้อาเซียนมีความแข็งแกร่ง มีภูมิคุ้มกันที่ดี ในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ระดับโลก

กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และ บรูไน ต่างก็ได้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรองรับความร่วมมือ ความเปลี่ยนแปลง และผลกระทบจากการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ในด้านต่างๆ ทั้ง ๓ ประชาคมย่อย ซึ่งได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political and Security Community :APSC), ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economics Community :AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community : ASCC)

ประเทศไทย หนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียน ก็ได้มีการเตรียมการและเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ขององค์กร หน่วยงาน ทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และภาคธุรกิจเอกชน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของประชาชนคนไทย มาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านความมั่นคง เพื่อรองรับโอกาส (Opportunity) วิฤติ (Critical) และความท้าทาย (Challenge) จากการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ทั้งด้านความร่วมมือ ด้านการยอมรับ ด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านความแข็งแกร่ง ด้านภูมิคุ้มกันและภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อการรับมือกับปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ๆ

กองทัพบก ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงของประเทศหน่วยงานหนึ่ง ได้มีการเตรียมการและเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เช่นกัน โดยได้ดำเนินการพัฒนาและขับเคลื่อนกองทัพบกในแต่ละปีมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการฝึก และด้านการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีความพร้อม โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ ได้กำหนดให้ “เป็นปีแห่งการพัฒนาการของกองทัพบก” ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ได้กำหนดให้ “เป็นปีแห่งการพัฒนาบุคลากรของกองทัพบก” และในปี พ.ศ.๒๕๕๖ ได้กำหนดให้ “เป็นปีแห่งการพัฒนาการบริหารจัดการและการฝึกที่มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์” สำหรับในปี พ.ศ.๒๕๕๗ ได้กำหนดทิศทางการพัฒนากองทัพบก ให้มีความพร้อมสู่อนาคต ในด้านความทันสมัยด้วยเทคโนโลยี โดยให้ทุกสายงานพิจารณานำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการทำงาน หรือพัฒนาหน่วยงาน เพื่อให้มีความทันสมัย ทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ สถานที่ มุ่งสู่การเป็นกองทัพที่ทันสมัย มีมาตรฐานในระดับสากล และเป็นที่ยอมรับของมิตรประเทศ

การเตรียมความพร้อมของกองทัพบกในปี พ.ศ.๒๕๕๗ สู่อนาคต ในด้านความทันสมัย ด้วยเทคโนโลยี นับเป็นวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเฉียบแหลมของผู้นำกองทัพ ซึ่งมองเห็น

ความสำคัญในด้านเทคโนโลยี และปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วต่อเนื่อง และมีมากมายหลากหลายสาขา สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้งานในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างการจํากัดองค์กรหน่วยงานให้มีความเหมาะสม กะทัดรัด คล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ไม่เกิดความซ้ำซ้อน สับสน เทอะทะ อู้ยอ้ย กลุ่มลวม และความสิ้นเปลือง ด้านการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความสะดวก ความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ด้านการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า มีความรู้ ความสามารถ มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ และมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) นับเป็นกุญแจสำคัญและเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาองค์กรให้มีความทันสมัยและเกิดประสิทธิภาพ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในด้านการบริหารจัดการ (Management) ด้านกระบวนการทำงาน (Process) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ด้านสวัสดิการและการบริการตนเอง (Welfare and Self Service) องค์กรใดสามารถนำเอาข้อมูลสารสนเทศมาใช้งานได้อย่างเต็มที่ ก็จะสามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว ความสะดวก ความถูกต้อง ความรวดเร็ว และเกิดความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และผู้บริหารองค์กรใดสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหาร (Executive Decision Support) ขององค์กรอย่างเต็มที่ ก็จะช่วยให้ทราบถึงสถานภาพ ขีดความสามารถ และประสิทธิภาพขององค์กร ว่ามีความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวอย่างไร ทราบถึงศักยภาพของบุคลากรว่าใครมีความรู้ ความสามารถ มีความเหมาะสมกับงานหรือไม่เพียงใด และสามารถบริหารความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนา ปรับปรุง โครงสร้างองค์กร และการปรับเปลี่ยนบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน (Put the Right Man to the Right Job) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพขององค์กรให้สูงยิ่งขึ้น มีความสามารถในการแข่งขัน มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล มีความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับจากคนทั่วไป

ดังนั้น การนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ควรจะต้องนำมาใช้ให้ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกระบวนการทำงาน ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านสวัสดิการและการบริการตนเอง เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจ สั่งการ ติดตาม ควบคุม และกำกับดูแลองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว และทันเวลา ด้านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ระเบียบ และมีแบบแผน เพื่อให้การทำงานมีมาตรฐาน มีความถูกต้อง เทียบตรง และเป็นไปตามกำหนดเวลา ไม่เกิดความซ้ำซ้อน และ

ความสิ้นเปลืองแรงงานคน ทรัพยากร และงบประมาณ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับได้รับการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนความเจริญก้าวหน้า และการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรมชาติจากผู้บริหารฯ ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลสารสนเทศ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ส่วนด้านสวัสดิการและการบริการตนเองนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ในองค์กร สามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ต่างๆ สามารถเข้าถึงการบริการและสวัสดิการต่างๆ ตามสิทธิผ่านระบบสารสนเทศด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่บริการ มีแต่หน้าจอคำแนะนำขั้นตอนการใช้บริการแบบตู้กดเงิน ATM เท่านั้น เพื่อลดงานด้านธุรการขององค์กร และเป็นการพัฒนาเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบของตนเอง ตลอดจนเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นอกจากการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาองค์กรแล้ว เรายังสามารถที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการและประยุกต์ใช้กับงานสำคัญในด้านต่างๆ ทางทหาร ได้อย่างเหมาะสม และทำให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น ด้านการส่งกำลังบำรุง (Logistic) ด้านการปฏิบัติการทางทหาร (Military Operations) และด้านการฝึกศึกษา (Training and Education) ระบบส่งกำลังบำรุง (Logistic System) นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหน่วยงานที่มีสถานที่ตั้งของหน่วยย่อยกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีการปฏิบัติการกิจต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง การส่งกำลังบำรุงจะต้องมีเสถียรภาพ ความมั่นคง ปลอดภัย ความต่อเนื่อง และทันเวลา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการตรวจสอบ การควบคุมสถานภาพ และการขนส่งที่ดี เพื่อไม่ให้เกิดสภาพความขาดแคลน ความคับคั่ง และความสิ้นเปลือง ดังนั้น การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในงานด้านส่งกำลังบำรุง และการเคลื่อนย้ายกำลังในการปฏิบัติการกิจต่างๆ จึงมีความเหมาะสม โดยเฉพาะการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ (Centralization Management) เพื่อสามารถตรวจสอบ ควบคุมสิ่งอุปกรณ์ และยุทธโปกรณ์ต่างๆ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยย่อยทั่วประเทศ ให้อยู่ในสถานภาพความพร้อมรบ พร้อมใช้งาน และสามารถระดมทรัพยากรได้อย่างทันเวลาตามความต้องการ นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายกำลังพลและยุทธโปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะด้านภูมิสารสนเทศ (Geo Informatics System ; GIS) และการใช้อุปกรณ์แสดงตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (Global Positioning System ; GPS) จะช่วยในการวางแผน ควบคุม กำกับ ดูแลการเคลื่อนย้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ตรงเวลา ปลอดภัย ลดความสิ้นเปลือง และความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น

การปฏิบัติการทางทหาร (Military Operations) ในยุคปัจจุบันซึ่งจะต้องเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ๆ รวมถึงการปฏิบัติการทางทหารที่มีใช้สงคราม (Military Operations Other Than War ; MOOTW) จำเป็นจะต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการและประยุกต์ใช้

กับเทคโนโลยีทางทหารต่างๆ เช่น ระบบลาดตระเวน (Reconnaissance System) ระบบเฝ้าตรวจ (Surveillance System) ระบบตรวจดักจับ (Sensor System) ระบบควบคุมระยะไกล (Remote Control System) ระบบรับ - ส่งข้อมูลดาวเทียม (Remote Sensing System) ระบบอาวุธอัตโนมัติ (Automatic Weapon System) และระบบควบคุมบังคับบัญชา (Command and Control System) เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศจากระบบต่างๆ มาประมวลผล หรือแสดงภาพให้สามารถเห็นภาพพื้นที่ปฏิบัติการ สามารถติดตามสถานการณ์ได้อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เกิดความได้เปรียบต่อฝ่ายตรงข้าม สามารถควบคุม สั่งการ และปฏิบัติการกิจได้สำเร็จ สามารถป้องกันหรือลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ที่สำคัญการนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านี้มาใช้งาน จะต้องไม่เป็นภาระเกินความจำเป็นต่อผู้ปฏิบัติงาน

การเตรียมความพร้อมของกองทัพ นอกจากการเตรียมกำลังรบ ในด้านองค์กรและยุทธโศปกรณ์แล้ว การเตรียมกำลังคน (Man Power) นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบูรณาการและประยุกต์ใช้กับงานด้านการฝึกศึกษา (Training and Education) เพื่อเตรียมความพร้อมของกำลังคนนั้น ถือเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมมากหนทางหนึ่งในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management ; KM) ขององค์กร เพื่อรวบรวมความรู้และประสบการณ์ต่างๆ มาสร้างเป็นองค์ความรู้ เผยแพร่ และถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ไปยังรุ่นสู่รุ่น สืบทอดต่อเนื่องกันไป

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการด้านการศึกษา การเรียน การสอนผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศ โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - Learning) จะช่วยให้เกิดการพัฒนาศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มและสถานการณ์ของโลก เป็นการเปิดช่องทางและโอกาสในการเข้าสู่ระบบการศึกษาได้กว้างขวางไร้ข้อจำกัด ด้านเวลา สถานที่ และระยะทาง (any where any time) ผู้เข้ารับการศึกษาสามารถเรียน ทบทวน ซ้ำแล้ว ซ้ำอีก โดยใช้เวลานอกราชการ และผู้ที่สนใจศึกษาสามารถศึกษาในรูปแบบสหวิทยาการ ได้อย่างหลากหลายสาขาวิชา หลากๆ หลักรวมๆ กัน ในห้วงเวลาเดียวกัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามแนวทางรับราชการ และในอนาคตบางหลักสูตรสามารถนำหน่วยกิตการศึกษาไปเทียบโอนกับหลักสูตร ในสถาบันการศึกษาภายนอก ที่มีข้อตกลงความร่วมมือทางการศึกษา เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามหลักสูตรเพิ่มพูน คุณวุฒิหรือวิทยฐานะ

การฝึกปฏิบัติการ และการซ้อมรบ นับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นของหน่วยทหาร ซึ่งจะต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติการยุทธ์ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการฝึก

ทั้งระดับบุคคล และระดับหน่วย ตั้งแต่การฝึกยิงปืนเลเซอร์ (Laser Gun) ซึ่งสามารถแสดงผลการยิงรายบุคคล และประมวลผลสถิติเป็นรายหน่วย เพื่อการประเมินขีดความสามารถ สมรรถนะ ความแม่นยำ และศักยภาพของหน่วยในด้านการใช้อาวุธประจำกาย การฝึกประลองยุทธ์ด้วยปืนเลเซอร์ (War Game) เพื่อการประเมินขีดความสามารถ สมรรถนะ และศักยภาพในการปฏิบัติกรรบของหน่วย การฝึกแก้ปัญหาที่บังคับการ (Command Post Exercise ; CPX) ด้วยระบบจำลองยุทธ์ (Battle Simulation System) เป็นการฝึกจำลองสถานการณ์รบด้วยระบบสารสนเทศ เพื่อการแก้ปัญหาของผู้บังคับหน่วยและฝ่ายอำนวยการ เพื่อการประเมินความรู้ความสามารถ สมรรถนะ และศักยภาพในขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ ในการรบ รวมถึงการตัดสินใจของผู้บังคับหน่วย ระบบจำลองยุทธ์บางระบบ นอกจากจะใช้ทดสอบและประเมินผลการปฏิบัติของผู้บังคับหน่วย ฝ่ายอำนวยการ และเจ้าหน้าที่กองบังคับการแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และประเมินแผนยุทธการต่างๆ ว่ามีความเหมาะสม และความเป็นไปได้เพียงใด ตลอดจนการนำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกความชำนาญในสถานการณ์รูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการปฏิบัติการในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการฝึกฯ ดังกล่าว สามารถทำการฝึกซ้ำๆ จนเกิดความเชี่ยวชาญ และความชำนาญ โดยไม่ต้องใช้กระสุนจริง ให้สิ้นเปลืองงบประมาณ ไม่จำเป็นต้องใช้กำลังพลแสดงเป็นฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายเดียวกันเต็มรูปแบบ ไม่ต้องเคลื่อนย้ายหน่วย ยุทโธปกรณ์และกำลังพล ไปฝึกซ้อมในสนาม ไม่ต้องห่วงสภาพ ลม ฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการฝึกซ้อมจริง ที่สำคัญข้อมูลการฝึกต่างๆ ทั้งระดับบุคคลและหน่วยด้วยระบบสารสนเทศ จะถูกเก็บบันทึก และสามารถนำมาตรวจสอบ นำมาอ้างอิง หรือใช้ประโยชน์ในอนาคตได้ตลอดเวลา ดังนั้นการเตรียมความพร้อมของกองทัพบกในปี พ.ศ.๒๕๕๗ คู่อนาคต โดยเฉพาะในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ซึ่งประเทศไทยจะต้องก้าวเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบ ตามที่ได้มีการร่วมลงนามในปฏิญญาให้เป็นประชาคมเดียวกันนั้น ทิศทางการพัฒนากองทัพบกให้มีความพร้อมคู่อนาคตในด้านความทันสมัยด้วยเทคโนโลยี โดยให้ทุกสายงานพิจารณานำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการทำงาน หรือพัฒนาหน่วยงาน เพื่อให้มีความทันสมัย ทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ และสถานที่ จึงควรพิจารณานำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อมของกองทัพเป็นลำดับแรก เพื่อมุ่งสู่การเป็นกองทัพที่ทันสมัย มีมาตรฐานในระดับสากล และเป็นที่ยอมรับของมิตรประเทศ

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของกองทัพบก

๑. จุดแข็ง

๑.๑ กองทัพบกมีศักยภาพด้านกำลังพลและยุทธโธปกรณ์ ในการปฏิบัติร่วมกับ

ส่วนราชการอื่น และกองทัพมิตรประเทศ ทั้งการปฏิบัติทางทหาร และการปฏิบัติภารกิจทางทหาร ที่มีใช้สงคราม รวมทั้งการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัย ตลอดจนการมีเครื่องมือด้านการประชาสัมพันธ์

๑.๒ กองทัพบกตอบสนองการปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐบาลได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากกองทัพมีที่ตั้งของหน่วยต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสามารถใช้กำลังแก้ปัญหาได้ทันสถานการณ์ มีการตกลงใจและกระบวนการคิดที่รัดกุม

๑.๓ กองทัพบกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกองทัพประเทศเพื่อนบ้าน และกองทัพมิตรประเทศ

๑.๔ กองทัพบกมีโครงการสร้างการจัดหน่วยต่างๆ อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนและมีการแบ่งมอบหน้าที่ตามสายการบังคับบัญชาไว้อย่างชัดเจน

๒. จุดอ่อน

๒.๑ กองทัพบกเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่และมีสายการบังคับบัญชาค่อนข้างยาว การดำเนินการในบางเรื่องต้องใช้เวลานาน รวมทั้งการปฏิบัติงานของกองทัพต้องยึดถือกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งต่างๆ ทำให้การปฏิบัติงานเกิดความล่าช้า และเสียเวลาดำเนินการด้านเอกสารจำนวนมาก

๒.๒ กองทัพบกไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ทันสมัย และยังอาศัยระบบเพิ่มในการจัดเก็บข้อมูล ทำให้การจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์การแก้ปัญหาเกิดความล่าช้า ไม่ทันเหตุการณ์

๒.๓ การบริหารงบประมาณของกองทัพมีข้อจำกัด ทำให้มีประสิทธิภาพตามที่ต้องการ ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในด้านกำลังพล รวมทั้งมีอาวุธยุทโธปกรณ์จำนวนมาก ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานและการดูแลรักษาอาวุธยุทโธปกรณ์ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประจำค่อนข้างมาก ส่งผลให้กองทัพบกไม่สามารถพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เนื่องจากต้องใช้งบประมาณที่สูงพอๆกัน

๒.๔ กองทัพบกมีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เช่น มีระบบอุปถัมภ์ การยึดถือสถาบัน เป็นต้น จึงทำให้มีการทำงานเพื่อมุ่งตอบสนองต่อผู้บังคับบัญชา ที่สามารถให้ผลประโยชน์ มากกว่าการยึดถือการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อกองทัพ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในนโยบายการบริหารราชการ

๓. โอกาส

๓.๑ การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ทำให้กองทัพบกมีโอกาสปรับปรุงองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

๓.๒ รัฐบาลสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กองทัพบกเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติตามนโยบายรัฐบาล ทำให้กองทัพบกได้รับความเชื่อถือจากทุกส่วนราชการ เอกชนและประชาชน

๓.๓ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาที่รวดเร็ว สามารถเป็นเครื่องมือช่วยปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๓.๔ กองทัพได้รับบทบาทในการมีส่วนร่วมการสร้างสันติภาพในภูมิภาค โดยการใช้ทูตทหาร การใช้หน่วยทหารในระดับต่างๆ ทำให้ประเทศได้รับความเชื่อถือ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับมิตรประเทศ

๔. อุปสรรค

๔.๑ กฎหมายบางฉบับไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานตามที่กองทัพบกได้รับการมอบหมาย

๔.๒ ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงไว้ ทำให้งบประมาณด้านความมั่นคงไม่ได้รับการจัดสรรในจำนวนที่เพียงพอ รวมทั้งงบประมาณของประเทศมีจำกัด ทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ของกองทัพบกทำได้จำกัด

๔.๓ ข้าราชการพลเรือน เอกชน และประชาชน ไม่ทราบว่าการทหารทำอะไรในยามปกติ ทำให้ขาดการสนับสนุนการทำงานของกองทัพบก และทัศนคติของประชาชนที่มองทหารว่าอยู่ในสังคมปิดและเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพล

๔.๔ ในบางโอกาสนักการเมืองบางกลุ่มเข้ามาแทรกแซงการบริหารจัดการกองทัพบกเกินขอบเขต

วิสัยทัศน์กองทัพบก

“กองทัพบกเป็นกลไกด้านความมั่นคงของรัฐที่สำคัญและมีศักยภาพที่จะพิทักษ์รักษาเอกราช และความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประชาชน และผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง ยั่งยืนและเป็นกองทัพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเป็นที่เชื่อมั่น ศรัทธา ตลอดจนเป็นที่พึ่งของประชาชนได้เสมอ”

กองทัพบก กำหนดเป้าประสงค์ขององค์กร ดังนี้

๑. สามารถปกป้องและพิทักษ์รักษา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการสนับสนุนพระราชกรณียกิจได้อย่างสมบูรณ์

๒. สามารถฝึกกำลังและสนธิทรัพยากรทั้งสิ้นของชาติ ให้มีความพร้อมตั้งแต่ยามปกติ

และสามารถใช้กำลังในการป้องกัน ป้อมปราการ เพื่อพิทักษ์รักษาความมั่นคงของรัฐ จากภัยคุกคาม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยสอดคล้องกับแนวยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม และแนวทางการใช้กำลังของกองทัพบก รวมทั้งการปฏิบัติการร่วมของ กองทัพไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. สามารถดำเนินงานการทูตโดยฝ่ายทหาร รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือด้าน ความมั่นคงกับมิตรประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ในการส่งเสริมสันติภาพและการรักษา ผลประโยชน์ของชาติได้สำเร็จผลยั่งยืน

๔. สามารถส่งเสริมและดำรงการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นพระประมุข ได้อย่างยั่งยืน

๕. สามารถสนับสนุนและช่วยการพัฒนาประเทศ ภายใต้ศักยภาพที่กองทัพบกมีอยู่ โดยเฉพาะโครงการตามพระราชดำริอย่างเต็มขีดความสามารถ

๖. สามารถใช้กำลังเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ รวมทั้งสนับสนุนรัฐบาลและ ประชาชนในการแก้ไขปัญหาของชาติได้สำเร็จ

๗. การบริหารการจัดการกองทัพบกด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก และภูมิภาคได้ส่งผลกระทบต่อสถานะ แวดล้อมและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของชาติ กองทัพบกจะต้องมีความพร้อมในการเผชิญ กับภัยคุกคามรูปแบบต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง และความสงบสุขของคนในชาติ ซึ่งมี แนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และยากที่จะคาดการณ์ได้ล่วงหน้า โดยการปฏิบัติการสงคราม ตามแบบ (Military Traditional Operations) ด้วยกำลังขนาดใหญ่มีโอกาสเกิดขึ้นได้น้อย แต่ จะเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติการสู้รบไม่ตามแบบที่มีความซับซ้อนไม่แน่นอน ไม่มีแนวและการ ปฏิบัติการแบบอสมมาตร โดยหน่วยปฏิบัติการพิเศษจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ในการเผชิญกับ ภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ สำหรับลักษณะของภัยคุกคามที่ไม่เป็นไปตามแบบ เช่น ภัยคุกคามจาก การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ และการค้ายาเสพติด รวมทั้งการก่อความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาเหล่านี้หากไม่สามารถควบคุมและได้รับการแก้ไขอย่างทันเวลา ย่อมจะส่งผลกระทบต่อขยายเป็นปัญหาความมั่นคงที่รุนแรงต่อประชาชนและประเทศชาติ ทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องชิงความริเริ่มปฏิบัติการโต้ตอบเชิงรุก เพื่อนำไปสู่ การควบคุมสถานการณ์ให้เกือบลดต่อการปฏิบัติการของฝ่ายเรา นอกจากนี้กองทัพบกจะต้องสามารถ จัดกำลัง วางกำลัง และใช้กำลังได้อย่างรวดเร็ว มีความอ่อนตัวทั้งระดับยุทธศาสตร์ ยุทธการ และ ยุทธวิธี เพื่อให้สามารถลดความขัดแย้งในพื้นที่ปฏิบัติการได้ โดยมีการดำเนินงานทั่วไปที่สำคัญ ดังนี้

๑. คุณภาพของกำลังพล กำลังพลถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของกองทัพบก ต้องได้รับการพัฒนาตามหัวระยะเวลาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติการกิจตามแผนงานที่วางไว้ และจะต้องได้รับการฝึกอย่างเพียงพอให้มีทักษะความรู้ ความริเริ่มพร้อมมีการตัดสินใจที่ถูกต้องและรวดเร็ว รวมทั้งมีกำลังกายและขวัญกำลังใจที่เข้มแข็ง มีระเบียบวินัยและความภูมิใจในความเป็นทหารอาชีพ มีเกียรติยศและศักดิ์ศรี

๒. การฝึกและศึกษาของกำลังพลในกองทัพบก ต้องสอดคล้องกับภารกิจที่จะได้รับมอบหมายด้วยการพัฒนาการฝึกและศึกษาให้กำลังพลมีความพร้อมและสอดคล้องตามหลักนิยมนวมทั้งปรับปรุงวงรอบการฝึกด้วยการเพิ่มสมรรถนะของกำลังพลทั้งเป็นบุคคลและเป็นหน่วย มุ่งเน้นการปฏิบัติการรบเป็นทีม โดยเฉพาะการฝึกของหน่วยขนาดเล็ก

๓. การจัดและการประกอบกำลัง การประกอบกำลังเพื่อการปฏิบัติการกิจ จะมุ่งเน้นการใช้หน่วยระดับกรม และกองพัน ที่มีความพร้อมรบตามแนวทางการเสริมสร้างหน่วยเป้าหมายและหน่วยสนับสนุนหน่วยเป้าหมายของกองทัพบกในลักษณะกำลังรบผสมเหล่า

๔. หลักนิยม พัฒนาหลักนิยมหลัก และหลักนิยมที่กองทัพบกสนใจ รวมทั้งหลักนิยมอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับระบบการรบในอนาคตของกองทัพบกที่จะต้องเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการต่อสู้กับการก่อการร้าย การบรรเทาสาธารณภัย และภัยพิบัติ รวมทั้งการสนับสนุนภารกิจรักษาความสงบเรียบร้อยในประเทศ

๕. จัดหายุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อทดแทนของเดิมที่ล้าสมัย โดยเฉพาะอาวุธประจำกายและอาวุธประจำหน่วยที่สำคัญ ตลอดจนวิจัยและพัฒนาอุปกรณ์ประจำบุคคล สำหรับใช้ในการปฏิบัติการให้สอดคล้องกับหลักนิยมและภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งจัดหายุทธโปกรณ์ที่ทันสมัยและเทคโนโลยีสูง เช่น ระบบการควบคุมบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสาร คอมพิวเตอร์ การข่าวกรอง การเฝ้าตรวจและลาดตระเวน นอกจากนี้ได้ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านยุทธโปกรณ์ร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๖. การพัฒนาผู้นำ กองทัพบกจะต้องพัฒนาการเป็นผู้นำของผู้บังคับหน่วยและกำลังพลในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการพัฒนาความเป็นผู้นำให้กำลังพลมีความรู้ความสามารถ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติ คุณธรรม จริยธรรม และจิตวิญญาณของการเป็นทหารอาชีพ รอบรู้ ฐูเท่าทัน โลก ครอบคร้วอบอุ้น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” มีพันธกิจการพัฒนา ๕ ประการ ดังนี้

๑. พัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม มีความรอบรู้อย่างเท่าทัน
 - มีคุณธรรม จริยธรรม วิริยะอุตสาหะ ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคีธรรม
 - เคารพในศักดิ์ศรี คุณค่าและสิทธิความเป็นคนอย่างเท่าเทียม
 - ภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย
 - ร่วมสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย
๒. สร้างความเท่าเทียมและเข้มแข็งของชุมชนและสังคม
 - พัฒนารอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็ง มั่นคงมีคุณธรรม
 - คนในชาติมีความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพ
 - มีสุขภาวะที่ดีและมีหลักประกันทางสังคม
 - อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
๓. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม โดยปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจให้แข็งแกร่งมั่นคงและเป็นธรรม
 - เน้นการพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน
 - กระจายการพัฒนาและรายได้อย่างเป็นธรรม
 - ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตบนฐานความรู้และความเป็นไทย
 - ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และพลังงาน
 - เสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก
๔. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
 - ใช้ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิคุ้มกันให้ชุมชน
 - ให้สิทธิชุมชนเข้าถึงและจัดการทรัพยากร
 - คุ้มครองทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นฐานการดำรงชีวิตที่มั่นคง
 - วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล
๕. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาล
 - กระจายอำนาจปรับกลไกจัดสรรทรัพยากร
 - บริหารจัดการด้วยความโปร่งใส
 - บริษัทยุติบาล
 - พัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย
 - ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

บทเรียนการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย

จากปัจจัยสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน และสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรงนั้น มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง โดยทั่วไปเมื่อใดที่เกิดภัยพิบัติขึ้น ผู้รับหน้าที่ประจำเพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ องค์กรระดับท้องถิ่น องค์กรระดับชาติ หรือองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อมนุษยชน แต่ในปัจจุบันพบว่ามิบุคคลกลุ่มใหม่ๆ เข้ามารับหน้าที่ให้การช่วยเหลือดูแลเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อสารมวลชน และองค์กรภาคประชาสังคม ส่วนกองกำลังทหารแม้จะมีบทบาทหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุน แต่ในหลายพื้นที่ได้รับภารกิจให้เป็นหน่วยปฏิบัติงานหลัก ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับกองกำลังทหาร ที่ก้าวข้ามจากบทบาทการป้องกันประเทศมารับหน้าที่ด้านมนุษยธรรม แต่การก้าวข้ามบทบาทนี้จะราบรื่นเพียงใดยังเป็นความท้าทาย เกือบทุกพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามกองกำลังทหารจะเป็นที่พึ่ง และความหวังของประชาชนที่ประสบภัยเสมอ เห็นได้ชัดเจนจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่ประเทศจีน แผ่นดินไหวสึนามิ และโรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ระเบิดที่เมืองเซินไคประเทศญี่ปุ่น ก็มีการใช้กำลังพลและยุทโธปกรณ์ทหารเพื่อช่วยแก้ไขสถานการณ์วิกฤตด้วยเช่นกัน สำหรับในประเทศไทยเหตุการณ์มหาอุทกภัยปี พ.ศ.๒๕๕๔ เป็นเหตุการณ์ที่ยังอยู่ในความทรงจำของคนไทยไม่รู้ลืม ทั้งในด้านความรุนแรง ความเสียหาย ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันของคนไทย และความทุ่มเทเสียสละของกองกำลังทหาร การศึกษาบทเรียนการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.๒๕๕๑ พื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี พ.ศ.๒๕๕๔ จะช่วยให้เข้าใจสภาวะแวดล้อมและปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน ตลอดจนเกิดความรู้และความเข้าใจวิธีการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานเฉพาะที่แตกต่างจากการปฏิบัติการทางทหารโดยทั่วไป นอกจากนั้นยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปกำหนดมาตรการลดความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ที่ผ่านมามีปัญหาข้อขัดข้องในระหว่างปฏิบัติงานหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

๑. กำลังพลไม่ทราบสถานการณ์อุทกภัยและไม่เข้าใจพื้นที่ปฏิบัติการ
๒. ขาดการเตรียมพร้อมด้านกำลังพล
๓. การวางแผนการเคลื่อนย้ายไม่สมบูรณ์
๔. การแบ่งมอบภารกิจจากหน่วยรับผิดชอบไม่ชัดเจน
๕. ขาดความรู้และความเข้าใจในวิธีการช่วยเหลือผู้ประสบภัยดังนี้
 - ๕.๑ การช่วยเหลือและปฐมพยาบาลผู้เจ็บป่วย
 - ๕.๒ การขับรถ/เรือในที่ชุมชน ระหว่างน้ำท่วม

- ๕.๓ การก่อสร้างสะพาน
 - ๕.๔ กำลังพลถูกไฟฟ้าดูด
 - ๕.๕ กำลังพลไม่ทราบขีดความสามารถและข้อจำกัดของยุทธโศปกรณ์
 ๖. ประสบปัญหาในการแจกจ่ายถุงยังชีพ
 - ๖.๑ ประชาชนได้รับไม่ทั่วถึง
 - ๖.๒ บางคนได้รับแจกอาหารบูดเสีย
 - ๖.๓ ขาดการวางระบบแจกจ่ายที่ดีทำให้เกิดความวุ่นวายและแย่งชิงถุงยังชีพ
 ๗. การประพาดดินของกำลังพลไม่เหมาะสม
 ๘. กำลังพลได้รับบาดเจ็บและติดเชื้อโรคที่มากับน้ำอย่างรุนแรง
 ๙. การประสานการปฏิบัติระหว่าง ศบภ.ทภ.๒ แล ศบภ.นขต. เป็นไปด้วยความยากลำบากและขาดข้อมูลในการตกลงใจ
 ๑๐. ขาดการวางระบบติดต่อสื่อสารเพื่อการบรรเทาสาธารณภัย ทำให้การติดต่อสื่อสารและส่งข้อมูลยากลำบากและล่าช้า
 ๑๑. ขาดความเข้าใจระบบการส่งกำลังบำรุงระหว่างการบรรเทาสาธารณภัย
 ๑๒. ขาดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีความสามารถ
 ๑๓. ขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือนและองค์กรท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย
- จากเหตุการณ์อุทกภัย เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๓ ในพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๓๒ อำเภอ ถูกน้ำท่วม ๓๑ อำเภอ เว้นอำเภอบัวลาย กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้ดำเนินการจัดทำบทเรียนจากการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน พบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่หลายประการ ดังนี้
๑. ยุทธโศปกรณ์ไม่เพียงพอ ต้องระดมสรรพกำลังจากส่วนราชการอื่นเข้ามาช่วย
 ๒. การร่วมบริหารจัดการร่วมกับส่วนราชการในการแจกจ่ายถุงยังชีพให้ทั่วถึง
 ๓. ปัญหาพื้นที่หมู่บ้านบางแห่งไม่ได้สามารถเข้าถึงได้
 ๔. ถุงยังชีพไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ
 ๕. การจัดทำแผนที่สถานการณ์ในการช่วยเหลือ
 - ทำอย่างไรจึงจะมีเครื่องมือ ให้เพียงพอในสถานการณ์วิกฤต
 - ทำอย่างไรจึงจะมีสิ่งอุปกรณ์ให้เพียงพอในการช่วยเหลือประชาชนในช่วงแรก
- ของสถานการณ์

แผนภาพที่ ๓ - ๑ เหตุการณ์น้ำท่วมโคราชครั้งประวัติศาสตร์ ปี พ.ศ.๒๕๕๓ (ต.ค. - พ.ย.๕๓)

บทเรียนการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือปี พ.ศ.๒๕๕๓

สรุปเหตุการณ์ ห้วงวันที่ ๑๑ - ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๓ ร่องมรสุมกำลังแรงได้พัดผ่านภาคกลางตอนล่าง ภาคใต้ตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เข้าสู่ห้วงความกดอากาศต่ำในทะเลจีนใต้ตอนกลาง ประกอบกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดปกคลุมทะเลอันดามัน ภาคใต้ และอ่าวไทย มีกำลังแรงทำให้เกิดฝนตกหนักติดต่อกันเป็นเวลานาน ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมา ปริมาณฝนที่ตกหนัก จนเกินความสามารถในการกักเก็บน้ำของเขื่อนลำตะคอง เขื่อนลำพระเพลิง เขื่อนลำมูลบน เขื่อนลำแชะ ประกอบกับปริมาณน้ำฝนที่ตกท้ายเขื่อนจำนวนมาก ได้ไหลบ่าลงสู่พื้นที่ลุ่มของจังหวัดนครราชสีมา เขตเทศบาลเมืองนครราชสีมา และท่วมขังอยู่ในพื้นที่ อำเภอพิมาย อำเภอชุมพวง อำเภอลำทะเมนชัย เป็นระยะเวลากว่าหนึ่งเดือน ซึ่งอุทกภัยใหญ่ครั้งนี้ สร้างความเสียหายต่อสถานที่ราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล ห้างร้าน บ้านเรือนราษฎร และเศรษฐกิจอย่างมาก นอกจากนั้นหน่วยงานบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดตกอยู่ในสภาพผู้ประสบภัยด้วย

สถานการณ์อุทกภัยครั้งนี้มีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเป็นบริเวณกว้างเกินกว่าที่หน่วยงานบรรเทาสาธารณภัยระดับพื้นที่จะสามารถบริหารจัดการภัยพิบัติเพื่อแก้ปัญหาให้เสร็จสิ้นเฉพาะพื้นที่ได้ จึงต้องวางแผนการแก้ปัญหา กำหนดวิธีการปฏิบัติตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้สอดคล้องกัน ทุกพื้นที่และทุกลุ่มน้ำ ดังนั้นกองทัพภาคที่ ๒ จึงได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ ๒ ขึ้น ณ ศูนย์ปฏิบัติการทางยุทธวิธีกองทัพภาคที่ ๒ เพื่อติดตามสถานการณ์และสั่งการต่อศูนย์บรรเทาสาธารณภัยประจำพื้นที่ และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยเฉพาะกิจอีกจำนวน ๗ ศูนย์ ในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยร่วมกับหน่วยงานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ นอกจากนั้นยังได้จัดตั้งศูนย์รับบริจาคและส่งต่อความช่วยเหลือสู่ประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนอีกด้วย

แผนภาพที่ ๓ - ๒ โครงสร้างการจัด สบภ.ทภ.๒

การปฏิบัติในพื้นที่ต้นน้ำ แม้ว่าศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองทัพภาคที่ ๒ จะได้แจ้งเตือนภัยพิบัติให้กับหน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ทราบแล้วก็ตาม แต่ด้วยปริมาณน้ำฝนและน้ำท่า มีปริมาณมากเกินกว่าที่คาดคิดไว้มาก ได้ไหลบ่าเข้าท่วมพื้นที่ลุ่มและชุมชนตามแนวลำน้ำอย่างรวดเร็ว ทำให้การส่งกำลังทหารเข้าพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก ยุทโธปกรณ์ทางทหารมีไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น สะพานเหล็กที่มีระยะทอดยาวๆ, เรือในอัตรามีจำกัด และมีขีดความสามารถไม่เพียงพอที่จะเข้าช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่วิกฤติกระแสน้ำไหลเชี่ยว เนื่องจากไม่มีเครื่องยนต์ติดท้าย การช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีผู้คนอยู่อาศัยหนาแน่นเป็นไปด้วยความยากลำบากทั้งด้วยสภาพเส้นทางที่คับแคบ รถเสียกีดขวางการจราจร เมื่อระดับน้ำท่วมสูงประชาชนที่มีบ้านหรือห้องเช่าแบบชั้นเดียวประสบปัญหาในการยกขนสิ่งของขึ้นที่สูงหนีน้ำ และไม่มีที่พักอาศัย ส่วนผู้ที่มีบ้านพัก ๒ ชั้นก็ประสบความยากลำบากเพราะถูกตัดกระแสไฟฟ้า ซึ่งโดยสภาพแล้ววิถีชีวิตของชุมชนเมืองต้องพึ่งพากระแสไฟฟ้า เมื่อไม่มีกระแสไฟฟ้า ก็ไม่สามารถประกอบอาหารได้ เกิดปัญหาเรื่องการขาดแคลนอาหารและน้ำดื่ม

ความต้องการ กำลังในการช่วยเหลือประชาชนในระยะเริ่มแรกจึงเน้นหนักในเรื่อง การช่วยยกขน
สิ่งของ และการแจกจ่ายอาหาร การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยโดยเฉพาะการกู้วิกฤตโรงพยาบาลมหาราช
นครราชสีมา ที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยเจ็บออกจากอาคารที่มีความเสี่ยงน้ำท่วม การรับส่งผู้ป่วย
ฉุกเฉิน สตรีใกล้คลอด และการก่อกะสอบทรายรอบโรงพยาบาลและสูบน้ำกู้โรงพยาบาล
ให้สามารถเปิดการรักษาได้ตามปกติ การสร้างสะพานคนเดินเข้าสู่โรงพยาบาล ซึ่งเป็นงานที่ต้อง
ระดมกำลังพลและทรัพยากรอย่างมาก ที่สำคัญต้องทำงานแข่งกับเวลา แข่งกับระดับน้ำเพิ่มขึ้น
ทุกขณะ แข่งกับชีวิตและลมหายใจผู้ป่วยเจ็บ ความปลอดภัยของแม่และชีวิตเด็กที่กำลังจะเกิด
ซึ่งเป็นงานที่เหนื่อยยากตรากตรำแต่ไม่มีผู้ใดทอดทิ้ง

การปฏิบัติในพื้นที่กลางน้ำและท้ายน้ำที่ต้องรับน้ำต่อจากพื้นที่ต้นน้ำ ศูนย์บรรเทา
สาธารณภัยกองทัพภาคที่ ๒ ได้วางแผนเชิงรุกโดยมอบให้หน่วยทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ประสาน
การปฏิบัติกับหน่วยงานในท้องถิ่นเตรียมการป้องกันและสนับสนุนการอพยพประชาชนแต่เน้น
พร้อมทั้งประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการผันน้ำเข้าพื้นที่แก้มลิงและระบายลงสู่
แม่น้ำโขงโดยเร็ว ซึ่งผลจากการเตรียมการที่ดีของทุกภาคส่วนทำให้พื้นที่ด้านท้ายน้ำ ที่คาดว่าจะ
จะเกิดน้ำท่วมหนักจากน้ำเหนือจำนวนมากไม่รุนแรงตามที่คาดการณ์ไว้

แนวโน้มภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกองพลพัฒนาที่ ๒

ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกองพลพัฒนาที่ ๒

กองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยทหารที่มีภารกิจโดยตรงในการสนับสนุนพัฒนาประเทศ
และช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ประสบภัยสาธารณภัย จากภารกิจดังกล่าวกองพลพัฒนาที่ ๒
จึงกำหนดวิสัยทัศน์ ให้เป็นหน่วยทหารที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและการช่วยเหลือประชาชน
เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ และเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ และจากวิสัยทัศน์กองพลพัฒนาที่ ๒
ได้กำหนดแผนงานโครงการ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์โดยเฉพาะในเรื่องการบรรเทาสาธารณภัย ได้มี
การจัดทำระเบียบปฏิบัติประจำว่าด้วยการเผชิญภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ และดำเนินการฝึกร่วม
ภาครัฐ พลเรือน องค์กร มูลนิธิ เป็นประจำทุกปี ทั้งในรูปแบบการฝึกที่ไม่ใช้กำลัง หรือ การฝึกซ้อม
แบบในที่บังคับการ (Command Post Exercise : CPX) และการฝึกจำลองเหตุการณ์ หรือการ
ฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการภาคสนาม (Field Training Exercise : FTX) ผลจากที่ได้ทำการฝึกร่วมกัน
ได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากในการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับกำลังพล และที่สำคัญที่สุด
ได้ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในการประสานงานเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ดังเห็นได้จากเหตุการณ์อุทกภัย
ในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อปีตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๐ และล่าสุดในห้วงปลายเดือนตุลาคมที่ผ่านมา กอง
พลพัฒนาที่ ๒ ได้รับมอบความไว้วางใจให้จัดกำลังพลยุทธโศปกรณณ์เข้าดำเนินการช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัยใน โดยรับผิดชอบจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยประจำพื้นที่ จำนวน ๒ ศูนย์ อำเภอ
ในแนวพื้นที่ลุ่มทางน้ำ ของจังหวัดนครราชสีมา คือศูนย์บรรเทาสาธารณภัยที่ ๔ โดยกรมทหาร
ช่างที่ ๒ รับผิดชอบตั้งแต่ต้นน้ำ จาก อำเภอปากช่อง สีคิ้ว สูงเนิน ด่านขุนทด ศูนย์บรรเทา
สาธารณภัยที่ ๕ โดยกรมพัฒนาที่ ๒ รับผิดชอบช่วงท้ายน้ำ อำเภอพิมาย ชุมพวง ประทาย
โนนแดง ลำทะเมนชัย และเมืองยาง นอกจากนั้นได้จัดกำลังสนับสนุน ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย
ของมณฑลทหารบกที่ ๒๑ รับผิดชอบในเขตอำเภอเมืองคิ้ว โดยการปฏิบัติงานแยกส่วน
การปฏิบัติงาน ออกเป็น ๒ ส่วนหลัก คือ ส่วนของกองอำนวยการศูนย์บรรเทาสาธารณภัย
ดำเนินการด้านอำนวยการประสานงานและวางแผนการในการบริหารจัดการภัยพิบัติ และส่วน
ปฏิบัติงานช่วยเหลือและการฟื้นฟูภายหลังจากภัยพิบัติซึ่งแบ่งขึ้นการปฏิบัติงานออกเป็น ๓ ชั้น คือ
ชั้นที่ ๑ คือชั้นการเตรียมการ ได้มีการจัดชุดประสานงานประจำพื้นที่ เข้าเตรียมการ
และเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แจ้งเตือนสถานการณ์ภัยพิบัติ

ชั้นที่ ๒ คือชั้นการปฏิบัติช่วยเหลือผู้ประสบภัย จัดชุดขนย้าย

ชั้นที่ ๓ คือชั้นการฟื้นฟู

อย่างไรก็ตามทุกวันนี้ ข้าราชการทหารในปัจจุบันมีบทบาทที่สำคัญอยู่ ๓ ลักษณะ คือ

๑. การจับปืนเข้าทำการรบ

๒. การพัฒนาและรักษาสันติภาพ

๓. การบรรเทาสาธารณภัยและการช่วยเหลือประชาชน (Peace Time Military Engagement)

สำหรับงานบรรเทาสาธารณภัยเป็นงานที่เกิดขึ้นโดยการปฏิบัติการที่รวดเร็วและ
ทันท่วงทีเพียงความเสียหายอย่างกว้างขวาง ดังนั้นการเตรียมการตั้งแต่มองปกติหากมีการวางแผนที่ดี
มีการประสานงานที่ดี จะทำให้การปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปด้วยความรวดเร็ว
มีประสิทธิภาพ

แนวทางในการมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ตามยุทธศาสตร์ กองพลพัฒนาที่ ๒

๑. กองพลที่มีความทันสมัย

๑.๑ มีการรับ - ส่ง/จัดเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ

๑.๒ มีการแชร์ข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

๑.๓ มีเว็บไซต์ของหน่วยในการเผยแพร่ข่าวสาร

๑.๔ มีการรับ - ส่งข้อมูลข่าวสารผ่านเคเบิลทีวี, เสียงกระจายข่าว

๑.๕ การนำเสนอข้อมูลการประชุมผ่านระบบ VDO Conference

๑.๖ มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ข่าวสารที่ทันสมัย

๒. ความพร้อมของกำลังพล

๒.๑ มีการบรรจุกำลังพลตามที่ ทบ. กำหนด

๒.๒ กำลังพลได้รับการฝึกทักษะ (Unit School)

๒.๓ ส่งเสริมให้กำลังพลเข้ารับการฝึกศึกษาเพิ่มเติมตามความสมัครใจ

๓. ความพร้อมด้านเครื่องมือ

๓.๑ มีเครื่องมือช่างในการสนับสนุนประชาชน และหน่วยงานข้าราชการใกล้เคียง

๓.๒ มีการฝึกซ้อมและตรวจสอบการใช้และบำรุงเครื่องมืออย่างสม่ำเสมอ

๓.๓ มีการส่งซ่อมเครื่องมือตามสายงานและเวลาที่กำหนด

๔. มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีคุณธรรม

๔.๑ มีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบในทุกระดับ

๔.๒ การแบ่งสายงานมีความชัดเจน

๔.๓ มีสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น และชัดเจน

๕. เป็นที่พึงและศรัทธาของประชาชนสามารถเผชิญภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

๕.๑ ให้การสนับสนุนและบริการประชาชนได้ทุกภาคส่วน

๕.๒ มีส่วนในการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม

๕.๓ แสวงประโยชน์ในข้อมูลข่าวสารตามที่ทางหน่วยเหนือต้องการ

บทบาททหารในการรับมือกับภัยพิบัติขนาดใหญ่

ในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมาได้เกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ ซึ่งยังอยู่ในความทรงจำ และเป็น ที่สนใจถึงความเสี่ยงต่อภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะในภาคพื้นเอเชีย และ แปรซิฟิก ได้เผชิญภัยพิบัติมากมายในห้วงเวลาอันสั้นอย่างที่ไม่เคยเกิดมาก่อน เช่น พายุไต้ฝุ่น กฤษณาที่ พัดผ่าน ประเทศฟิลิปปินส์ ได้ทำให้มีผู้คนล้มตายเกือบ ๑,๐๐๐ คน มูลค่าความเสียหาย เกือบ ๒๑,๐๐๐ ล้านบาท ถนน สะพาน บ้านเรือนได้รับความเสียหายจำนวนมาก แผ่นดินไหว ครั้งใหญ่ ๔ ครั้งล่าสุด ได้แก่ ที่ประเทศเฮติ ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๒๐๐,๐๐๐ คน ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย ๑.๕ ล้านคน แผ่นดินไหวที่เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย ได้ฆ่าชีวิตผู้คนไปเกือบ ๑,๐๐๐ คน ประมาณการว่า มีผู้ไร้ที่อยู่อาศัยประมาณ ๑.๒ ล้านคน แผ่นดินไหวที่มณฑลเสฉวนทางตะวันตกเฉียงใต้ของ ประเทศจีน มีผู้เสียชีวิตหรือสูญหาย ๘๗,๐๐๐ ราย ที่เมืองโครสต์เซิร์ชประเทศนิวซีแลนด์ มีผู้เสียชีวิต ๑๖๐ คน บ้านเรือนเสียหายเกือบทั้งเมือง ติดตามมาล่าสุดคือแผ่นดินไหวที่เมืองเซ็นได และ โรงไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์ระเบิด ที่ประเทศญี่ปุ่น

ปัจจัยสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน และสภาพอากาศ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรงนั้น คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากในอนาคต และการลดความเสี่ยง

จากการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาตินั้นควรเป็นสิ่งที่รัฐบาลในภูมิภาคนี้ต้องให้ความสำคัญอย่างมาก ผลที่ตามมาในภายหลังจากการเกิดสึนามิ ในมหาสมุทรอินเดียเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ และเกิดสึนามิที่ ถล่มประเทศญี่ปุ่น เมื่อ เดือนมีนาคม พ.ศ.๒๕๕๔ ที่ผ่านมามีหลายฝ่ายพยายามอย่างยิ่งในอันที่จะ ส่งเสริมให้เราเตรียมพร้อมที่ดีขึ้น ด้วยการสนับสนุนจาก คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคม แห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - UNESCAP) ศูนย์เตรียมพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย ได้ติดตั้งระบบ เตือนภัยล่วงหน้าประจำภูมิภาคขึ้น ซึ่งระบบนี้สามารถให้ข้อมูลการพยากรณ์อากาศและคำแนะนำ ต่างๆ กับกลุ่มประเทศสมาชิกในแถบมหาสมุทรอินเดียได้ถึง ๒๕ ประเทศ

อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า จะต้องมีการผลักดัน ให้มีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ และทั่วถึง ด้วยการใช้แผนการลดความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ ของระบบประชากรในภูมิภาคไปพร้อมกับการจัดโครงสร้างความสามารถในการกลับสู่สภาพเดิม ของชุมชน เนื่องด้วยชุมชนท้องถิ่นและองค์การบริหารราชการในท้องถิ่นทั้งในระดับชุมชน เมือง และตำบล ล้วนเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและเป็นผู้ที่จะต้องได้รับการตอบสนอง ต่อผลกระทบนั้นๆ เป็นลำดับแรก

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อใดที่เกิดภัยพิบัติขึ้น ผู้รับหน้าที่ประจำเพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ได้แก่ ชุมชนในพื้นที่ องค์การภาคประชาสังคมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รัฐบาลหรือองค์กรระหว่าง ประเทศเพื่อมนุษยชน แต่ในปัจจุบันเราพบว่ามีบุคคลกลุ่มใหม่ๆ เข้ามารับหน้าที่ให้การช่วยเหลือ ดูแลเหล่านั้นแทน ไม่ว่าจะเป็นสื่อ และกองกำลังทหาร นี่เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับ กองกำลังทหารที่ก้าวข้ามจากบทบาทการป้องกันประเทศมารับหน้าที่ด้านมนุษยธรรม คำถามก็คือ การก้าวข้ามบทบาทนี้จะราบรื่นเพียงใด สึนามิที่เกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดีย แผ่นดินไหวใน ปากีสถาน ยอร์กจากาตาร์ และ ฟิลิปปินส์ สึนามิในมหาสมุทรแปซิฟิก พัดถล่มเมืองเช่น ไคประเทศ ญี่ปุ่น ตามด้วยโรงงานไฟฟ้าพลังนิวเคลียร์เกิดการระเบิด เหล่านี้เป็นเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในแถบ เอเชีย โดยมีกองกำลังนานาชาติเข้ามาช่วยเหลือ ในแง่ของความช่วยเหลือระดับนานาชาตินั้น เหตุการณ์หลังการเกิดสึนามิที่อาเจห์ถือเป็นปฏิบัติการร่วมกองกำลังทหารครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ ๕๐ ปี โดยไม่มีเหตุการณ์สงคราม

เกือบทุกพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตามกองกำลังทหารจะเป็นที่พึ่ง และความหวังของประชาชนที่ประสบภัยเสมอ เห็นได้ชัดเจนจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวที่ประเทศจีน แผ่นดินไหว สึนามิ และ โรงงานไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ระเบิดที่เมืองเซิน ไคประเทศญี่ปุ่น ก็มี การใช้ กำลังพล และยุทโธปกรณ์ทหารเพื่อช่วยแก้ไขสถานการณ์วิกฤตด้วยเช่นกัน กองกำลังทหาร นอกจากจะเป็นกำลังที่มีบทบาทสำคัญในการกู้ภัยพิบัติในประเทศแล้ว บางครั้งยังมีการส่งกำลัง

ออกปฏิบัติการนอกประเทศด้วย ซึ่งในส่วนของทัพไทยก็เคยส่งกำลังพลจำนวน ๓๐ นาย เข้าร่วมปฏิบัติค้นหาช่วยชีวิตผู้ประสบภัยจากแผ่นดินไหวที่เมืองบาม ประเทศอิหร่าน เมื่อ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๖ การสนับสนุนอากาศยาน C๑๓๐ ขนสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากพายุไต้ฝุ่นนาทิส ในประเทศพม่า เมื่อปลายเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๒

สำหรับประเทศไทยนั้นหน่วยงานหลักในการบรรเทาสาธารณภัย คือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ซึ่งฝ่ายทหารเป็นหน่วยสนับสนุน และแผนบรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงกลาโหมนั้นมีขอบเขตเพื่อการทำงานภายในประเทศเท่านั้น โดยมีกฎหมายที่ความเกี่ยวข้องกับฝ่ายทหารในงานบรรเทาสาธารณภัย คือ รัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗ ระบุว่า “รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐและต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย จำเป็นและเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ และผลประโยชน์แห่งชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ”

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ตามที่ระบุใน พ.ร.บ. จัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๑๑ มาตรา ๘(๓) ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ว่า “ปกป้อง พิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พัฒนาประเทศ เพื่อความมั่นคง ตลอดจนสนับสนุนภารกิจอื่นของรัฐในการพัฒนาประเทศ การป้องกันและแก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชน” เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น กองกำลังทหารไม่สามารถหลีกเลี่ยงบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ประสบภัยไปได้ เนื่องด้วยกฎหมายและความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยทหาร แต่อย่างไรก็ตาม การบรรเทาสาธารณภัยจากมหากภัยพิบัตินั้นไม่สามารถสำเร็จได้โดยฝ่ายทหารแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นการบูรณาการกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์การภาคประชาสังคมที่มีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในและนอกประเทศ ดังนั้นฝ่ายทหารเองจะต้องมีการเตรียมการเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติในทุกรูปแบบ ด้วยความรู้และเข้าใจบทบาทวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

โดยทั่วไปในช่วงหลังการเกิดภัยพิบัติ รัฐบาลและกองกำลังทหารแห่งชาติจะมีศักยภาพและทรัพยากรในการส่งกำลังบำรุงและมีความสามารถในการนำส่งสิ่งบรรเทาทุกข์ไปในพื้นที่ภัยพิบัติ ในขณะที่องค์กรภาคประชาสังคมนั้นมีหลักการในการปฏิบัติที่ยึดความเป็นกลางและความเที่ยงธรรมจึงทำให้บุคลากรขององค์กรสามารถเข้าถึงชุมชนในท้องถิ่นและทราบว่าชุมชนนั้นๆ ถ้าหากขาดแคลนสิ่งใดและมีความต้องการอย่างไรบ้างจะนั้นจึงมีความจำเป็นที่ฝ่ายทหาร

จะต้องมีการประสานกับองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อการปฏิบัติงานที่เป็นเอกภาพในการตอบสนองต่อการเกิดภัยพิบัติและบรรเทาทุกข์ประชาชน โดยบทบาทในการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันภัยพิบัติของฝ่ายทหาร และองค์กรภาคประชาสังคม ที่สามารถดำเนินการได้ในขีดความสามารถมีลักษณะดังนี้

การปฏิบัติการของฝ่ายทหาร

๑. การค้นหาและการช่วยเหลือ
๒. การกระจายการบรรเทาทุกข์
๓. การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่พิกซ์คราว
๔. การช่วยเหลือจัดการบรรเทาทุกข์
๕. การระดมทรัพยากรในการช่วยเหลือและส่งยกเลิกระดมทรัพยากร
๖. การจัดการช่วยเหลือทางการแพทย์
๗. การก่อสร้างและซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างที่ได้รับความเสียหาย
๘. การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับความเสียหาย

การปฏิบัติของภาคประชาสังคม

๑. การเตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติ
 ๒. การสร้างความสามารถรับมือกับภัยพิบัติ
 ๓. กระตุ้นความตระหนักในเรื่องภัยพิบัติ
 ๔. การกระจายการปฏิบัติการบรรเทาทุกข์
 ๕. การสื่อสารและการเตือนภัยล่วงหน้า
 ๖. การเตือนภัยและการสื่อสาร
 ๗. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่บรรเทาสาธารณภัยให้กับฝ่ายราชการ
 ๘. การช่วยเหลือในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหาย
- ความท้าทายในการปฏิบัติการร่วมระหว่างฝ่ายทหารและองค์กรภาคประชาสังคม

เพื่อเตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติ

๑. การกำหนดระดับอันตรายในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ
๒. การจัดทำแผนที่แหล่งทรัพยากรในการบรรเทาภัยพิบัติ
๓. โครงสร้างและวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรที่ต่างกัน
๔. การจัดหาแหล่งรวมทรัพยากรในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่เหมาะสม
๕. วิธีการจัดการภัยพิบัติ
๖. บทบาทหน้าที่ประจำของแต่ละหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องในการเผชิญภัยพิบัติ

๗. ความมีเอกภาพในความพยายามของการควบคุมและบังคับบัญชา
๘. การดำรงความสัมพันธ์กันตั้งแต่ในยามปกติ
๙. การจัดทำแผนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
๑๐. การฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วม
ประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของฝ่ายทหารและองค์กรภาคประชาสังคม
ในการจัดการภัยพิบัติ

๑. มีวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน
๒. การวางแผนงานร่วมกันระหว่างองค์กรเพื่อเตรียมการป้องกันและรับมือกับภัยพิบัติ
๓. การบริหารจัดการทรัพยากรในการจัดการภัยพิบัติ
๔. การควบคุม บังคับบัญชาที่มีเอกภาพในพื้นที่วิกฤต
๕. การดำรงความสัมพันธ์ และการประสานงานกันโดยใกล้ชิด และต่อเนื่อง
๖. การกำหนดนโยบายที่แน่ชัด
๗. การมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติตามขั้นตอน
๘. การซักซ้อมแผนการปฏิบัติทั้งการแบบ ปัญหาที่บังคับการ และการฝึกภาคสนาม
๙. การสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทและขีดความสามารถของหน่วยงานที่มี
บทบาทหน้าที่ในการจัดการภัยพิบัติ

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสามารถดำเนินการได้ด้วยยุทธวิธีการลดความเสี่ยง
ซึ่งผลการประชุมเชิงปฏิบัติการความร่วมมือระหว่างกลาโหมอาเซียนกับองค์กรภาคประชาสังคม
ด้านความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๒
ได้เสนอปัญหาแนวคิดในการเผชิญกับภัยพิบัติดังนี้

๑. วิธีการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
๑.๑ กองทัพมีบทบาทพื้นฐานในการปกป้องอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน
แต่ก็ควรระลึกรถึงบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติ
๑.๒ การสร้างขีดความสามารถในการลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติสำหรับ
บุคลากรฝ่ายทหาร
๑.๓ การแก้ปัญหาการติดต่อสื่อสารที่ผิดพลาดหรือขาดการติดต่อสื่อสารระหว่าง
ฝ่ายทหารและองค์กรภาคประชาสังคม ด้วยการปรับปรุงช่องทางการสื่อสาร และพัฒนาสัมพันธ์
กับทั้ง ๒ ฝ่าย
๑.๔ ให้ฝ่ายทหารเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนตั้งแต่ก่อนเกิด
ภัยพิบัติขึ้น ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในเขตพื้นที่ยากต่อการเข้าถึง

๑.๕ กำหนดองค์กรและบุคคลที่เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานเฉพาะด้านของการลดความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติที่องค์กรภาคประชาสังคมและฝ่ายทหารจะติดต่อได้โดยตรง

๒. การเตรียมความพร้อมเพื่อเผชิญภัยพิบัติ

๒.๑ ประเด็นปัญหา/ความยากลำบาก

๒.๑.๑ ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติหมายรวมถึงข้อมูลจากระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS)

๒.๑.๒ ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขีดความสามารถของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วมกัน

๒.๑.๓ ขาดเอกภาพในการควบคุมบังคับบัญชา

๒.๑.๔ บทบาทและความรับผิดชอบของบุคลากรในระดับปฏิบัติการ (ระดับล่าง) ไม่ชัดเจน

๒.๑.๕ ขาดทัศนคติที่ดีในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างองค์กร

๒.๑.๖ ขาดความเชื่อมั่นและเชื่อถือระหว่างองค์กร

๒.๒ แนวทางในการดำเนินการเตรียมความพร้อมเผชิญภัยพิบัติ

๒.๒.๑ การสร้างความเชื่อถือผ่านการฝึกต่างๆ การฝึกในสถานการณ์จำลอง และศูนย์บรรเทาสาธารณภัยขององค์กรภาคประชาสังคม และส่วนงานรักษาความมั่นคงทั้งหมด

๒.๒.๒ ส่งเสริมความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมจากสถานการณ์ภัยพิบัติที่มีแนวโน้มความรุนแรงและหลากหลายมากขึ้นนั้น ถึงเวลาแล้วที่ฝ่ายทหารควรมีหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติการเพื่อเผชิญสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างมืออาชีพซึ่งรูปแบบการจัดตั้งหน่วยนั้นสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

๑. การเสริมสร้างกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยที่มีอยู่ในอัตราของทุกกองทัพภาค ให้มีความพร้อมสมบูรณ์ทั้งกำลังพลและยุทโธปกรณ์จากนั้นเปิดการฝึกอบรมกำลังพลที่ได้รับการบรรจุให้มีขีดความสามารถตามมาตรฐานสากล

๒. จัดตั้งชุดเฉพาะกิจบรรเทาสาธารณภัยประจำทุกหน่วยทหาร โดยหน่วยทำการคัดเลือกกำลังพลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมทำการฝึกอบรมให้มีขีดความสามารถเพิ่มเติมจากภารกิจหลักของหน่วย ซึ่งหากหน่วยทหารมีความพร้อมสมบูรณ์ ทั้งในด้าน แผนการปฏิบัติ กำลังพล ระบบการควบคุมบังคับบัญชา การประสานงานที่แน่นแฟ้น กับองค์กรภาคประชาสังคมตั้งแต่วิทยาศาสตร์ ก็เชื่อได้ว่าเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต ทั้งฝ่ายทหารและองค์กรภาคประชาสังคมจะนำจุดแข็งของแต่ละหน่วยงานเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ปลอดภัย

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

(ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๑)

โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๗ แห่งระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๖ กระทรวงการคลังจึงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินไว้ดังต่อไปนี้

๑. หลักเกณฑ์นี้เรียกว่า “หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๕๑”

๒. หลักเกณฑ์นี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้นไป

๓. ให้ยกเลิกหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๖ บรรดาหลักเกณฑ์ และคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในหลักเกณฑ์นี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับหลักเกณฑ์นี้ ให้ใช้หลักเกณฑ์นี้แทน

๔. ขอบเขตการจ่ายเงินทดรองราชการ จะต้องเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ตามความหมายแห่งระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน

๕. การจ่ายเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และอัตราดังต่อไปนี้

๕.๑ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ดำเนินการช่วยเหลือสิ่งของหรือจ่ายเป็นเงิน โดยคำนึงถึงสภาพและเหตุการณ์ตามความเหมาะสม ดังนี้

๕.๑.๑ ค่าอาหารจัดเลี้ยงมือละไม่เกิน ๓๐ บาท/วัน/คน และช่วยเหลือเป็นถุงยังชีพชุดละไม่เกิน ๕๐๐ บาท/ครอบครัว

๕.๑.๒ ค่าเครื่องครัวและอุปกรณ์ในการประกอบอาหาร เท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน ๓,๕๐๐ บาท

๕.๑.๓ ค่าจัดซื้อหรือจัดหาน้ำสำหรับบริโภคและใช้สอยในที่อยู่อาศัยเท่าที่ จ่ายจริงตามความจำเป็นจนกว่าเหตุการณ์ประสบภัยพิบัติจะเข้าสู่ภาวะปกติ

๕.๑.๔ ค่าวัสดุซ่อมแซมที่อยู่อาศัยประจำ ซึ่งผู้ประสบภัยพิบัติเป็นเจ้าของ ที่ได้รับความเสียหายบางส่วน และที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรในวัดที่ได้รับความเสียหายบางส่วนเท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

๕.๑.๕ ค่าวัสดุก่อสร้างที่อยู่อาศัยประจำ ซึ่งผู้ประสบภัยพิบัติเป็นเจ้าของ ที่ได้รับความเสียหายทั้งหลัง และที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณรในวัดที่ได้รับความเสียหายทั้งหลัง เท่าที่จ่ายจริงหลังละไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

๕.๑.๖ ค่าวัสดุซ่อมแซมยุ่งซั่ว โรงเรือนสำหรับเก็บพืชผลและคอกสัตว์ที่ได้รับ
ได้รับความเสียหายบางส่วน เท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยุติไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

๕.๑.๗ ค่าวัสดุสร้างยุ่งซั่ว โรงเรือนสำหรับเก็บพืชผลและคอกสัตว์ที่ได้รับ
ความเสียหายทั้งหลัง เท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยุติไม่เกิน ๘,๐๐๐ บาท

๕.๑.๘ ค่าอุปกรณ์แสงสว่างในที่อยู่อาศัยแทนของเดิมเท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยุติ
ไม่เกิน ๒๐๐ บาท

๕.๑.๙ กรณีต้องเช่าที่พักให้ผู้ประสบภัย ให้จ่ายค่าเช่าที่พักระยะเวลาไม่เกิน
๗ วัน เท่าที่จ่ายจริง ในอัตราคนละไม่เกิน ๑๐๐ บาท ต่อวัน

๕.๑.๑๐ กรณีที่ผู้ประสบภัยพินิจเช่าบ้านเรือนของผู้อื่นและบ้านเช่าเสียหาย
จากภัยพิบัติทั้งหลังหรือเสียหายบางส่วนจนอยู่อาศัยไม่ได้ ให้ช่วยเหลือเป็นค่าเช่าบ้านแก่ผู้ประสบภัย
พินิจเท่าที่จ่ายจริงในอัตราครอบครัวยุติไม่เกินเดือนละ ๑,๕๐๐ บาท เป็นเวลาไม่เกิน ๒ เดือน

๕.๑.๑๑ ค่าตัดแปลงสถานที่สำหรับเป็นที่พักชั่วคราว เท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยุติ
ไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือค่าสร้างที่พักชั่วคราว เท่าที่จ่ายจริง ครอบครัวยุติไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท
หรือค่าผ้าใบหรือผ้าพลาสติกหรือวัสดุอื่นๆ สำหรับกันแดดกันฝนและป้องกันอุทกภัย เท่าที่จ่ายจริง
ครอบครัวยุติไม่เกิน ๘๐๐ บาท

๕.๑.๑๒ ค่าใช้จ่ายในการจัดสาธารณูปโภคในที่พักชั่วคราว

๕.๑.๑๒.๑ ค่าไฟฟ้า ให้เป็นไปตามที่การไฟฟ้านครหลวงหรือ
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจะเรียกเก็บ สำหรับกรณีที่ท้องถิ่นไม่มีไฟฟ้า ให้จัดอุปกรณ์แสงสว่างอื่นๆ
ทดแทนได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๑.๑๒.๒ จัดหาน้ำบริโภคและใช้สอย จากหน่วยงานที่จังหวัด
และอำเภอมีอยู่ เช่น การประปาส่วนภูมิภาค การประปานครหลวง หน่วยดับเพลิงเทศบาล เป็นต้น
หรือจัดซื้ออุปกรณ์บรรจุน้ำตามความจำเป็นของจำนวนผู้ประสบภัยพินิจ รวมทั้งการจัดซื้อ
เพื่อบริโภคใช้สอย เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๑.๑๒.๓ จัดสร้างห้องน้ำ ๑ ที่ต่อ ๑๐ คน เท่าที่จ่ายจริงเฉลี่ย
ที่ละไม่เกิน ๑,๕๐๐ บาท

๕.๑.๑๒.๔ จัดสร้างห้องส้วม ๑ ที่ต่อ ๑๐ คน เท่าที่จ่ายจริงเฉลี่ย
ที่ละไม่เกิน ๑,๕๐๐ บาท

๕.๑.๑๒.๕ จัดสร้างโรงครัวและที่รับประทานอาหาร เท่าที่จ่าย
จริงตามความจำเป็น

๕.๑.๑๒.๖ จัดสร้างที่รองรับ ทำลายหรือกำจัดขยะมูลฝอย เท่าที่
จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๑.๑๓ ค่าเครื่องนุ่งห่ม คนละ ๒ ชุด เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท
ในกรณีที่ผู้ประสบภัยพิบัติเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา ให้จ่ายค่าเครื่องแบบนักเรียนหรือนักศึกษา
ตามแบบของสถานศึกษาได้อีกคนละ ๒ ชุด เท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

๕.๑.๑๔ ค่าเครื่องนอน เท่าที่จ่ายจริงคนละไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๕.๑.๑๕ ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ และหรือเงินทุนประกอบอาชีพสำหรับ
ผู้ประสบภัยพิบัติ เท่าที่จ่ายจริง ครอบคลุมละไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๕.๑.๑๖ ค่าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ

๕.๑.๑๖.๑ กรณีบาดเจ็บสาหัสที่ต้องรักษาในสถานพยาบาลตั้งแต่ ๓
วัน ขึ้นไปให้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น ๓,๐๐๐ บาท และกรณีที่ต้องรักษาตัวเกิน ๓๐ วันให้
ช่วยเหลือเป็นเงินยังชีพอีกคนละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อเดือน จนกว่าจะออกจากสถานพยาบาล

๕.๑.๑๖.๒ กรณีบาดเจ็บจนถึงขั้นพิการไม่สามารถประกอบอาชีพ
ตามปกติได้ให้ช่วยเหลือเบื้องต้นเป็นเงินจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท และให้ช่วยเหลือเป็นเงินยังชีพ
คนละ ๒,๐๐๐ บาท ต่อเดือน เป็นระยะเวลาไม่เกิน ๒ ปี เว้นแต่สามารถประกอบอาชีพมีรายได้พอ
เลี้ยงตนเอง หรือมีหน่วยงานอื่นช่วยเหลือต่อให้เงินยังชีพดังกล่าว

๕.๑.๑๖.๓ กรณีที่เป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่ หรือรุนแรงเป็นที่
สะท้อนขวัญของประชาชนทั่วไป ให้จ่ายเงินและหรือสิ่งของปลอบขวัญผู้ที่ได้รับบาดเจ็บที่รักษา
ตัวในสถานพยาบาลรายละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

๕.๑.๑๗ ค่าจัดการศพผู้เสียชีวิต รายละไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ บาท และในกรณี
ผู้ประสบภัยที่เสียชีวิตเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นผู้หารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ให้พิจารณา
ช่วยเหลือเงินสงเคราะห์ครอบครัวอีกไม่เกิน ๒๕,๐๐๐ บาท

๕.๑.๑๘ กรณีอากาศหนาวจัดผิดปกติ มีอุณหภูมิต่ำกว่า ๑๕ องศาเซลเซียส
และมีช่วงเวลาอากาศหนาวจัดยาวนานติดต่อกันเกิน ๓ วัน ให้จ่ายค่าจัดซื้อเครื่องกันหนาว
สงเคราะห์ราษฎรได้เท่าที่จ่ายจริงคนละไม่เกิน ๒๕๐ บาท ทั้งนี้จังหวัดหนึ่งไม่เกินงบประมาณ
ปีละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๕.๑.๑๙ ค่าขนย้ายครอบครัวผู้ประสบภัยพิบัติที่จำเป็นต้องย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่
หรือกลับภูมิลำเนาเดิม เท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๕.๒ ด้านสังคมสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ประสบภัย ให้ดำเนินการช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๒.๑ ช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ซึ่งหัวหน้าครอบครัวประสบภัยพิบัติจนเสียชีวิต พิกัด หรือบาดเจ็บ และไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น (ได้แก่ รถเข็น รถโยก ไม้เท้า หรือสิ่งช่วยคนพิการโดยตรงอย่างอื่น และอุปกรณ์เสริมพิเศษ เช่น แวนตา เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น) ได้ในกรณีเร่งด่วนตามความเหมาะสมและจำเป็น ครอบครัวละไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๕.๒.๒ ช่วยเหลือเป็นเงินสงเคราะห์ เพื่อบรรเทาภาวะวิกฤตเฉพาะหน้าแก่นักเรียน นักศึกษา ที่บิดา มารดา หรือผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือผู้มีรายได้หลักเลี้ยงดูครอบครัวเสียชีวิตจากภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๒.๒.๑ ค่าอุปกรณ์การเรียนการศึกษาคนละไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท

๕.๒.๒.๒ ค่าใช้จ่ายตามภารกิจประจำวันของนักเรียน นักศึกษา เช่น ค่าพาหนะเดินทางไปสถานศึกษา คนละ ๕๐๐ บาท ต่อ ๑ ภัย หรือ ๑ เหตุการณ์

๕.๒.๓ จัดโครงการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพระยะสั้นเฉพาะพื้นที่ประสบภัยพิบัติแก่ผู้ประสบภัยเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัวในภาวะวิกฤต โดยให้เบิกค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเท่าที่จ่ายจริง ดังนี้

๕.๒.๓.๑ ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์การฝึกอาชีพเท่าที่จ่ายจริง คนละไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

๕.๒.๓.๒ ค่าใช้จ่ายตอบแทนวิทยากร วันละไม่เกิน ๕๐๐ บาท ไม่เกิน ๑๐ วัน

๕.๒.๓.๓ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ปฏิบัติการฝึกอบรม เท่าที่จ่ายจริงภายในวงเงิน ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๕.๒.๓.๔ ค่าอุปกรณ์ในการลงทุนประกอบอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรม เท่าที่จ่ายจริงครอบครัวละไม่เกิน ๔,๐๐๐ บาท

๕.๓ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติดังนี้

๕.๓.๑ จัดให้บริการรักษาพยาบาลฟรีแก่ประชาชนที่เจ็บป่วยจากภัยพิบัติในสถานพยาบาล หรือจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ไปให้บริการรักษาพยาบาลโรคทางกายและจิต ณ จุดเกิดเหตุ โดยจ่ายค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลผ่านสถานบริการได้ตามที่จ่ายจริง ตามอัตราค่าบริการของสถานบริการสาธารณสุขที่กระทรวงสาธารณสุขประกาศใช้ แต่ทั้งนี้ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ต่อคน

๕.๓.๒ จัดหาวัสดุ เคมีภัณฑ์ อาหาร และเวชภัณฑ์ สำหรับแจกจ่ายประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้บริโภคน้ำ อาหารที่ปลอดภัย ดังนี้

๕.๓.๒.๑ ค่าวัสดุ เคมีภัณฑ์ สำหรับทำความสะอาดบ่อน้ำดื่ม
ของประชาชน บ่อน้ำละไม่เกิน ๓๐ บาท

๕.๓.๒.๒ น้ำดื่มแก่ครอบครัวที่ขาดแคลนน้ำสะอาดบริโภค
ครอบครัวละไม่เกิน ๒๐๐ บาท

๕.๓.๒.๓ ค่าอาหารเสริมโปรตีน และอาหารที่มีประโยชน์ต่อ
ร่างกายแก่ประชาชนผู้ประสบภัย เพื่อการฟื้นฟูสภาพร่างกายและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค
ครอบครัวละไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๕.๓.๓ จัดหาวัสดุ เคมีภัณฑ์ วัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำหรับ
ไปปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชน ปรับปรุงสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการควบคุม
ป้องกันโรคได้แก่

๕.๓.๓.๑ ค่าวัสดุ เคมีภัณฑ์ สำหรับทำความสะอาดน้ำสาธารณะ
ติดตั้งประปาสนาม ทำลายแหล่งแพร่เชื้อโรค เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๓.๓.๒ ค่าใช้จ่ายในการเป่าล้างบ่อน้ำบาดาล แห่งละไม่เกิน
๔,๖๐๐ บาท

๕.๓.๓.๓ ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงซ่อมแซมระบบประปาหมู่บ้าน
แห่งละไม่เกิน ๒๖,๕๘๐ บาท

๕.๓.๓.๔ ค่าสารเคมีและวัสดุในกิจกรรมการล้างตลาด ได้แก่
ผงปูนคลอรีน ๖๕% และถุงดำใส่ขยะ เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๓.๓.๕ ค่าวัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์สำหรับทดสอบเชื้อ
อุจจาระร่วงอย่างแรง น้ำ อาหาร และเครื่องดื่ม จ่ายได้ตัวอย่างละไม่เกิน ๑๐๐ บาท

๕.๓.๓.๖ ค่าวัสดุวิทยาศาสตร์สำหรับเตรียมอาหารเลี้ยงเชื้อ เพื่อ
นำส่งอุจจาระ จ่ายได้ตัวอย่างละไม่เกิน ๑๕ บาท และเพื่อนำส่งตัวอย่างน้ำ จ่ายได้ไม่เกินตัวอย่างละ
๒๕ บาท สำหรับตรวจหาเชื้อก่อโรคอุจจาระร่วง

๕.๓.๓.๗ ค่าวัสดุวิทยาศาสตร์การแพทย์ สำหรับการทดสอบ
อาหาร จ่ายได้ตัวอย่างละไม่เกิน ๓๐ บาท

๕.๓.๓.๘ ค่าวัสดุวิทยาศาสตร์สำหรับตรวจวินิจฉัยโรคเลปโต
สไปโรชีส จ่ายได้ตัวอย่างละไม่เกิน ๕๐ บาท

๕.๓.๓.๙ ค่ายาและเวชภัณฑ์ สำหรับการรักษาและควบคุมการ
แพร่ระบาดของโรคจ่ายได้ไม่เกินคนละ ๖๘ บาท

๕.๓.๔ จัดหาวัสดุในการเก็บตัวอย่างอากาศ

๕.๓.๔.๑ ค่าวัสดุสำหรับเครื่องเก็บตัวอย่างฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า ๑๐ ไมครอน ประกอบด้วย แปร่งถ่าน ๑ คู่ ปากกา เครื่องบันทึกอัตราการไหล แผ่นกราฟวงกลม บันทึกอัตราการไหล กระดาษกรองใยแก้วและค่าตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ ตัวอย่างละไม่เกิน ๔,๐๒๐ บาท

๕.๓.๔.๒ ค่าวัสดุเก็บตัวอย่างและน้ำยาวิเคราะห์ตะกั่วตัวอย่างละไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๕.๓.๔.๓ ค่าวัสดุเก็บตัวอย่าง น้ำยา และสารเคมี ในการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์แก๊สซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ตัวอย่างละไม่เกิน ๓๐๐ บาท

๕.๓.๔.๔ ค่าวัสดุเก็บตัวอย่าง น้ำยาและสารเคมีในการเก็บตัวอย่างและวิเคราะห์แก๊สไนโตรเจนไดออกไซด์ ตัวอย่างละไม่เกิน ๓๐๐ บาท

๕.๓.๕ ซ่อมแซมสถานบริการทางสาธารณสุขรวมทั้งครุภัณฑ์ที่เสียหายจากภัยพิบัติ หรือระหว่างให้การช่วยเหลือเฉพาะรายการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เพื่อให้คืนสู่สภาพปกติและสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้โดยเร็วเท่านั้น โดยให้ ก.ช.ภ.อ. หรือ ก.ช.ภ.กอ. ควบคุมดูแลให้การปฏิบัติเป็นไปโดยถูกต้อง

๕.๓.๖ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ประสบภัย ให้เบิกจ่ายได้เฉพาะกรณีงบประมาณปกติไม่เพียงพอ หรือมิได้ตั้งไว้เพื่อการนี้ และให้เบิกจ่ายตามระเบียบของทางราชการโดยให้ถือหลักเกณฑ์ ดังนี้

๕.๓.๖.๑ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ออกปฏิบัติงาน ครั้งละไม่เกิน ๑๐ คน / หน่วย / ครั้ง

๕.๓.๖.๒ หน่วยสาธิตประปาสนาม ออกปฏิบัติงาน ครั้งละไม่เกิน ๕ คน

๕.๓.๖.๓ หน่วยสาธิตการล้างบ่อน้ำ ออกปฏิบัติงาน ครั้งละไม่เกิน ๓ คน

๕.๓.๖.๔ หน่วยเป่าล้างบ่อน้ำบาดาล ประปาหมู่บ้าน ออกปฏิบัติงาน ครั้งละไม่เกิน ๓ คน

๕.๓.๖.๕ หน่วยสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ออกปฏิบัติงานครั้งละไม่เกิน ๓ คน / หน่วย / ครั้ง

๕.๓.๖.๖ หน่วยปฏิบัติงานด้านควบคุมป้องกันโรคออกปฏิบัติงานครั้งละไม่เกิน ๓ คน

๕.๔ ด้านพืช ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๔.๑ กรณีพืชอายุสั้นเสียหาย ให้ช่วยเหลือเป็นพันธุ์พืช อายุสั้นไม่เกิน ร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่เสียหาย หรือพันธุ์ไม้ผลไม่ยืนต้น ไม่เกินร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่เสียหาย พร้อมทั้งช่วยเหลือในด้านสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือสารเคมี หรืออินทรีย์วัตถุที่ช่วยในการเจริญเติบโตของพืชในอัตราไม่เกินร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ที่ให้ความช่วยเหลือ

๕.๔.๒ กรณีไม้ผลยืนต้นเสียหาย ให้ช่วยเหลือเป็นพันธุ์ไม้ผลยืนต้นไม่เกิน ร้อยละ ๑๐๐ ของพื้นที่เสียหาย พร้อมทั้งช่วยเหลือในด้านสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชหรือสารเคมี หรืออินทรีย์วัตถุที่ช่วยในการเจริญเติบโตของพืชในอัตราร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ที่ให้ความช่วยเหลือ

๕.๔.๓ กรณีพืชที่ปลูกได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ทำให้ชะงักการเจริญเติบโตแต่ไม่ตายและยังอยู่ในสภาพฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมได้ให้ช่วยเหลือด้านสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช หรือสารเคมีหรืออินทรีย์วัตถุที่ช่วยในการฟื้นฟูให้พืชที่ทรุดโทรมนั้นในอัตราไม่เกิน ร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ที่สามารถฟื้นฟูได้

๕.๔.๔ กรณีพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ถูกหิน ดินทราย ไม้ โคลน รวมทั้งซากวัสดุทุกชนิดทับถมจนไม่สามารถใช้เพาะปลูกได้ และหน่วยงานของรัฐไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือ กรณีดังกล่าวได้ให้ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเป็นค่าจ้างเหมาในการขุดลอกขนย้ายหิน ดิน ทราย ไม้ โคลน รวมทั้งซากวัสดุที่ทับถมพื้นที่แปลงเกษตรกรรม เพื่อให้สามารถใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกพืชอายุสั้นได้ในขนาดพื้นที่ไม่เกิน ๕ ไร่

๕.๔.๕ กรณีราษฎรมีความจำเป็นต้องย้ายปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่ คาดว่าจะได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ให้ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการขนย้ายปัจจัยการผลิตและผลผลิตในอัตราร้อยละ ๕๐ ของปัจจัยการผลิตและผลผลิตของเกษตรกรที่ดำเนินการขนย้าย

๕.๔.๖ กรณีเกิดการแพร่ระบาดของศัตรูพืชให้ดำเนินการจัดหายาเคมี สารเคมีหรืออินทรีย์วัตถุ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันและกำจัดการแพร่ระบาดของศัตรูพืช ทุกชนิด

๕.๔.๗ เกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน ด้านพืชกับหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติ แล้วเท่านั้น

๕.๕ ด้านการประมง ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๕.๑ ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในกรณีเกิดภัยพิบัติขึ้น ในพื้นที่เฉพาะแห่งภายในพื้นที่จังหวัด หรือเป็นภัยพิบัติเล็กน้อย และมีความเสียหายแก่แหล่ง

เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของเกษตรกร และความเสียหายนั้นอยู่ในระดับที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้โดยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด

๕.๕.๒ ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยสนับสนุนพันธุ์สัตว์น้ำ อาหารสัตว์น้ำ วัสดุทางการประมง สารเคมีและยารักษาโรคที่จำเป็นได้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข และอัตราที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด

๕.๕.๓ เกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน ด้านประมงกับหน่วยงานของกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติแล้วเท่านั้น

๕.๖ ด้านปศุสัตว์ ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนี้

๕.๖.๑ จัดหาพืชอาหารสัตว์หรืออาหารสัตว์ให้แก่สัตว์ของราษฎรในกรณี ที่ขาดแคลนและมีผลกระทบต่อชีวิตสัตว์ ตามความเหมาะสมกับประเภทและจำนวนสัตว์ของ เกษตรกร โดยรวมถึงการจัดหาอาหารสำเร็จรูปที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับคุณลักษณะและประเภท ของสัตว์ที่ให้ความช่วยเหลือแต่ละชนิดตามราคาท้องตลาด

๕.๖.๒ จัดหาวัคซีนและเวชภัณฑ์รักษาสัตว์ เพื่อปรับปรุงสุขภาพสัตว์เลี้ยง และป้องกันกำจัด โรคอันเกิดจากผลกระทบของภาวะภัยพิบัติตามความจำเป็นในพื้นที่จังหวัด ประสบภัย

๕.๖.๓ ให้การสนับสนุนพันธุ์พืชอาหารสัตว์ในกรณีแปลงหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์เสียหาย

๕.๖.๔ ให้การสนับสนุนพันธุ์สัตว์พร้อมอาหารสัตว์ได้เฉพาะในกรณีที่เกิด ภัยพิบัติขึ้นในพื้นที่เฉพาะแห่งภายในพื้นที่จังหวัด หรือเป็นภัยพิบัติขนาดเล็ก ทำให้สัตว์ของ เกษตรกรตายหรือสูญหาย โดยความเสียหายอยู่ในระดับที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้โดยอำนาจ ของผู้ว่าราชการจังหวัด

๕.๖.๕ เกษตรกรที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนด้าน ปศุสัตว์กับหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก่อนเกิดภัยพิบัติแล้วเท่านั้น

๕.๗ ด้านการเกษตรอื่น ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งการ ป้องกันภัยพิบัติ โดยเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายได้ ดังนี้

๕.๗.๑ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปรับแก้พื้นที่ การไถพรวน ขนร่อง การก่อสร้างคันดิน เพื่อการเพาะปลูกพืชหรือประกอบกิจกรรมด้านการเกษตร ที่เป็นการบรรเทา ปัญหาความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยพิบัติ

๕.๗.๒ ค่าซ่อมแซมอาคารชลประทาน และระบบชลประทาน ให้สามารถ ใช้งานได้ในช่วงฉุกเฉิน โดยให้ดำเนินการได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการระบายน้ำ

๕.๗.๓ ค่าจ้างเหมารถยนต์ ค่าระวางบรรทุกทางรถไฟและเรือบรรทุกของเอกชนเพื่อใช้ในการขนย้ายสัตว์เลี้ยงที่ประสบภัย และที่นำไปสนับสนุนหรือขนส่งพืชหญ้าอาหารสัตว์ หรืออาหารสัตว์ให้เบิกจ่ายดังนี้

๕.๗.๓.๑ ค่าจ้างเหมารถยนต์และเรือบรรทุกของเอกชน ให้จ่ายเป็นรายวันตามราคาท้องถิ่น

๕.๗.๓.๒ ค่าระวางบรรทุกทางรถไฟ ให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็น

๕.๘ ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้ตามความจำเป็น ดังนี้

๕.๘.๑ จัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับยานพาหนะบรรทุกน้ำของทางราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนที่นำมาช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติในกรณีภัยแล้ง โดยให้ ก.ช.ภ.อ. หรือ ก.ช.ภ.กอ. กำหนดความช่วยเหลือโดยพิจารณาถึงจำนวนราษฎรจำนวนวันที่จะต้องจ่าย ระยะทางจากแหล่งน้ำถึงหมู่บ้านที่จะช่วยเหลือ จำนวนยานพาหนะบรรทุกน้ำและความจุของการบรรทุก

๕.๘.๒ จัดหาภาชนะรองรับน้ำ เช่น โอ่งซีเมนต์ ถังเหล็กอาบสังกะสี ถังเก็บน้ำ ค.ส.ล. ถังปูนฉาบเสริมลวด หรือถังเก็บน้ำประเภทอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

๕.๘.๓ ซ่อมแซมภาชนะรองรับน้ำที่ชำรุดเสียหาย เพื่อให้สามารถใช้เก็บน้ำไว้อุปโภคบริโภค ตลอดจนปรับปรุงซ่อมแซมบ่อน้ำบาดาลและบ่อน้ำตื้น โดยให้ ก.ช.ภ.อ. หรือ ก.ช.ภ.กอ. ควบคุมดูแลการซ่อมแซมให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๕.๘.๔ จัดหาวัสดุ (ได้แก่ กระสอบทราย ดิน ลูกกรัง เสาค้ำไม้แบบ เป็นต้น) เพื่อนำไปป้องกันและแก้ไขเหตุการณ์เฉาะหน้า หรือลดอันตรายจากภัยพิบัติที่จะทำความเสียหายต่อสิ่งสาธารณประโยชน์หรือความเสียหายต่อราษฎรโดยส่วนรวม

๕.๘.๕ ซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติซึ่งมิได้อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการ ให้กระทำได้เฉพาะในกรณีเร่งด่วนจำเป็นเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิม โดยการซ่อมแซมนั้นต้องไม่ซ้ำซ้อนกับโครงการที่ได้รับงบประมาณดำเนินการในบริเวณนั้นอยู่แล้ว สำหรับการซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเป็นกรณีที่ยังงบประมาณเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ซึ่งตั้งไว้ในปีนั้นได้ใช้จ่ายหมดแล้ว และหากไม่ซ่อมแซมจะบังเกิดความเสียหายต่อสิ่งสาธารณประโยชน์หรือสร้างความเดือดร้อนแก่ราษฎรโดยส่วนรวม สิ่งสาธารณประโยชน์ที่ต้องใช้งบประมาณและ

ระยะเวลาดำเนินการซ่อมแซมนานให้ใช้งบประมาณปกติดำเนินการ สำหรับสะพานหรือถนน หรือถนนที่มีท่อระบายน้ำที่ได้รับความเสียหายจนไม่สามารถซ่อมแซมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ให้ก่อสร้างสะพานคอนกรีตทดแทนหรือก่อสร้างสะพานไม้ชั่วคราว หรือท่อเหลี่ยม คสล. ขึ้นใหม่ทดแทนของเดิม ได้เท่าที่จำเป็นเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ทั้งนี้การก่อสร้างสะพานคอนกรีตทดแทนต้องใช้ระยะเวลาในการก่อสร้างไม่เกิน ๔๕ วัน กรณีในเขตชุมชนที่เกิดภัยพิบัติเป็นระยะเวลานาน ทำให้ราษฎรได้รับความเดือดร้อนในการสัญจรไปมา ให้จัดทำสะพานไม้ทางเดินชั่วคราวได้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนตามความจำเป็น

๕.๘.๖ จ้างเหมาตัด ราน หรือริดต้นไม้หรือกิ่งไม้ที่หักโค่นอันเนื่องมาจากภัยพิบัติ ซึ่งอาจจะทำความเสียหายแก่สิ่งสาธารณประโยชน์ หรือทรัพย์สินของทางราชการ

๕.๘.๗ จ้างเหมากำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ อันได้แก่สิ่งก่อสร้างสาธารณประโยชน์ที่กีดขวางทางน้ำ หรือกิ่งไม้ ต้นไม้ เศษสวะ กอไฟ ฯลฯ ที่อุดช่องทางน้ำเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำ ทำให้สิ่งสาธารณประโยชน์ด้านทาน้ำไม่ไหวเกิดความชำรุดเสียหาย หรือเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งการป้องกัน

๕.๘.๘ จัดหาน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับเครื่องจักรกลของทางราชการที่นำมาใช้ในการขุดดินทำคันกั้นน้ำ หรือกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วมสิ่งสาธารณประโยชน์และบ้านเรือนราษฎร

๕.๙ ด้านการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้เบิกค่าใช้จ่าย ดังนี้

๕.๙.๑ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ รวมทั้งยานพาหนะของราชการหรือเอกชน ที่นำมาช่วยเหลือโดยสมัครใจและไม่คิดมูลค่า ซึ่งชำรุดเสียหายในระหว่างปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามความจำเป็นให้อยู่ในสภาพเดิม เฉพาะกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้การให้ความช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบภัยสำเร็จลุล่วงไปได้

๕.๙.๒ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น รวมทั้งค่ากระแสไฟฟ้าสำหรับเครื่องสูบน้ำของทางราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดำเนินการสูบน้ำเข้า/ออก และเครื่องสูบน้ำของที่เอกชนนำมาใช้ช่วยเหลือเฉพาะในกรณีที่เครื่องสูบน้ำของทางราชการมีจำนวนไม่เพียงพอโดยคำนึงถึงความจำเป็นและประหยัด และการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ

๕.๙.๓ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับยานพาหนะของราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเอกชนที่นำมาใช้ปฏิบัติงานช่วยเหลือโดยสมัครใจและไม่คิดมูลค่าโดยคำนึงถึงความจำเป็นและประหยัด และการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือตนเองเป็นสำคัญ

๕.๕.๔ กรณีที่เครื่องสูบน้ำ หรือยานพาหนะของทางราชการและเอกชน ที่นำมาช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติมิได้เพียงพอและไม่สามารถขอความร่วมมือจากภาคเอกชนได้ ให้ เจ้าหรือจ้างเหมาเครื่องสูบน้ำ หรือยานพาหนะเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติได้เท่าที่จำเป็น เร่งด่วน โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายวันตามราคาท้องถิ่น

๕.๕.๕ ค่าจ้างเหมาหรือจ้างแรงงานแบกหามสิ่งของ รวมทั้งค่าจ้างเหมา แรงงาน จัดหีบห่อ ให้ใช้เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการก่อน ในกรณีที่มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอให้จ้าง บุคคลภายนอกได้ตามจำนวนที่เห็นควร ตามอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำตามประกาศของกระทรวงแรงงาน

๕.๕.๖ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทน ค่าตอบแทนการปฏิบัติงาน นอกเวลา ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ออกปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ ที่ประสบภัยให้เบิกจ่ายดังนี้

๕.๕.๖.๑ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าใช้จ่าย ในการเดินทางสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการ ให้เบิกจ่ายได้ในกรณี ที่งบประมาณปกติไม่เพียงพอ หรือมิได้ตั้งไว้เพื่อการนี้ และให้เบิกจ่ายตามระเบียบแบบแผนของ ทางราชการ

๕.๕.๖.๒ ค่าตอบแทนสำหรับเจ้าหน้าที่ที่มีใช้ข้าราชการ หรือ ลูกจ้างของทางราชการ ให้เบิกจ่ายตามอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำตามประกาศของกระทรวงแรงงาน

๕.๕.๖.๓ ค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าตอบแทน สำหรับเจ้าหน้าที่ควบคุม เครื่องสูบน้ำให้เบิกจ่ายได้ ๑ คน ต่อ ๑ จุด ที่ตั้งเครื่องสูบน้ำ

๕.๕.๖.๔ ค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าตอบแทนสำหรับเจ้าหน้าที่คนขับ รถยนต์บรรทุกเครื่องสูบน้ำ วัสดุและครุภัณฑ์ ๑ คน ต่อรถยนต์ ๑ คัน

๕.๕.๗ ค่าอาหารจัดเลี้ยงเจ้าหน้าที่ของทางราชการและผู้มาให้ความช่วยเหลือ มีอยู่ไม่เกิน ๓๐ บาทต่อคน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของทางราชการและผู้มาให้ความช่วยเหลือต้องไม่ได้รับ เงินอื่นใดจากทางราชการอีก

๕.๕.๘ ค่าใช้จ่ายในการรับ-ส่ง และติดต่อสื่อสาร เท่าที่จ่ายจริง

๕.๕.๙ ค่าวัสดุสำนักงานซึ่งเกี่ยวเนื่องในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย และค่า วัสดุในการจัดหีบห่อ ค่าจ้างเหมาบริการอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น เช่าเครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ให้เบิกได้ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

๕.๑๐ กรณีมีความจำเป็น หากราชการใดมิได้กำหนดค่าใช้จ่ายเป็นเงิน ให้อยู่ใน ดุลยพินิจของผู้มีอำนาจอนุมัติให้การช่วยเหลือพิจารณาให้จ่ายเป็นเงินก็ได้ โดยคำนึงถึงสภาพและ เหตุการณ์ตามความเหมาะสม

๕.๑๑ ในกรณีที่เกิดภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน ซึ่งมีให้อัตกภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ภาวะฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง ไฟป่า ภัยจากลูกเห็บ ภัยอันเกิดจากไฟฟ้า ภัยที่เกิดจากโรคหรือการระบาดของแมลงหรือศัตรูพืชทุกชนิด อากาศหนาวจัดผิดปกติ ภัยสงคราม และภัยอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ก่อการร้าย กองกำลังจากนอกประเทศหรือจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๕.๑๑.๑ ระดับอำเภอ กิ่งอำเภอ หรือจังหวัด ให้ ก.ช.ภ.อ. หรือ ก.ช.ภ.กอ. นำเสนอ ก.ช.ภ.จ. และให้ ก.ช.ภ.จ. นำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติให้ ก.ช.ภ.อ. หรือ ก.ช.ภ.กอ. หรือ ก.ช.ภ.จ. ให้การช่วยเหลือในด้านพืช ด้านประมง ด้านปศุสัตว์ ด้านการเกษตรอื่น ๆ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านสังคมสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ประสบภัย ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและด้านอื่น ๆ ได้เป็นกรณีพิเศษ โดยให้พิจารณาถึงความจำเป็นและประหยัดเป็นสำคัญ

๕.๑๑.๒ กรุงเทพมหานคร ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พิจารณาให้การช่วยเหลืออันเป็นงานในหน้าที่ของตนได้เป็นกรณีพิเศษ โดยให้พิจารณาถึงความจำเป็นและประหยัดเป็นสำคัญ

๖. การให้ความช่วยเหลือข้างต้น ให้มีการประสานงานกันระหว่างส่วนราชการหน่วยงานอื่นของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือทั่วถึงไม่ซ้ำซ้อนกัน และการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับเงินงบประมาณรายจ่ายโดยอนุโลม

๗. ให้จังหวัดรายงานผลการปฏิบัติงานให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินไปให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยทราบทุกๆ ๑๕ วัน จนกว่าจะดำเนินการแล้วเสร็จ ให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบ ติดตามผลการปฏิบัติงานของจังหวัดอีกทางหนึ่งด้วย

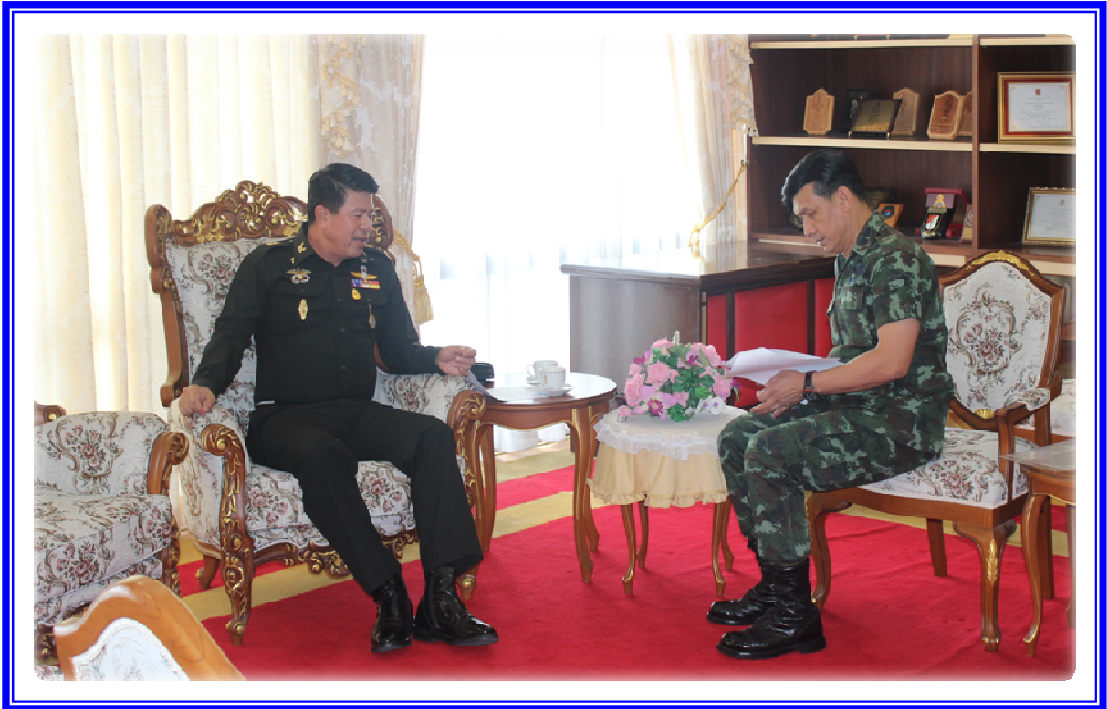
๘. ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติปลีกย่อยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามหลักเกณฑ์และวิธีการให้การช่วยเหลือตามข้อ ๕ ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการนี้

๙. กรณีที่มีความจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือนอกเหนือจากหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการนี้ ให้ขออนุมัติต่อกระทรวงการคลัง

บทสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พลโท ชาญชัย ภูทอง แม่ทัพภาคที่ ๒

แผนภาพที่ ๓ - ๓ การสัมภาษณ์ พลโท ชาญชัย ภูทอง แม่ทัพภาคที่ ๒

พลตรี วิชัย แสงจอหอ : เรียน แม่ทัพภาคที่ ๒ ครับ หน่วยทหารของกองทัพภาคที่ ๒ ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมบังคับบัญชาของท่านแม่ทัพฯ มีบทบาทที่ช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ โดยทั่วไปอย่างไรบ้างครับ

พลโท ชาญชัย ภูทอง : ตามนโยบายของ ผู้บัญชาการทหารบก ในเรื่องของการบรรเทาสาธารณภัยนั้น กองทัพบก ได้จัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกองทัพบกขึ้น แล้วได้มอบอำนาจให้ในส่วนของแต่ละกองทัพ โดยกองทัพภาคที่ ๒ ก็จะเป็นศูนย์บรรเทาสาธารณภัยระดับกองทัพภาค ซึ่งกองทัพจะดำเนินการในการจัดส่วนราชการที่มีอยู่ในพื้นที่ เช่น หน่วยมณฑลทหารบก หน่วยกองพลทหารราบ หน่วยกองพลทหารม้า แล้วก็หน่วยระดับจังหวัดทหารบก แล้วก็หน่วยที่มีหน้าที่ช่วยเหลือประเทศก็คือหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ และหน่วยกองบัญชาการช่วยรบ ซึ่งจะแบ่งเป็นการจัดตั้งศูนย์ฯ ขึ้นหนึ่งระดับของหน่วยต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ในการบรรเทาสาธารณภัยนี้ ก็จะมีแผนการปฏิบัติ ในกรณีก่อนการเกิดเหตุก็คือเป็นการแจ้งเตือน และช่วยขนย้ายยกสิ่งของ หรือในเรื่องต่างๆ ที่ทหารสามารถดำเนินการช่วยเหลือ ในส่วนเรื่องของพืชไร่

จะช่วยเหลือในขีดความสามารถของระดับหน่วยที่จะใช้กำลังพลและเครื่องจักรที่มีอยู่ของหน่วย ในกรณีระหว่างเกิดเหตุนั้น หน่วยจะต้องเข้าไปช่วยเหลือกันอย่างเต็มรูปแบบในการบรรเทาสาธารณภัย โดยใช้ยุทธโศปกรณ์ ทั้งด้านกำลังพลด้วยในการเข้าดำเนินการ และภายหลังจากเกิดหรือการบรรเทาสาธารณภัยได้ลดลงแล้ว ยังมีระบบเรื่องของการฟื้นฟูซึ่งแต่ละศูนย์ในการบรรเทาสาธารณภัยก็จะทำหน้าที่ในการช่วยฟื้นฟู โดยงบประมาณส่วนหนึ่งในการฟื้นฟู ก็จะต้องได้รับการดำเนินการของทางด้านจังหวัด และรัฐบาล สำหรับในส่วนของกองทัพฯ ก็จะดำเนินการของบประมาณไปที่กระทรวงกลาโหม การดำเนินการโดยทั่วไปถือว่าทุกภาคส่วนมีขีดความสามารถในการจัดตั้งในการบรรเทาสาธารณภัยในระดับกองทัพฯ ได้อย่างเต็มที่ ด้วยกำลังพลและยุทธโศปกรณ์ที่มีอยู่

พลตรี วิชัย แชจอหอ : ท่านแม่ทัพครับ ในส่วนของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพภาคที่ ๒ มีบทบาทหรือมีความเกี่ยวข้องในเรื่องนี้ อย่างไร โดยเฉพาะใหม่ครบยกตัวอย่างเช่น ในส่วนหนึ่งผมทราบข่าวว่าเป็นหน่วยขึ้นตรงที่ดูแลและจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยแล้ว นอกเหนือจากนั้นยังต้องช่วยเหลือส่วนรวมอย่างไร แบบไหนด้วย ท่านแม่ทัพฯ ครับ

พลโท ชาญชัย ภูทอง : ในการดำเนินการในศูนย์บรรเทาสาธารณภัยของกองทัพภาคที่ ๒ เป็นการจัดตั้งหน่วยที่มีขีดความสามารถในการช่วยเหลือประชาชนและบรรเทาสาธารณภัยได้ตรงตามภารกิจและการจัดได้ก็คือหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งหน่วยฯ จะมีขีดความสามารถมีทั้งหน่วยในการจัดไม่ว่าจะเป็นกรมทหารช่างฯ หรือว่าจะเป็นหน่วย กรมพัฒนาฯ นะครับ เพราะฉะนั้นหน่วยพวกนี้จะสามารถดำเนินการได้ทางการฟื้นฟูทั้งจิตใจแล้วก็การดำเนินการในด้านของเครื่องจักร และยุทธโศปกรณ์ที่มีอยู่ การแบ่งความรับผิดชอบของกองพลพัฒนาที่ ๒ ถ้าไม่มีภารกิจนอกเหนือจากการช่วยส่วนรวมแล้ว โดยเฉพาะพื้นที่ที่จะแบ่งพื้นที่รับผิดชอบให้อยู่ในเขตรัศมีของที่ตั้งของหน่วยนั้นๆ ก็คือจะอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและพื้นที่ ที่อยู่ห่างไกลจากจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะแบ่งเป็น Area ให้อำเภอในพื้นที่ของกองทัพภาคที่ ๒ ในการดำเนินการในส่วนต่างๆ กองพลพัฒนาที่ ๒ มีขีดความสามารถอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็น ระดับกรมฯ ในอัตราของหน่วย แล้วก็ในระดับของกองบัญชาการของกองพลเองก็จะมีลักษณะของการที่จะเชื่อมโยงกับการดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วนได้อย่างเต็มที่ และภารกิจที่ได้มอบให้ จากกองทัพฯ ก็จะเป็นเรื่องการบรรเทาสาธารณภัยที่สอดคล้องกับภารกิจและการจัดของหน่วยฯ

พลตรี วิชัย แชจอหอ : ท่านแม่ทัพครับ ที่ผ่านมาในการปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัย กองทัพภาคที่ ๒ มีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่ อย่างไรครับ รวมไปถึงว่าความร่วมมือร่วมมือ ในการปฏิบัติงานร่วมกับภาครัฐในส่วนอื่นๆ เช่น จังหวัดฯ หรือว่าทางด้านศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหรือแม้กระทั่งภาคเอกชนอื่นๆ ครับ

พลโท ชาญชัย ภูทอง : ในการดำเนินการของหน่วยบรรเทาสาธารณภัยโดยเฉพาะของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยทั่วไปแล้วหน่วยฯ มีขีดความสามารถในการเคลื่อนย้ายตัวเองได้เกือบ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ การที่มีกองบัญชาการที่มีขีดความสามารถในการที่จะบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นในระดับของจังหวัด และเป็นระดับอำเภอ แล้วก็ส่วนราชการอื่นที่มียุทธโศปกรณ์ที่คล้ายคลึงกับของหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ ถือว่ามีขีดความสามารถในการบูรณาการ ซึ่งกองทัพฯ ถือว่าเป็นการจัดที่มีขีดความสามารถของการจัดกำลังได้อย่างดีเยี่ยม ส่วนการดำเนินการในเรื่องของข้อจำกัดของกองพลพัฒนาที่ ๒ กำลังอยู่ในการยกระดับของ ทบ. ที่จะให้มีกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยเป็นกองร้อยที่จะแก้ไขในเรื่องของภัยพิบัติได้ทุกประเภท ไม่ใช่แค่เรื่องเกี่ยวกับฝน น้ำ ดินสไลด์ หรือในเรื่องของเกี่ยวกับเรื่องแผ่นดินไหว ถ้ามีกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยจะถือว่าเป็นกองร้อยที่สามารถมีเครื่องมือหนักที่กำลังดำเนินการอยู่ได้เหมือนอย่างในเขตของกองทัพภาคที่ ๓ เพราะฉะนั้นกองร้อยบรรเทาสาธารณภัย เป็นอัตรารายใหม่ซึ่งกองทัพฯ ดูว่ามีความหวังที่จะมีการดำเนินการในอีก ๒ - ๓ ปีข้างหน้า ที่จะมียุทธโศปกรณ์ เพราะฉะนั้นการช่วยเหลือเรื่องบรรเทาสาธารณภัย ภัยพิบัติต่างๆ ก็ถือว่าช่วยได้เกือบทุกภัยพิบัติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือน้ำมือมนุษย์ได้อย่างเต็มที่เลย เพราะฉะนั้นก็ถือว่ากองร้อยบรรเทาสาธารณภัย เป็นกองร้อยที่กองทัพฯ ต้องเร่งรัดแล้วก็ติดตามเพื่อให้เกิดเป็นการทำแผนเรื่องการบรรเทาสาธารณภัยของทางกองทัพบก

สัมภาษณ์ นายธงชัย ลืออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

แผนภาพที่ ๓ - ๔ การสัมภาษณ์ นายธงชัย ลืออดุลย์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เรื่องบรรเทาสาธารณภัยครับ จะเรียนถามท่านผู้ว่า ว่าในจังหวัดนครราชสีมาของเราเกี่ยวกับเรื่องการบรรเทาสาธารณภัย ภารกิจในเรื่องของการช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ในเรื่องของการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ ของจังหวัดนครราชสีมาขณะนี้ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโดยตรง โดยอ้อม แล้วก็บทบาทต่างๆ ที่โดยทั่วๆ ไปมีอย่างไรบ้างครับ เรื่องที่ ๒ ก็เรียนถามท่านว่า ประสบการณ์ที่ผ่านมาที่ท่านเคยทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องของการบรรเทาสาธารณภัย ท่านมีอุปสรรค ปัญหาอะไรบ้างไหม มีข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะทำให้ต้องแก้ไขเอาของภาคพลเรือนก่อน ครับท่านครับ

นายธงชัย ลืออดุลย์ : ขอบคุณครับ ที่นี้ผมจะเริ่มจากประสบการณ์แล้วก็ทางหลักวิชาการนะครับ ที่ทำเรื่องนี้มาตั้งแต่ก่อนงานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็จะอยู่ที่กรมการปกครองนะครับ ในยุคที่ผมรับราชการตั้งแต่ปลัดอำเภอมาจนถึงช่วงเป็นปลัดจังหวัดนะครับ พอประมาณใกล้ๆ จะเป็นปลัดจังหวัดก็ตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นมารับผิดชอบงานนี้ แยกออกไปจากกรมการปกครองนะครับ จากประสบการณ์แล้วก็จากตำราวิชาการที่อ่านศึกษาไว้เท่าที่จับเป็นหัวใจนั้นก็คือ เขาจะบอกว่าการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจะแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน ก็คือในช่วงก่อนเกิดภัยนั้นๆ นะครับ แล้วก็ในขณะที่เกิดภัย แล้วก็หลังเกิดภัยผ่านพ้นไปแล้ว ส่วนใหญ่แล้วหลังภัยผ่านพ้นไปแล้วก็จะมาขึ้นฟื้นฟูบูรณะ เพราะฉะนั้นขั้นตอนที่

จะสามารถระงับยับยั้งหรือลดความเสียหายให้น้อยลงได้ ก็จะอยู่ที่สำคัญที่สุดก็คือในขั้นเตรียมการ ก่อนที่จะมีภัยเราจะสามารถมีข้อมูลหรือเราจะสามารถมีสิ่งบอกเหตุได้มากน้อยต่างกัน แล้วไป เตรียมการรับภัยนั้นไว้ได้ดีเท่าไรก็จะทำการเสียหายให้น้อยลงได้เท่านั้นนะครับ นี่คือหัวใจของงาน ส่วนผลกระทบของภัยที่เกิดเป็นข้อเตือนใจเสมอสำหรับผู้รับผิดชอบงานก็คือเมื่อภัย สาธารณภัย เกิดขึ้น สิ่งแรกเลยที่จะทำความเสียหายก็คือชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่จะเสียหายมากน้อยก็ จะมีผลต่อไปถึงขวัญและกำลังใจของประชาชนนะครับ ถ้าชีวิตและทรัพย์สินเสียหายมากเนื่องจาก การเตรียมการเราไม่ดี เมื่อเกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากเท่าไรขวัญและกำลังใจของ ประชาชนก็จะเสียไปมากตามอัตราที่เกิดขึ้นนะครับ เมื่อขวัญและกำลังใจของประชาชนเสียหายมาก ก็จะนำไปสู่การทำลายความเชื่อมั่นต่อการเมืองการปกครอง นั่นคือจุดสูงสุดที่เขาเดือนสติไว้ นะครับ ที่จะเสียหาย เช่น ถ้าเราเห็นของเกาหลีเป็นตัวอย่าง เรือล่มถือว่าเป็นสาธารณภัยชนิดหนึ่งพอ เรือล่มชีวิตและทรัพย์สินเสียหายเยอะ โดยเฉพาะเรื่องชีวิตก็ทำลายขวัญและกำลังใจของผู้ที่เป็นญาติ พี่น้องของผู้เสียชีวิต แค่นั้นหาศพมาไม่ทันใจก็มีผลกระทบต่อการเมืองการปกครองจนกระทั่ง นายกรัฐมนตรีต้องลาออกอย่างนี้นะครับ นั่นก็คือลำดับขั้นตอนของปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เหมือนของมาเลเซียขณะนี้กำลังเกิดวิกฤต ๒ ครั้งติดต่อกัน โกล้เคียงกันด้วย ๓ - ๔ เดือนมานี้

นายธงชัย ลืออดุลย์ : นี่นะครับมันจะทำให้มันจะเป็นขั้นตอนอย่างนี้ และนี่ก็คือ พื้นฐานที่ในรุ่นเก่าๆ แก่สอนกันมานะครับว่าจะต้องเตรียมขั้นตอนขั้นต้นยังไง ในชีวิตจริงที่เจอ ก็คือเขื่อนมูลบนรั่ว น่าจะปี พ.ศ.๒๕๓๒/๒๕๓๓ ที่โคราช ตอนนั้นผมเป็นป้องกันจังหวัดครับ ซึ่งเราจะขาดกระบวนการในขั้นเตรียมการมากมาย เราไม่มีการเตรียมการเพราะเราไม่มีใครคิดว่า เขื่อนอยู่ๆ จะรั่วได้ เขื่อนที่เก็บกักน้ำอยู่สามร้อยกว่าล้านลูกบาศก์เมตรจะรั่วแล้วน้ำจะทะลักลงมา ขนาดไหน พอเราไม่มีการเตรียมการ ตอนนั้นผมจำได้ว่าพอเขื่อนเริ่มรั่วเราทราบเอาคืนวันที่ ๒๑ ตุลาคม ก็มีการปลุกกันมาตอนเที่ยงคืน ดิหนึ่ง ปลุกแล้วไปรวมตัวกัน ที่นี้ความสับสนอลหม่าน มันเกิดขึ้นเพราะเราไม่มีขั้นเตรียมการ มีคนถามมากมายถ้าเขื่อนมันถล่มลงมาทีเดียวเลย พังทลายลง มานี่นะ น้ำจะมีความเร็วต่อกิโลเมตรเท่าไรก็ไม่มีการตอบได้แม้แต่เจ้าหน้าที่ของกรมชลเอง ว่าน้ำ จะวิ่งเร็วก็กิโลเมตรต่อชั่วโมง นั่นหมายถึงว่าเราจะได้ใช้เป็นแผนในการอพยพประชากรว่าจะ อพยพจากจุดไหนไปถึงจุดไหนก่อน ลำดับที่ ๑ ลำดับที่ ๒ พอเราไม่มีตัวเลขเหล่านี้ไม่มีการ เตรียมการแล้วทำให้สับสนอลหม่านมาก เราอพยพประชากรมาจนถึงอำเภอจักราช จากอำเภอครบุรี เอาไปรวมไว้ที่ศูนย์อพยพอำเภอโชคชัย ต้องใช้ข่าวสารวันหนึ่งๆ เก็บร้อยกระสอบนะครับ ในการเลี้ยงดู นี่ก็ทำให้เกิดความสับสนอลหม่านเพราะขั้นเตรียมการไม่ดี ผมจำได้ว่าวันหนึ่ง ส่วนหน้าคือส่วนซ่อมตัวเขื่อน เขาก็ร้องขอรถแทรกเตอร์ ภายใน ๓ ชั่วโมงขอให้ส่งรถขึ้นไปถึง

ตัวเขื่อนเราได้รับรถแทรกเตอร์ของ รพช. (กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท) แต่ รพช. ไม่มีรถแทรกเตอร์ที่จะพารถแทรกเตอร์ขึ้นไปต้องหาไปเองไปตามเบอร์โทรศัพท์จนกระทั่งมาได้รถแทรกเตอร์ที่สมัยก่อนเขาเรียก รถถังบางของ อบจ. แล้วให้ อบจ. ไปปรับรถแทรกเตอร์ที่ รพช. แล้วส่งขึ้นไปก็ทำให้เวลามันคลาดเคลื่อนไป ซึ่งในยามปกติถ้าเราคิดว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นน่าจะมีทำเนียบเครื่องไม้เครื่องมือทั้งหมดทรัพยากรในจังหวัดนี้นะ จากเหตุการณ์นั้นทำให้ผมได้เรียนรู้ว่าเครื่องจักรเครื่องกลทั้งหมดภายในจังหวัดทั้งของเอกชนและของภาครัฐน่าจะมีทำเนียบไว้ยามฉุกเฉินเราจะสามารถตรวจสอบได้ว่าอยู่ที่ไหนนะครับ แล้วเครื่องจักรเครื่องไม้เครื่องมือนี้จะเอามาเชื่อมโยงในการใช้ประโยชน์กันอย่างไร ก็น่าจะมีหลักฐานบันทึกไว้รวมไปถึงบุคลากรมีครั้งหนึ่งโรงงานน้ำแข็งที่ห้าแยกหนึ่งหนองแก๊สรั่ว ก็ร่วมจนถึงตรงห้าแยก เราไม่สามารถที่จะหาวิศวกรที่มีความรู้เรื่องนี้เข้าไปในโรงงานน้ำแข็ง ซึ่งเป็นวันหยุดนะครับ ไม่มีใครกล้าเข้าไปปิดวาล์วเพราะมันอันตราย อย่างนี้ก็ทำให้เราเรียนรู้ว่าแม้แต่บุคลากรในยามปกติเราน่าจะมีทำเนียบไว้ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านใด วิศวกรรมด้านใดต้องมีทำเนียบอยู่ แล้วก็หมายเลขโทรศัพท์ ทุกวันนี้มีมือถือถึงตามตัวมาได้แต่อาจจะขอความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ เข้าไปแก้ไขปัญหาได้ เพราะฉะนั้นก็มาสู่คำถามที่ ๒ นะครับที่ท่านได้ถามว่า การเตรียมการของจังหวัดในขณะนี้เกี่ยวกับภัยต่างๆ ในระดับจังหวัดก็จะมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด อยู่ที่ทางไปจอหอทางหอการค้า ถนนสุรนารายณ์ เสมือนหนึ่งเป็นศูนย์กลางเป็นเซ็นเตอร์เป็นสำนักงานเลขานุการรวบรวมข้อมูลที่จะเกิดภัยพิบัติขึ้นในจังหวัดนครราชสีมา นะครับ ก็จะเป็นศูนย์กลางไม่ว่าจะภัยจากดินถล่ม อัคคีภัย แผ่นดินสไลด์อย่างนี้นะครับ พวกนี้เขาก็มีข้อมูลอยู่ ว่าในพื้นที่ไหนบ้าง เช่นพื้นที่ภูเขา เสงสาง ครบุรี วังน้ำเขียว ปากช่อง เขาใหญ่ ปักธงชัย อย่างนี้นะครับ ส่วนที่มีภูเขานี้ก็อาจจะเกิดภัยจากแผ่นดินสไลด์อันนี้เขาก็จะมีวิธีการเตรียมการไว้แล้วก็วางเครื่องไม้เครื่องมือไว้จำนวนหนึ่งแล้วในขณะนี้ นะครับ สัญญาณเตือนภัย ข้อมูลเรื่องสถิติย้อนหลังเรื่องแผ่นดินไหวมีไหมในภาคอีสานย้อนไปก็ปีๆ อันนี้ก็สามารถดูข้อมูลได้ ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลสำคัญเป็น DATA BASE ของเขาไว้ น้ำท่วมนะครับอย่างทีขณะนี้ น้ำท่วมซ้ำซากมีที่ไหนบ้าง อย่างเช่นในตัวเมืองก็จะมีข้อมูลเลยว่า มิตรภาพซอย ๔, หมู่บ้านใกล้สนามกีฬาเฉลิมพระเกียรติ, หมู่บ้านจามจรีหนองบัวศาลา แล้วก็หน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้เองนะครับ ที่ห้าแยกนี้ก็จะเป็นประจำนะครับ เพราะฉะนั้นเขาก็มีข้อมูลอยู่ปีไหนท่วมขนาดไหน ท่วมยังไง แล้วสาเหตุมาจากอะไรนะครับ ในปีนี้เราก็มีการบูรณาการกันนะครับทุกหน่วยงานในพื้นที่ อย่างเช่นกองทัพอากาศหน่วยงานทหารเดี่ยวนี้อีกค่อนข้างชัดเจนนะครับ ในเรื่องภารกิจในเรื่องค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาภัยสาธารณะทั้งหมดนี้นะครับ ก็สามารถช่วยฝ่ายพลเรือนได้เป็นอย่างดี เมื่อครั้งผมรับตำแหน่งอยู่ที่บุรีรัมย์นะครับ ด้วยข้อจำกัดในงบประมาณที่ทุกวันนี้ฝ่ายพลเรือนก็จะเหลือปีละ ๒๐ ล้านบาท

ทุกภยันนะครับ แต่ว่าผมได้หน่วยทหาร ผมจำได้ตั้งแต่สมัยที่วุฒิ แสงจันทร์ ที่เป็นผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๒๑ ผู้ว่าฯ ธานี สามารถกิจ ระยอง ที่วุฒินี้ ลมพัดบ้านราษฎรพังปี๊บนะครับ เรื่องข้อจำกัดด้วยงบประมาณก็ใช้ งบ.ท้องถิ่น สิ่งอิฐ หิน ปูน ทราช อะไรรี่ สังกะสี แต่ว่ากำลังพลของวุฒิถึงก่อน ซ่อมให้ได้ที่ไหนนะครับ

พลตรี วิชัย แซจอหอ : มันมีภาคบังคับอย่างนี้ เเล้วให้ฟังเพื่อแลกเปลี่ยนผู้บัญชาการทหารบกก็บอก เราต้อง ไปให้ถึงก่อนไปยัง ใง อย่าง Scout หน้า ไปก่อนก็ดีเพราะว่าจะได้ไปคู่ว่าเป็นยัง ใง แล้วยังโทรศัพท์หรือว่าวิทยุบอกว่าจะเอาเครื่องมือตัดถ่างหรือจะเอาเรือหรือจะเอาอะไรไปด้วย

นายธงชัย ลืออตุลย์ : เร็วครับ เร็วมาก จุดน้ำท่วมที่อำเภอกระสังนี้ ที่วุฒิไปก่อนผม ๒ ครั้ง น้ำท่วมแต่ละครั้งทั้งเรือทั้งกำลังพลไปถึงก่อนนะ ผมยัง ไปถึงที่หลังอีกนะครับ ก็มาต่อที่หมู่นี้ ที่เสริมศักดิ์ นิยะ โมสัด นี่นะครับ นี่ก็เต็มทีครับ นี่นะครับก็คือลักษณะบูรณาการ ตอนนี่ที่โคราชก็เหมือนกันก่อนจะถึงหน้าฝนนี่ก็แน่นอนนะครับตอนนี่ทุกคนรู้เลยว่าภัยที่จะเกิดขึ้นได้ในช่วงนี้ก็คืออุทกภัย

พลตรี วิชัย แซจอหอ : นี่ก็คือการเตรียมการล่วงหน้าอย่างที่ท่านผู้ว่าฯ พูดก่อนเกิดภัยพิบัติใช่ไหมครับ

นายธงชัย ลืออตุลย์ : ใช่ครับอยู่ในขั้นตอน

พลตรี วิชัย แซจอหอ : อันไหนที่เตรียมการได้ ก็ต้องเตรียมกันละรู้ว่าพื้นที่ไหนเป็นพื้นที่ซ้ำซากก็ต้อง ไปแจ้งเตือนชาวบ้านก่อนหรือยกของขึ้นสู่ที่สูง รวมทั้งเครื่องมือและข้อมูล

นายธงชัย ลืออตุลย์ : ขณะนี้โคราชเตรียมการมาตั้งแต่เดือนที่แล้ว ก่อนน้ำท่วมก็มีคณะกรรมการบูรณาการและก็บริหารจัดการเรื่องอุทกภัยของปีนี้ โดยใช้สำนักงานชลประทานที่ ๘ เป็นศูนย์กลางในการบูรณาการแล้วก็เตรียมตั้งแต่ อบต. เทศบาล ทุกแห่งตามเส้นทางน้ำ ลุ่มน้ำลำตะคองที่มาท้ายลำตะคองทั้งหมดให้ติดตั้งสัญญาณเตือนภัยแจ้งเป็นระยะๆ จากต้นน้ำก็จะแจ้งทยอยๆ ลงมาจนถึงตัวเมือง ไปจนถึงพิมายนะครับ ขณะนี้ระบบติดตั้งเสร็จแล้ว แล้วยังเราไปดูจุดที่ท่วมซ้ำซากนะครับ ยกตัวอย่างเช่น หน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อสัปดาห์ก่อนผมก็นำทีมงานทั้งหมดไปเดินดูเส้นทางน้ำเมื่อมันท่วมมันจะต้องระบายไปเส้นทางไหน ขณะนี้เครื่องจักรกำลังทำงานก็คือลำรางที่สองข้างทางรถไฟมาเชื่อมกับลำตะคองนะครับ เหลืออีกประมาณ ๑๐ - ๒๐ เมตร ก็จะเชื่อมลำตะคองก็จะสามารถระบายน้ำปีนี้นี้เราประกาศเลยว่ถ้าท่วมสำนักงาน ปก. ปก.จังหวัด จะขอมย้ายก่อนคนแรกเลย เพราะว่าเจ้าของงานโดนเอง

พลตรี วิชัย แซจอหอ : ท่านผู้ว่าฯ ครับ ที่เห็นด้วยไหมว่าบางทีผมว่าตัวนี้ก็ได้มาหน่อยหนึ่งแล้วว่ส่วนหนึ่งมันจะมีคล้ายๆว่า งานนี้มันมีทั้งภาครัฐ เอกชน ที่ต้องมาร่วมด้วยช่วยกัน มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาช่วย ทางทหารเองอย่างนี้ครับ

นายธงชัย ลืออดุลย์ : ที่ผมกำลังเล่าให้ฟังก็คือเล่าให้ฟังลักษณะเตรียมการ แม้แต่การรถไฟ เทศบาลนครเองนี่นะครับ อาทิตย์นี้ประชุมขอเปิดสภาสมัยวิสามัญเลยนะครับ เพื่อจะอนุมัติเงินสะสมแล้วก็จะเอามาอุดหนุนกลางถนนสายสุรนารายณ์ไปเพื่อจะพรองน้ำระบายน้ำไปที่แม่น้ำโครำล้งขุดอยู่ แม่น้ำโครำนี้ได้ทั้งจากแขวนการทางจากสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเองขุดลงไป หรือว่าที่บ้านจามจูนี่นะครับ นี่ก็นัดกันวันที่ ๒๕ พรองน้ำนะครับ มีนายอำเภอเมืองเป็นผู้ประสานงาน มีชลประทาน มีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีแขวงการทางนี่นะครับ มีหน่วยงานทหาร ที่นี้มาถึงภาคเอกชน ภาคเอกชนนี้ถ้าไปดูในต่างประเทศ ผมเคยไปดูงานที่ต่างประเทศในประเทศที่เจริญแล้วนี้ภาคเอกชนเขามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามากมายนะครับในเรื่องอุทกภัย ในเรื่องสาธารณภัยต่างๆ แม้แต่ภัยก่อการร้าย ภาคเอกชนเขาก็เข้าร่วม เช่น พวกรถไฟใต้ดิน ภาคเอกชนเขาก็จะเข้ามาขอรับรู้ว่าทางราชการมีแผนอย่างไร เพื่อความปลอดภัย เขาก็จะนำไปประชาสัมพันธ์ให้คนทราบได้ นะครับว่าปฏิบัติตนเช่นไรเพื่อความปลอดภัยที่จะมาตลอดกลองกันแผนของเมืองของรัฐแล้วภาคเอกชนเองนี่จะมีส่วนเข้ามาช่วยเหลืออย่างไร มีหลายประเทศนะครับที่ภาคเอกชนเค้าแข็งแรง ของเรานี้ถ้าเราดูดั้งเดิมมา ปอเต็กตึ๊ง ร่วมกตัญญูนี้ถือว่าช่วยได้เยอะนะ สะ สมัยก่อนนี่รถชนกันตายสิบศพยี่สิบศพแต่ก่อนเราไม่คิดเป็นเรื่องร้ายแรง แต่ทุกวันนี้เขายกเป็นปัญหาระดับโลกนะครับ ถ้าจริงๆ แล้ว ๒ มุลินีนี้เขาช่วยมาตลอด อย่างนครราชสีมาเรานี้ สุก ๓๑ ตอนที่มูลบนร่วเมื่อสักครู่นี้ที่ผมเล่าให้ฟังมีอยู่วันหนึ่งนะครับ ชุคที่ซ่อมตัวเขื่อนอยู่ร่องขอข้าวผัดมา ๓,๐๐๐ กล่อง เพื่อจะนำขึ้นไปแจกจ่ายเจ้าหน้าที่ทั้งหมดนะครับ ซึ่งเราไม่สามารถจะไปตั้งร้านนั้นร้านนี้ร้านอาหารให้ผัด ๓,๐๐๐ กล่อง ภายใน ๑ ชั่วโมง ต้องกระจายไปที่ร้านนี้ยุ่งยากมากทางธุรการ ปรากฏว่าได้มุลินีหลักเสียงเซียงตึง ผัดกระทะใหญ่ผัดครึ่งชั่วโมงได้ ๓,๐๐๐ กล่องเลย เพราะเขามีกระทะใหญ่ อย่างนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผมยกตัวอย่างแบบมันอาจจะเป็นตัวอย่างเล็กๆ นะครับ

พลตรี วิชัย แหจอหอ : ของทหารก็มีเรียนเสนอแนะท่านไว้ มีรถครัวสนาม

นายธงชัย ลืออดุลย์ : ครับ ผมใช้มาแล้ว ตอนอยู่บุรีรัมย์น้ำมันท่วมบ้านสัมปอ อำเภอนอนดินแดง ท่วมถึงใต้ถุนบ้านจนอยู่ไม่ได้ต้องอพยพไปที่หอประชุมอำเภอนอนดินแดง ก็ได้จังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ ผมก็เพิ่งทราบว่าเขาก็มีครัวที่ใช้ในสนามรบนะครับ ครัวเคลื่อนที่ไปประกอบเลี้ยงบนนั้นเลยครับ

พลตรี วิชัย แหจอหอ : ถ้าพูดจริงๆ ท่านประยุทธ์ นี่แหละเป็นคนคิดแล้วก็ให้บรรจุใส่ในหน่วย เมื่อออกไปทันทีเพื่อความรวดเร็ว ท่านผู้ว่าฯ มีอะไรก็ดีสั่งมาเลยพลพัฒนามี บขร.ก็มีมณฑลอาจจะไม่มีแต่ก็ใช้ส่วนรวมของพลพัฒนาได้

นายธงชัย ลืออดุลย์ : มีประโยชน์มากครับ

สัมภาษณ์ นายประภาส รักษาทรัพย์ ปลัดจังหวัดนครราชสีมา

แผนภาพที่ ๓ - ๕ การสัมภาษณ์ นายประภาส รักษาทรัพย์ ปลัดจังหวัดนครราชสีมา

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เรื่องบรรเทาสาธารณภัยนี่นะครับท่านปลัด ของจังหวัดนครราชสีมา เรามีหน่วยรับผิดชอบอะไรที่ไหนอย่างไรบ้างครับ เล่าให้ผมฟังได้ไหมครับ

นายประภาส รักษาทรัพย์ : ในเรื่องของ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นะครับ ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นหน้าที่รับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งในกระทรวงมหาดไทย ก็มีกรมบรรเทาสาธารณภัยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ในเรื่องของ การช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ นะครับ ซึ่งเรื่องนี้ในการปฏิบัติในพื้นที่จริงนั้น ผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงในพื้นที่คือทางนายอำเภอ นะครับ ที่จะต้องดูแลช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในกรณีเกิดภัยพิบัติ ซึ่งตาม พรบ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ท่านนายอำเภอก็จะเป็นผู้อำนวยการศูนย์ในการดำเนินการอยู่แล้ว ทีนี้ในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ นะครับมันก็มีขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติอยู่ ก็ตั้งแต่ก่อนเกิดภัยก็จะต้องมีการเตรียมการในกรณีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย ภัยแล้ง วาตภัย ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น ทางอำเภอโดยท่านนายอำเภอ ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์ ก็ต้องมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือ บุคลากร แล้วก็แผนในการที่จะช่วยเหลือป้องกันภัยพิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น แล้วก็เตรียมความพร้อม

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เรียกว่าเตรียมการไว้ล่วงหน้า

นายประภาส รักษาทรัพย์ : ครับ ในกรณีต่างๆ ที่นี้ในกรณีที่เกิดภัยขึ้นนั้นนะครับ ก็มีหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือ แล้วก็สำรวจความเสียหายที่จะเกิดขึ้น แล้วมาทำการประชุมกัน เค้าเรียกว่ามี คชกอ. คือ คณะกรรมการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติของอำเภอ ก็จะต้องสำรวจความเสียหายต่างๆ แล้วก็ใช้งบประมาณในการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในแต่ละภัยที่เกิดขึ้น เสร็จแล้วก็รายงานไปยังจังหวัด ก็เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการที่จะช่วยเหลือพี่น้องต่อไป ที่นี้พอหลังจากภัยพิบัติผ่านไปแล้ว ก็มีหน้าที่เข้าไปฟื้นฟูช่วยเหลือพี่น้องประชาชนให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว อันนี้ก็เป็นภาพโดยรวมในการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในกรณีประสบภัยพิบัติ

พลตรี วิชัย แซจอหอ : แล้วท่านปลัดเห็นด้วยไหมกับเรื่องที่ว่า เวลาเข้าพื้นที่จริงๆ มันจะมีหลายๆ หน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน กรณีเรื่องนี้ท่านมีแนวคิดหรือมี comment อะไรในเรื่องการทำงานของแต่ละภาคส่วนราชการอื่นๆ อย่างทหารนั้น ผมดูมาเรื่องทหารก็เพราะในส่วนของกองพลพัฒนาที่ ๒ ก็มีเครื่องมือเครื่องมือที่พร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน แล้วก็การเข้าไปในพื้นที่โดยมีการประสานโดยใกล้ชิด โดยท่านปลัดมี comment อะไรเป็นพิเศษไหมครับ

นายประภาส รักษาทรัพย์ : คือเรื่องนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมากนะครับ เพราะว่าเป้าหมายของเราคือการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนที่ประสบภัยพิบัติแล้วได้รับความเดือดร้อน ฉะนั้นผู้ได้รับความเดือดร้อนนั้น ถ้าหากหน่วยงานต่างๆ สามารถเข้าไปช่วยเหลือพี่น้องประชาชนได้ทัน่วงทีด้วยความรวดเร็ว นั้นก็จะบรรเทาความทุกข์ยากของพี่น้องประชาชนลงได้ ฉะนั้นหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยทหารก็ดี หรือทางอาสาสมัคร หรือหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีศักยภาพ มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าไปช่วยเหลือพี่น้องประชาชน โดยทัน่วงที ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก ที่นี้เพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลที่ดีนะครับก็คือว่าในพื้นที่นั้นๆ ก็คือว่าอย่างไรให้ทราบว่ นายอำเภอซึ่งเป็นผู้อำนวยการศูนย์นั้น ก็จะเป็นผู้บูรณาการในการทำงานช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ฉะนั้นเมื่อหน่วยงานต่างๆ เข้าพื้นที่แล้ว ทางนายอำเภอก็จะมีหน้าที่ในการบูรณาการหน่วยงานตรงนี้ และจะทำในการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พลตรี วิชัย แซจอหอ : ประสบการณ์ของท่านที่ผ่านมา ท่านดูว่าในพื้นที่และการบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่ต่างๆ นั้น ที่เกิดขึ้นมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขหรือข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

นายประภาส รักษาทรัพย์ : สำหรับในโคราชของเรานะครับ ถือว่าเป็นจังหวัดใหญ่ แล้วภัยที่เกิดขึ้นนั้นก็มียกภัยภัยหนักๆ ที่ผมเคยเจอตอนช่วงเป็นนายอำเภอก็คือน้ำท่วม น้ำท่วมในช่วงจังหวะเวลานั้นคือภัยนี้มาด้วยความรวดเร็ว พอน้ำมาหลากมากก็ท่วมเข้าสู่หมู่บ้าน แล้วก็พื้นที่การเกษตร อย่างทัน่วงที ทำให้การช่วยเหลือพี่น้องประชาชนในระยะแรกๆ นั้น อาจจะชุลกชละ เพราะว่ามันเป็นภัยปัจจุบันทันด่วน ฉะนั้นสิ่งที่เราน่าจะเตรียมการได้ดีที่สุดก็คือเรื่องของการเตรียมการวางแผนป้องกันภัยนี้แหละครับดีที่สุด ให้รู้ว่านะครับในกรณีน้ำท่วม เมื่อใดที่จะมีเหตุ

ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเช่น ปริมาณน้ำฝน ที่จะตกลงมานั้น ถ้าหากเป็นปริมาณที่มาก สมมุติว่าตกอย่างหนัก แล้ววัดปริมาณน้ำฝนได้มากในเกณฑ์ที่อาจจะก่อให้เกิดภัย อุทกภัยได้ จะต้องมีการแจ้งเตือนพี่น้องประชาชน ให้ทราบล่วงหน้า เพื่อบรรเทาความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ก็อาจจะมีการอพยพมีการขนย้ายทรัพย์สิน ให้ขึ้นไปอยู่ในที่ปลอดภัย แล้วก็ต้องเร่งระดมในการให้ความช่วยเหลือพี่น้องประชาชนจากทุกหน่วย ซึ่งเดี๋ยวนี้มีหน่วยทหารเข้ามา มันยิ่งดีครับจะได้เร่งเข้าช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการอพยพที่ดี การขนย้ายทรัพย์สินที่ดี หรือว่าการที่จะให้การดูแลเรื่องของความปลอดภัยต่างๆ อันนี้ก็สำคัญและจำเป็น เพราะฉะนั้นผมว่าการเริ่มต้นที่จะป้องกันระงับภัยระงับเหตุเป็นเรื่องสำคัญที่สุด

สัมภาษณ์ นายบุญเหลือ เจริญวัฒน์ รองนายกเทศมนตรีนคร นครราชสีมา

แผนภาพที่ ๓ - ๖ การสัมภาษณ์ นายบุญเหลือ เจริญวัฒน์ รองนายกเทศมนตรีนคร นครราชสีมา

พลตรี วิชัย แชจอหอ : เรื่องบรรเทาสาธารณภัยครับ จะเรียนถามท่าน เกี่ยวกับเรื่องการบรรเทาสาธารณภัย ภารกิจในเรื่องของการช่วยเหลือพี่น้องประชาชน ในเรื่องของการบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ ของหน่วยงานของท่านนะครับ มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโดยตรง โดยอ้อม แล้วก็บทบาทต่างๆ ที่โดยทั่วๆ ไปมีอย่างไรบ้างครับ

นายบุญเหลือ เจริญวัฒน์ : สำนักช่างจะดูแลเรื่องเค้าก็มีกำลังซึ่งเป็นการบูรณาการร่วมกันหมด คำสั่งของผู้บังคับบัญชาต่างๆ ซึ่งผมเองก็ดูแลทุกส่วนร่วมกัน จะดูแลง่ายโดยเฉพาะ

อย่างขี้ที่เราเจอบ่อยๆ เรื่องอุทกภัย มาทุกปี ตอนนี้น้ำในเมืองมันพัฒนา แหล่งที่ดินที่เคยเป็นที่รับน้ำรับท่าก็ไปหมด มันก็ลงมาในลำน้ำหมด พอลงมาในลำน้ำอย่างเดียวนอนมันก็เกิดปัญหาขึ้น พอเราจะทำคือพื้นที่เรามันกว้างอย่างลำตะคองหลักๆ ถ้าจะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เพราะลำตะคองในเขตเทศบาลยาว ๕ กม. กว่า ด้วยกำลังพลของเราที่มาดูแลด้านนี้มี ๓๐๐ - ๔๐๐ คน ไปถึงก็ไม่พอ อย่าง ๒ - ๓ ครั้งที่ผ่านมา ก็ขอกำลังจากหน่วยงานทหารมาสนับสนุนอย่าง ปก.เขต, ปก.จังหวัด กำลังพลก็ไม่มี แล้วก็หน่วยงานทหารจริงๆ แล้ว เป็นหน่วยที่ลุยมากกว่า เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นชายฉกรรจ์ เรื่องความแข็งแรงก็จะดีกว่าก็จะเป็นลักษณะอย่างนั้นอย่าง ๓/๔ ปีที่ผ่านมา ที่น้ำท่วมใหญ่ก็ได้ทางพลพัฒนา ๒, มทบ.๒๑ มาช่วย ที่มาช่วยหลักๆ อยู่ที่มิตรภาพ ๗.๔ หมู่บ้าน วิไอพี ปีนี้ก็เฝ้าระวังกันอยู่ เตรียมพร้อมประสานกันอยู่ ว่าตรงไหนจะเกิดปัญหา แต่พยายามจะดันน้ำออกข้างนอก ผมว่าตอนนี้ชลประทานเค้าก็พยายามปักดันน้ำออกข้างนอก เพื่อรักษาเขตเศรษฐกิจเอาไว้ เพราะถ้ามันเข้าลำตะคองมาจริงๆ มันจะได้รับผลกระทบอย่างหนักก็คือ รพ.มหาราช เพราะฉะนั้นเค้าพยายามป้องกัน รพ.มหาราช แล้วก็เขตเศรษฐกิจเมือง เพราะฉะนั้นมันก็ทำให้ด้านนอกอย่างจอหอ ฝั่งสูงเนินก็จะได้รับผลกระทบ ซึ่งเราก็ก่อนไปช่วยเยียวยา ถ้าสุดผมก็ส่งวัสดุก่อสร้างไปช่วยในการป้องกัน ทำคันดิน ทำถนนกัน ไม่ให้น้ำเข้าท่วมหมู่บ้าน เค้าก็ยอมให้ท่วมพื้นที่เกษตรกรรม แต่ว่าตัวบ้านเค้าขอไว้ เพราะผมเพิ่งส่งอุปกรณ์ไปช่วยเค้า

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เหมือนของทหาร เหมือนของผมทางอีสาน ช่วยส่วนรวมแล้วแต่ มทบ.๒ จะสั่งว่าพื้นที่วิกฤต รถตัดด่างก็ภัยหอบสูง มากมาย ในขณะที่คนของผมน้อยพอคนมันน้อย อย่างมาคุยกันวันนี้ก็เป็นประเด็นที่ว่าเมื่อ ผบ.ช. ใช้จริง มันก็ต้องพร้อมก่อนไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน เรื่องกำลังพล เครื่องไม้เครื่องมือบางอย่างมันก็ราคาสูง อย่างที่ไปใช้ครั้งก่อนปรากฏว่ารถที่เอาไปใช้ใหม่หมด อย่างรถ FTS FUSO รถญี่ปุ่น ทหารก็ประหยัดไม่เอารถอเมริกันซึ่งี่ไปซื้อมันก็วิ่งได้เหมือนกัน ปรากฏว่าหม้อกรองด้านล่างซึ่งพลขับรถไม่มีความรู้ ทำให้น้ำท่วมเข้าหม้อกรองอากาศ รถก็เลยเรียบร้อยเลย ปัญหาด้านการบรรเทาสาธารณภัยที่พบมีอะไรบ้างครับ

นายบุญเหลือ เจริญวัฒน์ : ส่วนใหญ่ก็คือการเข้าถึงพื้นที่ได้ช้า อย่างเรื่องเรือตอนนี้ปีแรกๆ เรามีปัญหา เรื่องของเรือ เพราะเวลาท่วมมันท่วมสูง เวลาเดินเข้าไปเอาข้าวเอาน้ำให้ชาวบ้านมันลำบาก ตอนหลังๆ เรายังรวบรวมเครื่องไม้เครื่องมือ ซึ่งผมก็มองว่าทหารนี่แหละเป็นหลักเรือท้องแบนมีหมด แต่ทางเทศบาลก็พอมี มีแค่ลำสองลำ แล้วเวลามันท่วมฝั่งลำตะคองท่วม ๕ จุด ๑๐ จุด ซึ่งจะต้องเข้าไปดูแล อย่างมิตรภาพ ๗.๔ ซ.ลำโรงจันทร์ หมู่บ้านวิไอพี อย่างน้อยๆ สามจุดอย่างน้อยต้องมีเรือสามลำสี่ลำต่อจุด แต่ว่าของเราที่ใช้ช่วยบรรเทาสาธารณภัยจริงๆ แค่สามลำครั้งที่แล้วก็ได้เรือทหารท้องแบน เพราะเรือธรรมดาเข้ายากซึ่งเครื่องยนต์ก็ไม่มี ครั้งที่แล้วก็ใช้ทหารลากเรือเข้าไป บรรทุกสิ่งของเข้าไป ทหารก็ลุยหน่อยเพราะทหารแข็งแรง อีกอย่างที่ท่าน มทบ.๒ ทำ

รู้สึกว่าการพัฒนา ๒ จะเข้าไปทำคือแก้มลิงป้องกันน้ำท่วมฝั่งนั้นก็คืออย่างน้อยก็ถือว่าป้องกัน
หน้อย เพราะพื้นที่ที่ทหารค่อนข้างเยอะกักน้ำเอาไว้ น้ำก็ได้ใช้ด้วย ยิ่งช่วยบรรเทา อย่างท่วมสูงหนึ่ง
เมตร ก็เหลือยี่สิบเซนติเมตร

พลตรี วิชัย แชจอหอ : เล่าสู่กันฟังนะครับ ตอนผมเป็น ผบ.กำกับฯ อยู่ที่บุรีรัมย์
นะครับ อย่างปัญหาที่เจอคือตัวของกำลังพลเอง ซึ่งเมื่อกำลังพลล้มหายตายจากเครื่องไม้เครื่องมือ
ที่สำคัญไม่มีกำลังพลที่สามารถปฏิบัติงานทดแทนได้ ต้องฝึกเฉพาะหน้า และไม่มีงบประมาณ
ในการฝึก ผมพยายามขอเรื่องนี้ขอเรื่องงบมาเพิ่มเติมเพื่อจะได้ฝึกขับรถกู้ภัย ขับรถตัดถ่าง ขับรถส่องสว่าง
อะไรเหล่านี้ เพราะเครื่องไม้เครื่องมือมีราคาแพงมาก ซึ่งด้านการบริหารจัดการด้านกำลังพลก็ถือเป็น
เป็นเรื่องสำคัญมาก

**สัมภาษณ์ นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันบรรเทา
สาธารณภัยเขต ๕ นครราชสีมา**

**แผนภาพที่ ๓ - ๓ การสัมภาษณ์ นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันบรรเทา
สาธารณภัยเขต ๕ นครราชสีมา**

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ในพื้นที่รับผิดชอบ มีจำนวนอาสาสมัครป้องกันภัย
ฝ่ายพลเรือน ประมาณ ๒% ของจำนวนประชากรนะครับ แล้วเราก็จะมีข้อมูลของอาสาสมัคร
ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เป็นเป้าหมายของกระทรวงมหาดไทย ตอนนี้จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศก็ได้
ทำเกินเป้าหมายแล้วละครับ ของกลุ่มจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ เองนะครับ ก็จะมี

อาสาสมัครเกือบ ๑๕๐,๐๐๐ คน อาสาสมัคร อปพร. นี้ก็จะมีส่วนช่วยเจ้าหน้าที่ประจำบ้านนะครับ โดยเฉพาะช่วงที่เกิดภัยใหญ่ๆ ภัยต่างๆ เจ้าหน้าที่ที่เราจะเหนื่อยไม่มีเวลาพักผ่อน ทางศูนย์เราเองก็จะเป็นตัวแทนท่านอธิบดี ที่อยู่ในพื้นที่ที่จะมาช่วยสนับสนุนทรัพยากร

พลตรี วิชัย แหจอหอ : เพราะเดี๋ยวนี้มันเป็นกรมป้องกัน ไซ้ไหมครับ เมื่อก่อนมันก็อยู่ในกิ่งหนึ่งของมหาดไทยไซ้ไหมครับ มันก็อยู่ในส่วนของมัน แต่เดี๋ยวนี้แยกมาเป็นกรมต่างหาก

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับเป็นกรม แต่ก็ก็เป็นกรมที่มีขนาดเล็กที่สุด ของกระทรวงมหาดไทย คือเราได้งบประมาณไม่มากเท่าไรแต่ท่านอธิบดีเองก็พยายามนำทรัพยากรที่ได้รับมาทำประโยชน์ให้กับพี่น้องในพื้นที่เสี่ยง เพราะว่าบ้านเราเสี่ยงเยอะ

พลตรี วิชัย แหจอหอ : ผมนี่ก็ยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในเรื่องของศูนย์ของพี่ก็เพิ่งแต่รู้คร่าวๆ แล้วก็คืองานป้องกัน แล้วก็อยากจะทราบเพิ่มเติมจากพี่นะครับ ว่ามีบทบาทหน้าที่ขอบเขตรับผิดชอบ อะไร อย่างไร

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ในประเทศไทยเราก็จะมีกรม กรมในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางรองรับในการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศ ตามพระราชบัญญัติ ปี ๕๐ ซึ่งก็เป็นกฎหมายที่มีความยืดหยุ่น ซึ่งผู้บริหารประเทศ ตั้งแต่ช่วงปกติ ก็จะมีนายกรัฐมนตรีนั่ง ท่านรองนายกรัฐมนตรีนั่ง แล้วก็ท่านรัฐมนตรีก็จะใช้กฎหมายฉบับนี้มา apply มาประยุกต์ใช้กับกรณีเกิดภัยทุกพื้นที่ที่มีปัญหานั้นๆ คือนอกจากภัยธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ แล้วก็อาจจะมีการประท้วง อันนี้ก็เป็ภัยอย่างหนึ่ง

พลตรี วิชัย แหจอหอ : ครับ เพราะคำว่าภัยพิบัติ หรือคำว่าสาธารณภัยนี้ มันไม่ใช่เฉพาะน้ำท่วม ไฟไหม้มันหลากหลายมันครอบคลุม แม้กระทั่งเครื่องบินตกของมาเล นี่ก็ไซ้ ไซ้มัย?

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับไซ้ เช่นถ้าตกในน่านน้ำเรา เราก็ต้องร่วมกับ ทร. ร่วมกันดำเนินการ แล้วก็ในกรณีเศษของชายแดนเขต เขตพระวิหารอย่างนี้ ร่วมกับ ทบ. นะครับ มาทำแผนอพยพ มีการฝึกซ้อมแผน แม้กระทั่งผู้ว่าราชการจังหวัด ศูนย์ก็เข้าไปสนับสนุนเครื่องมือคน เพราะว่าการทำงานของเรานี้ เรามีอยู่ ๑๘ ศูนย์เขต ทั่วประเทศ ศูนย์เขตหนึ่งก็จะดูแลพื้นที่ประมาณ ๔ - ๕ จังหวัด ก็จะสนับสนุนเครื่องจักร รถ เรือ ยานพาหนะ อุปกรณ์ แล้วก็ คน แล้วก็คนเรามีจำกัดนะครับ ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติการ แล้วก็ปัจจุบันท่านอธิบดีก็ได้สร้างทีม Emergency Response Team ขึ้นมานะครับ ตรงนี้เราได้รับการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ได้คนรุ่นใหม่เข้ามาจบถึงปริญญาโทนะครับ มาฝึกแบบเข้มข้น ที่จะเป็ความหวังในการช่วยเหลือปัญหาในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศนะครับ โดยให้ศูนย์เป็นกลไก ที่ศูนย์เราก็จะมี ERT ประมาณ ๑๕ คน แล้วก็ทางกรมเอง ท่านอธิบดี ได้พยายามหางบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการกู้ชีพ กู้ภัย ที่จะมาใช้ในพื้นที่นะครับ ตรงนี้เราถือว่าเป็นเครื่องมือที่ คือเราจะพยายามจะจัดเป็นแบบพิเศษ คือเป็นชั้นที่

สำหรับระดับประเทศ เนื่องจากว่าเราต้องการไม่ให้อำนาจการคลังเข้มข้นเกินไป คือระดับพวกเทศบาล อบต. ก็ควรจะเป็นระดับย่อยลงไป เพียงแต่ว่าถ้าท่านต้องการใหญ่ๆ มาบอกเรา หรือทางกองทัพฯ ท่านก็มีอยู่แล้ว ตรงนี้จะเป็นระดับที่เราเพิ่มเติมช่องว่างที่อยู่ในจังหวัด ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดูแลอยู่

พลตรี วิชัย แซจอหอ : ผมขออนุญาต แทรกนิดหนึ่ง นี่เห็นด้วยอย่างที่ว่า ผมถึงทำวิจัยการพัฒนาพวกองค์กรเหล่านี้ เพราะผมเป็นหน่วย พล.พัฒนา ตามปกติแล้วหน่วยทหารทั่วไป ก็ได้รับผิดชอบการดูแลพี่น้องประชาชนเมื่อเกิดภัยอยู่แล้ว แต่ตัวนั้นมันจะหนักในเรื่องของการเป็นแรงงาน เรื่องเครื่องมือเครื่องมือมันอยู่ที่ พล.พัฒนา นั้นเยอะ กองพลรบ กองพลอะไร ก็จะเป็นพวก ยิงปืน ไป ทบ. ก็เลยบรรจุให้ พล.พัฒนา นั้นมีเครื่องมือ เครื่องมือ มีดับเพลิงหอสอง มีเครื่องมือตัดถ่าง มีรถกู้ภัย มีรถช่วยชีวิต เป็นทีมเหมือนกัน แต่ทีนี้ของทหารก็จะไปเสริมช่วย พวกที่อีกทีหนึ่ง ผมก็เลยบอกว่าส่วนนี้น่าจะแชร์กัน ด้วยเรื่องของระบบว่าถ้ามีการประสาน สอดคล้องในการทำงานอะไรก็แล้วแต่ ไม่ว่าจะมาก่อนหรือหลัง

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : น่าจะมีแผนร่วม ที่กรุงเทพฯ ที่กรมนี้เราจะเรียกว่า แผนบูรณาการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับกระทรวง ซึ่งทางกรม ปก. เองก็ได้ร่วมกับ สภาความมั่นคงแห่งชาติจัดทำแผนบูรณาการ ๑๗ ด้านขึ้นมา ตอนนี้กำลังปรับปรุงอยู่ ตอนนี้เราก็ได้ ทดลองใช้กันมาประมาณ ๓ ปี เราจะทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะแผนบูรณาการนี้ก็จะไปเป็น Sub Set เป็นแผนย่อย ถือว่าเป็นแผนการปฏิบัติการ ของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติ ตรงนี้ก็จะมีความสำคัญ

พลตรี วิชัย แซจอหอ : เป็น Sub Set ของ Universal Set ตัวนั้น เป็น Sub Set ตัวนี้

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ท่านครับ คือมันจะเป็นอย่างนี้ครับ แผนของประเทศ ไทยเรา แผนด้านขวาจะเป็นการป้องกันประเทศ คือทางกองทัพไทย รับผิดชอบดูแลอยู่ ทางด้านซ้ายก็จะเป็นแผนการบรรเทาและป้องกันสาธารณภัย แผนที่ว่าก็จะเป็น Sub Set ย่อย ที่นำไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ ถ้าเป็นสาธารณภัย ทางแผนป้องกันประเทศทางทรัพยากรของกองทัพไทย ก็จะมาสสนับสนุนจากการร้องขอของพลเรือน แต่ถ้าประเทศเรามีการสู้รบ ฝ่ายพลเรือนก็ต้องมา Support ฝ่ายทหาร เพราะว่าเราจะอยู่ในพื้นที่ส่วนหลัง มันจะช่วยกันไปช่วยกันมา ประเทศไทยเรา จึงเข้มแข็งนะครับ ตรงนี้เป็นระบบที่เราเชื่อมโยงกัน

พลตรี วิชัย แซจอหอ : จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ที่คิดว่าในลักษณะของการ เหมือนกับการมา join กัน มาประสานงานกัน ประสานแผนระดับพื้นที่ หรือแม้กระทั่งการฝึก ร่วม การอบรมร่วมกัน ยังมีความสำคัญอยู่ไหมครับถ้ามีโอกาส

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับ มีความสำคัญมากๆนะครับ การฝึกซ้อมร่วมที่สำคัญที่สุดประจำปี คือการฝึกซ้อม C-MEX (Crisis Management Exercise) ที่ทางกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับทาง สมช. เราก็จะมีการฝึกซ้อมร่วมทุกปีเลย อันนี้เป็นงานใหญ่ ที่เราเห็นประโยชน์ เห็นคุณค่า แล้วก็มีความสำคัญกับการถ่ายเททรัพยากรบุคคล ระหว่างหน่วยงาน ทั้งคนและเครื่องมือเครื่องมือ แล้วก็จะเชื่อมโยงกับระบบบัญชาการด้วย ซึ่งตอนนี้ประเทศไทยเรามีระบบ Single Command คือรัฐบาลชุดก่อน คณะรัฐมนตรีชุดก่อนโน้น ตอนนั้นก็ได้มติ ครม. เห็นชอบให้ประเทศไทยมีระบบ Single Command โดยเราใช้บทเรียนจากน้ำท่วมใหญ่ ปี ๕๔ มาเป็นฐาน

พลตรี วิชัย แซจอหอ : พอหลังจากนั้นทุกคนเยอะเลย ออกมาเยอะเลยไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลพื้นฐาน แม้กระทั่งระบบแชร์ระหว่างหน่วยที่ต้องมาทำงาน หน่วยไหนมีอะไรอย่างที่ว่า เมื่อกี้แหละ ไม่งั้นมันไปมั่วกัน

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ใช่ ต้องรู้เราว่าเขา สำหรับทางกองทัพไทยเอง ตรงไหนที่ท่านให้ข้อมูลไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ก็ถ้าทางกรมทำเป็น Data Base เกี่ยวกับความมั่นคง ของประเทศไทยเราใช้ใหม่ครับ เราต้องเอาชาติไว้ก่อน ส่วนไหนที่เอามาโชว์ได้ก็ OK ช่วยได้ตรงนั้น ก็ไม่ว่ากันเพราะว่าเราจะทำระบบ Zone Nation ว่าจังหวัดไหนควรจะมีอะไร ที่เป็นทรัพยากรมาแก้ ปัญหาภัยพิบัติของตัวเองตามความเสี่ยง เพราะแต่ละจังหวัดไม่เหมือนกัน ภูมิประเทศแตกต่างกัน วัฒนธรรมแตกต่างกัน

พลตรี วิชัย แซจอหอ : มีปีหนึ่ง ตอนนั้นผู้ว่าฯ พิ โคราช รถเส้น ๓๐๔ ไม่รู้รถแก๊ส หรือน้ำมัน ไปคว่ำขวางถนนใหญ่เลย แต่ตอนนั้นเขาเอารถลากเล็กๆ ไปลาก มันก็ขาดหมด พื้นที่ ภูเขาด้วยใช้ใหม่ทีลงไป แกโทรศัพท์ว่ามาหาผมว่ามีรถอะไรใหม่ที่กู้ได้ ผมว่าได้ครับผู้ว่าฯ ไม่มีปัญหา ลองดูรถ ๕ คันผมมีก็คัน เอลองดู ผมก็ให้ผู้ว่าฯ ลองประสานตำรวจทางหลวงให้นำทาง ต้องแหวกไป เพราะติดยาว ไม่งั้นไม่ถึงสักที ก็ต้องได้รับข้อมูลว่าผมมีอันนั้น อันนี้ แล้วก็รู้สึกจะหน่วยงานของ พวกนี้แหละ ที่แนะนำว่าทหารมีรถกู้ใหญ่เลย อย่างดี อะไรอย่างนี้ ถ้าแชร์กันอย่างนี้ไม่มีปัญหา ผม ก็ไปเลย

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับ เพราะฉะนั้นเราต้องรู้จัก Contract Person รู้จัก Hot Line ให้อะบบการสื่อสารเชื่อมต่อเพื่อเชื่อมโยงกัน เพราะไอ้เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มากเลย และนี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของแผนบูรณาการด้วยที่ว่าเขาจะต้องเอา Contract Person มาจับกระทรวงนะ ปลัดกระทรวงไหน ที่จะเป็น Contract Person ที่จะมาติดต่อกับกองบัญชาการกลางที่กรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเขาเรียกว่ากองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ จะอยู่

ที่กรม ท่านนายกจะต้องมานั่ง ในกรณีเกิดภัยขนาดใหญ่ ระดับ ๔ นะครับ แบบน้ำท่วมใหญ่ ช่วงนั้นเรายังไม่มีกองบัญชาการ เราก็เลยไปใช้ที่ดอนเมืองนะครับ ก็เป็นเหตุผลว่าทำไมต้องทำแบบนั้น

พลตรี วิชัย แสงจอหอ : นี่เหมือนกันที่ ในระดับเล็กๆ ที่เข้าไปทำงานกันนี้ ในปี ๕๔ ผมก็รับผิดชอบที่หนองจอก คลังชั้น ผมเข้าไปนี่ในเขตพื้นที่คลังชั้นนี้ก็ยัง ไม่มีการ เขาเรียกกันว่า ยังไงละ สื่อสารกันยังไง ไอ้พวกนี้จะยังไง มันก็มั่วกัน มันก็เป็นอุปสรรคนะที่นะ เพราะการจราจรแน่นมาก ชาวบ้านก็จะออก ไอ้พวกนี้ก็เข้า แล้วหน่วยงานก็เข้ามาเยอะแต่ไม่มีการประสานกันเลย หน่วยทหารก็มี หน่วยนั้นก็มี มันก็มั่ว

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับ ที่จริงกรุงเทพมหานคร ก็เป็นเจ้าของพื้นที่ เขาต้องมีแผนนะครับ ตามกฎหมายต้องมีแผน แล้วก็ท่านผู้อำนวยการเขตต้องเป็นผู้ช่วย

พลตรี วิชัย แสงจอหอ : ปีนั้น ผู้อำนวยการเขตเขาเป็นผู้หญิง ท่านก็อาจจะไม่ค่อยแข็งแรงเท่าไร จริงๆ ต้องมีแผนอย่างที่ท่านว่าอยู่แล้ว แต่ก็เรียนหนึ่งซึ่งเราเข้าไปต้องหาเจ้าภาพให้ได้ก่อน เจ้าของพื้นที่นั้นแหละ อย่างพื้นที่เราก็ต้องนายอำเภอมาดูก่อน แล้วก็หน่วยรับประสาน

นายมนตรี ชัยชนะวิบูลวัฒน์ : ครับ เพราะกฎหมายฉบับปัจจุบัน พรบ. ปก.๕๐ นั้นก็ผู้อำนวยการท้องถิ่นเป็นนายกเทศมนตรี หรือนายก อบต. จะได้มาเป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ท้องถิ่น ทั่วไปแล้วจะมีท่านนายอำเภอ ก็จะมี ๓ ท่าน แต่ถ้าเกินขีดความสามารถของนายอำเภอ ก็ต้องเป็นผู้ว่า แล้วครับ เป็นภัษระดับ ๒ แต่ถ้าผู้ว่าเอาไม่อยู่เป็นหลายจังหวัดก็ต้องเป็นระดับ ๓ โดยรัฐมนตรีมหาดไทยจะต้องลงมาดู แต่ถ้ามันร้ายแรงมากๆ ก็คงต้องระดับ ๔ ท่านนายก ก็ต้องมานั่งตามระบบ และที่ประเทศไทยเราได้มีการปรับปรุงระบบกฎหมายตั้งแต่เกิดคลื่นสึนามิ ซึ่งว่าเป็นภัยที่ใหญ่ที่สุดเลย แล้วก็ได้มีการแต่งตั้งกฎหมายฉบับใหม่ แล้วก็มีการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติปี ๕๐ เกิดขึ้นมา ซึ่งเราถือว่าเป็นแผนใหญ่ ซึ่งก็จะต้องไปเชื่อมโยงกับแผนของจังหวัด ท่านผู้ว่าก็ต้องมีแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดด้วย ของกรุงเทพมหานครก็ต้องมีแผนของกรุงเทพมหานคร ก็จะมีทุกภาคส่วนมามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และแผนก็ดูว่าเหมือนจะหมดอายุปีนี้ครับ ปี ๕๑ และปี ๕๒ ก็จะเริ่มใช้แผนฉบับใหม่ ทางกรมก็ได้เชิญหน่วยงานต่างๆ ทางกองทัพไทยด้วย ทุกกระทรวงด้วย ร่วมประชุมที่จะมีการปรับปรุงแผน แล้วเราคาดว่าจะประกาศใช้ได้ตอนต้นปี พอสิ้นปี เราก็มีการประกาศใช้แล้ว

สรุป

จากสภาพปัจจัยและปัญหาในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของการบรรเทาสาธารณภัย ตามที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ พบว่า จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ในการพิจารณา การปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งปัญหาสภาพแวดล้อม ภายใน เป็นปัจจัยภายในที่กองพลพัฒนาที่ ๒ สามารถควบคุมได้ เช่น ทรัพยากร (คน งบประมาณ เทคโนโลยี เครื่องมืออุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ฯลฯ) โครงสร้างอำนาจหน้าที่ ระบบการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารภายใน เป็นต้น โดยมี จุดแข็ง (Strength) คือมีกฎหมายที่เป็นหลักในการทำงาน, มีการบูรณาการให้ความช่วยเหลือ, การบริหารจัดการภายในที่ดี และมีภาคเอกชนให้สำคัญและความร่วมมือ ส่วน จุดอ่อน (Weakness) คือขาดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน, ขาดอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยในการเตือนภัย และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยขาดการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะอย่างต่อเนื่อง สำหรับสภาพแวดล้อมภายนอก เป็น ปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพแวดล้อมการดำเนินงาน เป็นปัจจัยที่กระทบโดยตรงต่อการ ดำเนินงาน และสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่กระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานระยะ ต้น โดยปัจจัยเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจระยะยาว เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี การเมืองและกฎหมาย

จากการรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและ ผู้ปฏิบัติงาน พบว่า การบรรเทาสาธารณภัย เป็นการดำเนินการภายหลังจากเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นแล้ว โดยการช่วยเหลือและทำให้ประชาชนดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต้องมีความพร้อมในการทำให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด หรือไม่สูญเสียเลย จึงจำเป็นที่หน่วยงานต่างๆ ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน รวมทั้งประชาชน โดยเฉพาะในส่วนของภาครัฐ ต้องมีมาตรการ แนวทางการดำเนินงาน ในเรื่อง การป้องกัน การเตรียมความพร้อม (ก่อนเกิดภัยพิบัติ), การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (ขณะเกิดภัย) และการช่วยเหลือฟื้นฟู (หลังเกิดภัยตามหลักการ) ซึ่งหน่วยงานภาครัฐหรือศูนย์บรรเทาสาธารณภัย มีภารกิจหรือหน้าที่ แนวทางในการปฏิบัติ มีรายละเอียด และขั้นตอนการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย จะเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้มาตรการ คือการป้องกัน (Prevention), การเตรียมความพร้อม (Preparation), การรับมือ (Response) และการฟื้นฟู (Recovery) โดย หน่วย ศูนย์บรรเทาสาธารณภัย ต้องช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากภัยต่างๆ ให้ทันเวลา ทันท่วงที โดยมีการดำเนินการเชิงรุกในการป้องกันภัยหรือการบรรเทาสาธารณภัย หน่วยต้องช่วยเหลือ

ผู้ประสบภัย โดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ มีการแจ้งเตือนภัย การสื่อสารกับประชาชนให้เข้าใจอย่างง่าย มีการวางแผนป้องกันผู้เสี่ยงภัยหรือระบบการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินน้อยที่สุด โดยที่มีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ รองรับการทำงานของทหารเพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัย ในมาตรา ๖ และมาตรา ๑๗ จะประกอบด้วยทหาร ซึ่งจะมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการในการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัย

บทที่ ๔

แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย ของกองพลพัฒนาที่ ๒

การศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัจจัยและปัญหาต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ ที่ผ่านมามีปัจจัยสาเหตุต่างๆ หลายอย่างที่มีผลกระทบต่อการทำงานของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก รวมทั้งความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ รายละเอียดตามหัวข้อ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒
๒. วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อของกองพลพัฒนาที่ ๒
๓. ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านบรรเทาสาธารณภัย
๔. สรุป

การบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒

การพัฒนากำลังพล และการพัฒนาองค์ความรู้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน (๒๕๔๗ : ๑) แนะนำว่าการจัดการความรู้เป็นกระบวนการในการค้นหา คัดเลือก จัดการและเผยแพร่สารสนเทศ เพื่อพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคลากรในองค์กร เป็นการประมวลประสบการณ์ของวิธีการแก้ปัญหาและสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งในทางเทคนิคแล้ว การจัดการความรู้เป็นการสร้างฐานข้อมูล เพื่อรวบรวมความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งจากบุคคลภายในและบุคคลภายนอกองค์กร มีการเชื่อมโยงเข้ากับข้อมูลอื่น ๆ เป็นกระบวนการสร้างแนวความคิดใหม่แทนที่การกำหนดกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนแล้วหาทางแก้ปัญหา

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ประมวลข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำและประสบการณ์ของบุคคล เพื่อสร้างเป็นความรู้หรือวัฒนธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ ทำให้เกิดการกระจายความรู้ นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิตของ

องค์กรโดยมีองค์ประกอบของการจัดการความรู้อยู่ ๓ องค์ประกอบ คือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การเรียนรู้แห่งองค์กรและเทคโนโลยีการจัดการความรู้ ซึ่งการจัดการความรู้ตามที่กล่าวในข้างต้น จำเป็นต้องพึ่งพาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามปัจเจกบุคคล มีความแตกต่างกันและมีความสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกันไป ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคคลนั้นเกิดจากปัจจัยดังนี้

๑. ภารกิจทางด้านอาชีพและการงานของผู้ใช้

๒. คุณสมบัติส่วนตัวของผู้ใช้ เช่น ระดับการศึกษา สภาพสังคม อายุ ประสบการณ์การทำงานและความสนใจส่วนตัว

๓. ความสะดวกในการรับสารสนเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่ามีแหล่งสารสนเทศและความรู้ในการเข้าใจ

หากได้มีการนำข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่มาจัดทำเป็นระบบการจัดการความรู้และข้อมูล จะทำให้สามารถกำหนดแนวทาง การแก้ปัญหาที่มีข้อบกพร่องน้อยลง

อาจารย์ เอนกลาภ สุทธินันท์ ได้กล่าวถึง แนวคิดในการพัฒนามูลนิธิ ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นต้นมาเป็นปีที่มีความท้าทายอย่างมากต่อผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านในการดำเนินธุรกิจในเมืองไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความคิดของคนในสังคมไทย แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยและธุรกิจไทยมากขึ้น คนไทยเริ่มปรับตัวเข้ากับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงหลายด้านและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ นักพัฒนาหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องอ่านทิศทาง การเปลี่ยนแปลงให้ออก และรู้ว่าเราควรที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของเราอย่างไร เพื่อให้สอดคล้องหรือรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีดังนี้

๑. การพัฒนาทักษะทางความคิดของหัวหน้างานทุกระดับให้ “คิดเป็น ปฏิบัติได้ แก้ปัญหาได้ พัฒนาผลงานให้ดีกว่าเดิมได้อย่างต่อเนื่อง” เพราะทักษะความคิดเป็นทักษะที่คนไทยมีโอกาสน้อยมากในการฝึกฝนทักษะนี้ ระบบการศึกษาของไทยในอดีตเป็นระบบที่ไม่เน้นให้นักเรียนหรือนักศึกษา “คิดเป็น แก้ปัญหาได้” แต่เป็นระบบที่ให้นักเรียนและนักศึกษาคิดตามครูหรือเจ้าทฤษฎีต่างๆ ของต่างประเทศมากกว่า ระบบการศึกษาไม่เน้นให้คนไทยเรียนเพื่อมาเป็นเจ้าของธุรกิจของตนเองแต่สอนให้ไปเป็นลูกจ้าง หรือเข้ารับราชการ หรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ เพื่อหวังความมั่นคง คือบำเหน็จบำนาญไปตลอดชีวิต คนไทยส่วนใหญ่จึงมักทำงานในลักษณะงานแบบงานประจำวัน (Routine) มากกว่าที่จะคิดพัฒนาปรับปรุงผลงานให้ดีกว่าเดิมหรือสร้าง

นวัตกรรมใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น ในกระบวนการคิดนั้นมีหลักที่น่าสนใจคือ เราสามารถเปลี่ยนข้อมูลดิบ (Data) ที่เรามีอยู่ในการทำงานประจำวันนั้นให้เป็นข่าวสาร (Information) ได้และเราสามารถเปลี่ยนข่าวสารให้เป็นความรู้ได้ (Knowledge) และเราสามารถเปลี่ยนความรู้ให้เป็นภูมิปัญญาได้ (Intellectual) ซึ่งกระบวนการคิดเช่นนี้จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ หัวหน้างานทุกระดับสามารถสร้างความรู้ เพิ่มมูลค่าของผลงานตนเองได้โดยใช้กระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพ คนหลายคนทำงานอยู่กับข้อมูลสำคัญทุกวันแต่ไม่มีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถสร้างความรู้ขึ้นมาได้ ไม่เพิ่มมูลค่าให้ผลงานที่ทำได้ ขาดความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการทำงานและการแก้ปัญหา การตัดสินใจไม่ถูกต้องเพราะไม่อิงกับข้อมูลที่ตนเองมีอยู่

วิสัยทัศน์ที่ดีนั้นเกิดจากการระดมองค์ความรู้ การสะสมข้อมูลข่าวสาร แล้วนำทั้งหมดมาผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์จะทำให้เกิดวิสัยทัศน์ได้ ทั้งวิสัยทัศน์ขององค์กร วิสัยทัศน์ของหน่วยงานและวิสัยทัศน์ของบุคคลองค์กรธุรกิจทั้งหลายจึงควรพัฒนาบุคลากรทุกระดับของตนในเรื่องการสร้างทักษะทางความคิดดังกล่าว เมื่อองค์กรต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว บุคลากรของท่านจะช่วยเสนอแนะวิธีป้องกันปัญหาและวิธีแก้ปัญหาได้ เพราะพวกเขาคิดเป็น การลงทุนสร้างคนให้คิดเป็นนับว่าเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าในยุคนี้

๒. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารการเปลี่ยนแปลง คือทักษะสำคัญของหัวหน้างานหรือผู้บริหารทุกระดับ เพราะหัวหน้างานหรือผู้บริหารต้องมองเห็นอนาคตว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้น ที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของเรา เช่น ถ้าราคาน้ำมันและราคาพลังงานต่างๆ สูงขึ้น จะกระทบกับราคาวัตถุดิบในการผลิตของเราหรือไม่ อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้น กำลังซื้อในตลาดลดลง กลยุทธ์ของกลุ่มแข่งขันของท่านในตลาด คู่แข่งรายใหม่ที่เข้ามาในตลาด ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อธุรกิจของเราอย่างไรหรือกระทบกับหน่วยงานของเราอย่างไร ท่านหัวหน้างานและผู้บริหารทุกระดับอย่าอยู่เฉยๆ รอให้ผู้ใหญ่หรือผู้บริหารระดับสูงสั่งว่าจะให้ท่านทำอะไร แต่วันนี้ท่านต้องเป็นฝ่ายไปนำเสนอผู้ใหญ่หรือผู้บริหารระดับสูงของท่านว่าในสถานะการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้และในฐานะที่ท่านรับผิดชอบงานนี้หรือในฐานะที่ท่านรับผิดชอบหน่วยงานนี้ท่านเห็นว่าหน่วยงานนี้ ควรมียุทธศาสตร์อย่างไร มีวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร มีแผนการปฏิบัติอย่างไร ใครจะรับผิดชอบทำอะไร จะประเมินผลและติดตามผลอย่างไร ผลลัพธ์ที่องค์กรจะได้รับเป็นอย่างไร ท่านคือผู้ที่ต้องไปนำเสนอสิ่งเหล่านี้ให้ผู้ใหญ่ของท่านพิจารณาอนุมัติให้ท่านนี่คืองานของท่าน ท่านอย่ารอให้ผู้ใหญ่คิดแทนท่านแล้วมาสั่งให้ท่านทำ ด้วยกับความคิดของท่านหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีการนำเสนอของท่าน ถ้าหากท่านมีการชักจูงใจที่ดี (Convince) ท่านก็จะประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการสมัยใหม่หัวหน้างานทุกระดับต้องคิดในเชิงป้องกันปัญหาให้มากกว่าการแก้ไขปัญหา ท่านไม่ควรรอให้ปัญหาเกิดมาก่อนแล้วค่อยแก้ไข ปัญหาหลายอย่างเรา

สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่ามันกำลังจะเกิดอะไรขึ้น โดยอาศัยข้อมูลและวิธีคิดที่มีอยู่ในปัจจุบัน เราจึงต้องเตรียมการป้องกันและแก้ไขไว้ล่วงหน้าก่อนที่มันจะเกิด ท่านจึงจะเป็นนักบริหารที่ดีในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ นักบริหารหรือหัวหน้างานในยุคนี้ควรใช้เวลาส่วนใหญ่กับการคิดถึงกลยุทธ์ของหน่วยงานและกลยุทธ์ขององค์กรให้มากกว่าการทำงานประจำวัน ท่านควรแสดงให้ลูกน้องเห็นความสำคัญของกลยุทธ์ วิธีการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของหน่วยงาน การให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำแก่ลูกน้องของท่านเพื่อให้พวกเขาปฏิบัติให้ตรงตามกลยุทธ์ที่ควรจะเป็น ปฏิบัติงานให้ดูเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกน้องและการติดตามผล

๓. การพัฒนาทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล ทักษะการสื่อสารคือรากฐานของภาวะผู้นำ ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการสื่อสารสูงกว่าคนทั่วไป หมายถึงทักษะในการฟัง (มาก่อนการพูด) การพูดจูงใจ การอ่าน การเขียนและการตีความข้อมูลข่าวสาร หัวหน้างานในองค์กรธุรกิจแบบไทยๆ เป็นจำนวนมากมีปัญหาเรื่องขาดทักษะในการสื่อสารมาก คือขาดทักษะในการฟัง มักชอบพูดมากกว่าชอบฟัง สนใจที่จะพูดมากกว่าสนใจที่จะฟัง ฟังไม่เป็นคือฟังแล้วไม่เข้าใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่นทั้งเจ้านายและลูกน้อง ทำให้ขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงานหรือเกิดช่องว่างมหาศาลระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง หรือระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วยกัน ในด้านการพูดก็มีปัญหาเหมือนกัน ไม่แพ้กันคือมักจะพูดได้แต่พูดไม่เป็นคือไม่รู้ว่าจะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด ตอนไหนควรพูดและควรพูดอย่างไร ตอนไหนควรหยุดพูด โดยเฉพาะการพูดจูงใจ หัวหน้างานในองค์กรธุรกิจแบบไทยๆ แทบจะไม่มีรู้จักการพูดจูงใจเลย แต่นักการพูดเพื่อทำร้ายจิตใจลูกน้องมากกว่า เช่น เวลาพูดเพื่อลงโทษลูกน้องหรือพูดในการแจ้งผลงานแก่ลูกน้อง ลูกน้องส่วนใหญ่เกิดความรู้สึกทางลบว่าตนเองไร้คุณค่าสำหรับองค์กรนี้แล้ว อยากขอลาออก ที่ร้ายแรงกว่านั้นคือเกิดความเคียดแค้นอยากทำร้ายหัวหน้างานคนนั้น ทำให้เสียความสัมพันธ์กันระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง ปัญหานี้เกิดจากการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมและวิธีการพูดของหัวหน้างานที่ไม่มีทักษะการพูดจูงใจ การพูดจูงใจมีหลักการสำคัญ ๖ ข้อคือ พูดเชิงบวก, สนทนา โยบาย, ขยายเหตุผล, ปนตัวอย่าง, ล้างข้อโต้แย้ง และแสดงผลลัพธ์

ด้านการอ่านนั้นหัวหน้างานและคนไทยทั่วไปไม่ชอบอ่านอะไรที่เป็นเนื้อหาสาระแต่ชอบอ่านเรื่องที่เบาสมองมากกว่าเช่นอ่านนิยาย เรื่องดาราบันเทิงต่างๆ มากกว่าการอ่านข้อมูลความรู้ ประกาศ ระเบียบ คำสั่งของผู้บริหารหรืออ่านอีเมลประจำวัน โดยเฉพาะรายงานที่มีความยาวมากๆ แม้ว่าเป็นรายงานสำคัญก็ไม่อยากอ่าน การอ่านควรเป็นสิ่งที่หัวหน้างานมีใจรักที่จะอ่านและชอบการอ่านเป็นนิสัย ตลอดจนมีทักษะที่ดีในการอ่านจับใจความสำคัญได้โดยใช้เวลาน้อยสั้น เรียกว่าเทคนิคการอ่านเร็ว ส่วนการเขียนนั้น หัวหน้างานส่วนใหญ่มีทักษะในการเขียนน้อยมาก ทั้งการเขียนบันทึก การเขียนจดหมาย การเขียนรายงาน เพราะพวกเขาไม่มีโอกาสที่จะได้รับ

การฝึกฝนในเรื่องนี้เท่าที่ควร เรื่องการตีความข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นเรื่องยากที่สุดเรื่องหนึ่งในการสื่อสารนั้น หัวหน้างานส่วนใหญ่มักตีความข้อมูลข่าวสารโดยอาศัยประสบการณ์ตนเองหรือความรู้สึกส่วนตัวมากกว่าการทำใจให้เป็นกลาง จึงมักจะเกิดการเข้าใจผิดและปฏิบัติงานผิดพลาดเสมอ จึงควรให้โอกาสบุคลากรของท่านเข้าสัมมนาเพื่อพัฒนาทักษะในการสื่อสารให้มากขึ้นกว่าเดิม

วิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อองคผลพัฒนาที่ ๒

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรของหน่วย โดยมีสภาพแวดล้อมของปัจจัยภายในที่ได้พิจารณาใน ๔ มิติ คือ มิติด้านกำลังพล ด้านงบประมาณ ด้านเครื่องมือปฏิบัติงาน และมิติด้านแผนการปฏิบัติงาน ส่วนสภาพแวดล้อมของปัจจัยภายนอกได้พิจารณาใน ๕ มิติ คือ มิติด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมจิตวิทยา ด้านการทหาร ด้านเทคโนโลยี พบว่ามีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน

๑. ด้านกำลังพล

๑.๑ จุดแข็ง

- ๑.๑.๑ กำลังมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
- ๑.๑.๒ กำลังพลของหน่วยเป็นผู้มีระเบียบวินัย
- ๑.๑.๓ กำลังพลมีความสามัคคีกันดี
- ๑.๑.๔ กำลังพลเป็นผู้มีความอดทน เสียสละ
- ๑.๑.๕ กำลังพลเป็นเชื่อมั่นและเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด
- ๑.๑.๖ กำลังพลเป็นผู้มีความรู้ความสามารถงานในตำแหน่งหน้าที่

๑.๒ จุดอ่อน

- ๑.๒.๑ ขาดความคิดริเริ่ม
- ๑.๒.๒ ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้
- ๑.๒.๓ ไม่มีศิลปะในการประสานงาน
- ๑.๒.๔ ไม่มีความรู้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล
- ๑.๒.๕ ไม่มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการดำเนินการ
- ๑.๒.๖ มีกำลังที่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารน้อย

๒. ด้านงบประมาณ

๒.๑ จุดแข็ง

- ๒.๑.๑ มีการกำหนดอัตรากา ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายปฏิบัติการที่แน่นอน

๒.๑.๒ มีการออกคำสั่งปฏิบัติกำหนดห้วงเวลาดำเนินการและชุดปฏิบัติการ โดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงของหน่วย

๒.๑.๓ มีฝ่ายงบประมาณควบคุมการดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบและ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

๒.๒ จุดอ่อน

๒.๒.๑ การจ่ายงบประมาณขาดความต่อเนื่องใน

๒.๒.๒ การสั่งจ่ายงบประมาณมีความล่าช้าทำให้ชุดปฏิบัติงานต้องทรองจ่าย หรือต้องเร่งดำเนินการในช่วงท้าย เพื่อให้เป็นไปตามแผนงบประมาณ

๒.๒.๓ การวางแผนงบประมาณใช้ข้อมูลจำนวนหมู่บ้านเป็นมูลฐานการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งในทางการปฏิบัติควรใช้มูลฐานจากสภาพปัญหาเป็นมูลฐาน

๓. ด้านเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

๓.๑ จุดแข็ง

๓.๑.๑ กองพลพัฒนาที่ ๒ มีเครื่องมือทางการช่างและเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในอัตรา

๓.๑.๒ ยานพาหนะและเครื่องมือเครื่องจักรทางการช่าง มีระบบการปรนนิบัติบำรุงที่ดี

๓.๒ จุดอ่อน

๓.๒.๑ ไม่น้ำมันเชื้อเพลิงเพียงพอในช่วยเหลือประชาชนหากไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม

๓.๒.๒ ขาดแคลนเครื่องมือเทคโนโลยีในการรวบรวมและรายงานข้อมูล

๓.๒.๓ ยานพาหนะและเครื่องมือเครื่องจักรทางการช่างมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

๔. ด้านแผนการปฏิบัติงาน

๔.๑ จุดแข็ง

- มีระบบและกระบวนการวางแผนที่ดี

๔.๒ จุดอ่อน

๔.๒.๑ กำลังพลที่อยู่ในกระบวนการตัดสินใจไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอน ในกระบวนการตัดสินใจ

๔.๒.๒ แผนการปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นแผนการปฏิบัติเฉพาะกิจกรรม ไม่ได้วางแผนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

๔.๒.๓ แผนการปฏิบัติขาดความชัดเจนทำให้หน่วยปฏิบัติดำเนินการได้ยาก

๔.๒.๔ การแปลงแผนนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่เข้มแข็ง ไม่ต่อเนื่อง

๔.๒.๕ การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่มีการบูรณาการ

การทำงาน

๔.๒.๖ ขาดการวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

๑. ด้านการเมือง

โอกาส รัฐบาลสนับสนุนการดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย และการดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนับสนุนรัฐบาล

๒. ด้านเศรษฐกิจ

๒.๑ โอกาส ปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนบางส่วนเริ่มให้ความสนใจในการดำเนินชีวิตในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๒.๒ อุปสรรค ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ที่เป็นวัยทำงานส่วนใหญ่ยังนิยมเดินทางไปขายแรงงานในต่างถิ่นที่ยังคงอยู่ในพื้นที่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ และเด็ก

๓. ด้านสังคมจิตวิทยา

๓.๑ โอกาส

๓.๑.๑ ประชาชนตื่นมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

๓.๑.๒ ประชาชนในท้องถิ่น เคารพเชื่อถือผู้อาวุโส ผู้นำหมู่บ้าน ข้าราชการ
พระสงฆ์

๓.๑.๓ ประชาชนให้ความรักและศรัทธาทหาร

๓.๑.๔ ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือในงานบุญประเพณี งานการกุศล

๓.๒ อุปสรรค

๓.๒.๑ ประชาชนวัยทำงานส่วนใหญ่ที่ยังอยู่ในพื้นที่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือรับจ้าง ซึ่งมักจะออกไปทำงานตอนเช้าและกลับถึงบ้านในช่วงค่ำมืด ทำให้การรวมชาวบ้านเพื่อชี้แจงประชาสัมพันธ์ หรือเชิญชวนมาร่วมกิจกรรมเวลากลางวันไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านทำงานไม่มีวันหยุดเสาร์ อาทิตย์

๓.๒.๒ การรวมชาวบ้านรับฟังการอบรมหรือการร่วมกิจกรรม จำเป็นต้องมี
สิ่งของตอบแทน

๓.๒.๓ มักเกิดการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในงาน รื่นเริงประเพณี

๓.๒.๔ วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว ไม่ค่อยให้ความสนใจในการดำเนินโครงการ

ผู้วิฤติเศรษฐกิจ

๔. ด้านการทหาร

๔.๑ โอกาส

๔.๑.๒ นโยบายของผู้บังคับบัญชาทางทหารทุกระดับชั้นตั้งแต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมให้ความสำคัญและคาดหวังต่อการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของฝ่ายทหาร

๔.๑.๓ เป็นองค์กรที่มีภารกิจและโครงสร้างการจัดหน่วยที่เกื้อกูลต่อการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย

๔.๑.๔ มีการแบ่งมอบพื้นที่ความรับผิดชอบให้กับหน่วยทหารโดยแน่ชัด

๔.๑.๕ มีโครงสร้างการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ

๔.๒ อุปสรรค

๔.๒.๑ กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้รับมอบภารกิจทางทหารตามแผนงานประจำปีจำนวนมากในขณะที่มีจำนวนกำลังพลจำกัด

๔.๒.๒ บทบาทของผู้นำทางทหารในบางสถานการณ์ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในความเป็นกลางทางการเมืองของฝ่ายทหารทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความหวาดระแวง

๕. ด้านเทคโนโลยี

๕.๑ โอกาส

๕.๑.๑ การติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้เกือบทุกพื้นที่

๕.๑.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาพสามารถดำเนินการได้ทั้งทางโทรศัพท์และกล้องดิจิทัลซึ่งสามารถรายงานผลการปฏิบัติงานได้รวดเร็วและประหยัด

๕.๑.๓ การติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์สามารถ ส่งข้อมูลทั้งภาพและเอกสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

๕.๑.๔ การจัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ มีสีทันสมัยตามความเป็นจริง สามารถดำเนินการได้สะดวกรวดเร็ว โดยการสร้างเป็นข้อมูลรูปภาพด้วยคอมพิวเตอร์แล้วพิมพ์บนแผ่นวัสดุไวนิล

๕.๑.๕ เกือบทุกหมู่บ้านจะมีหอกระจายข่าว

๕.๑.๖ วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย

๕.๒ อุปสรรค

๕.๒.๑ การติดต่อสื่อสารด้วยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังไม่เป็นที่แพร่หลาย

๕.๒.๒ การกระจายข่าวลือหรือข่าวสารของผู้ไม่หวังดี เพื่อบ่อนทำลายสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งการดำเนินงานของฝ่ายทหารผ่านโทรศัพท์ ที่สามารถดำเนินการได้สะดวกรวดเร็ว ในขณะที่การตรวจสอบดำเนินการได้ยากลำบาก

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงาน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยนั้นเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในระบบการจัดการและการบริหารโครงการ ซึ่งในปัจจุบันนี้อาจพบกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย โดยอุปสรรคเหล่านี้ อาจจะเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการและการบริหาร ซึ่งบางปัจจัยเป็นปัจจัยไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นหากต้องการให้การดำเนินโครงการฯ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจำเป็นต้องทำความเข้าใจและหาทางแก้ไข โดยทั่วไปปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินโครงการ แบ่งออกได้เป็น ๒ ปัจจัย ปัจจัยที่หนึ่ง คือปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายนอก (External Environment) ได้แก่ปัจจัยทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหาร ปัจจัยที่สอง คือปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ได้แก่ปัจจัยทางด้านกำลังพล งบประมาณ เครื่องมือในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงาน

๑. ปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายนอก

๑.๑ ปัจจัยด้านการเมือง

ปัจจัยทางการเมือง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพัฒนา บริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย เป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าปัจจัยด้านอื่น อาทิเช่น ทางด้านสังคมจิตวิทยา การทหาร และเทคโนโลยีจะมีพื้นฐานมาจากสภาพในทางเศรษฐกิจ แต่ปัจจัยชี้ขาดการดำเนินการก็อยู่ที่ปัจจัยทางการเมืองซึ่งมีประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณา ได้แก่สภาพแวดล้อมที่บ่งชี้ถึงความมั่นคงทางการเมือง นโยบายหรือความสนใจของรัฐบาลต่อการดำเนินโครงการฯ มีมากน้อยเพียงใด

สภาพแวดล้อมที่บ่งชี้ถึงความมั่นคงทางการเมือง สภาพการเมือง ในห้วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๕๒ ที่ผ่านมามีความไม่มั่นคงสูง มีการประท้วง การฟ้องร้องว่าพรรคการเมืองทำผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งจนต้องมีการเปลี่ยนรัฐบาล ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนนายกรัฐมนตรี ในปลายปี พ.ศ.๒๕๕๐ รัฐบาลชั่วคราวที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารในเดือนกันยายนปี พ.ศ.๒๕๔๕ ได้จัดให้มีการลงประชามติรับหรือไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๕๕๐ และผู้ไปออกเสียงลงประชามติส่วนใหญ่ยอมรับ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี

พ.ศ.๒๕๕๐ และการจัดเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่า พรรคพลังประชาชนซึ่งเป็นตัวแทนของพรรคไทยรักไทยที่ ถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตัดสินให้ ถูกยุบไป (ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๐) ได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด แต่ได้เสียงลดลง ไม่ถึงกึ่งหนึ่ง จึงได้ร่วมมือกับพรรคอื่นๆ ๕ พรรคจัดตั้งรัฐบาลขึ้นในต้นปี พ.ศ.๒๕๕๑ โดยมี นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรค พลังประชาชนได้รับเลือกจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสียงส่วนใหญ่ให้เป็นนายกรัฐมนตรี การที่คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นตัวแทนของนักการเมือง ระดับผู้นำของพรรคไทยรักไทยที่ถูกตัดสิทธิการลงสมัครรับเลือกตั้งหรือดำรงตำแหน่งการเมือง และการเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค ทำให้รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช และรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ในอีก ๗ เดือนต่อมา ไม่ได้มียุทธศาสตร์และความสามารถในการบริหารประเทศ ที่เด่นชัด และแก้ปัญหาใหญ่ๆ เช่น ค่าครองชีพสูงอันเกิดจากราคาน้ำมันสูงขึ้น ราคาข้าวในตลาด สูงขึ้น แต่เกษตรกรขายข้าวได้ราคาต่ำ ฯลฯ ได้ผลน้อย ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลที่นำโดยพรรคพลัง ประชาชนก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์และกดดันจากประชาชนกลุ่มต่างๆ กรณีที่พยายามผลักดัน การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ (โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลืออดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ที่ถูกศาลอาัยคดีทรัพย์สินและดำเนินคดีข้อ โกง หลายคดี) กรณีการไปรับรองให้รัฐบาล กัมพูชายื่นองค์การยูเนสโกขอจดทะเบียนประสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก แต่ฝ่ายเดียว และกรณี มีพฤติกรรมที่ไม่ชอบอื่นๆ กลุ่มพันธมิตรประชาชน เพื่อประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์กรประชาชน ที่ระดมคนมาชุมนุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างเข้มแข็งในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ และ ลดบทบาทไปในยุครัฐบาลรักษาการพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้เริ่มกลับมาชุมนุมประท้วงรัฐบาล พรรคพลังประชาชนตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๑ โดยได้รับการสนับสนุนจาก ประชาชนจำนวนหนึ่ง สามารถชุมนุมต่อเนื่องได้ทุกวันอย่างยืดเยื้อ ในเดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๑ ศาลได้ตัดสินว่านายสมัคร สุนทรเวช ทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนกรณีไปจัด รายการโทรทัศน์ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นผลให้นายสมัคร สุนทรเวช ต้องพ้น สภามาจากการเป็นนายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นเสียงข้างมากได้เลือก นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์จากพรรคพลังประชาชนมาเป็นนายกรัฐมนตรีแทน ขณะที่กลุ่มพันธมิตร ประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังคงชุมนุมอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในวันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๑ กลุ่มพันธมิตรฯ ไปชุมนุมปิดล้อมหน้ารัฐสภาและกองกำลังตำรวจใช้อาวุธสลายมวลชน ทำให้ ผู้ชุมนุมเสียชีวิตและบาดเจ็บหลายคน การชุมนุมปราศรัยประท้วงรัฐบาลของกลุ่มพันธมิตรฯ คงดำเนินต่อไปในเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๑ กลุ่มพันธมิตรฯ เดินทางไปชุมนุมขับไล่ นายกรัฐมนตรีนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ที่หน้าสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ โดยรัฐบาลไม่ได้หาวิธี ป้องกันและแก้ปัญหา เพื่อหาทางออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ

ตัดสินใจ สั่งปิดสนามบิน โดยไม่มีการเปิดเจรจาทางออกอื่น ทำให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจอย่างมาก ประเทศไทยในช่วงดังกล่าวอยู่ในสภาพที่มีความขัดแย้งแบบแบ่งเป็น ๒ ขั้วที่มีพลังใกล้เคียงกันอย่างรุนแรงจนดูเหมือนไม่มีทางออก จนกระทั่งศาลรัฐธรรมนูญได้ประกาศตัดสินคดีที่คณะกรรมการเลือกตั้งยื่นฟ้องว่าพรรคการเมืองทุจริตเลือกตั้งเมื่อปลายปี พ.ศ.๒๕๕๑ รวม ๓ พรรค คือ พรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคภูมิใจไทย ว่าผิดจริงเป็นผลให้นายกรัฐมนตรีนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และกรรมการบริหารพรรคทั้ง ๓ ที่ถูกศาลสั่งยุบพรรคต้องพ้นจากตำแหน่งและถูกตัดสิทธิในการลงเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง ๕ ปี ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนอื่นๆ สามารถย้ายไปอยู่พรรคอื่นหรือพรรคที่จัดขึ้นใหม่ได้ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเปิดประชุมเพื่อลงมติเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยร่วมรัฐบาลกลุ่มหนึ่ง ที่แยกย้ายไปตั้งพรรคใหม่ได้เปลี่ยนนโยบาย หันไปร่วมมือสนับสนุนนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งก่อนหน้านั้นเป็นพรรคฝ่ายค้านขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นผลให้การเมืองตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.๒๕๕๒ พลิกหัวไปเป็นรัฐบาลผสมที่นำโดยพรรคประชาธิปัตย์ ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคพลังประชาชนเดิม ไปสังกัดพรรคใหม่ชื่อพรรคเพื่อไทย กลายเป็นฝ่ายค้าน ความไม่มั่นคงทางด้านการเมืองในปี พ.ศ.๒๕๕๒ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเกิดเหตุการณ์สำคัญที่ซึ่งเป็นการช่วงชิงโอกาสระหว่างฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านซึ่งมีกลุ่มแนวร่วมประชาธิปัตย์จับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ให้การสนับสนุนจนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ทางการเมืองในประเทศไทยขึ้นอีกในเดือน เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ มีชนวนเหตุมาจากการชุมนุมแดงทั้งแผ่นดินสัญจร โดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปัตย์ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งมีการออกอากาศทางสถานีประชาธิปัตย์ โดยมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี โทรศัพททางไกลให้สัมภาษณ์และปราศรัยผ่านระบบวิดีโอลิงค์จากต่างประเทศถึงกลุ่มคนเสื้อแดงหลายครั้ง โดยกล่าวว่ารัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประเทศได้ รวมไปถึงได้มีการกล่าวพาดพิงไปยังองคมนตรีและตุลาการบางท่านว่า ได้มีการแทรกแซงการเมือง ในการชุมนุมแดงทั้งแผ่นดินสัญจรครั้งที่ ๕ ณ สนามกีฬาสมโภชเชียงใหม่ ๗๐๐ ปี แกนนำกลุ่มแนวร่วมประชาธิปัตย์ต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้ประกาศการชุมนุมแดงทั้งแผ่นดินสัญจรครั้งที่ ๖ ขึ้นที่ท้องสนามหลวง ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๒ โดยประกาศเจตนาปิดหลักชุมนุมรอบทำเนียบรัฐบาลอย่างยืดเยื้อจนกว่ารัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ และนายชาญชัย ลิขิตจิตถะ องคมนตรี จะลาออกจากตำแหน่ง การชุมนุมดังกล่าวได้มีการยืดเยื้อและทวีความรุนแรงมากขึ้น จนรัฐบาลได้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง เพื่อควบคุมสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น

และมีการปะทะกันของกลุ่มผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารบ่อยครั้ง จนในที่สุดจำเป็นต้อง ยุติการชุมนุม ในวันที่ ๑๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศยกเลิกพระราชกำหนดสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และบางอำเภอของปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม และพระนครศรีอยุธยา

๑.๒ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

จากภาวะเศรษฐกิจของโลกซึ่งเผชิญกับวิกฤติการณ์ทางการเงินที่รุนแรง ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากปัญหาซับไพร์มของสหรัฐอเมริกาได้กลายมาเป็นวิกฤติสภาพคล่อง และ วิกฤติสถาบันการเงินในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ผลจากวิกฤติการณ์ทางการเงิน ดังกล่าว ทำให้ภาคเศรษฐกิจ ที่แท้จริง ได้รับผลกระทบไปด้วย นอกจากนี้ปัญหาเศรษฐกิจของโลกที่ส่งผลกระทบแล้ว ประเทศไทย ยังมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งใน และต่างประเทศ รวมทั้งธุรกิจท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผล ต่อตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพของประชากรในชนบท ซึ่งเป็นกลุ่มคนวัยหนุ่มสาวและ วัยทำงานที่ออกไปทำงานในภาคกลาง และภาคตะวันออก ภาวะเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการผลิตในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร แต่จะมี ผลกระทบในส่วนอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญบางอุตสาหกรรม เช่น ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และอุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปซึ่งมีฐานการผลิตอยู่ใน ภูมิภาค ปัญหาการว่างงานยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้การเลิกจ้างภายใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีไม่มากนัก แต่แรงงานจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ไปทำงานใน ภูมิภาคอื่น เช่นในภาคกลาง และภาคตะวันออกที่ถูกเลิกจ้าง และเดินทางกลับภูมิลำเนา จะส่งผลให้ จำนวนผู้ว่างงานในภาคมีจำนวนเพิ่มขึ้นสูงมาก จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี พ.ศ.๒๕๕๑ เป็นต้นมา จำนวนผู้ว่างงานเริ่ม มีจำนวนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจำนวนผู้ว่างงานในเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ.๒๕๕๑ เพิ่มขึ้นจากเดือนเดียวกันของปี พ.ศ.๒๕๕๐ ร้อยละ ๒๗.๒๒ และร้อยละ ๒๓.๕๖ ตามลำดับ จากสถิติศูนย์ข่าวสารตลาดแรงงานจังหวัดขอนแก่น กองวิจัยตลาดแรงงาน กรมการ จัดหางานกระทรวงแรงงานพบว่าจังหวัดที่มีตำแหน่งงานว่างมากที่สุด ๕ อันดับแรก ได้แก่ จังหวัด นครราชสีมา จังหวัดยโสธร จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดอุดรธานี ตามลำดับ

ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปภาวะเศรษฐกิจและ การเงิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี ๒๕๕๑ และแนวโน้มปี ๒๕๕๒ ดังนี้ ภาวะเศรษฐกิจภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.๒๕๕๑ คาดว่าจะขยายตัว ร้อยละ ๔.๐ ลดลงจากปี พ.ศ.๒๕๕๐ ที่ขยายตัว ร้อยละ ๖.๑ โดยผลผลิตเกษตรที่สำคัญเพิ่มขึ้น ยกเว้นอ้อยโรงงานที่ลดลง ราคาพืชผลส่วนใหญ่

ยังสูงขึ้น มีเพียงข้าวเปลือกเหนียวที่ราคาลดลง การผลิตภาคอุตสาหกรรมชะลอตัว เนื่องจากการผลิตที่ชะลอตัวลง ของอุตสาหกรรมแป้งมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป สำหรับภาคบริการและการท่องเที่ยวชะลอตัว โดยเฉพาะในส่วนครึ่งหลังของปีจากผลกระทบของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ และภาวะน้ำท่วม การอุปโภคบริโภคภาคเอกชนและการลงทุนภาคเอกชนชะลอตัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางการเมืองที่ผันผวน รวมถึงปัจจัยเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ การลงทุน ส่วนใหญ่จึงเป็นโครงการลงทุนขนาดเล็ก รายได้ภาครัฐจากภาษีอากรยังคงขยายตัว เป็นผลจากภาษีสรรพสามิตเป็นสำคัญ ส่วนรายจ่ายลดลงจากปีก่อน เป็นผลจากการลดลงของรายจ่ายลงทุน โดยเฉพาะในช่วงครึ่งปีหลังเนื่องจาก พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายปี พ.ศ.๒๕๕๒ มีผลบังคับใช้ล่าช้า สินเชื่อชะลอตัวที่สำคัญ ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง สินเชื่อเพื่อการผลิต สินเชื่อเพื่อการขายส่งขายปลีก และสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ สำหรับอัตราเงินเฟ้อทั่วไปอยู่ที่ร้อยละ ๖.๔ เร่งตัวขึ้นจากปีก่อนเป็นผลจากราคาสินค้าประเภทอาหารปรับสูงขึ้นเป็นสำคัญรายละเอียดของแต่ละภาคเศรษฐกิจมีดังนี้

ภาคเกษตรกรรม ผลผลิตสาขาการเกษตรโดยรวมฤดูกาลเพาะปลูกปี พ.ศ.๒๕๕๑/พ.ศ.๒๕๕๒ เพิ่มขึ้นจากปีก่อน ทั้งผลผลิตข้าวนาปี มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และยางพารา โดยเป็นการเพิ่มขึ้นทั้งพื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตต่อไร่ เนื่องจากสภาพอากาศ ที่เอื้ออำนวย ในขณะที่ผลผลิตอ้อยส่งเข้าโรงงานลดลง ราคาข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน และยางพาราเพิ่มสูงขึ้น ตามความต้องการทั้งภายในและต่างประเทศที่เพิ่มขึ้น

ภาคอุตสาหกรรม ผลผลิตของอุตสาหกรรมที่สำคัญของภาคในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ชะลอตัวจากปีก่อน เนื่องจากอุตสาหกรรมหลายประเภทมีการผลิตที่ชะลอลง ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตแป้งมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ยังมีอุตสาหกรรมที่มีการผลิตเพิ่มขึ้น ได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และอุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์

ภาคการบริการ ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ ภาคการบริการท่องเที่ยวในภาคชะลอตัวลง โดยเฉพาะในช่วงครึ่งปีหลัง นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๘.๓ จากช่วงเดียวกันของปีก่อน เนื่องจากในช่วงครึ่งปีหลัง มีสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ และภาวะน้ำท่วม ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว อัตราการเข้าพักของโรงแรมอยู่ที่ระดับร้อยละ ๔๖.๓ ลดลงจากระยะเดียวกันของปีก่อน ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ ๕๒.๑

การอุปโภคบริโภคภาคเอกชน ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ การอุปโภคบริโภคภาคเอกชน โดยรวมยังคงชะลอตัวตามภาวะทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัว การขาดความเชื่อมั่นในรายได้ที่จะได้รับ รวมทั้งความเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงิน ส่งผลให้ประชาชนเพิ่มความระมัดระวังในการใช้จ่าย จากภาวะราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น ปริมาณการใช้ไฟฟ้าเพื่อที่อยู่อาศัย เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๗ ชะลอลงจากปีก่อนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๒

๑.๓ ปัจจัยด้านสังคมจิตวิทยา

โดยพื้นฐานประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอุปนิสัยอ่อนโยน โอบอ้อมอารี มีความกตัญญูรู้คุณคน เชื่อถือผู้นำให้เกิดศรัทธาต่อราชการ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งกว่าชีวิต การสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นกลุ่ม หรือเป็นคุ้มตามสายเครือญาติ ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปลูกพืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ปอ ข้าวโพด เพราะว่าภาคนี้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกมากกว่าภาคอื่น แต่ผลิตผลที่ได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ เพราะการทำนาส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนซึ่งไม่ค่อยแน่นอน การขาดแคลนน้ำในภาคนี้ทำให้ไม่ค่อยมีการปลูกพืชหลังการฤดูเก็บเกี่ยวข้าว เป็นเหตุให้ประชากรในภูมิภาคนี้มีความยากจนเป็นส่วนมาก เนื่องจากความขัดสนในพื้นที่ผู้คนในภาคนี้จึงได้ดิ้นรนไปหางานทำกันในภาคอื่น ส่วนใหญ่จึงไปทำงานรับจ้างในที่ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ บรูไน และในประเทศเขตทะเลทรายตะวันออกกลาง จากการที่ภาคอีสานเป็นภาคที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศกว่า ๒๑ ล้านคน หรือ ๑ ใน ๓ ของประเทศไทย และยังเป็นภาคที่มีปัญหาด้านต่างๆ มากที่สุด เช่น ปัญหาความแห้งแล้ง ความยากจน ประชากรอพยพย้ายถิ่น และส่งผลให้การว่างงานเพิ่มขึ้นด้วยสังคมไทยปัจจุบัน ผ่านเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดนที่มีการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารทั่วโลกอย่างรวดเร็ว โดยไม่อาจควบคุมด้วยเครื่องมือเทคโนโลยี หรือกฎหมายของรัฐได้ สังคมไทยจึงเป็นสังคมที่สามารถรับวัฒนธรรมจากทุกมุมโลก อิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมแบบทุนนิยมหรือวัฒนธรรมของชุมชนเมืองและวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศตะวันตกได้ส่งผลต่อสภาพชีวิตของสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ทำให้เกิดการนำวัฒนธรรมหลายอย่างมาใช้ เช่น แฟชั่นการแต่งกาย การตกแต่งร่างกาย การใช้คำพูดตามคำโฆษณา การใช้เวลาว่างตามห้างสรรพสินค้า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและวัฒนธรรม ของไทยพอสรุปได้ดังนี้

๑.๓.๑ ด้านครอบครัว ครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขนาดใหญ่ มาเป็นครอบครัวขนาดเล็กมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างญาติก็ห่างเหินไปจากเดิม เนื่องจากครอบครัวมีขนาดเล็กลง ญาติพี่น้องมักไม่ได้มาอยู่ด้วยกัน ความผูกพันจึงน้อยลงกว่าเดิม

๑.๓.๒ ด้านการเมืองการปกครอง ประชาชนมีองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนได้รับการบริการขั้นพื้นฐานดีขึ้น โรงเรียน ไฟฟ้า ถนน น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ เพื่ออำนวยความสะดวกสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่น และเป็นพื้นฐานในการบริหารประเทศ

๑.๓.๓ ด้านความเชื่อและศาสนา สมัยก่อนประชาชนจะเชื่อถือผีสง เทวดา ปัจจุบันประชาชนใช้หลักเหตุผลทางวิทยาการสมัยใหม่มากขึ้น ความยึดมั่นในศาสนามีแนวโน้มลดน้อยลงเรื่อยๆ การสร้างการปรับปรุงวัดน้อยลงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การบวชเรียนในด้านพุทธศาสนาก็มีอยู่ไม่มาก ถ้าบวชก็มักจะเป็นการบวชในระยะสั้น ไม่ใช่การบวชเป็นพรรษาเช่นในอดีต

๑.๓.๔ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นมีผู้ปฏิบัติลดน้อยลง หรือมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ประเพณีแต่งงาน การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ศิลปะการแสดงต่างๆ มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป

ผลดีผลเสีย ของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ทางสังคมและวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรมย่อมทำให้เกิดทั้งผลดีผลเสียดังนี้

๑. การประกอบอาชีพของประชาชน ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตมากขึ้น เช่น การทำนาโดยใช้รถไถ รถเกี่ยวข้าว เครื่องนวดข้าว การขยายการผลิตทางอุตสาหกรรม การบริการทำให้มีอาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น พนักงานในห้างสรรพสินค้า รถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง มีตลาดนัดตามหมู่บ้าน มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตมีมากขึ้น เช่น โทรศัพท์ วิทยุ พัดลม ตู้เย็น เป็นต้น การคมนาคม การสื่อสารที่มีความสะดวกทำให้เกิดผลดี ที่เกิดขึ้นคือ ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลเสียที่เกิดขึ้นคือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลาย เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย อากาศเป็นพิษ แม่น้ำลำคลองเน่าเสีย ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นต้น

๒. ความเชื่อและค่านิยมของประชาชน ปัจจุบันประชาชนเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์มากขึ้น มีเหตุผลมากขึ้นซึ่งเป็นผลดี ส่วนผลเสียที่เกิดขึ้นมีความเชื่อในศาสนาน้อยลงและปัจจุบันประชาชนมีความนิยมในวัตถุมากยิ่งขึ้นทำให้การดำเนินชีวิตเป็นแบบตัวใครตัวมัน พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูกๆ ประชาชนคิดถึงผู้อื่นน้อยลง มุ่งแสวงหาประโยชน์เฉพาะตนจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมหลายประการ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน

๓. ศิลปวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรม เช่น ประเพณีการแต่งงาน การแต่งกาย อาหาร การฟังเพลงลูกทุ่งแทนหมอลำ ผลดีคือ ความพึงพอใจของประชาชน ที่เกิดขึ้น ผลเสียที่เกิดขึ้นคือ การสิ้นเปลืองเงินที่ใช้จ่าย การแต่งกายที่ล่อแหลมอาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม การละเลยศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นทำให้เกิดการสูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิม

ของท้องถิ่นทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมก็ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน เพราะหากไม่เปลี่ยนแปลงอาจเกิดความล้าหลังไม่สามารถพัฒนาให้เท่าเทียมกับชาติอื่นๆ ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงควรให้เกิดความเจริญของท้องถิ่น เช่น ประชาชนมีการศึกษาที่ดีขึ้นมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลง ดังนั้นประชาชนในท้องถิ่นก็ต้องยอมรับ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประชาชนมีความเครียดมากขึ้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (๒๕๔๕ : ๖ - ๒๒) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ใช้กำหนดภาพอนาคตของสังคมไทยไว้อย่างน่าสนใจในประเด็นวิกฤตคุณธรรมจริยธรรมซึ่งกล่าวว่า สภาพสังคมในปัจจุบันความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทยได้เข้าสู่ภาวะวิกฤต ดังสะท้อนได้จากปัญหาความรุนแรงที่เพิ่มขึ้นสังคม ปัญหาการขาดความซื่อสัตย์สุจริตและคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาความเกียจคร้าน อายกรวยทางลัด ปัญหาขาดการประมาณตน ขาดความขยันขันแข็ง ความฟุ้งเฟ้อฉาบฉวยในสังคมเป็นต้น ซึ่งปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมนี้ จะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคน สังคมไทยในอนาคตและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในอนาคต จากการวางแผนเรื่องประชากรของประเทศทำให้การวางแผนครอบครัวประสบความสำเร็จมาโดยตลอดทำให้สัดส่วนของประชากรวัยเด็กลดลงวัยแรงงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ประชากรสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการแพทย์ที่ส่งผลให้อายุขัยของคนไทยโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้รัฐต้องออกนโยบายประชากรในอนาคตที่เหมาะสม เพื่อเน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิต การกระจายตัว และการย้ายถิ่นฐาน รวมถึงการสร้างโครงข่ายนิรภัยทางสังคม (Social Safety Nets) ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลและดูแลประชากรส่วนใหญ่ให้ได้รับการพัฒนาที่เท่าเทียมกัน

๑.๔ ปัจจัยด้านการทหาร

นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเมืองไทยต่างก็เห็นตรงกันว่ากองทัพมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทยมาตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ.๒๔๗๕ และต่อมาในการยึดอำนาจรัฐประหารในหลายโอกาส (Riggs, ๑๙๖๖) (Morell and Sumudavanija, ๑๙๘๑) (เสน่ห์ จามริก, ๒๕๔๕)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ เป็นกฎหมายสูงสุดว่าด้วยการจัดระเบียบการปกครองราชอาณาจักรไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษร ฉบับที่ ๑๘ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๐ ในหมวด ๕ ส่วนที่ ๒ ว่าด้วยแนวนโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ มาตรา ๗๗ บัญญัติว่ารัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบัน

พระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ และต้องจัดให้มีกำลังทหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยจำเป็นและเพียงพอ เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ

ผลการประชุมสภาทนายความเมื่อ ๓๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๒ เรื่อง ความสามัคคีของ กองทัพและความสมานฉันท์ของคนในชาติ จากสถานการณ์ความไม่เรียบร้อยอันเนื่องมาจากการชุมนุม จนเกิดเหตุการณ์วุ่นวายต่างๆ เกินกว่าที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะแก้ไขสถานการณ์ได้ รัฐบาล ได้ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินทำให้ทหารต้องเข้าไป แก้ไขสถานการณ์ เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ของคนในชาติ จึงให้หน่วยขึ้นตรงกระทรวงกลาโหม และเหล่าทัพ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

ประการที่หนึ่ง การปลูกฝังความรัก ความสามัคคีของกำลังพลและครอบครัวให้ เชื่อมมั่นในกองทัพ

ประการที่สอง การทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยอาศัย กลไกของกองทัพที่ใกล้ชิดกับประชาชน

ประการที่สาม ในด้านต่างประเทศให้กองบัญชาการกองทัพไทยและเหล่าทัพแจ้งให้ ผู้ช่วยทูตทหารได้ทำความเข้าใจกับมิตรประเทศและประชาชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้น

ภารกิจทางทหารเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งภารกิจที่กองพลพัฒนาที่ ๒ ได้รับในห้วงเดียวกับดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ที่สำคัญได้แก่ การจัดชุดปฏิบัติการตามศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ที่ได้รับมอบหมายจากกองทัพภาคที่ ๒ การก่อสร้างโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๕ จังหวัดนครราชสีมา, การก่อสร้าง ทางหลวงหมายเลข ๔๑๘ เชื่อมจังหวัดปัตตานี – ยะลา , งานปรับปรุงหน่วยทหารเพื่อเสริมสร้างกำลังกองทัพ เช่น การก่อสร้าง โรงนอนทหาร การก่อสร้างคลังยุทโธปกรณ์, การปรับปรุงบ้านพักข้าราชการทหาร, การปรับปรุงอาคารสำนักงาน, การจัดกำลังพลปฏิบัติงานในหน่วยเฉพาะกิจปัตตานี, การก่อสร้างที่มั่นตัดแปลงแข็งแรง (บังเกอร์) ให้หน่วยทหารที่ปฏิบัติงานตามแนวชายแดน, การจัดชุดพัฒนาสัมพันธ์มวลชนประจำกองกำลัง ป้องกันชายแดน (กองกำลังสุรนารี) การฝึกทบทวนหน้าที่เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล และหน่วยตามวงรอบประจำปี เป็นต้น ภารกิจดังกล่าวเป็นเพียงบางส่วนของกองพลพัฒนาที่ ๒ ต้องดำเนินการให้คล่องตามแผนงาน โครงการในขณะเดียวกันต้องปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ของโครงการสู่วิถีปฏิบัติด้วยเช่นกัน

๑.๕ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี

กระบวนการโลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต จนกระทั่งในโลกปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร และโทรคมนาคมอย่างแพร่หลาย การติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนแต่เดิมทำได้ด้วยเสียงพูดผ่านเครื่องโทรศัพท์ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบันทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้หลายวิธี เช่น การสื่อสารด้วยเสียงพูดผ่านอินเทอร์เน็ต การสื่อสารด้วยข้อความสั้น (Short Message System : SMS) การสื่อสารด้วยอีเมล การสื่อสารด้วยข้อความแบบโต้ตอบ (Instant Message) เป็นต้น เทคโนโลยีการสื่อสาร และโทรคมนาคมส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยีการสื่อสาร และโทรคมนาคมที่เกิดขึ้นมีหลายประการ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ปัญหาการพาณิชย์ที่ขัดต่อกฎหมาย และศีลธรรม ปัญหาการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ปัญหาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชน ปัญหาบุคลากรสาขาวิชาชีพเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลกระทบของเทคโนโลยี การสื่อสาร และโทรคมนาคมต่อสังคมไทย มีดังนี้

๑.๕.๑ การสื่อสารและโทรคมนาคมนั้นส่งผลกระทบต่อระบบสังคมการเมืองในแง่ของการเพิ่มช่องทางเลือกในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนให้มากขึ้น ส่วนในระดับปัจเจกบุคคลนั้นพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดทัศนคติ ตลอดจนจิตสำนึกทางการเมืองในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันโดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องพรมแดน รัฐบาลและอำนาจอธิปไตยอีกต่อไป โดยผลกระทบของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีต่อระบบการเมืองที่เห็นได้อย่างชัดเจนประการหนึ่งคือ เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์และเทปวีดิทัศน์มีส่วนยับยั้งอำนาจของผู้ปกครองที่เป็นเผด็จการไว้ได้ ในปัจจุบันนี้เป็นเรื่องยากมากที่กลุ่มทหารไม่ว่าจะเป็นที่ไหนในโลกก็ตามที่จะทำการปฏิวัติ ในยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถแพร่กระจายไปได้ทั่วทุกมุมโลกในเวลาอันรวดเร็ว ในยุคก่อนการปฏิวัติในประเทศใดก็เป็นเรื่องส่วนตัวของประเทศนั้น แต่ในยุคปัจจุบันมีระบบการสื่อสารเชื่อมโยงโลกทั้งโลกเข้าไว้ด้วยกัน การปฏิวัติในประเทศหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อถูกต่อต้านจากประเทศอื่นด้วยระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร แบบกระจายอำนาจ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรสารและอินเทอร์เน็ตนั้น จะทำให้ปัจเจกชนมีอำนาจมากขึ้น และทำให้ประชาชนสามารถที่จะติดตามเรื่องราวของรัฐบาล ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าที่รัฐบาลจะติดตามเรื่องราวของประชาชนเสียอีก

๑.๕.๒ การขยายตัวของการสื่อสารและโทรคมนาคมได้มีอิทธิพลที่สร้างผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งในทางตรงและทางอ้อม อันเนื่องมาจากการหลั่งไหลของ “ทุนนิยมสมัยใหม่” (Modern capitalism) ที่เกิดขึ้นทั่วโลกส่งผลให้ทุนนิยมโลก การค้าระหว่างประเทศ หรือธุรกิจ

ข้ามชาติ (Multi-National Corporations: MNCs) เข้ามามีบทบาทต่อการเมืองไทย เกิด “การหลั่งไหลของทุนและข้อมูลข่าวสาร” สื่ออินเทอร์เน็ตก็จะแทรกซึมเข้าสู่ทุกตำบลทุกท้องถิ่น เช่น การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลเสียด้วยหากมีการใช้การพาณิชย์ที่ผิดกฎหมาย และศีลธรรม

๑.๕.๓ ผลกระทบของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ด้วยการสื่อสารโทรคมนาคมมีความสะดวกติดต่อกันง่ายขึ้นจึงส่งผลให้การรับรู้ข่าวสารมีความรวดเร็ว และมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั่วโลกหรือเกิดเป็นลักษณะ “หมู่บ้านโลก” (Global Village) และ “วัฒนธรรมโลก” (Global Culture) ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (conflict of culture) อันเนื่องมาจากสื่อสารที่รวดเร็วเสมือนอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดการส่งผ่านวัฒนธรรมผ่านสื่อทันสมัยในยุคโลกาภิวัตน์จากประเทศตะวันตกที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกับสังคมไทย ทักษะคิดและค่านิยมสมัยใหม่แบบตะวันตกจะหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยที่ยังคงมีทัศนคติ ค่านิยมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่ จึงเกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยี การสื่อสาร และโทรคมนาคมต่อสังคมไทย มีดังนี้

๑.๕.๓.๑ เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่ม เข้ามามีบทบาทต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ปัญหาอาชญากรรมชนิดใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศเริ่มจะสร้างปัญหาให้แก่สังคมโดยรวม เกิดจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

๑.๕.๓.๒ ธุรกิจที่ทำภายใต้เทคโนโลยีสารสนเทศและอาศัยเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรมมีมากมาย ทั้งที่ผิดศีลธรรมชัดเจน และที่อยู่ในข่ายหลอกลวงให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายจากธุรกิจเหล่านี้มาในรูปแบบหนึ่งของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

๑.๕.๓.๓ อินเทอร์เน็ตนั้นมิได้มีแต่ประโยชน์เพียงด้านเดียว เป็นที่ยอมรับกันว่าความไร้ขอบเขตของการออนไลน์ทำให้เกิดผลในทางลบหลาย ๆ ประการ ที่เห็นได้ชัดคือปัญหา สื่อลามกอนาจาร การล่อลวง เกมออนไลน์ เป็นต้น ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยเหล่านี้มักเป็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ซึ่งขาดความรู้ ความเข้าใจ และความระมัดระวังตัวในการออนไลน์หรือการใช้เทคโนโลยีดังกล่าว

ปัจจัยสถานะแวดล้อมภายใน

๑. ปัจจัยด้านกำลังพล (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ๒๕๔๑ : ๒๒๒) ได้กล่าวว่า กำลังพล คือทรัพยากรที่ซึ่งมีชีวิตจิตใจ พร้อมทักษะ ความชำนาญและความสามารถที่จะเข้ามาปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ทรัพยากรบุคคลผู้ทำงานเหล่านี้ จะเป็นผู้ดำเนินกิจการต่าง ๆ ในขั้นปฏิบัติ โดยจะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น เงินทุน สิ่งของ วัสดุคิบั และจะเป็นผู้ขับเคลื่อนระบบ โดยทำกิจกรรมต่างๆ ผลงานที่ออกมาจากที่ได้ดำเนินไป จะดีมากหรือน้อยอย่างไรนั้น ส่วนใหญ่ จะขึ้นอยู่กับ

กับปัจจัยด้านบุคคลนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะคนนับเป็นปัจจัยที่ผันแปร ซึ่งต่างกับปัจจัยทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการปฏิบัติงาน กระบวนการพฤติกรรมขององค์การจะเชื่อมโยงกับรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆ เช่น การตั้งเป้าหมาย การวัดผล การจูงใจให้รางวัลตอบแทนต่างๆ และการสร้างความสามัคคี ความจงรักภักดี การคิดริเริ่ม และการทุ่มเทกำลังความสามารถให้ปรากฏเป็นผลงานที่ดี ทั้งนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องมักจะเป็นเรื่องของผู้นำการสร้างทีมงาน และการจูงใจ ที่ได้ผลในทางปฏิบัติหรือก็คือ ส่วนของการบริหารทรัพยากรบุคคลนั่นเอง เพื่อทำหน้าที่งานทางด้านการบริหารต่างๆ ให้บังเกิดผลสำเร็จต่อองค์การได้สูงสุด ตามสถานการณ์ต่างๆ โดยสรุปคือบุคคลกับการทำงานนั่นเอง เพื่อสร้างจุดแข็งคือ เพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ และมีความรับผิดชอบ โดยมีความรู้ความสามารถตรงตามภาระงานที่รับผิดชอบทำให้งานที่ได้มีคุณภาพ

ดังนั้น ปัจจัยด้านกำลังพลเป็นส่วนสำคัญในการนำโครงสร้างวิฤทธิเศรษฐกิจฯ สู่อุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจำนวนกำลังพล ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการประสานงานและการถ่ายทอดความรู้เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบในด้านจำนวนกำลังพล มีปัจจัยเกี่ยวข้องที่สำคัญคือ คำสั่งกองทัพบกเฉพาะที่ ๔๐/๔๔ เรื่องการปรับระดับความพร้อมรบและการบรรจุกำลังพลของหน่วยในส่วนกำลังรบและส่วนสนับสนุนการรบ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๔ ทำให้กองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งเป็นหน่วยสนับสนุนการรบและสนับสนุนการช่วยรบ ได้รับการปรับระดับความพร้อมรบเป็นระดับ ๒ โดยได้รับการอนุมัติบรรจุกำลังพล ร้อยละ ๗๐ ของอัตราเต็ม ซึ่งข้อมูลบัญชีหน่วยทหารปี พ.ศ.๒๕๕๒ กองพลพัฒนา ๒ มีอัตรากำลังพลที่ได้รับการบรรจุจริงร้อยละ ๗๖.๗๒ เทียบกับอัตราอนุมัติ ซึ่งหากพิจารณารวมกำลังพลทั้ง ๓ ประเภทถือว่าสถานภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่เมื่อพิจารณากำลังพลประเภทนายทหารซึ่งเป็นกำลังพลส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวก ปกครอง บังคับบัญชา ได้รับการบรรจุเพียงร้อยละ ๕๕.๔๒ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดมาก

การขาดแคลนกำลังพลเป็นเรื่องที่มีความท้าทายในการดำรงภารกิจที่ได้รับมอบให้บรรลุผลสำเร็จ ทั้งภารกิจทางทหารที่ได้รับมอบเป็นประจำและภารกิจตามนโยบายเร่งด่วน เช่น การดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ระบบการอบรมพัฒนาความรู้ และการบรรจุกำลังพลทางทหาร จะดำเนินการฝึกอบรมและบรรจุกำลังพลตามระบบหมายเลขชำนาญการทางทหาร (ชกท.) เพื่อความสะดวกในการแบ่งประเภทกำลังพลให้ได้ตามลักษณะคุณวุฒิ ความชำนาญในหน้าที่และเกิดความสะดวกในการพิจารณาตรวจสอบกำลังพล เพื่อการบันทึกประวัติการรายงานการควบคุมกำลังพล การแยกประเภทงานเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาวางแผนเกี่ยวกับการฝึกศึกษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการบรรจุกำลังพล และจัดการฝึกอบรมกำลังพล

ของทหารจึงดำเนินการให้สอดคล้องกับหน่วยและเหล่า โดยมีพื้นฐานความต้องการเพื่อการปฏิบัติการทางทหารทั้งสิ้น แต่การดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย เป็นการปฏิบัติการอื่นที่นอกเหนือจากการสงคราม และเป็นการดำเนินงานเฉพาะจึงจำเป็นต้องพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างดียิ่ง จนถึงขั้นเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี

๒. ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านงบประมาณในการดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย จะเป็นปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมได้เร็วหรือช้า เพราะบุคลากรกองทัพบกได้รับเบี้ยเลี้ยงเงินเดือนอยู่แล้ว และโดยวัฒนธรรมการปฏิบัติงานของทหารเมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งการให้ดำเนินการและคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายแล้วเป็นสิ่งที่ทหารจะต้องปฏิบัติโดยทันที ซึ่งเป็นความรับผิดชอบของหน่วยตามลำดับชั้นที่จะต้องใช้เวลาริเริ่มเพื่อให้บรรลุภารกิจที่ได้รับมอบหมายโดยเฉพาะภายใต้สภาวะการจำกัดด้านงบประมาณผู้บังคับหน่วยต้องใช้ความริเริ่มและความสามารถในการประสานงานอย่างยิ่ง ดังนั้นงบประมาณไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดแต่เป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการไปด้วยความราบรื่น นอกจากจำนวนงบประมาณที่เป็นค่าตอบแทนกำลังพลในการปฏิบัติงานและค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ในการติดต่อประสานงานแล้ว ความต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณตามห้วงระยะเวลา เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้ฝ่ายปฏิบัติงานและฝ่ายอำนาจการ เกิดความมั่นใจ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถทำประมาณการณ และจัดทำแผนการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการในที่สุดโดยงบประมาณ ตามการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๒.๑ กลุ่มงบอำนาจการ เป็นงบประมาณของหน่วยทหารที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัยระดับภาค และระดับจังหวัด เช่น กองทัพบก มณฑลทหารบก จังหวัดทหารบก เป็นต้น

๒.๒ กลุ่มงบปฏิบัติการ เป็นงบประมาณที่มอบให้หน่วยทหารที่รับผิดชอบปฏิบัติงานระดับอำเภอ โดยงบประมาณกลุ่มนี้ แบ่งเป็น ค่าตอบแทน ค่าจัดเตรียมข้อมูลด้านการข่าวในพื้นที่ และค่าใช้จ่ายงานด้านกิจการพลเรือน โดยกองพลพัฒนาที่ ๒ และหน่วยขึ้นตรงกองพลพัฒนาที่ ๒ ได้รับเฉพาะงบประมาณในกลุ่มนี้เท่านั้น

๓. ปัจจัยด้านเครื่องในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เป็นปัจจัยสนับสนุนที่แปรผันไปตามคุณลักษณะของหน่วยเพราะหน่วยทหารที่มีรูปแบบอัตรการจัดต่างกัน จะมีเครื่องมือและขีดความสามารถแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งแต่ละหน่วยจะต้องนำเอาศักยภาพและขีดความสามารถของแต่ละหน่วยที่มีมาดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการนอกจากยุทโธปกรณ์

ทางทหารที่อยู่อัตราแล้วจำเป็นต้องประสานหน่วยงานในท้องถิ่นขอรับการสนับสนุน ด้วยเหตุผลประการสำคัญคือ ฝ่ายทหารแม้จะมีความพร้อมด้านยานพาหนะหรือเครื่องมือเครื่องจักรทางทหารช่าง แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณและน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีไว้เฉพาะการปฏิบัติการกิจทางทหารและที่ไม่ได้รับการจัดสรรไว้ในงบประมาณการดำเนินการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ ให้การสนับสนุนด้วยเช่นกัน เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อรวบรวมและส่งข้อมูลระหว่างชุดปฏิบัติงานบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการกับผู้บังคับบัญชาที่อยู่ส่วนหลังเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อการตกลงใจที่ถูกต้อง

๔. ปัจจัยด้านแผนการปฏิบัติ ปัจจัยด้านแผนการปฏิบัติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะแผนการปฏิบัติจะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การทำงานที่ถูกต้องรักษาระดับความคงเส้นคงวา หรือมีดุลยภาพในเรื่องของความไม่แน่นอน ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการตัดสินใจ รวมทั้งทำให้การปฏิบัติงานไปได้อย่างประหยัด และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ค่าใช้จ่ายลดลง การประสานความร่วมมือมีข้อผิดพลาดน้อย ทำให้การควบคุมง่ายขึ้น โดยเฉพาะภายใต้สภาพเงื่อนไขความจำกัด ด้านกำลังพล ระยะเวลา และงบประมาณ ดังนั้นการวางแผนในการปฏิบัติงานที่ละเอียดรอบคอบจะทำให้งานประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณจนเกินไป กระบวนการวางแผนและตกลงใจทางทหาร แบ่งออกเป็นการแสวงข้อตกลงใจแบบเร่งด่วนซึ่งใช้ในกรณีสถานการณ์คับขันหรือมีเวลาจำกัดมาก หรือไม่มีเวลาเลยแต่มีปัญหาที่ต้องการแก้ไขในทันที ผู้บังคับบัญชา จำเป็นต้องใช้ความริเริ่มอันเกิดจากประสบการณ์ของผู้บังคับบัญชาพิจารณาหนทางที่เหมาะสมแก้ปัญหาเร่งด่วนในทันที ส่วนแสวงข้อตกลงใจอย่างประณีตเป็นการดำเนินการเพื่อให้ได้ข้อตกลงใจ เมื่อมีเวลาในการวางแผนอย่างละเอียดก่อนการปฏิบัติ ฝ่ายเสนาธิการที่เกี่ยวข้องจะประสานงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อวางแผนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชา (แนวสอน ๑๐๐ - ๕ การประมาณสถานการณ์ของกองบัญชาการ, โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๔๕) จนได้แผนที่สมบูรณ์ ส่งให้หน่วยได้บังคับบัญชานำไปปฏิบัติโดยกระบวนการแสวงข้อตกลงใจอย่างประณีตแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มงาน ดังนี้

๔.๑ การวิเคราะห์ภารกิจ มีความมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้บังคับหน่วยและฝ่ายอำนวยการเข้าใจปัญหาและช่วยเหลือผู้บังคับหน่วยรองทุกระดับเข้าใจเจตนารมณ์ของผู้บังคับบัญชาของหน่วยเหนืออย่างกระจ่างชัด

๔.๒ การพัฒนาหนทางปฏิบัติ มีความมุ่งหมายเพื่อจัดทำหนทางในการปฏิบัติงานที่ยอมรับได้หลายๆ หนทางเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาตกลงใจเลือก

๔.๓ การวิเคราะห์หนทางปฏิบัติ มีความมุ่งหมายเพื่อหาข้อดีและข้อเสียแต่ละหนทางปฏิบัตินำมาเปรียบเทียบกันเพื่อเสนอหนทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

๔.๔ การตกลงใจและปฏิบัติ เป็นการเปรียบเทียบเทียบ ข้อดีข้อเสียของผู้บังคับบัญชา เพื่อเลือกแนวทางที่ดีที่สุดนำไปจัดทำแผนการปฏิบัติและออกคำสั่งให้หน่วยดำเนินการ

แนวคิดและทิศทางการปรับตัวของประเทศไทย

แนวคิดภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต ตลอดจนทั้งการทบทวนผลการพัฒนาและสถานะของประเทศ ได้สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างการพัฒนาของประเทศที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืนและอ่อนไหวต่อผลกระทบจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง บนพื้นฐานคุณภาพเชิงพลวัตของการพัฒนาที่เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและใช้หลัก ความพอประมาณให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างชนบทกับสังคมเมือง โดยมีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยง ให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ความรู้ ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยรวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียรอันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

ทิศทางการปรับตัวของประเทศไทยเพื่อการพัฒนาประเทศให้สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จำเป็นต้องสร้างความแข็งแกร่งของระบบและโครงสร้างต่างๆ ภายในประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของประเทศตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญต่อการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติ ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์

อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเป็นเสมือนเสาเข็มหลักในการพัฒนาประเทศ โดยการเสริมสร้างทุนสังคมที่มุ่งพัฒนาศักยภาพคนในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ครอบครัวยุคใหม่มีความอบอุ่น มั่นคง ชุมชนมีความเข้มแข็ง และรวมพลังเป็นเครือข่ายในการพัฒนาสำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจไทยสู่ระบบเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการลงทุน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของเศรษฐกิจฐานราก เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ในส่วนของการเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากรเพื่อสงวนรักษาให้ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคงความอุดมสมบูรณ์ เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศและเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของคนไทยให้มีความสุขอย่างยั่งยืนขณะเดียวกันจำเป็นต้องเสริมสร้างระบบโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและทุกระดับในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน พร้อมทั้งปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ลดบทบาทอำนาจของราชการในส่วนกลางและเพิ่มบทบาทมอบอำนาจและกระจายอำนาจการตัดสินใจ การดำเนินการและกระจายการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ราชการส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและการปฏิรูปธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต โปร่งใส และเร่งปฏิรูปกฎหมาย กฎระเบียบเพื่อสร้างสมดุลในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้ทั่วถึงเป็นธรรม โดยต้องดำเนินการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงควบคู่ไปด้วย อันจะสนับสนุนให้การบริหารจัดการประเทศสู่ดุลยภาพ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคมทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงนำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืน

ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านบรรเทาสาธารณภัย

โครงสร้างการจัดองค์กรในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การจัดองค์กรในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยองค์กรที่ปฏิบัติและรับผิดชอบในการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ประกอบด้วย กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน แบ่งเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

๑. ระดับชาติ ได้แก่ กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งราชอาณาจักร (กอ.ปพร.รจ.) ตั้งอยู่ ณ กระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้อำนวยการ ผู้แทนจากทุกส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรภาคเอกชนที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นเจ้าหน้าที่หลัก มีหน้าที่รับผิดชอบ

การปฏิบัติ การประสานงานเกี่ยวกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนทั่วราชอาณาจักร ตามนโยบายของคณะกรรมการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ

๒. ระดับภาค ได้แก่ กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนภาค (กอ.ปพร.ภาค) ประกอบด้วย ผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มอบหมายให้เป็นผู้อำนวยการ ผู้แทนส่วนราชการและภาคเอกชนร่วมในกองอำนวยการพื้นที่รับผิดชอบ การปฏิบัติงานเป็นไปตามคำสั่งของผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งราชอาณาจักร โดยมีศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำหน้าที่เป็นสำนักงานกองอำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบประสานงาน ติดตามผลการปฏิบัติตามนโยบายของคณะกรรมการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งชาติ ช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจังหวัด

๓. ระดับจังหวัด ได้แก่ กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจังหวัด จำนวน ๗๕ แห่ง และกองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกรุงเทพมหานคร ๑ แห่ง (กอ.ปพร.จว./กทม.) ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้อำนวยการตามลำดับ ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่วนราชการองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ร่วมปฏิบัติงานในกองอำนวยการ โดย กอ.ปพร.จว. มีหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยหลักในการป้องกัน บรรเทาและฟื้นฟูภัยฝ่ายพลเรือนที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ

๔. ระดับพื้นที่ ได้แก่ กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนอำเภอ/กิ่งอำเภอทุกแห่ง/เทศบาลทุกแห่ง และ เมืองพัทยา (กอ.ปพร. อำเภอ/กิ่งอำเภอ/เทศบาล/เมืองพัทยา) ประกอบด้วย นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ/หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ/นายองค์การบริหารส่วนตำบล/นายกเทศมนตรี/ปลัดเทศบาล/ปลัดเมืองพัทยา เป็นผู้อำนวยการ ในการอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในพื้นที่นั้นๆ

หลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

หลักการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓ – ๒๕๕๗ สถานการณ์สาธารณภัยของประเทศไทย จากรายงานของ World Population Prospects (The ๒๐๐๗ Revision, UNDP) พบว่าปัจจุบันจำนวนประชากรโลกมีมากถึง ๖,๗๐๐ ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น ๘,๑๐๐ ล้านคนในส่วนของประเทศไทยในปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีประชากรประมาณ ๖๓ ล้านคน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง) จากการคาดการณ์อีก ๒๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๗๑) ประชากรของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐.๖ ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : ๒๕๕๑) จาก การเพิ่มขึ้นของประชากรดังกล่าว จะทำให้ความต้องการความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ พลังงาน ที่อยู่อาศัย และปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้น จึงมีสิ่งขับเคลื่อนที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ได้แก่ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี การเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน ฯลฯ สิ่งขับเคลื่อนเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรวดเร็ว และการพัฒนาโดยที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากร การบริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรเหล่านั้น เป็นเหตุให้มีการสูญเสียทรัพยากรและระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสะสมในชั้นบรรยากาศมากเกินกว่าที่เคยเกิดขึ้น ในกระบวนการตามธรรมชาติ และก๊าซเรือนกระจกนี้ทำให้การระบายความร้อนของโลกโดยรังสีคลื่นยาวถูกเก็บกักไว้มากขึ้น ทำให้บรรยากาศใกล้ผิวโลกมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงขึ้นประมาณ ๒ - ๔ องศาเซลเซียส (คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ : IPCC ๒๐๐๗) ซึ่งก่อให้เกิดสาธารณภัยต่อมนุษย์อย่างมากมายในทุกภูมิภาคของโลกอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติโดยเฉพาะในช่วง ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นพายุที่รุนแรงขึ้น น้ำท่วมใหญ่ ความแห้งแล้ง คลื่นความร้อนสัตว์ป่าล้มตาย และสิ่งมีชีวิตหลายชนิดใกล้สูญพันธุ์ ผลผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหารลดลง เกิดการแย่งชิงน้ำ จนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งของสังคม โรคติดต่ออุบัติใหม่ โรคภัยไข้เจ็บใหม่ๆ แปลกๆ และโรคชนิดเดิมระบาดมากขึ้น ผลจากสาธารณภัยเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเสียหายต่อประเทศเป็นมูลค่านับหลายพันล้านบาท แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

ในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ มาใช้ รวมทั้งการนำเข้าสารเคมีและวัตถุดิบตราชนิดใหม่ๆ มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ทำให้ประเทศมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม นอกจากนั้นประชากรยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่า (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๕๗ ก : ๑ - ๗๒) เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกิน ประชากรบางส่วนได้อพยพไปหางานในเมืองใหญ่ ชุมชนเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว พื้นที่ส่วนใหญ่แออัดไปด้วยสิ่งปลูกสร้างต่างๆ มากมายอาทิ ถนน อาคาร สำนักงาน บ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติถูกตัดแปลง แก้ไข และถูกทำลายเพื่อการดำรงชีพของชุมชนเมือง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะดิน น้ำ ป่าไม้ และอากาศได้ถูกทำลายและเสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก สภาพนิเวศน์ทางธรรมชาติเสียความสมดุล ทำให้โอกาสการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติมีแนวโน้มทวีความรุนแรงและบ่อยครั้งมากขึ้น เช่น การเกิดน้ำป่า น้ำท่วมฉับพลัน โคลนถล่ม และภัยแล้ง ฯลฯ ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเพิ่มผลผลิตทางด้านอุตสาหกรรม ทำให้สาธารณภัยและอุบัติภัยต่างๆ มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงหลากหลายและสลับซับซ้อนมาก

ยิ่งขึ้นเช่น แก๊สระเบิด เพลิงไหม้อาคารสูง อุบัติเหตุจากจรวดและการคมนาคมขนส่ง สารเคมีรั่วไหล น้ำมันรั่วในทะเล สารกัมมันตรังสี น้ำท่วม เป็นต้น

มาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดจากภัยแล้ง

ความหมายของภัยแล้ง

ภัยแล้ง (Drought) หมายถึง ความแห้งแล้งของลมฟ้าอากาศ อันเกิดจากการที่มีฝนน้อยกว่าปกติ หรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นระยะเวลาานานกว่าปกติ และครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ พืชพันธุ์ไม้ต่างๆ ขาดน้ำ ทำให้ไม่เจริญเติบโตตามปกติ เกิดความเสียหายและความอดอยากทั่วไป ความแห้งแล้งเป็นภัยธรรมชาติประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย เพราะเป็นบริเวณที่อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เข้าไปไม่ถึง ทำให้เกิดความอดอยากเรื้อรังขึ้น ซึ่งหากปีใดที่ไม่มีพายุเคลื่อนผ่านเลยก็จะก่อให้เกิดความแห้งแล้งรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากฝนทิ้งช่วงยาวนาน โดยภัยแล้งที่เกิดขึ้นทุกปี จะอยู่ระหว่างเดือนมิถุนายนต่อเนื่องถึงเดือนกรกฎาคม ในช่วงดังกล่าวพืชไร่ที่เพาะปลูกจะขาดน้ำ ได้รับความเสียหาย มนุษย์และสัตว์ขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพรวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ความรุนแรงจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความชื้นในอากาศ ความชื้นในดิน ระยะเวลาที่เกิดความแห้งแล้ง และขนาดของพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งคุกคาม เป็นต้น (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๔๗ ก : ๑ - ๗๒)

เคมพ์ (Kemp, ๑๙๕๔, ๔๑-๔๒ อ้างในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๔๗) ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันว่า ความแห้งแล้ง (Aridity) และภัยแล้ง (Drought) ความแห้งแล้งนั้นปกติจะพิจารณาถึงผลของฝนตกที่ตกน้อยกว่าค่าเฉลี่ยและเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นอย่างถาวร (Permanent Feature) ของภูมิอากาศในระดับภูมิภาค ดังเช่นเขตทะเลทรายของโลกเป็นตัวอย่างของความแห้งแล้งแบบถาวรที่มีปริมาณฝนตกน้อยกว่า ๑๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ส่วนภัยแล้งเป็นลักษณะชั่วคราว (Temporary Feature) ที่ปรากฏขาดน้ำฟ้าหรือปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาน้อยกว่าปกติ โดยเกิดจากความผันแปรของกาลอากาศ เช่น อุณหภูมิสูงขึ้น ความชื้นต่ำ และลมพัดรุนแรง ภัยแล้งไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกภูมิภาคของโลกโดยความหมายอย่างง่าย ๆ นั่นคือไม่มีฝนตกในช่วงหนึ่งในพื้นที่หนึ่ง ถ้ากล่าวถึงผลกระทบที่ได้รับจากภัยแล้งหมายถึง ช่วงเวลาที่ฝนไม่ตกยาวนานมากขึ้น ส่งผลให้ยับยั้งการเจริญเติบโตของพืชและสิ่งมีชีวิตในพื้นที่นั้นๆ (Kovach, ๑๙๕๕, ๘๘ - ๘๕)

สภาพความแห้งแล้งมีอยู่ทุกทวีปของโลก สิ่งมีชีวิตในพื้นที่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นได้ หรือมีสมคุณทางธรรมชาติของตัวเอง เช่น ทะเลทรายในทวีปแอฟริกา ส่วนภัย

แล้งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกพื้นที่เช่นกัน โดยจะมีความรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางนิเวศวิทยา และปัจจัยด้านกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งสามารถจำแนกภัยแล้งตามความต้องการทางเกษตรกรรม ดังที่ทอร์นไท์เวด (Thornthwaite) แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกัน (Kemp ๑๙๙๔, ๔๕ - ๔๗ อ้างใน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๔๗)

๑. ภัยแล้งแบบถาวร (Permanent Drought) มีความชื้นไม่พอเพียงพอพืชทุกชนิด ยกเว้นพืชทนแล้ง ที่ปรับตัวเข้ากับสภาพแห้งแล้งได้

๒. ภัยแล้งตามฤดูกาล (Seasonal Drought) มักเกิดขึ้นช่วงหนึ่งของปีก็คือ ฤดูแล้งที่แตกต่างจากช่วงฤดูฝนได้ชัดเจน

๓. ภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นได้ (Contingent Drought) มักพบในพื้นที่ที่ปกติมีความชื้นเพียงพอต่อความต้องการของพืชอยู่แล้ว แต่มีช่วงหนึ่งที่มีปริมาณน้ำฝนไม่พอเพียงพอพืชทำให้พืชไม่เจริญเติบโตหรือตายได้

๔. ภัยแล้งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ (Invisible Drought) ซึ่งสามารถตรวจพบได้โดยใช้เครื่องมือวัดและเทคนิคทางสถิติ พบว่าพืชก็สามารถเจริญเติบโตได้ดี ถึงแม้ว่าก่อนหน้าที่จะขาดแคลนน้ำก็ตาม จากการทบทวนเอกสารข้างต้น สรุปได้ว่า ภัยแล้ง หมายถึง ภัยที่เกิดจากการขาดแคลนน้ำดื่มน้ำใช้ ซึ่งเกิดจากการมีฝนตกน้อยกว่าปกติ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือฝนทิ้งช่วง ทำให้พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย พืชพันธุ์ต่างๆ ขาดน้ำหล่อเลี้ยง ขาดความชุ่มชื้น ทำให้พืชผลไม่สมบูรณ์ หรือเจริญเติบโตให้ผลตามปกติ ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของประชาชน รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ทำให้มีการย้ายถิ่นไปทำมาหากินที่อื่น เป็นต้น

สาเหตุการเกิดภัยแล้ง

สาเหตุที่ก่อให้เกิดภัยแล้ง ยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญใดที่ระบุสาเหตุได้ชัดเจนเป็นแต่เพียงข้อสมมติฐานเท่านั้น มีอยู่ ๒ ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก และการย้อนกลับทางชีวธรณีฟิสิกส์ มีรายละเอียดดังนี้ (Kovach ๑๙๙๕, ๕๑ - ๕๕ อ้างในกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ๒๕๔๗)

๑. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก (Climatic changes on a global scale) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสมดุลภายในโลก โดยมีสาเหตุดังนี้

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงส่วนผสมของอากาศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติของรูปแบบการหมุนเวียนบรรยากาศ โดยส่วนผสมอากาศมีมากขึ้นไป และมีการปนเปื้อนจากอนุภาคอื่น เช่น ฝุ่น ไอ้ น้ำ คาร์บอนไดออกไซด์ และก๊าซโอโซน เป็นต้น โดยอนุภาคเหล่านี้เกิดจากภูเขาไฟระเบิด และมลพิษอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม

๑.๒ อุณหภูมิของน้ำในทะเลและมหาสมุทรเย็นกว่าปกติ จึงลดความชื้นบนผิว

น้ำทะเล ทำให้มีฝนน้อยหรือเกิดฝนแล้งได้

๑.๓ ปรากฏการณ์ เอล นินโญ ทำให้ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป โดยแถบตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิกจะมีฝนตกชุกมากขึ้นหรืออาจเกิดพายุได้ เช่น ประเทศเปรู และชิลี และแถบตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกจะเกิดความแห้งแล้ง โดยปรากฏทางตอนเหนือของทวีปออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ไทยและฟิลิปปินส์ สำหรับประเทศไทยจะเกิดขึ้นระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน คือ มีปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติเป็นบริเวณกว้างทั่วประเทศ จนเกิดเป็นภาวะแห้งแล้ง พบว่าเคยเกิดในช่วงปี พ.ศ.๒๕๒๕ - พ.ศ.๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๔๐ - พ.ศ.๒๕๔๑ แต่สภาวะภัยแล้งไม่รุนแรงมากนัก เนื่องจากได้รับฝนเพิ่มขึ้นจากอิทธิพลพายุหมุนเขตร้อนที่ก่อตัวขึ้นในทะเลจีนใต้

๑.๔ วัฏจักรจันทรคติในรอบ ๑๘.๖ ปี เป็นวัฏจักรโคจรของดวงจันทร์ที่มีความสัมพันธ์กับเส้นศูนย์สูตรของดวงอาทิตย์ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับโลก ที่ห่างกัน ๕ องศา โดยเหนือเส้นศูนย์สูตรของดวงอาทิตย์ ๙.๓ ปี และอยู่ใต้เส้นศูนย์สูตรของดวงอาทิตย์ ๙.๓ ปี เมื่อครบรอบการโคจรจะเป็น ๑๘.๖ ปี ลักษณะเช่นนี้จะทำให้น้ำขึ้นน้ำลง มีคลื่นในทะเล ก่อให้เกิดภัยแล้งขึ้น เมื่อครบรอบวัฏจักร ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ ที่สหรัฐอเมริกา มีปรากฏการณ์เกิดภัยแล้งขึ้นเป็นบริเวณกว้าง

๑.๕ ปรากฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect) ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยปกติแล้วโลกจะได้รับพลังงานจากดวงอาทิตย์ที่ส่องผ่านบรรยากาศลงมาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อรังสีแสงอาทิตย์ส่องมายังผิวโลกรังสีบางส่วนจะสะท้อนกลับ ส่วนที่เหลือจะถูกดูดซับไว้ที่ผิวโลกที่พื้นดินและพื้นน้ำ พื้นโลกส่วนที่อุ่นขึ้นนี้สะท้อนความร้อนให้กับบรรยากาศของโลกเป็น ๓ ส่วน คือ ทำให้อากาศที่ติดกับผิวโลกร้อนขึ้น ทำให้น้ำหรือความชื้นที่ผิวโลกกลายเป็นไอระเหยอออกไป และทำให้อินฟราเรด (Infrared) สะท้อนสู่บรรยากาศ การสะท้อนของรังสีอินฟราเรดไปยังบรรยากาศจะมีสารจำพวกไอน้ำ คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน (Methane) และก๊าซบางชนิดจะดูดซับรังสีอินฟราเรดไว้แล้วสะท้อนรังสีนี้ไปสู่อากาศและสะท้อนกลับมายังโลก ซึ่งจะทำให้อากาศเหนือผิวโลกร้อนขึ้น ในขณะที่บรรยากาศโดยรอบมีสารต่างๆ เข้าไปปะปนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันจึงเป็นผลให้อุณหภูมิของอากาศที่ผิวโลกมีความร้อนเพิ่มขึ้น

๒. ผลย้อนกลับทางชีวธรณีฟิสิกส์ (Biogeophysical Feedback) เป็นผลมาจากการผันแปรของระบบนิเวศวิทยา ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์บนพื้นที่ใดๆ ทำให้สภาพดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เมื่อจำนวนประชากรโลกเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการปัจจัย ๔ มากขึ้นตามไปด้วย จำเป็นต้องผลิตอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรคให้เพียงพอ แก่ผู้บริโภครวมทั้งนี้สามารถจำแนกกิจกรรมของมนุษย์ได้ ๔ รูปแบบดังนี้

๒.๑ การเพาะปลูกมากเกินไป (Overcultivation) ทำให้ปุ๋ยในดินไม่เพียงพอ

ต่อการเจริญเติบโตของพืชในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกแบบธรรมชาติ ดินจึงขาดแร่ธาตุอาหารไป ทำให้สภาพดินไม่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของพืช โดยพืชอาจแคระแกร็นเป็นโรค ต้นไม้และหญ้าอาจตายได้ง่ายขึ้น

๒.๒ การเลี้ยงสัตว์ปศุสัตว์มากเกินไป (Overgrazing) ซึ่งต้องการพื้นที่ทุ่งหญ้าอันกว้างใหญ่ รอยเท้าสัตว์เหยียบย่ำบนดินทำลายหญ้าคลุมดินด้วย พืชคลุมดินก็จะลดน้อยลง ก่อให้เกิดการกัดเซาะหน้าดินได้ง่าย อีกทั้งมีฝุ่นฟุ้งกระจายไปในอากาศ ทำให้ส่วนผสมของอากาศเปลี่ยนแปลงไปด้วย

๒.๓ การตัดไม้ทำลายป่า (Deforestation) ป่าไม่มีอิทธิพลต่อกระแสลม ความชุ่มชื้นฝน การระบายน้ำ และน้ำผิวดิน เมื่อต้นไม้ถูกทำลายไป ขาดพืชดูดซับน้ำและดินไม่สามารถเก็บกักน้ำได้ ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันและในช่วงฤดูแล้ง เมื่อไม่มีฝนตกก็จะเกิดความแห้งแล้งขึ้น

๒.๔ การชลประทานไม่เป็นระบบ (Bad Irrigation Practices) จากการปฏิบัติทางการเกษตรในอดีต ที่มีการระบายน้ำที่เร็วเกินไป ทำให้ดินมีการอุ้มน้ำไม่ดี และจะมีปัญหาดินเค็มหรือมีคราบเกลือที่ผิวหน้าดินตามมาได้ โดยเป็นเกลือที่ละลายมากับน้ำใต้ดินที่มีเกลือผสมอยู่

สรุปได้ว่า สาเหตุของการเกิดภัยแล้งเกิดจากโดยธรรมชาติ เช่น การเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล ภัยธรรมชาติ ได้แก่ วัฏภัย แผ่นดินไหว และเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การทำลายชั้นโอโซน ผลกระทบของภาวะเรือนกระจก การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม และการตัดไม้ทำลายป่า สำหรับภัยแล้งในประเทศไทยส่วนใหญ่เกิดจากฝนแล้งและฝนทิ้งช่วง ซึ่งฝนแล้งเป็นภาวะปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทั้งนี้ทางด้านอุตุนิยมวิทยา ได้ให้ความหมายฝนแล้งว่าเป็นสภาวะที่มีฝนน้อยหรือไม่มีฝนเลยในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งตามปกติควรจะต้องมีฝน โดยขึ้นกับสถานที่และฤดูกาล ณ ที่นั้นๆ ด้วย ส่วนทางด้านอุทกวิทยา ให้ความหมายว่า ฝนแล้ง หมายถึง สภาวะที่ระดับน้ำผิวดินและใต้ดินลดลงหรือน้ำในแม่น้ำลำคลองลดลง และทางการเกษตร ฝนแล้งหมายถึง สภาวะการขาดแคลนน้ำของพืช เป็นต้น

ขั้นตอนการปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดจากภัยแล้ง

การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติในการป้องกันและบรรเทาภัยแล้งนั้น เกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ ๒ ประการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๐ : ๑๐๓ - ๑๑๑)

๑. เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการป้องกันและประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยปฏิบัติการหลักและหน่วยร่วมปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๒. เพื่อเป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ให้พร้อม

ต่อการปฏิบัติงานในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และภายหลังที่ภัยได้ผ่านพ้นไปแล้ว

ขั้นตอนการปฏิบัติก่อนการเกิดภัยแล้ง

เป็นการดำเนินการเพื่อจัดเตรียมและลดผลกระทบหรือแก้ไขปัญหาล่วงหน้า ก่อนที่ภัยแล้งจะเกิดขึ้น

๑. การเตรียมการของผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย

๑.๑ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต้องติดตามข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างต่อเนื่อง

๑.๒ ประชาชนในพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก ต้องซ่อมแซมภาชนะรองรับน้ำ จัดเตรียมภาชนะกักเก็บน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค โดยพิจารณาว่ามีความต้องการใช้น้ำเท่าใด โครกระบือ สัตว์เลี้ยง จำนวนเท่าใด

๑.๓ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยต้องจัดเตรียมการเพาะปลูกพืชที่ต้องใช้น้ำน้อย หรือปลูกพืชที่มีอายุสั้น

๒. การเตรียมการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่รับผิดชอบสถานที่เก็บกักน้ำในพื้นที่เพื่อเตรียมการรับสถานการณ์ภัยแล้งดังนี้

๒.๑ ดำรวจอ่างเก็บน้ำ เขื่อน สระน้ำ ฝาย เพื่อการเตรียมแหล่งน้ำไว้ใช้ใน ช่วงฤดูแล้ง ตามความเหมาะสมของจำนวนประชาชนที่ต้องการใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค

๒.๒ ดำรวจจำนวนประชากรและพื้นที่ที่อาจประสบภัยแล้งในเขตท้องที่นั้นๆ เพื่อประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๒.๓ จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งขึ้น ณ กอง อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ทุกท้องที่ เพื่อรับรายงานสถานการณ์และเตรียมการ ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง

๒.๔ จัดเตรียมอุปกรณ์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้ง ประสานขอทราบ ข้อมูลแหล่งน้ำจากพื้นที่ใกล้เคียง

ขั้นตอนการปฏิบัติขณะเกิดภัยแล้ง

๑. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำเงินสำรองจ่าย ซึ่งได้ตั้งงบประมาณไว้แล้ว ไป ใช้จ่ายเป็นอันดับแรก หากเงินสำรองจ่ายมีไม่เพียงพอให้ออนงบประมาณรายการที่เหลือจ่าย หรือไม่มีความจำเป็นต้องจ่ายไป โดยการขออนุมัติของผู้บริหารท้องถิ่นตามระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีงบประมาณ หรืออาจนำเงินสะสมมาดำเนินการกรณีฉุกเฉินที่เกิด ภัยแล้งขึ้น ซึ่งเป็นอำนาจอนุมัติของผู้บริหารท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการรับเงิน เบิกจ่ายเงิน

๒. กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ที่เกิดภัยแล้ง จัดเจ้าหน้าที่ออก

สำรวจสถานการณ์การเกิดภัยแล้ง โดยการจัดทำข้อมูลความเสียหาย จำนวนประชาชน พืชผลทางการเกษตร และรายงานสถานการณ์ให้อำเภอ/จังหวัดทราบ

๓. ให้กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ได้แก่ แจกจ่ายน้ำ การช่วยเหลือด้านการเกษตร การสาธารณสุข และด้านอื่นๆ ตามระเบียบในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ

๔. กรณีเกินขีดความสามารถในการช่วยเหลือ ให้รายงานขอรับการสนับสนุนจากกองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนชั้นเหนือขึ้นไป

๕. ประชาสัมพันธ์ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและระมัดระวังรักษาสุขภาพอนามัยเพื่อป้องกันโรคระบาดต่างๆ อันเนื่องมาจากภัยแล้ง

ขั้นตอนการปฏิบัติหลังเกิดภัยแล้ง

เป็นการดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งให้กลับคืนสู่สภาพปกติในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ โดยให้กองอำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนท้องที่ดำเนินการดังนี้

๑. สำรวจความเสียหายและความต้องการด้านต่างๆ ของผู้ประสบภัยแล้ง โดยจัดทำบัญชีไว้และให้ความช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยตามความเหมาะสม

๒. ให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ ตามหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๖

จากสถานการณ์สาธารณสุขของประเทศไทย จากรายงานของ World Population Prospects (The ๒๐๐๗ Revision, UNDP) พบว่าปัจจุบันจำนวนประชากรโลกมีมากถึง ๖,๗๐๐ ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ.๒๕๕๓ ประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น ๘,๓๐๐ ล้านคนในส่วนของประเทศไทยในปี พ.ศ.๒๕๕๑ มีประชากรประมาณ ๖๓ ล้านคน (สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง) จากการคาดการณ์อีก ๒๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๗๐) ประชากรของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐.๖ ล้านคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : ๒๕๕๑) จาก การเพิ่มขึ้นของประชากรดังกล่าว จะทำให้ความต้องการความจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร น้ำ พลังงาน ที่อยู่อาศัย และปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจะมีความต้องการเพิ่มสูงขึ้น จึงมีสิ่งขับเคลื่อนที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ได้แก่ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การค้า การลงทุน ฯลฯ สิ่งขับเคลื่อนเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรวดเร็ว และการพัฒนาโดยที่ไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากร การบริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรเหล่านั้น เป็นเหตุให้มีการสูญเสียทรัพยากรและระบบนิเวศถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสะสมในชั้นบรรยากาศมากเกินกว่าที่เคยเกิดขึ้นใน

กระบวนการตามธรรมชาติ และก๊าซเรือนกระจกนี้ทำให้การระบายความร้อนของโลกโดยรังสีคลื่นยาวถูกเก็บกักไว้มากขึ้น ทำให้บรรยากาศใกล้ผิวโลกมีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงขึ้นประมาณ ๒ - ๔ องศาเซลเซียส (คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ : IPCC ๒๐๐๗) ซึ่งก่อให้เกิดสาธารณภัยต่อมนุษย์อย่างมากมาในทุกภูมิภาคของโลกอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ โดยเฉพาะในช่วง ๒ - ๓ ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นพายุที่รุนแรงขึ้น น้ำท่วมใหญ่ ความแห้งแล้ง คลื่นความร้อนสัตว์ป่าล้มตาย และสิ่งมีชีวิตหลายชนิดใกล้สูญพันธุ์ ผลผลิตทางการเกษตรและความมั่นคงทางด้านอาหารลดลงเกิดการแย่งชิงน้ำ จนนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งของสังคม โรคติดต่ออุบัติใหม่ โรคภัยไข้เจ็บใหม่ๆ แปลกๆ และโรคชนิดเดิมระบาดมากขึ้น ผลจากสาธารณภัยเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความเสียหายต่อประเทศเป็นมูลค่านับหลายพันล้านบาท

บทบาทและภารกิจของกฎหมายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหลังยุคสงครามเย็น กฎหมายว่าด้วยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ซึ่งได้ตราขึ้นเพื่อรับมือกับภัยอันตรายอันเกิดจากภัยคุกคามในยุคนั้นได้สูญเสียบทบาทความสำคัญลงไป อย่างไรก็ตาม ชาติต่างๆ ต่างยังต้องเผชิญหน้ากับภัยคุกคามอย่างใหม่ ได้แก่ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่แพร่ไปทั่วโลกอย่างกว้างขวาง การก่อวินาศกรรมขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นอย่างเช่นกรณีที่เกิดขึ้นที่นิวยอร์ก เมื่อ ๑๑ กันยายน ค.ศ.๒๐๐๑ หรือกรณีระเบิดในแหล่งชุมชนต่างๆ รวมทั้งการเกิดโรคระบาด เช่นกรณีหวัดนก หรือการแพร่ของมลพิษชนิดใหม่ๆ รวมไปถึงจนถึงการเกิดอุบัติภัย หรือภัยพิบัติขนาดใหญ่ เช่นเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๗ ซึ่งก่อให้เกิดภัยพิบัติขึ้นในประเทศต่างๆ พร้อมๆ กัน จนทำให้ต้องระดมความร่วมมือในระดับนานาชาติจัดให้มีระบบเตือนภัยในระดับนานาชาติทำให้เกิดสำนึกเกี่ยวกับภัยพิบัติข้ามชาติ ว่ามีภัยพิบัติหลายชนิดที่ไม่อาจจัดการโดยชาติใดชาติหนึ่ง แต่เพียงชาติเดียว และส่งผลให้เกิดยุคแห่งการฟื้นฟูกฎหมายและการจัดระเบียบการป้องกันสาธารณภัยขึ้นในชาติต่างๆ อย่างกว้างขวาง

ในแง่กฎหมายนั้น ระบบกฎหมายในประเทศที่เจริญแล้วมักจะมีการพัฒนาทั่วโลกทางกฎหมายรองรับปัญหาภัยคุกคามจากสาธารณภัย หรือภัยพิบัติขนาดใหญ่ไว้เป็นอย่างดี ดังเช่นในประเทศไทย ที่เคยมีพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.๒๕๒๒ ก็ได้พัฒนามาเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ทั้งนี้ก็เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่าการป้องกันเผชิญหน้า และบรรเทาภัยพิบัติขนาดใหญ่ นั้นไม่อาจใช้มาตรการเฉพาะเรื่องเฉพาะราว โดยอาศัยเพียงแต่ประสบการณ์ ความสามารถหรือไหวพริบเฉพาะตัวแต่เพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องมีการพัฒนาแนวทางการใช้อำนาจบริหารราชการ มีระบบ มีแผนงานที่ผ่านการได้ร่กรองมาอย่างดี มีการฝึกฝนทักษะมีการประสานงานและสื่อสารทางสังคมในการเผชิญเหตุร้ายอย่างมีประสิทธิภาพ

อยู่เสมอ แต่ก็น่าจะคิดว่ากรอบทางกฎหมายเหล่านี้เพียงพอต่อการรับมือกับสาธารณภัยร้ายแรงชนิดต่างๆ ที่ดูเหมือนจะทวีความร้ายแรงและสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ได้ดีเพียงใด

ในการนี้สังคมจะต้องร่วมกันประเมินความมีประสิทธิภาพของหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย หรือระเบียบบริหารงานของฝ่ายปกครองและการดำเนินมาตรการต่างๆ ในการเผชิญเหตุเหล่านี้ว่าสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ นับตั้งแต่กระบวนการเตรียมการป้องกัน การประเมินความเสี่ยง การประสานงาน การสื่อสาร และการบูรณาการความรู้และประสบการณ์ของสังคมและความร่วมมือในระดับนานาชาติได้ดีเพียงใดด้วย

การบริหารราชการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร้ายแรงต่างๆ นั้น ไม่ว่าจะเป็นการต่อต้านการก่อการร้าย หรือการป้องกันโรคระบาดร้ายแรง หรือโรคระบาดที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนอย่างเช่นหวัดนก รวมทั้งการเผชิญกับภัยพิบัติหรือภัยธรรมชาติขนาดใหญ่ ล้วนต้องประสบปัญหาสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจให้แจ่มแจ้งคือ

๑. ความซับซ้อนของกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแล และจัดสรรทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับสาธารณภัย ทั้งในแง่อำนาจและข้อจำกัดอำนาจของหน่วยงานของรัฐและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นความซับซ้อนในเชิงกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปัญหาอำนาจหน้าที่ที่ซ้อนทับกัน ระหว่างหน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานระดับนานาชาติ

๒. ความซับซ้อนหลายชั้นของปัญหาทางกฎหมายเหล่านี้ นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในแง่ที่แย่งกันทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือต่างฝ่ายเบี่ยงไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยอ้างว่าเป็นหน้าที่ของอีกหน่วยงานหนึ่ง

๓. ปัญหาความสับสนด้านการสื่อสาร ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ หรือปัญหาความเหลื่อมล้ำ หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน หรือไม่ต้องตรงกัน

๔. นอกจากปัญหาความซับซ้อนในเชิงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายแล้ว ยังมีปัญหาในแง่วิชาการนิติศาสตร์ในเรื่องนี้อีกด้วย เพราะปริมาตรความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน ยังขาดการศึกษาทำความเข้าใจอย่างจริงจังเพียงพอ และอาจเรียกได้ว่าถูกทอดทิ้งมานานแล้ว ด้วยเหตุอันเนื่องมาจากการขาดความเข้าใจเชิงระบบทั้งในหมู่นักวิชาการ และในหมู่เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องเช่นนี้เอง ทำให้กระทบต่อไปยังภาคปฏิบัติ คือขาดการพัฒนาความเข้าใจในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบระเบียบ เป็นลำดับขั้นและเป็นธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นที่ยอมรับกันว่า การบริหารราชการ และการปฏิบัติงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในปัจจุบัน มีจุดอ่อนในแง่ความเข้าใจทางกฎหมาย ดังที่เห็นได้จากการขาดระเบียบ

แบบแผน ขาดการวางแผน ขาดความชัดเจนในการตัดสินใจออกคำสั่ง และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ทั้งในแง่การประเมินความเสี่ยง การระบุภัยที่แม่นยำ การเตือนภัยและป้องกันบรรเทาสาธารณภัย อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่มักเป็นไปตามสัญชาตญาณ ด้วยการใช้ปฏิภาณ ไหวพริบหรือประสบการณ์ที่สั่งสมมาตามสภาพการณ์และข้อเท็จจริงในการเผชิญเหตุเป็นเรื่องราว ไป โดยยังมีได้มีการจัดระบบระเบียบ หรือค้นคว้าและสรุปไว้อย่างมีหลักวิชาขึ้นอย่างชัดเจน โดยมาก จึงยังเป็นการจัดการเฉพาะเรื่องเฉพาะราว โดยไม่สามารถพัฒนาไปสู่การจัดระบบและวางแผน ในเชิงหลักการการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเผชิญภัยพิบัติ

โดยที่การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้ จำเป็นต้องเป็นการศึกษา ทั้งในแง่แต่ละวิชา และข้ามสาขาวิชา ในลักษณะที่เป็นการบูรณาการ และสหวิชาการ เพราะภารกิจ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น จำเป็นต้องประสานความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ วิศวกรรม สาธารณสุข เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา และกฎหมายเข้าด้วยกัน จึงไม่เพียงแต่จะต้อง ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามสาขาวิชาเท่านั้น แต่ยังจะต้องมีการศึกษาวิจัยปัญหาเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในอนาคตในลักษณะที่จะต้องจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มบุคคล ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทั้งในสาขาวิชาชีพและวิชาการอย่าง กว้างขวาง

ข้อพิจารณาเกี่ยวกับปัญหากฎหมายป้องกันบรรเทาสาธารณภัย

๑. ปัญหาเบื้องต้นคือปัญหาความเข้าใจขอบเขตความหมายหรือข้อความคิดของคำว่า “สาธารณภัย” “ภัยพิบัติ” และ “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ว่าคล้ายกันและต่างกันอย่างไร

๒. หลักการทั่วไปของการบริหารราชการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งวางกรอบการดำเนินการทางปกครองมีอยู่อย่างไร

๓. เขตอำนาจในการบริหารราชการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของ หน่วยงานต่างๆ มีอยู่อย่างไร ซึ่งด้านหนึ่งต้องปรากฏรับรู้ได้ว่าในระหว่างหน่วยงานทั้งหลายนั้น ใครหรือหน่วยงานใดมีอำนาจหน้าที่ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีขอบเขตชัดเจนด้วยว่าแบ่งแยกกัน อยู่อย่างไรในแง่นี้จึงต้องมีการทำความเข้าใจกรอบการแบ่งอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน และกรอบนี้ยังต้องมีลักษณะเอื้อต่อการที่หน่วยสังคม ที่เกี่ยวข้องจะเข้ามามีส่วนร่วม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเป็นไปอย่างมีระเบียบอีกด้วย

๔. เป้าหมายสำคัญของการบริหารงานตามกฎหมายอยู่ที่การเตรียมการ และดำเนินการ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องประกอบด้วย การป้องกัน การจัดการ ความเสี่ยงในความหมายอย่างกว้าง โดยคำนึงถึงการตรวจสอบ ควบคุม และกำกับดูแลการดำเนินการ มาตรการต่างๆ ทั้งในทางรูปแบบและเนื้อหาภายใต้กรอบของกฎหมาย

๕. การใช้อำนาจในการบริหารงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในฐานะที่เป็นกฎหมายปกครองภาคเฉพาะ

๖. การใช้อำนาจข้างต้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพทั้งของบุคคลทั่วไป และของผู้ประกอบการ ทั้งในแง่ที่เป็นคุณและเป็นภาระ อันได้แก่การเสริมสร้างความร่วมมือ และในแง่การจำกัดสิทธิเสรีภาพ จึงต้องพิจารณาดูว่าการใช้อำนาจนี้มีขอบเขตเพียงใด

สาธารณภัย ภัยพิบัติสาธารณะ กับสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น มักมีข้อถกเถียงกันว่า จะเผชิญเหตุด้วยตัวแบบในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร เช่นทันทีที่เกิดอุทกภัยได้มีการเรียกร้องให้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แทนที่จะใช้อำนาจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตามกฎหมายธรรมดา จึงน่าจะคิดว่าภาวะที่บ้านเมืองตกอยู่ใน “สถานการณ์ฉุกเฉิน” กับสภาวะที่ตกอยู่ใต้การเผชิญ “สาธารณภัย” นั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญยังมีการกล่าวถึง “ภัยพิบัติ” แต่ไม่ได้กล่าวถึง “สาธารณภัย” ซึ่งเป็นศัพท์ที่มีกล่าวถึงไว้เฉพาะในกฎหมายธรรมดา จึงน่าจะคิดว่า “สาธารณภัย” ต่างจาก “ภัยพิบัติ” อย่างไร เพราะทั้งสองคำเป็นคำที่ใช้ในกฎหมายหลายที่ แต่ไม่มีการนิยามไว้แจ้งชัดในแง่กฎหมาย ว่าแตกต่างกันอย่างไร หากไม่มีความชัดเจนในแง่ข้อความคิดทางกฎหมายที่ใช้ถ้อยคำแตกต่างกัน ก็ย่อมเกิดปัญหาทางปฏิบัติต่อไปว่า จะปรับใช้กฎหมายให้ถูกต้องด้วยกรณีเหล่านี้ได้อย่างไร ภายในขอบเขตใด เพราะเมื่อเกิดเหตุภัยอันตรายขึ้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องย่อมจำเป็นต้องใช้อำนาจพิเศษที่นอกเหนือจากสถานการณ์ปกติ เช่นเรียกให้ประชาชนทำการหรือละเว้นทำการ เข้าหรือออกจากสถานที่ที่กำหนด หรือกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในทางก่อภาระแก่ประชาชน หรือใช้อำนาจเรียกให้ประชาชนแจ้งหรือรายงานข้อมูลเรื่องราวแก่เจ้าหน้าที่เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและบรรเทาภัยอันตรายเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น ในเรื่องเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้น รัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลไว้หลายประการ และกำหนดห้ามการเกณฑ์แรงงานไว้เพราะถือว่าการเกณฑ์แรงงานเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอย่างสำคัญ แต่ในรัฐธรรมนูญก็มีข้อยกเว้น ได้แก่กรณีจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินประกาศกฎอัยการศึก หรือในยามสงคราม (มาตรา ๓๘)

นอกจากนี้ในแง่หน้าที่ของประชาชนไทยนั้น นอกจากหน้าที่รับราชการทหารแล้วประชาชนยังต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะอีกด้วย (มาตรา ๓๘) อนึ่งการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะโดยเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนยังเป็นเหตุในการตราพระราชกำหนดได้ด้วย (มาตรา ๑๘๔) โดยที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กล่าวถึงสาธารณภัยไว้ตรงๆ แต่กล่าวถึงภัยพิบัติสาธารณะ จึงมีข้อที่น่าคิดว่าสาธารณภัยทั้งหลายจะจัดเป็นภัยพิบัติสาธารณะเสมอไปหรือไม่

เหตุจำกัดสิทธิเสรีภาพที่สำคัญอีกเหตุหนึ่งก็คือเมื่อมีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีผลทางจำกัดสิทธิเสรีภาพกว้างขวางกว่ากรณีมีภัยพิบัติสาธารณะ กล่าวคือจำกัดได้ทั้งสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล (มาตรา ๓๘) และสิทธิเสรีภาพในการชุมนุม (มาตรา ๖๓) ทั้งนี้โดยพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ (มาตรา ๔) ได้นิยามความหมายของสถานการณ์ฉุกเฉินไว้ในลักษณะที่ครอบคลุมทั้งกรณีมีปัญหากระทบความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และภัยพิบัติสาธารณะว่า “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หมายความว่า สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา การรบหรือการสงครามซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขตผลประโยชน์ของชาติ การปฏิบัติตามกฎหมาย ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน

การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ความสงบเรียบร้อยหรือประโยชน์ส่วนรวม หรือการป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาอย่างฉุกเฉินและร้ายแรงการจำกัดเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ในกรณีที่เกี่ยวข้องกันกับสถานการณ์ฉุกเฉิน คือการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเวลาที่มีการประกาศกฎอัยการศึก (มาตรา ๓๘, ๖๓) แต่เหตุในการประกาศกฎอัยการศึคนั้น ตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๕๕๗ กำหนดไว้โดยใช้ถ้อยคำกว้าง ๆ กล่าวคือให้ประกาศได้ในเวลาที่เกิดจลาจลหรือเกิดสงคราม หรือเมื่อเวลามีเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักร (มาตรา ๒ และมาตรา ๔ พ.ร.บ.กฎอัยการศึก พ.ศ.๒๕๕๗) ในชั้นนี้เราจึงอาจจะสรุปในเบื้องต้นได้ว่า สถานการณ์ฉุกเฉินมีความหมายครอบคลุมกว้างขวางกว่ากรณีมีภัยพิบัติสาธารณะ โดยเห็นได้ว่ากรณีภัยพิบัติสาธารณะนั้น มุ่งต่อภัยอันตรายหรือความเสียหาย เด็ดร้อนอันเกิดแก่ประชาชนเป็นสาธารณะ แต่ไม่จำเป็นต้องกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและดูเหมือนจะเพิ่งเล็งเฉพาะภัยหรือความเสียหาย เด็ดร้อนในทางกายภาพเป็นหลัก ในขณะที่สถานการณ์ฉุกเฉินนั้นกินความกว้างกว่า ก็มุ่งแก้ปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงซึ่งคลุมไปถึงเรื่องการเมือง และภาวะทางสังคมจิตวิทยา โดยรวมเอาภัยพิบัติสาธารณะพ่วงเข้าไปกับเรื่องความมั่นคงด้วย

สำหรับคำว่า “สาธารณภัย” นั้น มีนิยามไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ในลักษณะภัยอันตรายต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสาธารณชนว่า “สาธารณภัย” หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่นๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณชน ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ

มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน หรือของรัฐ และให้หมายความรวมถึงภัยทางอากาศ และการก่อวินาศกรรมด้วย จากคำนิยามนี้เราอาจสรุปเป็นเบื้องต้นได้ว่า “สาธารณภัย” ตามความหมายนี้หมายถึงภัยอันมีมาทางกายภาพเป็นสำคัญ โดยไม่รวมถึงภัยทางการเมือง หรือทางสังคมจิตวิทยา ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้หมายรวมถึงภัยทางอากาศและการก่อวินาศกรรม โดยต่างจาก “สถานการณ์ฉุกเฉิน” ตรงที่กฎหมายไม่ได้กล่าวถึงภัยต่อความมั่นคง หรือจากการก่อการร้ายไว้โดยตรง และในแง่ “ภัยพิบัติสาธารณะ” ก็จัดเป็นสาธารณภัยได้ เพราะภัยพิบัติสาธารณะย่อมเป็นภัยอันมีผลกระทบต่อสาธารณชนเสมอ แต่สาธารณภัยไม่จำเป็นต้องเป็นภัยพิบัติสาธารณะเสมอไป เพราะอัคคีภัย หรือโรคระบาดนั้น แม้จะกระทบต่อสาธารณชนและจัดเป็นสาธารณภัยตามนิยามนี้ แต่ถ้าสาธารณภัยนั้นเป็นภัยธรรมดาที่อาจควบคุมได้โดยไม่ยาก ไม่ได้มีความร้ายแรงที่ถึงขนาดต้องระดมสรรพกำลังร่วมกันของหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยก็ไม่น่าจะเรียกว่า “ภัยพิบัติสาธารณะ” อันจะเป็นเหตุให้หน่วยงานของรัฐอ้างขึ้นเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ ดังที่กล่าวถึงไว้ในมาตรา ๓๘ ได้

ในแง่นี้เมื่อนำเอานิยามของคำว่า “สาธารณภัย” มาพิจารณาหาคำว่า “ภัยพิบัติสาธารณะ” ซึ่งไม่มีนิยามไว้ในกฎหมายใดโดยเฉพาะ จึงน่าจะอธิบายต่อไปว่า “ภัยพิบัติสาธารณะ” มีความร้ายแรงยิ่งกว่า “สาธารณภัย” กล่าวคือ “ภัยพิบัติสาธารณะ” หมายถึงสาธารณภัยที่มีขนาดใหญ่หรือมีเหตุการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือผลกระทบต่อสาธารณชนอย่างรุนแรง จนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ป้องกันบรรเทาสาธารณภัยระดับท้องถิ่นไม่อยู่ในฐานะที่จะรับมือควบคุมหรือระงับภัยได้โดยลำพัง จำเป็นต้องระดมกำลังจากหน่วยงานที่มีเขตอำนาจและทรัพยากรสูงขึ้นไม่ว่าในระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศเข้าช่วย ดังที่เราอาจจะเรียกได้ว่ามีสาธารณภัยในความหมายทั่วไป สาธารณภัยร้ายแรง และสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง ดังที่ปรากฏอยู่ในมาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ โดยเราอาจกล่าวได้ว่ามีสาธารณภัยธรรมดาตามที่กฎหมายนิยามไว้ และมี “สาธารณภัยร้ายแรง” คือสาธารณภัยชนิดที่เกินกำลังหน่วยงานในท้องถิ่นจะรับมือได้โดยลำพังจำต้องอาศัยความสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานในระดับที่มีเขตอำนาจกว้างขวางกว่า เช่นหน่วยงานระดับภูมิภาค หรือระดับชาติเข้าสนับสนุน ซึ่งเราอาจจะเทียบได้ว่า “สาธารณภัยร้ายแรง” นี้แหละเป็น “ภัยพิบัติสาธารณะ” ตามความหมายในรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ “สาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง” ตามความหมายในมาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ หมายถึง ภัยพิบัติสาธารณะที่มีขนาดและความรุนแรงในระดับชาติ ซึ่งต้องการความร่วมมือของหน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่นระดับภูมิภาค และระดับประเทศหรือระดับนานาชาติในการระดมกำลังเข้าป้องกันและบรรเทาภัยที่เกิดขึ้น

ปัญหาภัยพิบัติร้ายแรง หรือปัญหาสาธารณภัยร้ายแรง หรือสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง เป็นปัญหา กฎหมาย ทั้งในแง่รัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง ในประเด็นว่า ในสถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร และ ในทางกลับกันประชาชนจะได้รับความคุ้มครองในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจน สิทธิเสรีภาพของตนในสถานการณ์เช่นนั้น ในขอบเขตอย่างไร เป็นปัญหาที่ต้องการความชัดเจน แน่นอนอย่างยิ่ง มิฉะนั้นการบริหารจัดการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หรือภัยพิบัติ สาธารณะย่อมเกิดความคลุมเครือและเกิดความไม่แน่ใจในอำนาจหน้าที่ จนถึงขั้นเกิดภาวะชะงักงัน ในแง่การตัดสินใจได้

หลักการทั่วไปในการบริหารราชการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดเป็นการใช้อำนาจปกครองของรัฐเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ แต่ขณะเดียวกันปฏิบัติการดังกล่าวก็อาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน การใช้ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านหนึ่งจึงเป็นทั้งการใช้อำนาจปกครองของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อย และอีกด้านหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ จึงต้องดำเนินไปภายใต้โครงสร้างการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญอัน ได้แก่ หลักราชาณาจักร, หลักนิติรัฐ, หลักความเป็นธรรมทางสังคม, หลักประชาธิปไตย และหลัก สิทธิชุมชน

หลักราชาณาจักร

การบริหารราชการแผ่นดินตามหลักราชาณาจักรหมายถึงการบริหารราชการโดย คำนึงถึง หลักความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ในระดับต่างๆ อย่างเป็นเอกภาพและเชื่อมโยงถึงกัน ในแง่การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางให้สอดคล้อง กับหลักการกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค และหลักการปกครองตนเองของท้องถิ่น ในแง่การบริหาร ราชการบางเรื่องที่มีธรรมชาติเป็นเรื่องส่วนรวมของประเทศ ย่อมต้องการความเป็นเอกภาพ และ ย่อมตกเป็นอำนาจหน้าที่ของส่วนกลาง ในขณะที่บางเรื่องที่กระทบต่อท้องถิ่นโดยตรง หน่วยงาน ของรัฐส่วนกลางก็ต้องเปิดทางให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ โดยส่วนกลางมีอำนาจหน้าที่ แยกต่างหากจากส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจนเด็ดขาด และในบางเรื่องที่คาบเกี่ยวกันทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น การบริหารงานก็ต้องมีลักษณะเอื้อต่อการประสานงานและร่วมมือกันสำหรับ การดำเนินงานบางเรื่องที่ต้องการการตัดสินใจที่ว่องไวในภาพรวมก็ต้องมีส่วนกลางเป็นผู้นำหลัก ในขณะที่เดียวกันบางเรื่องต้องแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบตามความถนัดและความเหมาะสม แก่ภารกิจแก่ส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามหลัก Subsidiarity หรือหลักที่ใครทำอะไร ได้ดีกว่า ก็ควรมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นสาระสำคัญของการบริหารงานป้องกันและ

บรรเทาสาธารณภัยตามหลักราชอาณาจักรก็จะต้องมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบ และเขตอำนาจในการบริหารงานที่ชัดเจน โดยทั่วไปส่วนกลางย่อมต้องทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในภาพรวม โดยมีส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นดำเนินการในรายละเอียดทางปฏิบัติ เพราะหน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นผู้รู้สภาพปัญหาและอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดปัญหาโดยตรง ทั้งนี้โดยส่วนภูมิภาค และส่วนกลางต้องทำหน้าที่ประสานงาน ส่งเสริมความร่วมมือ และให้ความสนับสนุนช่วยเหลือแก่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นอย่างทันการและมีประสิทธิภาพ

หลักการข้อนี้สะท้อนออกมาให้เห็นในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ซึ่งวางหลักให้ส่วนกลางมีบทบาทหลักด้านการประสานงาน แต่ขณะเดียวกันก็รับรองอำนาจสั่งการและบัญชาการเอาไว้ด้วย แต่ก็เป็นด้านรอง โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ให้ความเห็นชอบแผนระดับชาตินโยบายการและพัฒนาระบบป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่และวางระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง (มาตรา ๙) นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้มีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการต่าง ๆ อันได้แก่จัดทำแผน จัดให้มีการศึกษาวิจัย ปฏิบัติและประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุนหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานเอกชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษา อบรมแก่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานเหล่านั้น ตลอดจนติดตามตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ (มาตรา ๑๑) ทั้งนี้โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และมีอำนาจควบคุมและกำกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการทั้งระดับจังหวัด และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่อื่นทั่วราชอาณาจักร

หลักนิติรัฐ

การใช้อำนาจบริหารในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แม้จะเป็นการใช้อำนาจในสภาพการณ์ที่เกิดเหตุภัยอันตรายที่มักจะมิอาจหลีกเลี่ยงได้ และจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วทันสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ แต่การใช้อำนาจเช่นนั้นก็ต้องอยู่ในขอบเขต กล่าวคือต้องไม่เป็นการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และแม้ในสถานการณ์ฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจดำเนินการต่างๆ เพื่อบำบัดป้องกันอันตรายได้อย่างกว้างขวาง ภายใต้หลักการที่ว่า “ความจำเป็นย่อมเป็นเหตุยกเว้นกฎหมาย” แต่การดำเนินการเหล่านั้นก็ยังคงต้องอยู่ภายในกรอบของความผูกพัน และเงื่อนไขในการใช้อำนาจตามกฎหมายคือหลักความสมควรแก่เหตุเสมอ

ในกรณีที่รัฐจำเป็นต้องดำเนินมาตรการเพื่อป้องกันบรรเทาภัยอันตรายในภาวะคับขันในลักษณะที่ก่อ
ภาระหรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน รัฐก็ต้องคำนึงถึงหลักความชอบด้วยกฎหมายและ
ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเป็นเบื้องต้น โดยการดำเนินมาตรการต่างๆ นั้น หากไม่มีเหตุจำเป็นจนไม่อาจ
หลีกเลี่ยงได้ ก็จะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และอยู่ในกรอบแห่งความผูกพันตามรัฐธรรมนูญ
คือความสมควรแก่เหตุนั่นเองนอกจากนี้การดำเนินมาตรการทางปกครองในการป้องกันและ
บรรเทาสาธารณภัย โดยทั่วไปยังต้องอยู่ในกรอบวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามพระราชบัญญัติ
วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งหน่วยงานของรัฐที่ใช้มาตรการกระทบต่อสิทธิ
เสรีภาพของประชาชน ต้องดำเนินการหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยคำนึงถึงความแน่นอนชัดเจน
เฉพาะเจาะจงได้ กล่าวคือการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น ทั้งในแง่เนื้อหา
ในแง่ความมุ่งหมาย และในแง่ขอบเขตการใช้อำนาจจะต้องเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนแน่นอน
และในแง่รัฐธรรมนูญนั้นหากการใช้อำนาจรัฐจะมีผลไปในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน
ก็ต้องอยู่ในกรอบของความสมควรแก่เหตุ และไม่กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพนั้น
ในฐานะที่เป็นกรอบของการใช้อำนาจรัฐ ตามหลักในมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญ

อนึ่ง ควรสังเกตด้วยว่า พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐
มีบทบัญญัติที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนหลายประการ
โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ใช้มาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
นับตั้งแต่การสั่งให้บุคคลเข้าไป หรือออกจากสถานที่แห่งใด หรือการให้อพยพผู้ประสบภัยไปยัง
ที่แห่งอื่น เหล่านี้จะชอบด้วยรัฐธรรมนูญก็ต่อเมื่อได้ระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจ
ตรากฎหมายในทางจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้ในกฎหมายด้วย แต่โดยที่การตราพระราชบัญญัติป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ มิได้มีการตราไว้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยอาศัยอำนาจ
ตามรัฐธรรมนูญมาตราใด ดังนั้น โดยนัยแห่งมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญ ย่อมมีปัญหาก็อาจมี
ผู้หยิบยกขึ้นอ้างได้ว่ากฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะไม่ได้อ้างเหตุให้จำกัดสิทธิเสรีภาพ
ไว้โดยแจ้งชัด และอาจเป็นเหตุให้ต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนี้เสียใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการ
ในมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญ

นอกจากนั้นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนยังเป็นฐานแห่งสิทธิเรียกร้องค่าชดเชย
จากรัฐอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการดำเนินกระบวนการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือภัย
พิบัติทั้งหลายนั้น ย่อมอาจมีผลไปในทางจำกัดตรอน หรือก่อภาระแก่สิทธิขั้นพื้นฐานตาม
รัฐธรรมนูญเป็นธรรมดาเช่นสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ หรือเสรีภาพทางทรัพย์สิน
ย่อมได้รับความกระทบกระเทือนจากการดำเนินมาตรการต่างๆ ของรัฐ ในกรณีที่เกิดเป็นข้อพิพาทขึ้น
การใช้อำนาจของรัฐก็ย่อมต้องถูกตรวจสอบโดยศาลได้เสมอ (มาตรา ๑๕๓) หลักทั่วไป, ๒๑๘

ศาลยุติธรรม, ๒๒๓ ศาลปกครอง, ๒๒๘ ศาลทหาร)

หลักสวัสดิภาพและความเป็นธรรมทางสังคม

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมุ่งคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขและสวัสดิการสังคมถึงขนาดนำมาบัญญัติรับรองไว้เป็นหมวดเฉพาะว่าด้วยสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขและสวัสดิการของรัฐ ทั้งยังได้รับรองหลักความเป็นธรรมทางสังคมไว้ในหมวดที่ว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐอีกหลายประการ ดังนั้นในการดำเนินมาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหน่วยงานของรัฐต้องคำนึงถึงความผูกพันที่จะต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ด้วยความประหยัด และคำนึงถึงหลักความเสมอภาค หลักมนุษยธรรม และหลักการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก และสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคมอันเป็นรากฐานสำคัญของการใช้อำนาจหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติหรือสาธารณภัยเสมอ ในการดำเนินการทั้งปวงเจ้าหน้าที่ของรัฐยังต้องคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักยอมรับความเป็นปึกแผ่นทางสังคมด้วยเสมอ การใช้อำนาจตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐจึงต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง แม้ตามกฎหมายเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีอำนาจจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ก็ต้องระวังไม่ให้เป็นการใช้อำนาจอย่างหยาบกระด้าง ไม่ยึดหยุ่นขาดความอะลุ่มอล่วย แต่ยังมีอำนาจมากก็ยังคงมีหน้าที่ระมัดระวังในการใช้อำนาจ โดยจะต้องใช้ดุลพินิจไตร่ตรองประโยชน์ได้เสียของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เอื้อเพื่อต่อความร่วมมือร่วมใจกันป้องกันและบรรเทาภัยอันตรายร่วมกันประกอบกันไป

หลักประชาธิปไตยและหลักสิทธิชุมชน

หลักประชาธิปไตย เป็นหลักรัฐธรรมนูญที่ส่งผลผูกพันหน่วยงานของรัฐ ให้ดำเนินงานทุกอย่างด้วยความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนรับรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง และเพื่อให้เกิดความชอบธรรมตามหลักประชาธิปไตย หน่วยงานของรัฐต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการบริหารราชการเพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่ใช่เป็นเพียงการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติงานตามกฎหมายในฐานะเป็นภารกิจของหน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะแต่ต้องระลึกอยู่เสมอว่า การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นการดำเนินงานเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะผู้แทนของปวงชนที่ต้องใส่ใจในความเดือดร้อนและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนอย่างทั่วถึงเพียงพอ นอกจากนั้นหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนในฐานะเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะต้องดำเนินมาตรการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังโดยคำนึงถึงการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ให้ได้รับความเสียหาย หรือหากจำเป็นต้องเกิดเสียหายก็ต้องระวังให้เสียหายอย่างน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

การประสานงานระดับนานาชาติ

นอกจากการประสานงานภายในประเทศแล้ว การสื่อสารกับต่างประเทศเพื่อสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะสาธารณภัยที่ร้ายแรงขนาดที่เป็นภัยพิบัตินั้น เมื่อเกิดขึ้นแต่ละคราวไม่จำเป็นต้องจำกัดผลหรือบริเวณอยู่เฉพาะในขอบเขตของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น เช่น โรคระบาด การแพร่กระจายของแมลงที่เป็นอันตรายต่อพืชผล การเกิดอุทกภัย ฯลฯ อาจเกิดข้ามประเทศได้เสมอ เป็นที่ยอมรับกันว่าภัยอันตรายหรือภาวะเสี่ยงต่อภัยอันตรายในดินแดนของประเทศหนึ่งจึงย่อมส่งผลกระทบต่อเพื่อนบ้านด้วย ด้วยเหตุนี้ในโลกสมัยใหม่จึงต้องมีโครงสร้างและกฎหมายเป็นเกณฑ์พื้นฐานสำหรับรองรับกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแบกรับภารกิจนี้ด้วยในภูมิภาคต่างๆ ของโลกมักมีความตกลงระหว่างชาติที่รัฐภาคีจะคอยให้ความช่วยเหลือระหว่างกัน ในยามคับขัน โดยจะมีการจัดตั้งหน่วยงานที่คอยปฏิบัติภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือภัยพิบัติร่วมกัน สิ่งสำคัญอยู่ที่การสร้างควมไว้วางใจ และการติดต่อกับเพื่อนร่วมงานจนเกิดความคุ้นเคย และนับถือกัน ในหมู่ผู้แทนของชาติที่มีความตกลงกัน หรือมีประโยชน์ร่วมกันในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินจากภัยอันตรายขนาดใหญ่ หรือในกรณีที่ภัยนั้น ใกล้จะถึง ความร่วมมือระหว่างชาตินี้จะต้องจัดตั้งและวางแผนโดยมุ่งต่อการพัฒนากระบวนการป้องกันภัยพิบัติอันเกิดจากภัยธรรมชาติ หรือผลข้างเคียงที่เกิดจากเทคโนโลยี หรือจากการกระทำของมนุษย์โดยตรง ตัวอย่างเช่น อุบัติเหตุนิวเคลียร์ หรือเกิดมลภาวะในท้องทะเล สิ่งจำเป็นสำหรับเครือข่ายนานาชาติก็คือ การกำหนดมาตรการ และการสื่อสารระหว่างมิตรประเทศ เพื่อจัดส่งคณะทำงาน คณะผู้เชี่ยวชาญ คณะที่ปรึกษา หรือหน่วยกู้ภัยมาร่วมงานในประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งการจัดตั้งและการจัดส่งคณะทำงานตลอดจนจัดให้มีระบบสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลเมื่อมีกรณีฉุกเฉินขึ้น เพื่อให้สามารถติดต่อกันได้อย่างทันทั่วถึง

การเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การเตรียมรับสถานการณ์เราอาจแยกภัยอันตรายที่ร้ายแรงขนาดที่เป็นภัยพิบัติหรือสาธารณภัยออกได้เป็น ๒ พวกใหญ่ๆ คือภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่อาจคาดหมายหรือควบคุมได้ กับภัยพิบัติที่ไม่อาจคาดหมายหรือควบคุมได้ ภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่อาจคาดหมายหรือควบคุมได้ หมายถึงภัยพิบัติหรือสาธารณภัยที่เราสามารถคาดหมาย และควบคุมหรือหลีกเลี่ยงได้ด้วยการวางมาตรการป้องกันต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันระดับผู้ประกอบการ ระดับหน่วยงานของรัฐ เช่น อุบัติเหตุอันอาจเกิดจากกระแสไฟฟ้าลัดวงจร สารเคมีรั่วไหล หรือสาเหตุอันอาจก่อให้เกิดอัคคีภัย หรือความปลอดภัยอย่างอื่นในโรงงาน หรือเกิดภัยพิบัติทางเทคนิคอย่างอื่นอันเป็นเหตุที่ควรคาดหมายได้ ดังนี้เราสามารถวางมาตรการป้องกันล่วงหน้าได้ เช่นการวางกระบวนการตรวจสอบและรับรองความปลอดภัยของเครื่องจักร รับรอง

ความสามารถป้องกันอัคคีภัย หรือรับรองมาตรการป้องกันอัคคีภัยในอาคาร หรือมาตรฐานความปลอดภัยในอาคาร หรือมาตรฐานความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ หรือในการปฏิบัติงาน

การเตรียมรับมือภัยอันตรายที่คาดหมายได้นี้ เราเรียกว่าเป็นการบริหารจัดการความเสี่ยง การบริหารจัดการความเสี่ยงนี้ นับเป็นสิ่งจำเป็นในการประกอบการทางธุรกิจสมัยใหม่ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างลูกค้ากับผู้ประกอบการที่มั่นคงมากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่ กรณีผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคแสดงมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ของตัวเอง ว่าปลอดภัย หรือมีมาตรฐานความปลอดภัยสูง ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อสินค้า ในขณะที่เดียวกันก็ลดความเสี่ยงต่อภัยอันตรายที่ควรคาดหมายได้ ดังนั้นมาตรการทำนองนี้ก็อาจนำมาใช้กับกระบวนการ และกลไกต่างๆ ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้เช่นเดียวกัน การเตรียมรับมือภัยอันตรายที่อาจคาดหมายได้นี้ ในภาครัฐอาจยกตัวอย่างมาตรการป้องกันอัคคีภัยของฝ่ายปกครองได้ มาตรการเหล่านี้มีตั้งแต่การจัดตั้งหน่วยรักษาความปลอดภัย หน่วยเฝ้าระวังอัคคีภัย หน่วยแจ้งเตือนและกลไกการแจ้งเตือน และฝึกฝนทักษะในการป้องกันและบรรเทาอัคคีภัยมาตรการให้การศึกษาเกี่ยวกับภัยอันตราย และภัยพิบัติต่างๆ ก็เป็นมาตรการสำคัญอีกอย่างหนึ่งนอกจากนี้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนเกี่ยวกับอันตรายของโรคติดต่อ และหนทางป้องกันก็เป็นมาตรการป้องกันล่วงหน้าที่สำคัญยิ่งในการเผชิญภัยอันตรายที่คาดหมายและควบคุมได้ ภัยอันตรายที่อาจป้องกันและควบคุมได้อีกประการหนึ่งคืออุทกภัย ด้วยการขุดคลองระบายน้ำเตรียมพื้นที่รับน้ำ สร้างประตูกันน้ำ และสถานีป้องกันน้ำท่วม ประสบการณ์น้ำท่วมใหญ่จะสอนให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดประสบการณ์ว่ามาตรการห้ามก่อสร้าง หรือใช้พื้นที่ที่ปกดิน้ำท่วมถึง และการห้ามการทำเกษตรในท้องที่ดังกล่าว รวมทั้งการห้ามใช้เครื่องจักรที่ใช้น้ำมันเตาในท้องที่ที่จะกลายเป็นมลพิษเมื่อเกิดน้ำท่วมเหล่านี้เป็นมาตรการที่ต้องมีไว้เพื่อเตรียมรับมือภัยพิบัติที่คาดหมายได้ เช่น น้ำท่วม ภัยพิบัติที่ไม่อาจควบคุมได้ หมายถึง ภัยอันตรายที่ปกคิอยู่นอกเหนือความคาดหมาย และยากที่จะควบคุมได้ เช่น ภัยจากการก่อวินาศกรรม หรือการก่อการร้าย การป้องกันภัยอันตรายประเภทนี้จึงต้องทำในรูปการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรับมือสถานการณ์ร้ายแรงที่เหนือความคาดหมาย ซึ่งโดยทั่วไปตามหลักสากลก็คือการจัดตั้งหน่วยงานปกครองขึ้นทำหน้าที่วางแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ และการวางแผนกำลังคน การวางระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติงานในยามเกิดภัยพิบัติที่อยู่นอกเหนือความคาดหมาย โดยจะต้องมีการจัดให้มีการศึกษาอบรมและมีอุปกรณ์ที่จำเป็นพร้อมอยู่เสมอ จัดให้มีระบบเตือนภัยพิบัติอย่างทันทั่วทั้งที่ รวมทั้งจัดให้มีการฝึกซ้อม มีการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติอย่างจริงจัง ตัวอย่างสำคัญอีกกรณีหนึ่งได้แก่ การสร้างเครือข่ายป้องกันและบรรเทาภัยจากการก่อการร้าย โดยมุ่งต่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ เช่น

ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ และกำลังทหาร สื่อมวลชน ตลอดจนอาสาสมัครภาคสังคม เพื่อรับมือภัยพิบัติที่เข้มแข็ง

การใช้อำนาจปกครองในสถานการณ์ฉุกเฉิน

ในภาวะฉุกเฉินขณะเกิดสาธารณภัยขึ้นจะเกิดความสับสนขึ้นได้ว่าใครรับผิดชอบเรื่องอะไร ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนแยกแยะอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานให้เกิดความชัดเจนมาตั้งแต่ต้น โดยบรรจุไว้ในแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทำความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องและจัดฝึกฝนให้เกิดความคล่องตัวอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังต้องแยกการปฏิบัติราชการทางปกครอง ชนิดที่ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กับชนิดที่ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนออกจากกันให้ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นอาจกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างร้ายแรงนั้น ตามปกติแม้จะต้องรับฟัง แต่กฎหมายอาจกำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่า ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนก็ไม่ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการปฏิบัติก็ได้ (วิ.ปฏิบัติ มาตรา ๑๘ (การคัดค้านพนักงานเจ้าหน้าที่), ๓๐ วรรคสอง (การรับฟังก่อนออกคำสั่ง), ๕๘ (ยกเว้นหลักการออกคำสั่งก่อนบังคับ))

รูปแบบของการกระทำทางปกครอง

ในแง่รูปแบบนั้น คำสั่งทางปกครองอาจทำได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวาจา หรือโดยวิธีอื่น (มาตรา ๓๔ วิ.ปฏิบัติฯ) นอกจากนั้นถ้าเป็นการออกคำสั่งโดยทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ต้องให้เหตุผลประกอบไว้ด้วย (มาตรา ๓๗ วิ.ปฏิบัติฯ) แต่บางกรณีไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล (มาตรา ๓๗, ๔๑ (๒) วิ.ปฏิบัติฯ) หากได้ให้เหตุผลในภายหลัง โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องกระทำโดยเร่งด่วน ซึ่งก็ได้แก่กรณีที่จำเป็นต้องสั่งการเพื่อดำเนินการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัยนั่นเอง การออกคำสั่งก็อาจทำด้วยวาจาแล้วทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามมาได้ในกรณีที่ออกคำสั่งแก่ประชาชนก็ต้องมีการแจ้งให้สาธารณชนทราบเป็นการทั่วไป การบอกกล่าวหรือแจ้งคำสั่งทางปกครองในกรณีเหล่านี้ต้องทำให้ปรากฏแก่สาธารณชน โดยแสดงว่าเป็นการใช้อำนาจออกคำสั่งตามกฎหมาย และในกรณีที่การแจ้งให้ผู้รับคำสั่งเฉพาะรายทราบไม่อาจกระทำได้อาจใช้วิธีอื่น เช่นการประกาศโฆษณาแก่สาธารณชนแทน การประกาศแก่สาธารณชนนี้อาจทำได้โดยวิธีประกาศทางวิทยุ เครื่องขยายเสียง ส่งข้อความหรือประกาศทางเว็บไซต์ หรือส่งผ่านทางข้อความสั้นในเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งนั้นไปถึงผู้รับได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว (ม.๓๕ วิ.ปฏิบัติฯ)

การออกคำสั่งทางปกครองนั้นต่างจากการออกกฎตรงที่คำสั่งจะต้องกำหนดเป็นเรื่องๆ อย่างเป็นรูปธรรม เช่นสั่งให้ออกจาก หรือเข้าไปในสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง คำสั่งเรียกให้กระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สิน ซึ่งย่อมมีความหมายคลุมไปถึงการจัดการสิทธิอย่างอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น

การห้ามเข้า หรือการสั่งให้ออกจากพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัย ทั้งยังอาจกระทำในรูปการสั่งปรับ ผู้ไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่เจ้าหน้าที่กำหนดโดยคำสั่งทางปกครองได้ด้วย นอกจากนี้ยังมีการกระทำ ทางปกครองอื่นได้แก่การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ เช่นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนเจ็บป่วย หรือ เกี่ยวกับผู้อพยพ หรือแจ้งเตือน หรือการรื้อถอนทำลายทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งการใช้อำนาจ ทำลายหรือกำจัดสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคนอกจากการวางแผนเผชิญเหตุ เช่นแผน อพยพประชาชน แล้วยังมีสัญญาทางปกครองระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนเกิดขึ้นด้วย ก็ได้ เช่นการมอบหมายให้เอกชนปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้เพราะในหลายกรณี ผู้ประกอบการ เอกชนซึ่งทำกิจการด้านรักษาความปลอดภัย อาจต้องทำงานหรือจัดการงานหลายเรื่องได้ดีกว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐ และอาจผ่อนภาระเจ้าหน้าที่ได้มาก ทั้งยังอาจดำเนินการในรูปแบบการร่วมกิจการ Public Private Partnership ได้ ตัวอย่างเช่น ให้ผู้ประกอบการร่วมงานด้านก่อสร้าง ขนย้ายสิ่งของ ขนส่งประชาชน หรือด้านการแจ้งเตือนแก่ประชาชน

การใช้ดุลพินิจ

เมื่อกฎหมายได้ให้อำนาจดุลพินิจแก่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ป้องกันบรรเทาสาธารณภัย แล้ว อำนาจเช่นนั้นย่อมก่อให้เกิดหน้าที่แก่เจ้าพนักงานในการใช้ดุลพินิจตามหน้าที่ด้วย แม้ว่า ต้องตกอยู่ภายใต้แรงกดดันอย่างสูงในยามวิกฤติ ทั้งในแง่เวลา และในบางกรณีในแง่ที่ขาดข้อมูล อย่างเพียงพอต่อการตัดสินใจ ในแง่นี้เมื่อกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครองเป็นผู้ใช้ดุลพินิจ หลักกฎหมายปกครองจึงมีเกณฑ์ตามเหตุผลของเรื่องต่อไปว่า ศาลไม่พึงให้อำนาจทบทวนการใช้ ดุลพินิจของฝ่ายปกครอง เว้นการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการใช้ดุลพินิจนั้นเท่านั้น (ด้วยเหตุนี้เอง หากปรากฏว่าการใช้ดุลพินิจนั้นขัดต่อหลักสุจริต โดยแจ้งชัด ศาลย่อมมีอำนาจ ตรวจสอบการใช้อำนาจออกคำสั่งทางปกครองในกรณีนั้น โดยตัดสินว่าเป็นการใช้อำนาจโดย มิชอบด้วยกฎหมายได้) มาตรา ๓๘ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการ จุกฉุน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศ อยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้ กฎอัยการศึก มาตรา ๗๑ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัย พิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักผ่อนและสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยเฉพาะการดำเนินมาตรการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติของ เจ้าพนักงานของรัฐนั้น โดยทั่วไปมักส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนไปในทางก่อภาระ หรือจำกัดตัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย อย่างไรก็ตาม ในทางกลับกันก็ส่งผลให้รัฐต้องมี

หน้าที่ชัดเจนความเสียหายอันเกิดแก่ประชาชนผู้ต้องเสียหายจากการถูกระทบสิทธิเสรีภาพนั้นๆ ด้วย นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ กฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานไว้อย่างกว้างขวาง เช่นมาตรา ๒๔ เมื่อเกิดสาธารณภัย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ประสบเหตุต้องเข้าดำเนินการเบื้องต้นเพื่อระงับสาธารณภัยนั้น แล้วรีบรายงานให้ผู้บัญชาการท้องถิ่นที่รับผิดชอบในพื้นที่นั้นเพื่อส่งการต่อไป และในกรณีจำเป็นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการใดๆ เพื่อคุ้มครองชีวิตหรือป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลได้มาตรา ๒๕ ในกรณีที่เกิดสาธารณภัยและภัยอันตรายจากสาธารณภัยนั้นใกล้จะถึงผู้บัญชาการมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานตัดแปลง ทำลาย หรือเคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้างวัสดุ หรือทรัพย์สินของบุคคลใดที่เป็นอุปสรรคแก่การบำบัดปิดป้องกันอันตรายได้ทั้งนี้ เฉพาะเท่าที่จำเป็นแก่การยับยั้งหรือแก้ไขความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสาธารณภัยนั้น ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีมีความจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อป้องกันภัยต่อส่วนรวมด้วยโดยอนุโลมในกรณีที่มีการตัดแปลง ทำลาย หรือเคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้าง วัสดุ หรือทรัพย์สินจะมีผลทำให้เกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตพื้นที่อื่นหรือก่อให้เกิดความเสียหายเพิ่มขึ้นแก่เขตพื้นที่อื่น ผู้บัญชาการท้องถิ่นจะใช้อำนาจตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองมิได้ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากผู้บัญชาการจังหวัด เมื่อเกิดสาธารณภัย หรือกรณีภัยพิบัติขึ้น เหตุการณ์เช่นนั้นย่อมทำให้เกิดสถานการณ์พิเศษ ซึ่งก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสาธารณชน และมีลักษณะเป็นเหตุภัยอันตรายอันมีมาโดยฉุกเฉิน หรือเกิดความจำเป็นเร่งด่วนที่หน่วยงานของรัฐจะต้องรวบรวมสรรพกำลังดำเนินการต่างๆ เพื่อป้องกันหรือจัดปิดเป่าภัยอันตรายที่มีมาพร้อมกับสาธารณภัยหรือภัยพิบัตินั้นให้สิ้นไป หรือให้บรรเทาเบาบางลง ในกรณีเช่นนี้สิทธิเสรีภาพของประชาชนอาจถูกจำกัดลงตามความจำเป็นหรือตามเหตุสมควรในการป้องกันภัยอันตรายตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งภัยนั้นๆ อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดภาวะคับขันขึ้น ก็อาจเกิดเหตุจำเป็นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการบางอย่างในลักษณะบังคับทางกายภาพที่กระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลได้ เช่นในสภาวะที่เกิดธรณีพิบัติ หรือโรคระบาด และเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องบังคับให้บุคคลทำการบางอย่างโดยฝ่าฝืนความสมัครใจ หรือในบางกรณี มาตรฐานขั้นต่ำในการดำรงชีพหรือในการให้บริการสาธารณสุขอาจถูกละเลย หรือเกิดบกพร่องชั่วคราว เพราะตกอยู่ในสภาวะที่ไม่อาจจัดหาปัจจัยในการยังชีพ ไม่อาจบำบัดหรือกำจัดของเสียได้ในระหว่างเผชิญภัยพิบัติ เป็นต้น

อีกตัวอย่างหนึ่งได้แก่กรณีที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพแก่บุคคลซึ่งติดเชื้อ หรือสัมผัสกับสารพิษ เช่นเป็นไทฟอยด์ เป็นอหิวาต์หรือมีอาการติดเชื้อในทางเดินอาหาร หรือต้องสงสัยว่าอาจติดเชื้อหรืออาจเป็นพาหะของการติดเชื้อ และเป็นบุคคลที่อาจสัมผัสเกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคบริโภคที่อาจติดต่อไปยังผู้อื่นได้ อาจต้องถูกห้ามประกอบอาชีพนั้นชั่วคราว

เวลาใดเวลาหนึ่ง ไปจนถึงการออกคำสั่งห้ามกระทำการบางอย่างเพื่อประโยชน์ในการป้องกัน บรรเทาภัยพิบัติ เช่นเมื่อเกิดโรคระบาดเช่นนี้ ย่อมมีผลเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของ บุคคลในการประกอบอาชีพอย่างสำคัญ ทั้งนี้เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่อาจทำได้โดยชอบ เพื่อ ค้ำครองประชาชนที่ยังไม่ติดเชื่อ ในฐานะที่ประชาชนเหล่านี้ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายนั่นเอง นอกจากนี้การออกคำสั่งของเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัยยังอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพในแง่มุมอื่นๆ ได้อีก เช่นการที่เจ้าพนักงานสั่งให้บุคคลหรือ ผู้ประกอบการทำการในลักษณะที่เป็นการให้บริการ หรือ ทำของให้แก่เจ้าพนักงานเป็นกรณีพิเศษ ยิ่งกว่านั้นผู้ประกอบการโทรคมนาคม หรือไปรษณีย์ ขนส่ง อาจจะถูกสั่งให้ให้บริการแก่ผู้ประสบภัย หรือแก่เจ้าหน้าที่เป็นพิเศษ เช่นให้นำส่งถุงยังชีพ ไปยังสถานที่ที่เข้าถึงได้ยาก เพื่อประโยชน์ในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัยได้ เพื่อให้ สามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลต่างๆ ในระหว่างดำเนินการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัยได้ การต้องดำเนินการอื่นๆ ตามคำสั่งของเจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ก็อาจมีผลเป็น การจำกัดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนทำนองเดียวกัน ข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน หรือสิ่งที่มีค่าทางทรัพย์สินอาจมีได้ในกรณีใดๆ ที่เจ้าพนักงานสั่งให้ต้องให้บริการ หรือส่งมอบ ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นใด หรือเช่นกรณีที่เจ้าพนักงานสั่งให้ฆ่าสัตว์ที่ติดเชื่อโรคระบาด เพื่อป้องกัน การระบาดของโรคระบาดก็เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในทางทรัพย์สินเช่นกัน ตัวอย่างเช่นเมื่อเกิด โรคระบาดสัตว์จนเป็นเหตุให้ฝ่ายปกครองต้องสั่งฆ่าสัตว์ที่อยู่ในข่ายติด โรคหรือแพร่โรค หรือเมื่อ เกิดอุทกภัยฝ่ายปกครองได้สั่งให้ระบายน้ำเข้าไปในท้องที่เกษตรกรรม เพื่อป้องกันมิให้น้ำท่วมเขต ที่อยู่อาศัย หรือเขตอุตสาหกรรม อันเป็นกรณีที่สิทธิทางทรัพย์สินของประชาชนถูกจำกัดหรือแทบจะ กล่าวได้ว่าถูกระทบเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม กรณีดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยการชั่งน้ำหนักประโยชน์ได้เสียอย่างรอบคอบ เพราะด้านหนึ่งรัฐ อาจจะทำอย่างกระทำโดยจำเป็น โดยไม่เกินกว่าเหตุ แต่อีกด้านหนึ่งก็อาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำ เสมือนเวนคืนทรัพย์สินของเอกชน ซึ่งจะส่งผลตามมา แต่รัฐก็ต้องจ่ายเงินชดเชยให้แก่ประชาชน ผู้ถูกจำกัดสิทธิเหล่านั้น ด้วยเหตุนี้เราจึงต้องคำนึงไว้เสมอว่า การใช้อำนาจจำกัดสิทธิทางทรัพย์สิน ของเจ้าพนักงานตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้รับรองไว้ หากเป็น การกระทำที่ไม่จำเป็น หรือเกินสมควรแก่เหตุ ก็ย่อมก่อให้เกิดหน้าที่ชดเชยความเสียหายไปด้วย พร้อมกัน สิทธิเสรีภาพในเคหสถานก็เป็นสิทธิเสรีภาพอันอาจถูกจำกัดได้ หากเป็นกรณีที่ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติต้องเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัย สถานที่ ทำงาน โรงงาน หรือสถานประกอบการ หรือในกรณีที่ต้องเข้าไปเพื่อเข้าจัดการเก็บกวาด หรือเข้าไป อพยพย้ายผู้คนออกจากสถานที่นั้นๆ การจำกัดสิทธิเสรีภาพในเคหสถานนี้ปรากฏให้เห็นได้

ในฐานะที่เป็นการบังคับการตามคำสั่งทางปกครอง ทั้งนี้โดยกฎหมายที่ให้อำนาจกระทำเช่นนั้น จะต้องระบุนโยบายหรือมาตรการตามรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้นๆ ด้วย (มาตรา ๒๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย) ซึ่งในกรณีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.๒๕๕๐ ไม่ได้ระบุไว้โดยแจ้งชัด อันอาจเป็นเหตุให้เกิดโต้แย้งกันได้ว่า เป็นกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญเสรีภาพในการสื่อสาร ก็อาจถูกจำกัดลงได้หากเป็นไปได้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินมาตรการที่จำเป็นในการป้องกันหรือบรรเทาสาธารณภัย แต่มีข้อที่น่าคิดว่า เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบจะถูกจำกัดในระหว่างดำเนินมาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยหรือไม่ เพราะตามมาตรา ๖๓ ของรัฐธรรมนูญยอมให้จำกัดได้เฉพาะโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศกฎอัยการศึกเท่านั้น เสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัวก็อาจถูกจำกัดลงได้ หากมีกรณีที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือผู้อพยพอันเป็นการเปิดเผยข้อมูลที่กระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือสิทธิในการกำหนดข้อมูลส่วนตัวของบุคคลเหล่านั้น และการออกคำสั่งให้บุคคลออกจากสถานที่อยู่ของตนในกรณีที่เกิดอันตราย ก็เป็นการใช้อำนาจจำกัดเสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่จะเลือกอยู่ในเคหสถานของตนได้ด้วย โดยเฉพาะในกรณีที่เจ้าหน้าที่ใช้กำลังเข้าควบคุมตัวเพื่อนำออกนอกสถานที่นั้นๆ การบังคับให้บุคคลเข้ารับการรักษาพยาบาลเพื่อป้องกันโรคระบาด ก็เป็นกรณีที่มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของประชาชนเช่นกัน และเป็นกรณีที่สามารถทำได้ตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด หรือการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยทั่วไป การรื้อถอนโรงเรียนสิ่งปลูกสร้าง และการกำหนดสถานที่อยู่ให้บุคคลเข้าไปหรือออกไปจากสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ก็นับเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ และเสรีภาพทั่วไปของประชาชน

สรุป

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ ปัจจัยและปัญหาต่างๆ ที่ผ่านมาจากการปฏิบัติงานของหน่วยกองพลพัฒนาที่ ๒ พบว่ามีปัจจัยและสาเหตุต่างๆ หลายอย่าง ที่มีผลกระทบต่อการทำงานด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ซึ่งมีรายละเอียดแบ่งเป็นด้านตามหัวข้อดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจ จากการเพิ่มเป้าหมายการส่งออกสินค้า ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ทำให้มีการเร่งรัดเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีทั้งสารเคมีและวัตถุอันตราย ที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้มากขึ้น ทำให้เสี่ยงจากสารตกค้างและสารใหม่ที่เกิดจากกระบวนการผลิตและการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

๒. ด้านสังคม สภาพสังคมในปัจจุบันที่มีประชากรเพิ่มมากขึ้นการพัฒนาสังคมไทยยังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคนในสังคม ทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวมีแนวโน้มลดลง เป็นสาเหตุให้ประชากรส่วนหนึ่งเข้าบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกิน ในขณะที่ส่วนหนึ่งอพยพไปหางานทำในเมืองใหญ่ๆ จนก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชนขึ้นอย่างรวดเร็ว และก่อให้เกิดความแออัดขึ้นในพื้นที่นั้น

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาแล้ว และความไม่สอดคล้องของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้สภาพนิเวศน์ทางธรรมชาติเสียความสมดุล อันเป็นผลให้โอกาสที่จะเกิดภัยพิบัติทั้งจากทางธรรมชาติ และจากอุบัติเหตุ มีแนวโน้มที่จะรุนแรง และมีความถี่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่การเกิดน้ำท่วมฉับพลัน ภัยจากอุทกภัย วาตภัยและโคลนถล่ม ภัยจากแผ่นดินไหว และอาคารถล่ม ภัยแล้ง ภัยจากไฟฟ้า ภัยจากอัคคีภัย ภัยจากอากาศหนาว ภัยจากการคมนาคมและขนส่ง ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย ภัยจากโรคระบาดสัตว์ ภัยจากโรคแมลงและสัตว์ ศัตรูพืชระบาด เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก

๔. ด้านการบริหารจัดการ เป็นจุดอ่อนอีกประการหนึ่ง ที่ต้องมีการเร่งรัดปรับปรุงแก้ไขใหม่ เริ่มตั้งแต่การมีแผนงานที่ดีตามแนวนโยบายที่กำหนด การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ โดยการฝึกซ้อมตามแผน การปรับแผน การจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผลผลิตจากแผน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดโครงสร้างองค์กรภาครัฐที่เหมาะสม สามารถจะร่วมสนธิกำลังในการปฏิบัติงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วนภายใต้สถานะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด จากจุดอ่อนของปัจจัยดังกล่าวกองทัพไทยได้ตระหนักถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น และได้ให้ความสำคัญต่องานบรรเทาสาธารณภัย โดยการตรวจสอบและกำหนดหนทางปฏิบัติในการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย อันเป็นการลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งของรัฐให้สูญเสียน้อยที่สุด และเมื่อสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้ผ่านพ้นไปแล้ว ก็จะดำเนินการฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ประสบภัย ตลอดจนเร่งรัดดำเนินการบูรณะความเสียหายต่างๆ ให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

สภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ ๒ ในการบรรเทาสาธารณภัย มีหลายประการ พบว่ามีปัจจัยและสาเหตุต่างๆ หลายอย่าง ที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ, ด้านสังคม, ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ โดยที่แนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ของกองพลพัฒนาที่ ๒ จะขึ้นอยู่กับการพัฒนาขีดความสามารถและการพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังต้องมีการประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่มีภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัยอื่นๆ โดยมีแนวทางในการพัฒนาด้านการบรรเทา สาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒ ดังนี้

การพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล

กำลังพลของกองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นทรัพยากรที่ล้ำค่า หากขาดกำลังพลแล้ว การปฏิบัติงานย่อมที่จะประสบผลสำเร็จได้ยาก แนวทางการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย หรือโครงการอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งในภาพรวมของการพัฒนาด้านกำลังพล คือการปรับปรุง และพัฒนาขีดความสามารถบุคคลด้วยการฝึกอบรม ให้กำลังพลมีความรู้ความชำนาญและการสร้าง สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้วยการเสริมสร้างขวัญกำลังใจหรือสวัสดิการ ดังนี้

๑. การปรับปรุงและพัฒนาขีดความสามารถบุคคล

๑.๑ มีการจัดกิจกรรมในกำลังพลของหน่วยทุกระดับชั้น ได้ฝึกความกล้าแสดงออก ความคิดเห็นและความคิดริเริ่ม ในขณะเดียวกันก็ฝึกให้ผู้จัดการยอมรับความคิดเห็น

๑.๒ มีการจัดการฝึกอบรมการพัฒนาขีดความสามารถวิทยากร โดยให้กำลังพล ที่มีประสบการณ์และความรู้มาเป็นผู้ให้ความรู้ หรือเชิญวิทยากร อาจขอความร่วมมือจากสถาบัน การศึกษาต่างๆ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากรพิเศษ หลังจากฝึกอบรมแล้วมีการฝึกอบรมขยาย ผลวิทยากรของหน่วยให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้ผู้ที่ผ่านการอบรมในขั้นต้นแล้ว

๑.๓ มีการนำกลยุทธ์ของการมีส่วนร่วมมาใช้ในการปฏิบัติงานการบริหารจัดการ ด้านการบรรเทาสาธารณภัยฯ ทั้งนี้ กำลังพลได้มีโอกาสวางแผนและเสนอความคิดเห็น ซึ่งการให้

กำลังพลมีส่วนร่วมจะทำให้กำลังพลอยากที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมยังเป็นการส่งเสริมให้กำลังพลศึกษาเรียนรู้มากขึ้นจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๑.๔ มีการกระตุ้นให้กำลังพลมีการยกระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ให้เพิ่มมากขึ้น

๒. การสร้างสถานะแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

๒.๑ จัดระบบการบริหารจัดการกำลังพล ๔ กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานบริหารจัดการ กลุ่มงานก่อสร้าง กลุ่มงานบริการ กลุ่มงานนโยบายเร่งด่วน (งานการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย) และกลุ่มงานอื่น โดยจงใจให้กำลังพลที่ปฏิบัติงานตามการบริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นงานนโยบายเร่งด่วน และหน่วยเหนือให้ความสำคัญ ด้วยการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งตามความเหมาะสม มิให้ด้อยกว่ากลุ่มงานอื่น

๒.๒ จัดโครงสร้างชุดปฏิบัติงานที่แน่ชัด มีการควบคุม รายงานและการประเมินผลงานและความดีความชอบในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ

๒.๓ จัดส่วนควบคุมบังคับบัญชาเป็นการเฉพาะ เพื่อวางแผนในการบริหารจัดการงานบรรเทาสาธารณภัย และมีชุดปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งกำหนดหนทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับพื้นที่

๒.๔ นำเทคนิคการพัฒนาองค์กรในการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กรการทำงานเป็นกลุ่ม มีการจูงใจบุคคลในองค์กรให้ร่วมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันหรือรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดในอนาคตการเสริมสร้างความสามารถมากกว่าการคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ และการสร้างความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการแข่งขันการทำงานจนขาดความร่วมมือและประสานสอดคล้อง

การพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล

กองพลพัฒนาที่ ๒ มีการพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล ซึ่งการพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย คือการรวบรวมประสบการณ์และเทคนิคการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการและชุดวิทยากรต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับกำลังพลที่ปฏิบัติงานในส่วนอื่นๆ ได้ โดยแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ของกองพลพัฒนาที่ ๒ ที่ดำเนินการ มีดังนี้

๑. การทบทวนและแต่งตั้งคณะทำงาน รวมทั้งทีมงาน เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนและผลักดันให้เกิดการนำเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้พัฒนาบุคลากรเพื่อการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัย

๒. การจัดทำแผนการจัดการความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๘ ในระดับหน่วยงาน

๓. การจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) และ การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ KM เพื่อปฏิบัติงานด้านการบรรเทา สาธารณภัย

๔. การดำเนินกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๘ ระดับหน่วยงาน พร้อมทั้งมีการบันทึก/รายงานสรุปเพื่อแสดงหลักฐานการปฏิบัติ

๕. ดำเนินการจัดเก็บและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น (Best Practice) ตลอดจนจัดให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการความรู้และองค์ความรู้ระดับหน่วยงาน ผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ

๖. การเสริมสร้างกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยให้มีความสมบูรณ์ โดยบรรจุกำลังพล ที่มีขีดความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงาน โดยในส่วนของกำลังพลที่ปฏิบัติงาน ต้องมี ขีดความสามารถในการวางแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์หรือตามนโยบาย ได้อย่าง เหมาะสม และมีการจัดทำองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ในการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรจะนำผลการศึกษาศาสนาการณ์ด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ผ่านมา นำข้อมูลที่มีมาใช้ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ ในการ พัฒนาคือความรู้ของกำลังพล การปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นๆ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการใช้ปฏิบัติและดำเนินงาน ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยให้มีการ ขับเคลื่อน และมีการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนประสบผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งกองพลพัฒนาที่ ๒ เป็นหน่วยงานของกองทัพบกที่มีบทบาทและ หน้าที่ในการพัฒนาประเทศ จะต้องขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ ของการเป็นหน่วยทหาร ที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพื่อสร้าง ความมั่นคงของชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ กองพลพัฒนาที่ ๒ จึงควร ดำเนินการดังนี้

๑. ต้องดำเนินการฝึกอบรม ความพร้อมของกำลังพลด้านบรรเทาสาธารณภัย อย่างต่อเนื่อง ในทุกโอกาส โดยมีเครื่องมือและมืองค์ความรู้ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งจัดตั้ง

คณะทำงานในการดำเนินงานตามลักษณะของสาธารณภัยขึ้นในลักษณะเฉพาะกิจ โดยแยกออกจากงานที่ปฏิบัติประจำอย่างชัดเจน

๒. ต้องกำหนดตัวชี้วัดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย และดำรงความสัมพันธ์ ความต่อเนื่องกับส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้การติดต่อประสานงานในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชน

๓. กำลังพลของหน่วยเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และการพัฒนากำลังพลไม่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นจำเป็นต้องวางแผนในการฝึกอบรมกำลังพลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้กำลังพลที่มีความพร้อมที่จะไปปฏิบัติงานในขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างขวัญและกำลังใจกำลังพลด้วย

๔. ต้องพัฒนากำลังพลให้มีความพร้อมทั้งกายและใจ ในการดำเนินงานตามสาเหตุของสาธารณภัย หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือกำลังพลที่ต้องปฏิบัติงาน ต้องเห็นความสำคัญของการปฏิบัติภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัย

๕. ต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย โดยการรวบรวมประสบการณ์และเทคนิคในการปฏิบัติงานของกำลังพล อย่างเป็นระบบและสามารถถ่ายทอดไปยังกำลังพลในส่วนอื่นๆ และจัดทำฐานข้อมูลด้านการฝึก หรือประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้น อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

จากผลของการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและผู้ปฏิบัติงานแล้ว หน่วยตามสายการบังคับบัญชาจนถึงระดับกองทัพบก ควรที่จะแก้ปัญหาในด้านงบประมาณให้กับหน่วยปฏิบัติงาน ซึ่งที่ผ่านมามีเกิดความล่าช้าหรือไม่มีงบประมาณรองรับ โดยเป็นที่ทราบกันอยู่ว่าภัยพิบัติในระดับชาตินั้นหน่วยรับผิดชอบหลักก็คือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของกระทรวงมหาดไทย ตามกฎหมายที่กำหนดเอาไว้ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติเมื่อเกิดภัยซึ่งแน่นอนที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบ แต่ในส่วนองกองทัพบก ก็ได้ให้ความสำคัญและมีการพัฒนาขีดความสามารถของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง โดยที่ความสำคัญในการประสานกับหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และผู้วิจัยคิดว่างานวิจัยในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ควรจะมีผู้วิจัยมาทำการต่อยอดหรือปรับปรุงเพิ่มเติมตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในอนาคต เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

กรมยุทธการทหารบก. วิสัยทัศน์กองทัพบก ๒๕๖๐. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๗.

กรมยุทธการทหารบก. นโยบายการปฏิบัติงานกองทัพบก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒.

กรุงเทพฯ : ๒๕๕๗.

ติน ประจักษ์พาศรี. การบริหารการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ธงชัย สันติวงษ์, รองศาสตราจารย์. พฤติกรรมองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : บริษัท
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๓๕.

น้ำทิพย์ วิภาวิน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.. การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ : บริษัท
เอสอาร์ พรินท์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๗.

ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. การพัฒนาองค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพฯ : บริษัท วิทย์ไพบลูส์ พรินท์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘.

อรุณ รักธรรม. พฤติกรรมข้าราชการไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๔.

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ. (ฉบับที่สิบ) พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๕๕๔. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕.

ลัทธกาล ศรีวระมย์และคณะ. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๑.

สมยศ นาวิการ. การพัฒนาองค์กรและการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล,
๒๕๒๑.

อุทัย หิรัญโต. หลักการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผศ. รัตนา วงศ์ศรีณีเดือน, “การพัฒนานุเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ” เข้าถึงได้จาก :

http://dusithost.dusit.ac.th/~rattana_won/data/SFA/SFA4.htm

เอนกกลาง สุทธินันท์. “แนวคิดในการพัฒนานุเคราะห์ปี ๒๕๕๐”. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : www.aneklarp.com/download/document/20060225_topic.doc

มหาวิทยาลัยบูรพา. “ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม”. (ออนไลน์). Available : URL :

<http://www.huso.buu.ac.th/cai/Sociology/225101/Lesson13/>, 2545.

“ผลกระทบของเทคโนโลยี การสื่อสารและโทรคมนาคมต่อสังคมไทย” (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://thinksagain.com/Thailand%20and%20the%20impact%20of%20technology.html>

“นโยบาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ” (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://www1.mod.go.th/opsd/omdweb/html/policy.htm>

“เรื่อง ความสามัคคีของกองทัพและความสามัคคีของคนในชาติ” (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://www1.mod.go.th/opsd/omdweb/html/policy.htm>

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ “การบริหารเชิงกลยุทธ์” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://planet.kapook.com/chittina/blog/viewnew/79417>

วิชชัย เลื่อนจวี และคณะ เทคโนโลยีโทรศัพท์ “การสื่อสารระหว่างบุคคลในสำนักงาน”

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.stou.ac.th/Thai/Schools/ sst/ eLearning/Oa/html/ charpter7.html>. 2552.

“ทหารกับการพัฒนาประเทศ” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.crma52.com/>

[Agreement_view.php?q_id=15%20&%20kind=11&secure2=0](http://www.crma52.com/Agreement_view.php?q_id=15%20&%20kind=11&secure2=0), 2552.

“ปัจจัยด้านบุคคลที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรและบุคลากร” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://images.grade9.multiply.multiplycontent.com/attachment/0/SEOrsQoKCt8AA BIj6YQ1/%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%88%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%84%E0%B8%A5.doc?nmid=99035972>, 2553.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ “การวาดภาพสังคมไทยในอนาคต” (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

<http://images.grade9.multiply.multiplycontent.com/attachment/0/SEOrsQoKCt8AA BIj6YQ1/%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%88%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%84%E0%B8%A5.doc?nmid=99035972./2553>.

“ปัญหาที่เกิดจากเทคโนโลยี การสื่อสาร และโทรคมนาคมต่อสังคมไทย” (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : <http://thinksagain.com/Thailand%20and%20the%20impact%20of%20technology.html>, 2553.

“ผบ.ทบ.กำชับกำลังพลปกป้องเทิดทูนสถาบัน - แก้ววิฑูตชาติ” (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก : http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1252061188&grpid=00&catid=no, 2552.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ ๒

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ.....นามสกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี

ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.....

หน่วยงาน.....

เวลาเริ่มต้นสัมภาษณ์.....วันที่.....

๑. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับคำว่า “การบรรเทาสาธารณภัย”

.....
.....

๒. ท่านมีวิธีหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยต่างๆ
อย่างไร

.....
.....

๓. มีระเบียบ คำสั่งฯ ตามกฎหมาย ที่รองรับการทำงานของทหารเพื่อช่วยเหลือประชาชน
ที่ประสบสาธารณภัย หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

๔. ท่านมีแนวทางในการพัฒนา การบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัยของ
หน่วยทหาร อย่างไร

.....
.....

๕. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....

เวลา.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี วิชัย แสงจอหอ
วัน เดือน ปี เกิด	๒๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๑
การศึกษา	ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนรัตนโกสินทร์ โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๑๗ ระดับอุดมศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๒๘ โรงเรียนทหารราบ หลักสูตรชั้นนายร้อย รุ่นที่ ๖๖ ปี พ.ศ.๒๕๒๖ โรงเรียนทหารราบ หลักสูตรชั้นนายพัน รุ่นที่ ๔๖ ปี พ.ศ.๒๕๒๙ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๖๗ ปี พ.ศ.๒๕๓๒ ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ปี พ.ศ.๒๕๔๑ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ ๒๖
ประวัติการทำงาน	ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๒๑ ตั้งแต่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๗ - ๑๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๐ ผู้อำนวยการกองข่าว กองทัพน้อยที่ ๒ ตั้งแต่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๘ - ๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๐ รองผู้บังคับการจังหวัดทหารบกสกลนคร ตั้งแต่ ๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๐ - ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๒ ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกบุรีรัมย์ ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๒ - ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๔
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ ๒ ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๔ - ปัจจุบัน

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา การทหาร

เรื่อง แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย
ของกองพลพัฒนาที่ 2

ผู้วิจัย พลตรี วิชัย แซ่จอหอ หลักสูตร ปรอ. รุ่นที่ 26

ตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลพัฒนาที่ 2

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สาธารณภัย (Disaster) คือ การเกิดขึ้นของ อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง ภัยหนาว ไฟป่า ดินโคลนถล่ม ตลอดจนภัยอื่นๆ ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติหรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น อันเป็นภัยที่ก่อให้เกิดอันตราย และความเสียหายต่อชีวิต หรือทรัพย์สินแก่ประชาชนโดยส่วนรวม จัดเป็นสาธารณภัยที่รัฐจะต้องดำเนินการหาวิธีการป้องกัน และลดระดับความรุนแรงของภัยที่เกิดขึ้นให้ได้ โดยเร็ว พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบภัยอย่างเร่งด่วน ตลอดจนการเข้าคลี่คลายหรือลดระดับความรุนแรงของภัยให้เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็วที่สุด รวมถึงการฟื้นฟูบูรณะสิ่งที่เสียหาย เพื่อแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน รวมถึงการเยียวยาสภาพร่างกายและจิตใจ ของประชาชนผู้ประสบภัยให้คืนสู่สภาพเป็นปกติโดยเร็ว

กองพลพัฒนาที่ 2 นั้นถือได้ว่าเป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีบทบาทภารกิจในการให้ความช่วยเหลือ และบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งการเกิดสาธารณภัยดังกล่าว หน่วยงานที่สามารถปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นได้รวดเร็วที่สุดคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกองพลพัฒนาที่ 2 เป็นหน่วยงานราชการของทหารที่มีการประสานสอดคล้องกับส่วนราชการต่างๆ อย่างใกล้ชิด สามารถที่จะเข้าถึงช่วยเหลือประชาชนได้ในทุกๆ พื้นที่ ในการดำเนินงานด้านสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ 2 จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินการไปตามสถานการณ์ เพื่อให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยปัจจัยภายในที่นำมาพิจารณาได้แก่ ด้านกำลังพลงบประมาณ เครื่องมือและแผนงาน ส่วนปัจจัยภายนอกที่นำมาพิจารณา ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหารและเทคโนโลยี โดยกำหนดแนวทางในปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรของหน่วย ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านสาธารณภัย จนสามารถปรับใช้กับสถานการณ์ และปัจจัยดังกล่าวอย่างเหมาะสม จะทำให้การดำเนินงานบรรลุมิติวัตถุประสงค์ อีกทั้งสามารถเป็นต้นแบบให้หน่วยทหารอื่นนำไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ 2 ในการบรรเทาสาธารณภัย
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในประเด็นลักษณะและปัญหาของกำลังพลที่ปฏิบัติงาน การบริหารจัดการ ปัจจัยอื่นๆ รวมทั้งภารกิจของกองพลพัฒนาที่ 2 นำมาประกอบกับการวิเคราะห์สถานการณ์ในด้านต่างๆ โดยสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบของการดำเนินงานบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ที่เหมาะสมกับภัยที่เกิดขึ้น โดยมีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนได้จริง

นอกจากนี้ยังได้ระดมแนวความคิดและทรัพยากรของกองพลพัฒนาที่ 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชา ฝ่ายอำนวยการ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา แนวทางของการปฏิบัติงานที่เป็นไปได้เป็นอย่างดี รวมทั้งในระหว่างที่ศึกษาวิจัย ได้นำเสนอแนวคิดและผลการศึกษาต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูง เพื่อรับทราบความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

ผลการวิจัย

สภาพและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกองพลพัฒนาที่ 2 ในการบรรเทาสาธารณภัยพบว่า มีหลายประการ ซึ่งปัจจัยและสาเหตุต่างๆ หลายอย่าง ที่มีผลกระทบต่อการทำงานของกองพลพัฒนาที่ 2 คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ, ด้านสังคม, ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ โดยที่แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ 2 จะขึ้นอยู่กับพัฒนาขีดความสามารถ และการพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังต้องมีการประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่มีภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัยอื่นๆ โดยมีแนวทางในการพัฒนา ด้านบรรเทาสาธารณภัยของกองพลพัฒนาที่ 2 ดังนี้

การพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล

การพัฒนาขีดความสามารถบุคคล โดยการฝึกอบรมให้กำลังพลมีความรู้ความชำนาญ และการสร้างสภาวะแวดล้อมในการปฏิบัติงานด้วยการเสริมสร้างขวัญกำลังใจหรือสวัสดิการ ดังนี้

1. การปรับปรุงและพัฒนาขีดความสามารถบุคคลโดย

1.1 มีการจัดกิจกรรมในกำลังพลของหน่วยทุกระดับชั้น ได้ฝึก ความกล้าแสดงออก ความคิดเห็นและความคิดริเริ่ม ในขณะเดียวกันก็ฝึกให้รู้จักการยอมรับความคิดเห็น

1.2 มีการจัดการฝึกอบรมการพัฒนาขีดความสามารถวิทยากร โดยให้กำลังพลที่มีประสบการณ์และความรู้มาเป็นผู้ให้ความรู้ หรือเชิญวิทยากรอาจขอความร่วมมือจากสถาบัน การศึกษาต่างๆ

1.3 มีการนำกลยุทธ์ของการมีส่วนร่วมมาใช้ในการปฏิบัติงานการบริหารจัดการ ด้านการบรรเทาสาธารณภัยฯ ซึ่งการให้กำลังพลมีส่วนร่วมจะทำให้กำลังพลอยากที่จะปฏิบัติงาน ให้บรรลุผลสำเร็จ ด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2. การสร้างสภาวะแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

2.1 จัดระบบการบริหารจัดการกำลังพล โดยจงใจให้กำลังพลที่ปฏิบัติงานตามการ บริหารจัดการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งเป็นงานนโยบายเร่งด่วน และหน่วยเหนือให้ความสำคัญ ด้วยการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งตามความเหมาะสม

2.2 จัดโครงสร้างชุดปฏิบัติงานที่แน่นชัด มีการควบคุม รายงานและการประเมิน ผลงานและความดีความชอบในการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ

2.3 จัดส่วนควบคุมบังคับบัญชาเป็นการเฉพาะ เพื่อวางแผน ในการบริหารงาน บรรเทาสาธารณภัย และมีชุดวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดหนทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับพื้นที่

2.4 นำเทคนิคการพัฒนาองค์กรในการพัฒนาความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กร การทำงานเป็นกลุ่ม มีการจูงใจบุคคลในองค์กรให้ร่วมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้าง ความร่วมมือในการทำงานมากกว่าการแข่งขัน

การพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล

กองพลพัฒนาที่ 2 มีการพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพล ซึ่งการพัฒนาองค์ความรู้ ในการบริหารจัดการด้านการบรรเทาสาธารณภัย คือการรวบรวมประสบการณ์และเทคนิคการ ปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการและชุดวิทยากรต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับ กำลังพลที่ปฏิบัติงานในส่วนอื่นๆ ได้ โดยแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ของกองพลพัฒนาที่ 2 ที่ดำเนินการ มีดังนี้

1. การทบทวนและแต่งตั้งคณะทำงาน รวมทั้งทีมงาน เพื่อทำหน้าที่สนับสนุน

และผลักดันให้เกิดการนำเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้พัฒนาบุคลากรเพื่อการดำเนินงาน บรรเทาสาธารณภัย

2. การจัดทำแผนการจัดการความรู้ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ในระดับหน่วยงาน

3. การจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจใน การจัดการ ความรู้ (Knowledge Management) และ การใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ KM เพื่อปฏิบัติงานด้าน การบรรเทาสาธารณภัย

4. การดำเนินกิจกรรมตามที่ระบุไว้ในแผนการจัดการความรู้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ระดับหน่วยงาน พร้อมทั้งมีการบันทึก/รายงานสรุปเพื่อแสดงหลักฐานการปฏิบัติ

5. ดำเนินการจัดเก็บและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น (Best Practice) ตลอดจนจัดให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการความรู้และองค์ความรู้ระดับหน่วยงาน ผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ

6. การเสริมสร้างกองร้อยบรรเทาสาธารณภัยให้มีความสมบูรณ์ โดยบรรจุกำลังพล ที่มีขีดความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงาน โดยในส่วนของกำลังพลที่ปฏิบัติงาน ต้องมี ขีดความสามารถในการวางแผนงานที่สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์หรือตามนโยบายได้อย่าง เหมาะสม และมีการจัดทำองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วในการช่วยเหลือประชาชน ผู้ประสบสาธารณภัย

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรจะนำผลการศึกษาศาสนาการณณ์ด้านการบรรเทาสาธารณภัย โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ผ่านมา นำข้อมูลที่มีมาใช้ในการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ ในการ พัฒนาความรู้ของกำลังพล การปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นๆ โดยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการใช้ปฏิบัติและดำเนินงาน ให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยให้มีการ ขับเคลื่อน และมีการบริหารจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนประสบผล สำเร็จสูงสุด ซึ่งกองพลพัฒนาที่ 2 เป็นหน่วยงานของกองทัพภาคที่มีบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนา ประเทศ จะต้องขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามวิสัยทัศน์ ของการเป็น หน่วยทหารที่มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ กองพลพัฒนาที่ 2 จึงควรดำเนินการดังนี้

1. ต้องดำเนินการฝึกอบรมความพร้อมของกำลังพลด้านบรรเทาสาธารณภัย อย่าง ต่อเนื่อง ในทุกโอกาส โดยมีเครื่องมือและมืองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งจัดตั้ง

คณะทำงานในการดำเนินงานตามลักษณะของสาธารณภัยขึ้นในลักษณะเฉพาะกิจ โดยแยกออก จากงานที่ปฏิบัติประจำอย่างชัดเจน

2. ต้องกำหนดตัวชี้วัดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบผลของการดำเนินงาน ตามแนวทางการปฏิบัติงานด้านบรรเทาสาธารณภัย และดำรงความสัมพันธ์ความต่อเนื่องกับส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น เพื่อให้การติดต่อประสานงานในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในการ ช่วยเหลือประชาชน

3. กำลังพลของหน่วยเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และการพัฒนากำลังพลไม่สามารถ ดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นจำเป็นต้องวางแผนในการฝึกอบรมกำลังพลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้กำลังพล ที่มีความพร้อมที่จะไปปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างขวัญและ กำลังใจกำลังพลด้วย

4. ต้องพัฒนากำลังพลให้มีความพร้อมทั้งกายและใจในการดำเนินงานตามสาเหตุ ของสาธารณภัย หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น กล่าวคือกำลังพลที่ต้องปฏิบัติงาน ต้องเห็นความสำคัญ ของการปฏิบัติภารกิจในการบรรเทาสาธารณภัย

5. ต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านการปฏิบัติงานตามแนวทางการปฏิบัติงานด้านบรรเทา สาธารณภัย โดยการรวบรวมประสบการณ์และเทคนิคในการปฏิบัติงานของกำลังพล อย่างเป็น ระบบ และสามารถถ่ายทอดไปยังกำลังพลในส่วนอื่นๆ และจัดทำฐานข้อมูลด้านการฝึก หรือ ประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้น อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด

จากผลของการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายและผู้ปฏิบัติงานแล้ว หน่วย ตามสายการบังคับบัญชาจนถึงระดับกองทัพบก ควรที่จะแก้ปัญหาในด้านงบประมาณให้กับหน่วย ปฏิบัติงาน ซึ่งที่ผ่านมาจะเกิดความล่าช้าหรือไม่มีงบประมาณรองรับ โดยเป็นที่ทราบกันอยู่ว่า ภัยพิบัติในระดับชาตินั้นหน่วยรับผิดชอบหลักก็คือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ของกระทรวงมหาดไทย ตามกฎหมายที่กำหนดเอาไว้ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติเมื่อเกิดภัย ซึ่งแน่นอนที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบ แต่ในส่วนของกองทัพฯ ก็ได้ให้ความสำคัญและมีการ พัฒนาขีดความสามารถของการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง โดยที่ความสำคัญ ในการประสานกับหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และผู้วิจัยคิดว่า งานวิจัยในลักษณะเช่นเดียวกันนี้ ควรจะมีผู้วิจัยมาทำการต่อยอดหรือปรับปรุงเพิ่มเติมตามสภาวะ แวดล้อมที่เปลี่ยนไปในอนาคต เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบ สาธารณภัย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด